

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**BEHİŞTİ’NİN TARİH-İ SULTAN CEM ESERİ ÜZERİNDE
SENTAKS İNCELEMESİ**

MASTER TEZİ

**Hazırlayan
Jasim Z. Jasim**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmet Cemiloğlu**

Ankara – 2007

ÖN SÖZ

Dilin nesilden nesle doğru ve güzel olarak aktarılması bir gramerinin yazılmasıyla mümkündür. Türk dili gramerinin en temel sahalarından olan sentaks, ne yazık ki üzerinde en az çalışılmış konularındandır. Bu düşünceden yola çıkarak Eski Anadolu sahasında yazılan “Behiştî’nin Tarih-i Sultan Cem” eseri üzerine bir sentaks incelemesi yaptık. Metnimiz Eski Anadolu Türkçesi sahasında yazılan tarihî bir eserdir.

Çalışmamız başlıca üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Cümle” başlığı altında genel tasniften yola çıkarak cümle yapılarını inceledik. İkinci bölümde “Metin ve Transkripsiyonu” başlığı altında konuyu ele aldık. Üçüncü bölümde ise metin için kapsamlı bir sözlük hazırladık.

Çalışma sırasında her zaman desteğini gördüğüm, bilgilerinden ve görüşlerinden istifade ettiğim tez hocam Prof. Dr. İsmet Cemiloğlu’na, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Estitüsü Sekreteri Naci Sarıaslan’a, değerli sınıf arkadaşım Birgül Karabıyık’a, Amcam oğlu Erkan Haşım’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	i
İçindekiler	ii
Kısaltmalar	vii
İşaretler	viii
Tablolar Dizini	ix
Grafikler Dizini	x

BİRİNCİ BÖLÜM: SENTAKS İNCELEMESİ

1.1. Cümle	1
1.1.1. Yapılarına Göre Cümleler	2
1.1.1.1. Basit Cümleler	3
1.1.1.1.1. Basit, Fiil Cümleleri	5
1.1.1.1.2. Basit, İsim Cümleleri	6
1.1.1.2. Birleşik Cümleler	6
1.1.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle	10
1.1.1.2.2. Şartın İstek Ekiyle Karşılanması	11
1.1.1.2.3. İç içe Birleşik Cümle	12
1.1.1.3. Bağlı Cümleler	13
1.1.1.3.1. Ki'li Bağlı - Birleşik Cümle	16
1.1.1.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Bağlı Cümleler	17
1.1.1.3.2.1. Çün Veya Çünki Edatlarıyla Kurulan Bağlı-Birleşik Cümle	18
1.1.1.3.2.2. “Ammā” Edatı ile bağlı cümleler	19
1.1.1.3.2.3. “Daḥı” Edatı ile bağlı cümleler	19
1.1.1.3.2.4. “Ve” Edatı ile bağlı cümleler	19
1.1.1.3.2.5. “Zīrā” Edatı ile bağlı cümleler	19
1.1.1.3.2.6. “da” Edatı ile bağlı cümleler	20
1.1.1.3.2.7. “hem....hem” Edatı ile bağlı cümleler	20
1.1.1.3.2.8. “tā-ki” Edatı ile bağlı cümleler	20
1.1.1.3.2.9. “diyü” Edatı ile bağlı cümleler	20
1.1.1.4. Sıralı Cümleler	21

1.1.2. Yüklemlerine Göre Cümleler	23
1.1.2.1. İsim Cümlesi	25
1.1.2.2. Fiil Cümlesi.....	29
1.1.3. Yüklemlerin Yerine Göre Cümleler.....	34
1.1.3.1. Kurallı Cümleler	37
1.1.3.2. Devrik Cümleler	38
1.1.4. Anlamlarına Göre Cümleler.....	39
1.1.4.1. Olumlu Cümle	42
1.1.4.1.1.Olumlu Fiil Cümlesi.....	45
1.1.4.1.2. Olumlu İsim Cümleleri.....	47
1.1.4.2.Olumsuz Cümleler	47
1.1.4.2.1. Olumsuz Fiil Cümleleri.....	49
1.1.4.2.1.1. “-ma, -me” İle Yapılan Cümleler	50
1.1.4.2.1.2. “ne.....ne” İle Yapılan Cümleler.....	50
1.1.4.2.2. Olumsuz İsim Cümleleri.....	50
1.1.4.2.2.1. “yok” İle Yapılan Cümleler	50
1.1.4.2.2.2. “degül” İle Yapılan Cümleler.....	51
1.1.4.3. Soru Cümleleri	51
1.1.4.3.1. Olumlu Soru Cümlesi	53
1.1.4.3.2. Olumsuz Soru Cümlesi	53
1.1.4.4. Kuruluşları Yönünden Soru Cümleleri	54
1.1.4.4.1. Soru Ekiyle Kurulan Cümleler	54
1.1.4.4.2. Soru Sıfatlarıyla Kurulan Cümleler.....	54
1.1.4.4.2.1.“kankı” İle Kurulan Cümleler	54
1.1.4.4.2.2. “neçe” İle Kurulan Cümleler.....	55
1.1.4.4.3. Soru Zamirleriyle Kurulan Cümleler	55
1.1.4.4.3.1. “ne” İle Kurulan Cümleler	55
1.1.4.4.3.2. “kim” İle Kurulan Cümleler	55
1.1.4.5. Fonksiyonları Yönünden Soru Cümleleri.....	56
1.1.4.5.1. Tasdik Ettirme Fonksiyonu.....	56
1.1.4.5.2. Hayret İfadesi Taşıma Fonksiyonu	56

1.1.4.5.3. İhtimal Ve Karşılaştırma Fonksiyonu.....	56
1.1.4.5.4. Bilinmezlik Fonksiyonu.....	57
1.1.4.5.5. Suçlama, Tezyîf Etme Fonksiyonu	57
1.1.4.5.6. İmkansızlık Fonksiyonu	57
1.1.4.6. Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	57
1.1.4.6.1. Yüklem	57
1.1.4.6.1.1. Başta	57
1.1.4.6.1.2. Ortada.....	58
1.1.4.6.1.3. Sonda	59
1.1.4.6.2. Özne	61
1.1.4.6.2.1. Başta	61
1.1.4.6.2.2. Ortada	62
1.1.4.6.2.3. Sonda	63
1.1.4.6.3. Nesne	64
1.1.4.6.3.1. Başta	64
1.1.4.6.3.2. Ortada	65
1.1.4.6.3.3. Sonda	65
1.1.4.6.4. Yer Tamlayıcı	66
1.1.4.6.4.1. Başta	66
1.1.4.6.4.2. Ortada	67
1.1.4.6.4.3. Sonda	68
1.1.4.6.5. Zarf	69
1.1.4.6.5.1. Başta	69
1.1.4.6.5.2. Ortada	70
1.1.4.6.5.3. Sonda	71
1.1.5. Cümlelerin Unsurları	72
1.1.5.1. Yüklem.....	72
1.1.5.1.1. Fiil Cümlelerinde Yüklem	73
1.1.5.1.1.1. Basit Kipli Fiillerin Yüklem Olması	73
1.1.5.1.1.2. Birleşik Kipli Fiillerin Yüklem Olması	74
1.1.5.1.1.3. İsim + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerin Yüklem Olması.....	74
1.1.5.1.1.4. Fiil + Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerin Yüklem	

Olması.....	75
1.1.5.1.1.5. Birleşik Fiillerin Deyimleşmiş İfadelerde Yüklem Olması	75
1.1.5.1.2. İsim Cümlelerinde Yüklem	75
1.1.5.1.2.1. Yükleme Tek Kelime Olan İsim Cümleleri	75
1.1.5.1.2.2. Yükleme Kelime Grubu Olan İsim Cümleleri	76
1.1.5.1.2.2.1. İsim Tamlamasının Yükleme Olması	76
1.1.5.2. Özne	76
1.1.5.2.1. Öznesi Tek Kelime Olan Cümleler	77
1.1.5.2.2. Öznesi Kelime Grubu Olan Cümleler	77
1.1.5.2.2.1. Bağlam Grubunun Özne Olması	78
1.1.5.2.2.2. Sıfat Tamlamasının Özne Olması	78
1.1.5.2.2.3. Unvan grubunun Özne Olması	78
1.1.5.3. Nesne.....	78
1.1.5.3.1. Nesnenin Yükleme Hali Eki Almaması	79
1.1.5.3.2. Nesnenin Yükleme Hali Eki Alması	79
1.1.5.3.2.1. “-n” Ekiyle Nesne Olan Unsurlar.....	79
1.1.5.3.2.2. “ -ı,-i” / “-nı, ni” Ekiyle Nesne Olan Unsurlar.....	80
1.1.5.3.3. Nesne Olan Kelime Grubuları	80
1.1.5.3.3.1. Bağlama Grubunun Nesne Olması	80
1.1.5.3.3.2. sıfat- fiil Grubunun Nesne Olması	80
1.1.5.3.3.3. Unvan Grubunun Nesne Olması	80
1.1.5.4. Yer Tamlayıcısı	81
1.1.5.4.1. Tek Kelimededen Meydana gelen Yer Tamlayıcıları.....	81
1.1.5.4.1.1. Yaklaşma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları	81
1.1.5.4.1.2. Bulunma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları.....	81
1.1.5.4.1.3. Ayrılma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları.....	82
1.1.5.4.2. Kelime Grublarından Meydana Gelen Yer Tamlayıcıları	82
1.1.5.4.2.1. Sıfat Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması	82
1.1.5.4.2.2. İsim Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması.....	82
1.1.5.5. Zarf	82
1.1.5.5.1. Ek Almadan Zarf Olan Zarflar	83
1.1.5.5.2. Ek Alarak Zarf Olan Unsurlar	83

1.1.5.5.2.1. Eşitlik Hali Eki Alan Zarflar	83
1.1.5.5.2.2. Bulunma Hali Eki Alan Zarflar	83
1.1.5.5.2.3. Zarf-Fiil Ekiyle Teşkil Edilen Zarflar	84
1.1.5.5.3. Kelime Grubu Şeklinde Zarflar	84
1.1.5.5.3.1. Edat Grubunun Zarf Olması	84
1.1.5.5.3.2. Zarf-Fiil Grubunun Zarf Olması	84
1.1.6. Cümle Unsurları Arasındaki Münasebet	85
1.1.6.1. Özne-Yüklem Münasebeti	85
1.1.6.1.1. Öznenin Teklik Olduğu Cümlelerde Yüklemin Durumu	85
1.1.6.1.2. Öznenin Çokluk Olduğu Cümlelerde Yüklemin Durumu	86
1.1.6.1.2.1. Öznenin Çokluk Yüklemin Teklik Olduğu Örnekler	87
1.1.6.1.2.2. Öznenin ve Yüklemin Çokluk Olduğu Örnekler	87
1.1.6.1.2.3. Özne Yüklem Uyumsuzluğu	87
1.1.6.2. Nesne-Yüklem Münasebeti	87
1.1.6.2.1. Belirli Nesne-Yüklem Münasebeti	87
1.1.6.2.2. Belirsiz Nesne-Yüklem Münasebeti	88
1.1.6.3. Yer Tamlayıcısı-Yüklem Münasebeti	88
1.1.6.3.1. Yaklaşma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcılar	88
1.1.6.3.2. Bulunma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcılar	89
1.1.6.3.3. Ayrılma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcılar	90
1.1.6.4. Zarf-Yüklem Münasebeti	90
Sonuç	92

İKİNCİ BÖLÜM: METNİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. Metnin Orijinali	228
-----------------------------	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: SÖZLÜK

3.1. Sözlük	291
Kaynakça	331
Özet	337
Abstract	338

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser.
a.g.m.	: Adı geçen makale.
S.	: Sayı.
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı.
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi.
s.a.v	: Sallalâhû ʿaleyhi vesellem.
s.	: Sayfa Numarası.
TDK	: Türk Dil Kurumu.
vb.	: Ve başkaları.

İŞARETLER

Ā	: Uzun (a)
Ī	: Uzun (i)
Ū	: Uzun (u)
Ō	: Uzun (o)
Ḥ	: Nefesli (h)
Ḥ	: Hırıltılı (h)
Ṣ	: Peltek s
Ḳ	: Art damak (k)
Ṣ	: Nazal (n)
‘	: “ Ayın-ع ” işareti
Ġ	: “ Gayın-غ ” işareti
Ṣ	: “ Sad-ص ” işareti
Ṭ	: “ Ta-ط ” işareti
Ḍ	: Peltek d
’	: Kesme işareti.
’	: “ Hemze-ء ” işareti.
Ẓ	: “ Zad-ض ” sesi
Ẓ	: “ Zad-ظ ” sesi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo (1) Basit Cümlelerin Sayısı.....	4
Tablo (2) Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Basit Cümlelerin Sayısı	4
Tablo (3) Birleşik Cümlelerin Sayısı	8
Tablo (4) Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Birleşik Cümlelerin Sayısı	9
Tablo (5) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı	14
Tablo (6)Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı	15
Tablo (7) Sıralı Cümlelerin Sayısı	22
Tablo (8)Yüklemelerine Göre Cümlelerin Sayısı	25
Tablo (9) Unsurların Sayılarına Göre İsim Cümleleri	27
Tablo (10) Unsurların Sayılarına Göre Fiil Cümleleri	31
Tablo (11)Yüklemelerin Yerine Göre Cümlelerin Sayısı.....	36
Tablo (12)Olumlu Cümlelerin Sayısı	44
Tablo (13) Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Olumlu Cümlelerin Sayısı	44
Tablo (14) Olumsuz Cümlelerin Sayısı	48
Tablo (15) Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Olumsuz Cümlelerin Sayısı.....	48
Tablo (16) Soru Cümlelerin Sayısı	52
Tablo (17) Bütünce Toplamı 400 Cümle İçinde Soru Cümlelerin Sayısı	52
Tablo (18) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.....	61
Tablo (19) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.....	63
Tablo (20) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.....	66
Tablo (21) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	68
Tablo (22) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.....	71

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik (1) Basit Cümlelerin Sayısı	4
Grafik (2) Basit Cümlelerin Sayısı	5
Grafik (3) Birleşik Cümlelerin Sayısı	9
Grafik (4) Birleşik Cümlelerin Sayısı	9
Grafik (5) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı	15
Grafik (6) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı	15
Grafik (7) Sıralı Cümlelerin Sayısı.....	22
Gafirk (8)Yüklemlerine Göre Cümlelerin Sayısı	25
Grafik (9) Unsurların Sayılarına Göre İsim Cümleleri.....	27
Grafik (10)Unsurların Sayılarına Göre Fiil Cümleleri.....	31
Grafik (11)Yüklemlerine Göre Cümlelerin Sayısı	36
Grafik (12)Olumlu Cümlelerin Sayısı.....	44
Grafik (13)Olumlu Cümlelerin Sayısı.....	45
Grafik (14) Olumsuz Cümlelerin Sayısı	48
Grafik (15) Olumsuz Cümlelerin Sayısı	49
Grafik (16) Soru Cümlelerin Sayısı	52
Grafik (17) Soru Cümlelerin Sayısı	53
Grafik (18) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	61
Grafik (19) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	64
Grafik (20) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	66
Grafik (21) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	69
Grafik (22) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler	72

BİRİNCİ BÖLÜM

SENTAKS İNCELEMESİ

1.1. CÜMLE

Türkçenin sentaksı üzerinde çalışan araştırmacılar, gramerin bu bölümü hakkında birbirine yakın görüşler ortaya koymuşlardır. Cümle tariflerine kısaca göz atacak olursak;

Muharrem ERGİN “Türk Dil Bilgisi”nde cümleleri "hüküm grubu" olarak ele aldıktan sonra "Cümle, bir fikir, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur. Cümlenin temel fonksiyonu hüküm ifade etmektir. Onun için cümle, en tam en geniş kelime grubudur. Cümlenin varlığı için asgari şart bir çekimli fiildir.”¹ demektedir.

Kaya BİLGEGİL, “Türkçe Dilbilgisi”nde, cümleyi "bir hüküm ifade eden sözdür" diye tanımlamanın yetersiz olduğunu ifade ettikten sonra, "iki unsur arasındaki olumlu (sükuti) veya olumsuz (selbî) ilgiyi, sözü dinleyende (muhatapta) soruya yer bırakmayacak şekilde tam olarak haber veya dilek (inşa) yoluyla ifade eden kelimeler dizisidir” şeklinde tanımlar.²

Tahsin BANGUOĞLU, cümleyi “kendi kendine yeten bir yargı” olarak tanımlamakta ve basit ve birleşik olmak üzere iki temel cümle türünü kabul etmektedir.

Vecihe HATİBOĞLU, “Türkçe’nin Sözdizimi”nde, cümleyi, “yargılı anlatımlar” olarak değerlendirerek, onu şöyle tanımlamaktadır. "Bir yargı bildirmek üzere tek başına kullanılan çekimli bir eyleme veya çekimli bir eyleme birlikte kullanılan sözcükler dizisine tümce denir"³

Hikmet Dizdaroğlu, “Tümce Bilgisi”nde, cümle hakkında şunları söylemektedir. “Tümce, yan yana gelmiş sözcüklerin bir toplamı değildir.

¹ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2002, s. 398.

² Kaya Bilgegil, **Türkçe Dilbilgisi**, Dergah Yayınları, Baskı: III., İstanbul 1984, s. 12

³ Vecihe Hatiboğlu, **Türkçe’nin Sözdizimi**, TDAY Belleten, TDK Yayınları, Ankara 1976, s. 99

Tümce bildirişim aracıdır. Tek ya da birden fazla yargıyı içeren; dilek, istek ve duyguları belirten dil birimidir. Tümcede yer alan dil ögeleri birer göstergedir. Bildirişmeyi sağlayan, tümcenin toptan anlamıdır. Tümcenin iç yapısı, iletilecek doğrudan doğruya bağlı değildir. Ama her tümcenin anlamı vardır ve bu anlam düşünceyle yakından bağlantılıdır.⁴

Sezai GÜNEŞ “Türk Dili Bilgisi”nde, cümleyi şöyle tanımlamaktadır.” Cümle (Osm. Kelam, İng. Sentece): Aralarında – kendi kavramlarının dışında – bir kavram ilişkisi kurulan kelime veya kelime gruplarında meydana gelen söz yapılarına denir. Bu söz yapılarında, yükleyen (yüklem) ile yüklenen diye adlandırılan iki temel unsur bulunur. Yükleyen (Osm. Müsned) , sözdeki kavramı taşıyan unsur olup, temel görevi, taşıdığı bu kavramı bir varlığa isnat etmektir. Yüklenen (Osm. Müsnedüniley) ise, yükleyenin taşıdığı kavram yükünden etkilenecek, durumunda bir başkalaşma meydana gelen unsurdur. Yükleyen ile yüklenen arasında yer alması gereken öteki unsurlara ise tamlayıcı (Osm. Fazlalıklı) adı verilir. Tamlayıcılar bir sözdeki yüklemenin (isnadın) gerçekleşmesi için ön şart özelliği taşımamakla birlikte; sözün anlamında bir tamlık meydana gelmesi için gerekli unsurlardır.”⁵

Çalışmamızda büyük oranda “14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi” adlı İsmet Cemiloğlu’nun eserinden metot hosisunda yararlandık.

1.1.1. Yapılarına Göre Cümleler:

Yapılarına göre cümle çeşitleri, Batı Türkçesi sentaksının en karışık konularından biri olup, araştırmacılar ve ilim adamları arasında bu mevzuda bir birlik sağlanabilmiş değildir. Bilhassa “Birleşik cümle”nin nasıl olması gerektiği konusunda bir mutabakat bulunmamaktadır.⁶ Türkçe’de cümlelerin yapısı bakımından sınıflandırılması konusunda, bugün birbirinden az veya

⁴ Hikmet Dizdaroğlu, **Tümce Bilgisi**, Ankara 1976, s. 10.

⁵ Sezai Güneş, **Türk Dili Bilgisi**, DEÜ Matbaası, İzmir 1996, Baskı: II., s. 365.

⁶ İsmet Cemiloğlu, **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, TDK Yayınları, Ankara 2000, Baskı : II. , s. 48.

çok farklı çeşitli görüşlerin olduğu bilinmektedir. Bu görüşler daha çok basit ve birleşik, diğer adıyla girişik cümle ayrımında kendisini göstermektedir.⁷

Muharrem ERGİN, “Türkçe’de genellikle basit, yeni tek predikatlı cümlelerin kullanıldığı ifade ettikten sonra, bu konuda şöyle demektedir: “Türkçe’nin partisip ve gerandium sistemi Türkçe ye en geniş ve karışık ifadeleri sâde, müstakil cümleler içinde toplamak imkanını vermektedir. Fakat bu arada az da olsa birleşik cümle de kullanılmaktadır. Birleşik cümle bir asıl cümle ile onun manasını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden teşekkül eder. Türkçe’de “Şartlı Birleşik Cümle”, “ki’li Birleşik Cümle” olmak üzere iki çeşit birleşik cümle vardır. Bunlara üçüncü bir birleşik cümle çeşidi olarak “İç İç Birleşik Cümleyi” de ilâve edebiliriz” demektedir.⁸

1.1.1.1. Basit Cümleler :

Bir düşünceyi bir duyguyu veya bir oluş ve kılışı yargı halinde anlatan ve bir tek çekimli fiil ya da ek fiil ile kurulan ve en az bir özne ile bir yüklemden oluşan cümle türü.⁹ Yüklem çeşitli bakımından tamlayan, açan, belirten unsurların, unsurların, yani cümlelerin yüklem dışındaki öğelerinin sayısı, çokluğu cümlelerin basit cümle yapısını değiştiremez.¹⁰

Cümleleri yüklemelerinin yapısına göre değerlendirirken yüklemeleri aynı olduğu halde yapıları farklı olabilen sıralı cümleler, bağlı cümleler ve birleşik cümleler değerlendirme dışı tutulmuş sadece basit isim cümlesi, basit fiil cümleleri değerlendirmeye alınmıştır. Metnimizdeki basit cümlelerinin sayısı 197 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %49,25’tir.

⁷ Leyla Karahan, “ Türkçe’de Birleşik Cümle Problemi” **Türk Dili**, TDK Yayınları, Sayı: 505, 1999, s.19.

⁸ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s.48.

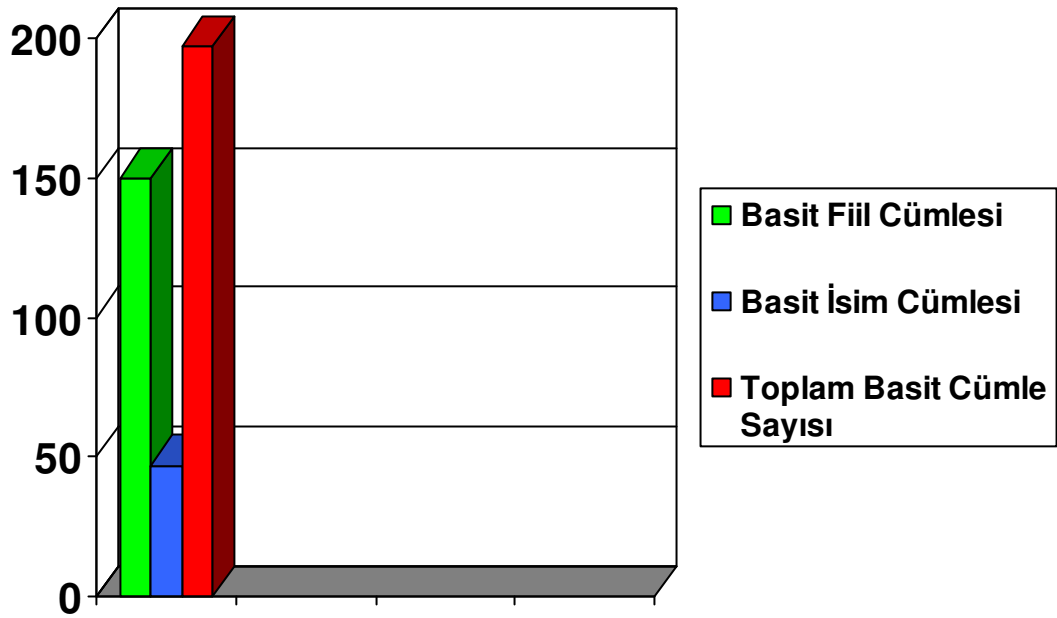
⁹ Mustafa Özkan, Osman Esin, Hatice Tören, **Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz kitabevi, İstanbul. 2001, s. 585.

¹⁰ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK yayınları, Ankara 1992.s.20.

Tablo (1) Basit Cümlelerin Sayısı

ADI	SAYISI	ORANI
Basit Fiil Cümlesi	150	%76,14
Basit İsim Cümlesi	47	%23,86
Toplam Basit Cümle Sayısı	197	%100

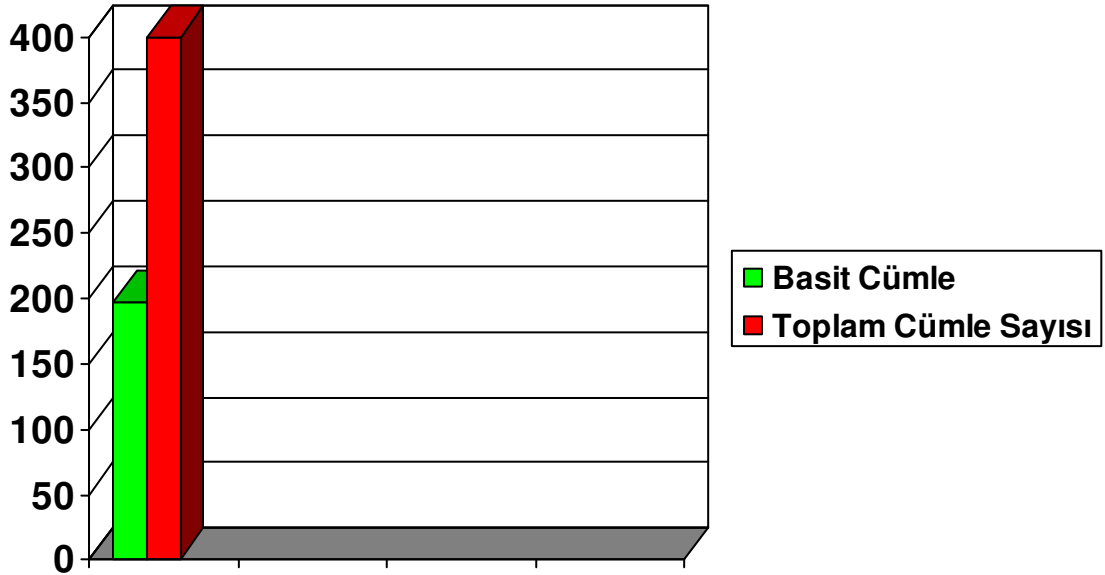
Grafik (1) Basit Cümlelerin Sayısı.

Tablo (2) Toplam Cümleler İçinde Basit Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Basit Cümle	197	%49,25
Toplam Cümle Sayısı	400	% 100

Grafik (2) Basit Cümlelerin Sayısı.

1.1.1.1.1. Basit, Fiil Cümleleri :

Bir düşüncüyü, bir duyguyu veya bir oluş ve kılış yargı halinde bir tek çekimli fiille anlatan cümle türüdür. Metnimizdeki basit fiil cümlelerinin sayısı 150 adettir ve bu sayının toplam basit cümlelere oranı %76,14'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (1b-4), (1b-7), (1b-10), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-12), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-15), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-4), (2b-6), (2b-8), (2b-9), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-12), (3a-14), (3a-15), (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-6), (3b-7), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-13), (4a-5), (4a-7), (4a-8), (4a-9), (4a-12), (4a-16), (4a-17), (4a-17), (4b-1), (5b-3), (5b-4), (5b-5), (5b-6), (5b-9), (5b-12), (5b-14), (5b-15), (5b-15), (5b-16), (5b-16), (15-17), (5b-17), (30b-8), (30b-13), (31a-1), (31a-2), (31a-4), (31a-14,15), (31a-15), (31b-10), (31b-14), (31b-17), (32a-2), (32a-5), (32a-17), (32a-17), (32b-1), (33a-13,14), (33a-14), (33b-6), (33b-9), (33b-11), (33b-13), (33b-17), (34a-1), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-7), (41b-7), (41b-

8), (41b-9), (41b-10), (41b-11), (41b-12), (41b-14), (41b-15), (42a-1), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-6), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42-9), (42a-12), (42a-12), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42b-1), (42b-2), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-15,16), (57a-2), (57a-12,13), (57a-14,15), (58a-5), (58a-9,10), (58b-1), (59b-8,9), (60a-16).

1.1.1.1.2. Basit, İsim Cümleleri :

Bir düşünceyi, bir duyguyu veya bir oluş ve kılış yargı halinde isim soylu bir kelime veya bir ek fiil ile yargı halinde anlatan ve en az bir özne ile bir yüklemden oluşan cümle türü.¹¹ Metnimizdeki basit isim cümlelerinin sayısı 47 adettir ve bu sayının toplam basit cümlelere oranı %23,83'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-9), (1b-11), (1b-12), (1b-12), (2a-4), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-14), (2b-1), (2b-6), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-10), (3a-13), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-6), (3b-13), (3b-14), (31a-13), (31a-13), (13a-14), (31a-15), (33a-2,3), (33a-4,5), (33a-7), (33a-12,13), (41b-3), (41b-4), (41b-9), (41b-13), (42a-4), (42a-5), (42a-13), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42b-1), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (42b-9,10), (42b-10).

1.1.1.2. Birleşik Cümleler :

Birleşik cümle, içinde esas yargının bulunduğu bir temel cümle ile, anlam ve görev bakımından tamamlayan, fiili çekimli olan ve değişik yapı özelliklerine sahip bulunan bir veya daha fazla yan cümlelerden oluşmuş cümle türü.¹²

¹¹ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s.20.

¹² Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s. 26.

Birleşik cümle, yapısında birden fazla yüklem bulunan cümledir. Bu yapı, bir ana cümle ve cümlelerin anlamını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümle ile kurulur.¹³

Birleşik cümle, bir asıl cümle ile onun manasını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden teşekkül eder. Türkçede şartlı birleşik cümle, ki'li birleşik cümle olmak üzere başlıca iki çeşit birleşik cümle vardır. Bunlara üçüncü bir birleşik cümle çeşidi olarak iç içe birleşik cümleyi de ilave edebiliriz."¹⁴

Birleşik cümle, bir ana cümle ile bu cümlelerin anlamını tamamlayan yardımcı cümle veya cümlelerin oluşturduğu cümlelerdir. Birleşik cümlelerde ana ve yardımcı cümlelerin yüklemeleri olmak üzere, birden fazla yüklem yer alır.¹⁵

A.N.KONONOV, birleşik cümle konusunda. "Birleşik cümle, cümle halini alan, fakat basit bir cümleye mahsus mana ve tonlama bütünlüğünden mahrum, iki veya birçok kısımlardan ibâret olan konuşmanın tek bir vahididir. Bu cümleler gerek bağlaçlı gerekse bağlaçsız olarak birleşmektedir. Bağlaçsız bağımlı bir birleşik cümle, bağlaçlı bağımlı birleşik cümle gibi iki yahut birçok cümlelerin mihânîkî bir birleşmesi değildir, bağlaçsız bağımlı birleşik cümlelerin zahiren bir cümle şeklinde kurulmuş olan bağlaçsız bağımlı birleşik cümle; biri bağımlanan, öbürü bağımlayan müstakil cümleler halini alan iki kısımdan ibarettir. Türkiye Türkçesi'nde bağlaçsız bağımlı birleşik bir küll teşkil eden cümlelerin bağlanmasının dört usulünde tahakkuk eder. Bağlaçsız bağlama şu şartlara bağlıdır"

1. Birleşik Cümlelerin bağımlayan kısmı yüklem eksik manasına bağlıdır.
2. Birleşik cümlelerin bağımlanan kısmı yüklem morfolojik şekline bağlıdır.
3. Birleşik cümlelerin bağımlanan kısmı içindeki dolaylı soruya bağlıdır.
4. Tonlama (bağlaçlı vakfele, durguya) bağlıdır.¹⁶

¹³ Leyla Karahan, **Türkçe'de Söz Dizimi**, Baskı: 8. Akçağ Yayınları, Ankara 2005, , s. 60.

¹⁴ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s. 404.

¹⁵ Mustafa Özkan vb. **a.g.e.** s. 585.

¹⁶ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 59.

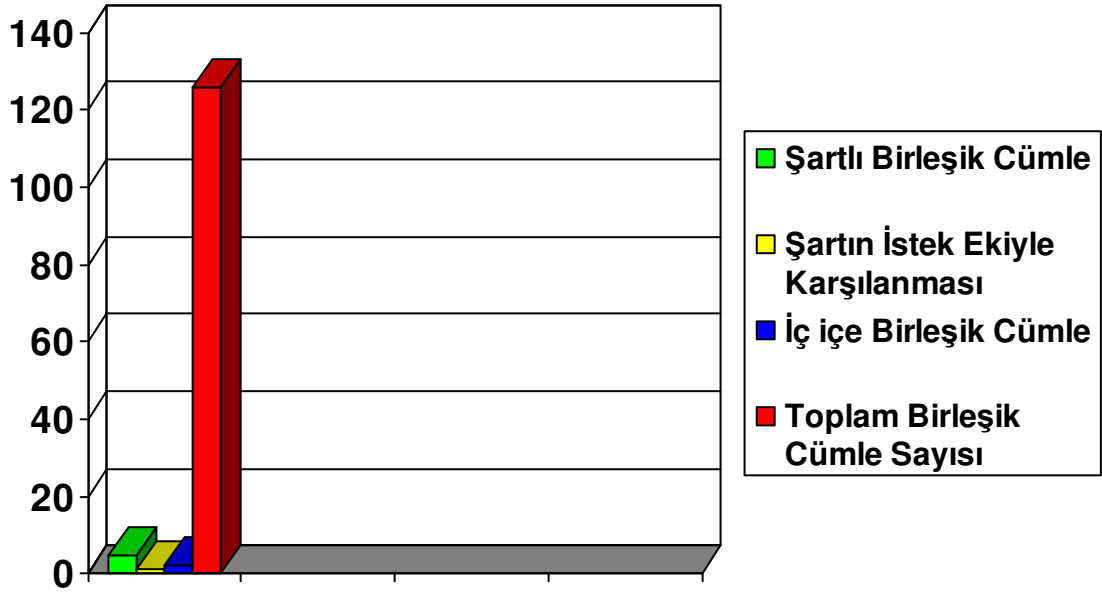
Birleşik cümleleride kendi arasında “şartlı birleşik cümle, şartın istek ekiyle karşılanması, iç içe birleşik cümle” olarak üç grupta toplanmıştır. Metnimizdeki birleşik cümlelerinin sayısı 126 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %31,5’tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-10), (2a-5), (2a-11), (2a-15), (2b-4), (2b-5), (2b-7), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-4), (3a-6), (3a-7), (3a-8), (3a-13), (3a-14), (3a-15), (3b-5), (3b-8), (3b-12), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-12,13,14,15), (4b-1,2,3), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17), (5a-1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-4,5), (5b-6,7,8), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-14), (5b-17,1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-14), (31a-15,16), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-14,15), (32a-17,1), (32a-4,5), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-15,16), (32a-16), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (33a-1,2), (33a-6,7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-14,15), (33b-6,7,8), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-14), (33b-14,15), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-7,8,9,10,11), (34a-14,15), (34a-15,16), (41b-3), (41b-4), (41b-6), (41b-8), (41b-10), (41b-15), (42a-3), (42a-4), (42a-5), (42a-10), (42-10), (42a-11), (42a-14), (42a-15), (42b-7), (42b-10,11,12), (42b-13,14,15), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-10,11,12), (57a-13,14), (58a-1,2), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59b-17,1), (59b-5,6), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (3) Birleşik Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Şartlı Birleşik Cümle	5	%3,96
Şartın İstek Ekiyle Karşılanması	1	%0,79
İç içe Birleşik Cümle	2	%1,58
Toplam Birleşik Cümle Sayısı	126	%100

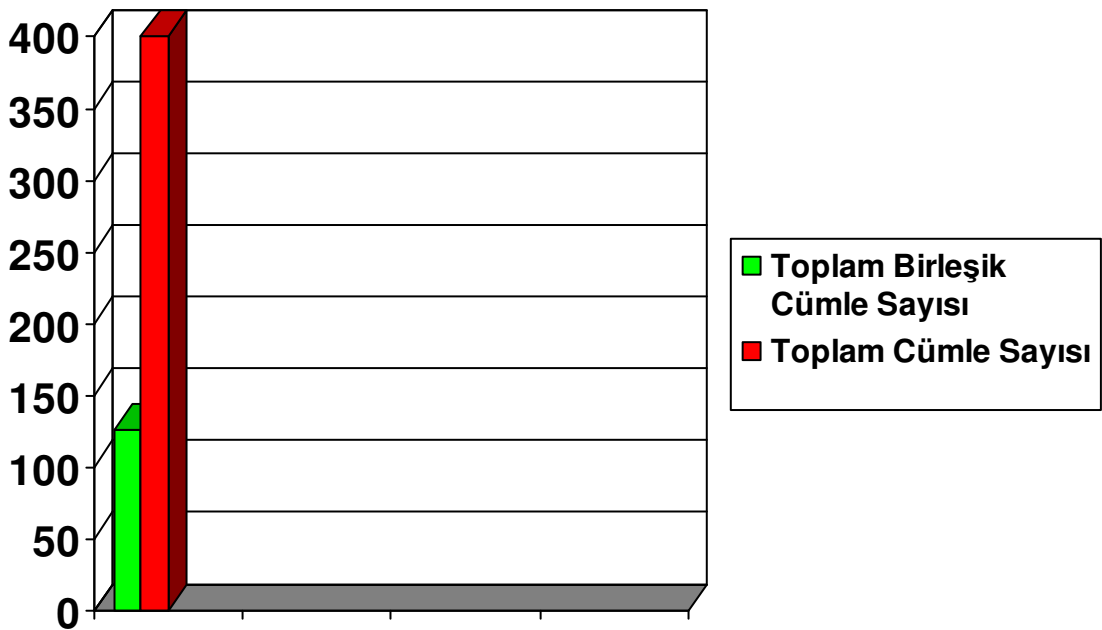
Grafik (3) Birleşik Cümlelerin Sayısı

Tablo (4) Toplam Cümleler İçinde Birleşik Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Toplam Birleşik Cümle Sayısı	126	%31,5
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (4) Birleşik Cümlelerin Sayısı

1.1.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle :

Leyla KARAHAN, şartlı birleşik cümleyi şöyle tanımlıyor “bir şart cümlesinin bir şart cümlesi ile tamamlandığı cümledir. Şart cümlesi tek başına yargı bildirmez. Bir başka cümleyi zaman, şart, sebep ve benzetme anlamlarıyla tamamlanır. Şart cümlesi genellikle ana cümlesinin yüklemine zarf greviyle bağlanır, ana cümlesinin içinde veya içinde veya başında bulunur. İstek bildiren şart kipi müstakil cümle kurar. Ancak “istek” ifadesinde dahi yargının kuvvetli olmadığı sezilmektedir.”¹⁷

Muharrem ERGİN, “Türkçe’nin aslî birleşik cümlesi” olarak kabul ettiği şartlı birleşik cümlesinin başlangıçtan beri Türkçede bulunduğunu belirtir. Temelinin şart kipinin şart ifadesine dayandığını ileri sürerek şu açıklamayı yapar “Şart kipi bütün şart çelimlerinin aksine, hüküm ifade etmez, bitmeli bir hareket göstermez. Bu yüzden müstakil bir cümle yapamaz. Şart şekli ancak istek ve temenni ifade ettiği zaman bitmeli bir hareket . dolayısıyla bir hüküm gösterir ve müstakil bir cümle yapa bilir. Şart şeklinin istek ve temenni fonksiyonunda bile bir kısalma ve klişeleşme ifadesi vardır. İşte şart kipinin bu durumu onun yaptığı cümlelerin müstakil olmasına imkân vermemekte ve onları asıl cümleleri tamamlayan yardımcı cümleler haline sokmaktadır. Şartlı birleşik cümlede yardımcı cümle önce, asıl cümle sonra gelir ki tabîi bu Türkçenin asıl unsurunun tâli unsurdan sonra gelmesi prensibine de uygundur.”¹⁸

Şartlı birleşik cümle, şart ifadesine dayalı bir yardımcı cümle ile bir ana cümlesinin oluşturduğu birleşik cümledir. Yardımcı cümle başta , ana cümle sonda yer alır. Ana cümle bir fiil cümlesiyse, yardımcı cümle ana cümleyi çok defa zarf olarak; ana cümle bir isim cümlesi ise, yardımcı cümle ana cümleyi çok defa özne olarak tamamlar.¹⁹

Şartlı Birleşik Cümle konusunda Kaya BİLGEGİL şu bilgileri vermektedir: bunlar temel cümledeki kavramın vukuu, yan cümlecikteki kavramın vukuuna

¹⁷ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 62.

¹⁸ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s. 405.

¹⁹ Mustafa Özkan vb , **a.g.e.** s. 589.

bağlı olan cümlelerdir. Şart anlamını, yan cümlecik ifade eder. Bu yan cümlecğin görevi ceza cümlesi adını alan temel cümlecğin tamamlamak değil, sınırlandırmaktır. Şartlı cümle dört şekilde kurulur.

1. Yükleme şart kipinden teşkil edilmiş bir yan cümlecğin diğer bir cümleye bağlanması suretiyle.
2. Yan cümlecğin yüklemeleri bir fiilimsi olsun bazı birleşik cümleler de birleşik cümlelerdir. Bunların anlamlarında bir kesinlik vardır.
3. İstek kipinin hikâye ve rivâyetiyle biten bir cümlecği, ceza cümlesinden önce getirmek suretiyle.
4. Yan cümlecğin şart kipiyle biten yükleminden sonra "de" veya "dahi" getirmek suretiyle.

Şartlı Cümlelerde anlam çeşitliği :

1. Bir Farza delâlet eder.
2. Olumsuz bir durum anlatırken kullanılır.
3. Soru zamiri ve zarflardan sonra teşkil ettikleri yan cümlecikler irade serbestliği, seçmezlik kavramı taşır.²⁰

Metnimizdeki şartlı birleşik cümlelerin sayısı 5 adettir ve bu sayının toplam birleşik cümlelere oranı %3,96'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-10), (3a-6), (3a-14), (33a-2), (42a-4).

1.1.1.2.2. Şartın İstek Ekiyle Karşılanması :

Bu tür şart cümlelerin başında “eğer” edatı bulunmaktadır. Metnimizdeki şartın istek ekiyle karşılanması cümlelerin sayısı 1 adettir ve bu sayının toplam birleşik cümlelere oranı %0,79'dur. Bu da aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(33b-14).

²⁰ Kaya Bilgegil, a.g.e. s. 80-87.

1.1.1.2.3. İç içe Birleşik Cümle :

Cümle öğelerinden biri veya birinin bir bölümü tek başına cümle değerini taşıyan birleşik cümlelerdir. Aktarma cümlelerinde, de-, zannet-, um-, bil-, farzet-, say- fiillerinin yer aldığı cümlelerde bir iç cümle görülür.²¹

İç içe girmiş birleşik bir cümlede, tümleç görevi yüklenen ve anlamca temel cümlelerin nesnesi durumunda olan yardımcı cümle.²²

İç içe birleşik cümle konusunda Muharrem ERGİN şu bilgileri vermektedir: “İç içe birleşik cümle asıl ve yardımcı cümleler ve onların münasebeti bakımından şüphesiz şartlı ve ki’li birleşik cümlelerden bir hayli farklıdır ve bu bakımdan iç içe cümleyi belki tam, normal bir birleşik cümle cümle saymamak lâzımdır fakat burada da iki cümlenin birbirine bir birleşik cümle, arka arkaya gelen iki ayrı cümleden farklı bir şekilde birbiriyle birleşmiş iki cümleden kurulu tek bir cümle yapar şekilde bağlandıkları açıktır. Onun için iç içe birleşik cümleyi de üçüncü bir birleşik cümle olarak kabul edebiliriz. Bu birleşik cümlede cümle unsuru veya bir isim unsuru olarak kullanılan cümle yardımcı cümle, bir unsuru cümle olan cümle ise asıl cümle durumundadır. Hem sıra bakımından hem asıl cümlenin bir unsuru olmak bakımından tabi burada da yardımcı cümle önce gelir.”²³

İç içe birleşik cümle konusunda Leyla KARAHAN, bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer aldığı cümlelerdir. Yardımcı cümle, ana cümlenin bir unsuru veya o unsurun bir parçasıdır. Bu yapıda ana cümlenin yüklemi genellikle “de-, zannet-, um-, bil-, farzet-, say-” fiillerinin çekimli şekilleridir. Ana cümle sonda bulunur. Bu sıralanış, Türk cümle yapısına uygundur.²⁴ Metnimizdeki İç içe birleşik cümlelerin sayısı 2 adettir ve bu sayının toplam birleşik cümlelere oranı %1,58’dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

²¹ Mustafa Özkan vb, **a.g.e.** s. 590.

²² Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s. 81.

²³ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s. 406-407.

²⁴ Zeynep Karahan, **a.g.e.** s.62.

(31a-14), (33b-14).

1.1.1.3. Bağlı Cümleler :

Bu konuda Leyla KARAHAN, şu bilgileri vermektedir “ve, veya, da, fakat, ama, lâkin, halbuki, diğer vb.” edatlarıyla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi bağlama edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir. Bağlı cümlelerin bir kısmında yüklem ve şahıs aynı, bir kısımda ise farklıdır. Unsurların biri veya bir kaç ortak olan bağlı cümlelerde bulunmaktadır.²⁵

Tahir N. GENCAN, “Bağlı Önergeler” olarak ikiye ayırmakta ve tamamlamaları yapmaktadır :

A) Biçimce bağlı önergeler : Birinci, ikinci önergelerin yüklem ve fiilleri (fiilleri) kip ve kişi bakımından son önergelerin fiiline bağlıdır.

B)Anlamca bağlı önergeler: bu önergeler dış bağıllık yoktur. Yüklem ve fiillerin kip ve kişice birbirine benzemesi gerekli değil. Biçimce bağlı olmayan bu önergeler anlamca birbirleriyle ilgilidirler. Bu anlam bilgisini iyice belirtmek için noktalı virgüllerin yerine “ onun için, çünkü, bu yüzden ...” bağlaçlarını koyalım, yakıştırdığını görürüz. Bundan başka iyice bakılınca görülür ki her cümledeki önergeler birinin nedeni ve sonudur. Böyle birbirleriyle ilgili olan söz dizilerine bağlı önergeler diyoruz.²⁶

Cümle başı bağlaçları içinde eğer, şayet şart ifadesi taşıdıklarından bağlı cümle kuruluşunda yer almaz. Şartlı birleşik cümlelerde şart ifadesini kuvvetlendirmek üzere kullanılır.²⁷ Bağlı cümle üç yolla kurulur :

A) Her iki cümle arasına bir bağlaç getirilerek.

B) İki cümlenin başına bir bağlaç getirilerek.

C) Birinci cümleyi ikinci cümleye, bağlaç yerini tutan bir fiilimsi ile bağlayarak veya bazı fiillerden sonra bağlaç getirerek.²⁸

²⁵ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 65.

²⁶ Tahir Nejat Gencan, **Dil Bilgisi**, Baskı : I., Ayaç yayınevi, Ankara 2001, s. 148-149.

²⁷ Mustafa Özkan vb. **a.g.e.** s. 587.

²⁸ Kaya Bilgegil, **a.g.e.** s. 94.

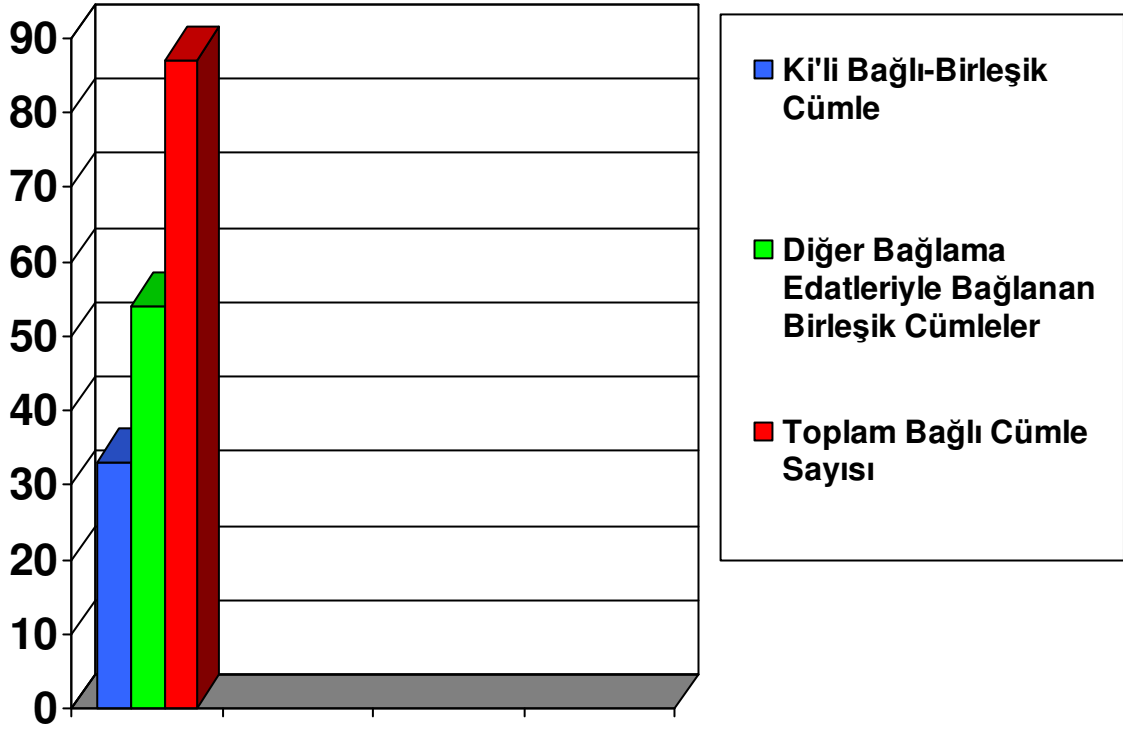
Bağlı birleşik cümleleri ki'li bağlı cümleler ve diğer bağlama gruplarıyla bağlanan cümleler (burada çok sayıda bağlama grubu kullanıldığı için tek grupta topladık). Metnimizdeki bağlı-birleşik cümlelerinin sayısı 87 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %21,75'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-3), (1b-3), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-10), (2a-7), (2a-8), (2b-9), (2b-10), (2b-13), (3a-10), (3b-4), (3b-14), (4a-10,11), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (5b-1,2,3), (5b-4,5), (30b-1,23,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-17,1), (30a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-8,9), (31a-11,12,13), (31a-16,17), (31b-3,4,5), (31b-11), (31b-13,14), (31b-15,16), (32a-5,6,7,8), (32a-11), (32a-11,12,13), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-17,1), (41b-1,2), (41b-8), (41b-11), (42a-9), (42b-9,10), (42b-12,13), (42b-15,16), (57a-9,10), (57a-16,17), (57b-3,4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15), (58a-2,3,4,5), (58b-13,14,15,16), (59a-13,14,15), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-4,5,6), (60a-14,15), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (5) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı .

ADI	SAYISI	ORANI
Ki'li Bağlı - Birleşik Cümle	33	%37,93
Diğer Bağlama Edatleriyle Bağlanan Bağlı Cümleler	54	%62,07
Toplam Bağlı Cümle Sayısı	87	%100

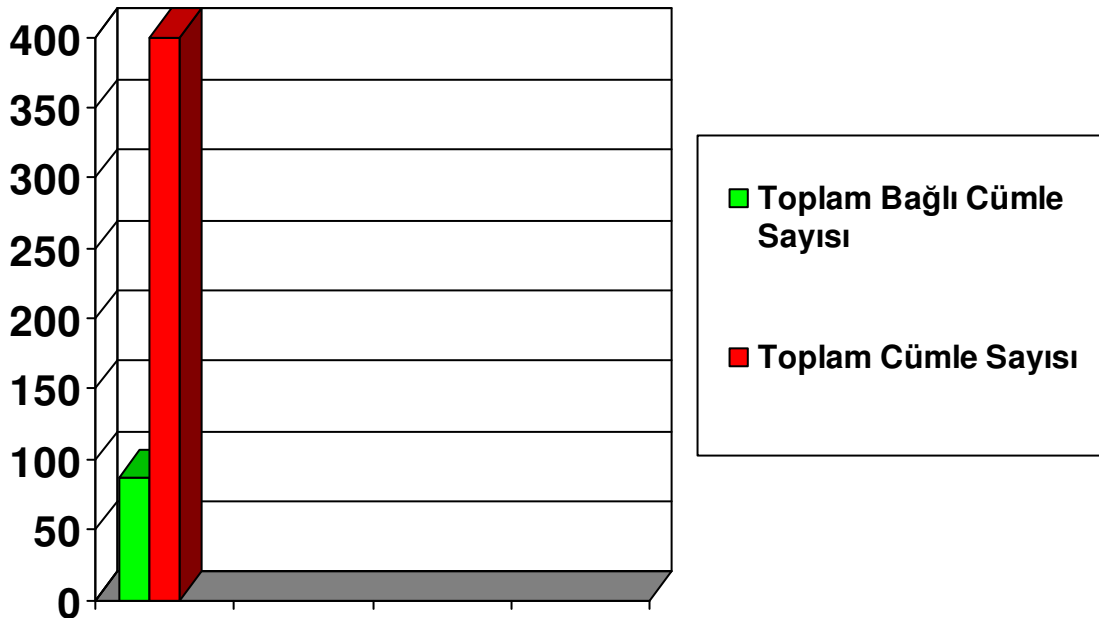
Grafik (5) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı.

Tablo (6) Toplam Cümleler İçinde Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı .

ADI	SAYISI	ORANI
Toplam Bağlı Cümle Sayısı	87	%21,75
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (6) Bağlı-Birleşik Cümle Sayısı.

1.1.1.3.1. Ki'li Bağlı - Birleşik Cümle :

Leyla KARAHAN “Ki'li Bağlı Cümle” dediği bu tip cümleler için şu bilgileri vermektedir :

“Farsça “ki” bağlan edatı ile bağlanmış cümlelerdir. “Ki” edatı ile bağlanan bu cümlelerin her biri tek başına yargı bildiren müstakil bir cümledir. Bu yapı içinde yer alan yardımcı cümle genellikle ana cümleyi nesne ve zarf göreviyle tamamlar. Ana cümle başta, yardımcı cümle sonda yer alır. Türkçe’nin yapısına uygun olan bu sıralanışta yardımcı cümle ile ana cümle genellikle sebep sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanmaktadır. Bu yapıda, yardımcı cümle zarf görevi yapar. Bu “ki’li” bağlı cümlelerde ana cümle bazen düşebilir. Bu cümle okuyanın, dinleyenin muhayyelsinde tamamlanır.”²⁹

Muharrem ERGİN, “ki’li” birleşik cümle olarak belirttiği bu tip cümleler için şu bilgileri veriyor: ki'den önceki unsur isimse ki yardımcı cümleyi asıl cümleye, asıl cümlelerin perdikatinde değil de asıl cümlelerin bir isim unsuruna bağlamış olur. Böylece yardımcı cümle asıl cümlelerin değil, asıl cümlelerin bir unsurunun tamlayıcısı durumundadır. Asıl cümlelerin predika³⁰

Zeynep KORKMAZ, “Marzuban-name Tercümesi’nde” ki’nin esas cümle ile yardımcı cümleyi izafet zamiri ilişkisi ile birbirine bağladığını ve bağlı olduğu yardımcı cümle ile birlikte, Türkçe’deki yardımcı mastar ve isim-fiil cümlelerinin yerini tuttuğunu ifade etmektedir.

Tahsin BANGUOĞLU, “Türkçe Dilbilgisi’nde”, “ki” “ilinti zamiri” olduğunu söyleyerek, bunun, hem zamir hem de bağlama edatı fonksiyonlarını gördüğünü belirtiyor.

Mecdud MANSUROĞLU, “Sultan VELED’in Türkçe Manzumlar” üzerinde yaptığı çalışmada, “ki” ve “kim” in XIII. yüzyılda aynı fonksiyonlarla yan yana kullandığını belirtmektedir. Masuroğlu’ya göre, “ki” ve “kim” ana cümlelerin özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi unsurları durumunda olan yardımcı cümleleri ana cümleye bağlamaktadır.³¹

²⁹ Leyla Karahan, **a.g.e.** s.64.

³⁰ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s. 405.

³¹ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 61.

İbrahim KAVAZ, “Geçmişten Günümüze Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri’nde” iki cümlelerin ki bağlacı ile birbirine anlamca bağlanması sonucunda meydana gelen cümlelerdir. Böylece cümlelerde ki’ye kadar olan bölüm asıl cümle, ki’den sonraki bölüm ise yardımcı cümledir. Yardımcı cümle asıl cümleyi genellikle nesne ve zarf göreviyle tamamlar. Asıl cümle başta, yardımcı cümle sondadır. Bir yabancı yapısında olan, dilimize Frsçadan geçmiş bulunan ve ki edatıyla yapılan bu cümlelerin yapısı, sıralışı Türkçe’nin cümle yapısına uygun değildir. Ki’den önceki unsur fiilse “ki” asıl cümle ile yardımcı cümle arasında bulunduğunu ifade etmektedir.³² Metnimizde “ki” ile bağlanan cümlelerin sayısı 33 adettir ve bu sayının toplam bağlı-birleşik cümlelere oranı %37,93’tür. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(2a-7), (2a-8), (2a-10), (3a-12), (3b-4), (3b-14), (4a-10,11), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (5b-4,5), (30b-6,7,8), (31a-3,4,5), (31a-8,9), (31a-16,17), (31b-3,4,5), (31b-11), (31b-15,16), (32a-2,3), (32b-10,11,12,13,14), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (41b-11), (42b-9,10), (42b-12,13), (42b-15,16), (57a-9,10), (57a-16,17), (57b-3,4), (57b-11,12,13,14,15,16), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-4,5,6), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.1.3.2. Diğer Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Bağlı Cümleler :

Bu konuda Leyla KARAHAN, şu bilgileri vermektedir; “Bu cümleler ve, veya, da, fakat, ama, lâkin, halbuki, diğer vb.” edatlarıyla birbirine bağlanmış cümeler topluluğudur. Herbiri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlama edatlarıyla sağlanmakta ve pekiştirmektedir.³³

³² İbrahim Kavaz, **Geçmişten Günümüze Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri’nde**, Basım:I, Üniversite Kitabevi, İstanbul 2005, s.155.

³³ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 65.

Metnimizdeki diğer bağlama edatlarıyla bağlanan bağlı cümlelerin sayısı 54 adettir ve bu sayının toplam bağlı-birleşik cümlelere oranı %62,07'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-7), (1b-10), (2b-10), (2b-14), (4a-1), (4a-16), (4b-1), (4b-3,4), (4b-17,1), (5a-9), (5a-13), (5b-8), (5b-14,15), (30b-4), (30b-15), (30b-15,16), (31a-1), (31a-6,7), (31a-9,10), (31b-6), (31b-16), (31b-16), (31b-13,14), (32a-5,6,7,8), (32b-8), (32b-9), (32b-7,8,9,10), (32b-12), (32b-10,11,12,13,14), (33b-11), (33b-14), (34a-1,2), (32b-15,16,17,1,2,3), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (34a-17,1), (41b-8), (42a-9), (42b-1), (42b-5), (42b-13,14,15), (57a-15), (57a-16,17), (57b-9), (57b-11), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (58a-4), (58b-13,14,15,16), (59a-14), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (59b-9), (59b-14), (60a-1), (60a-14,15), (60a-16).

1.1.1.3.2.1. Çün Veya Çünki Edatlarıyla Kurulan Bağlı-Birleşik Cümle:

Metnimizde geçen önemli bir birleşik cümle türü de bu edatlarla kurulan birleşik cümlelerdir. Çün veya çünki edatı cümlelerin başına gelmekte, cümlelerin ortalarındaki görülen geçmiş zamanlı fiile zaman-fiil fonksiyonu yüklemektedir. Bu fiil bugün çoğunlukla “-ınca,-ince” zarf fiiliyle ifade edilmektedir. Ki’li birleşik cümleler gibi çün’lü veya çünki’li birleşik cümleler de Farsça’nın tesiri ile dilimize girmişlerdir.³⁴ Çün Veya Çünki edatlarıyla Kurulan Bağlı-Birleşik Cümlelerin metnimizde sayısı 8 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-7), (2b-10), (2b-14), (4b-17,1), (5b-14,15), (42b-13,14,15), (57a-16,17), (60a-16).

³⁴ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 63.

1.1.1.3.2.2. “Ammā” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “Ama” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 9 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(4b-3,4), (31a-6,7), (31a-9,10), (32a-5,6,7,8), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-15,16,17,1,2,3), (58b-13,14,15,16), (59b-8,9,10,11,12,13,14).

1.1.1.3.2.3. “Daḥī” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “Daḥī” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 3 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-10), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (34a-17,1).

1.1.1.3.2.4. “Ve” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “Ve” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 25 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(4a-1), (4a-16), (4b-1), (5a-9), (5a-13), (5b-8), (30b-4), (31b-6), (31b-16), (32b-8), (32b-9), (32b-12), (31b-16), (33b-11), (33b-14), (42a-9), (42b-1), (57a-15), (57b-9), (57b-11), (58a-4), (59a-14), (59b-9), (59b-14), (60a-1).

1.1.1.3.2.5. “Zīrā” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “Zīrā” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 6 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(30b-15), (31a-1), (31b-13,14), (32b-15,16,17,1), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (60a-14,15).

1.1.1.3.2.6. “da” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “da” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 3 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(33a-12,13), (42b-5), (57b-10,11,12,13,14,15,16).

1.1.1.3.2.7. “hem....hem” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “hem.....hem” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 1 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(30b-15,16).

1.1.1.3.2.8. “tā-ki” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “hem.....hem” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 1 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(41b-8).

1.1.1.3.2.9. “diyü” Edatı ile bağlı cümleler:

Metnimizdeki “diyü” Edatı ile bağlanan cümlelerin sayısı 3 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(34a-1,2), (42b-5), (57b-10,11,12,13,14,15,16,).

1.1.1.4. Sıralı Cümleler :

Birbiri ardı sıra gelen, şeklice bağımsız anlamca birbirini tamamlayan, aralarında virgül veya noktalı virgül bulunan cümleler topluluğuna sıralı cümle diyoruz.

“Bir cümle yapı bakımından “birleşik”, ve “sıralı” cümle özelliklerinden ancak birine sahip olabilir. Böylece bir yapı içinde yer alan cümleler de “basit, birleşik, bağlı, sıralı” cümleler olabilir. Bu yapı cümlelerin anlamı esas alınarak dikkatle tahlil edilmelidir.” Diyen Leyla KARAHAN, sıralı cümle hakkında şu bilgileri verir: “ Sıralı cümleler iki veya daha fazla cümle ile kurulur. Cümle birbirinden virgülle ayrılır. Cümlelerin her biri yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilir. Aralarındaki anlam ilişkisi olarak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekleriyle pekiştirilmiş³⁵

İbrahim KAVAZA, “Geçmişten Günümüze Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri” adlı eserinde sıralı cümleyi: “Tek başına yargı bildiren birden fazla cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Sıralı cümle, iki veya daha fazla cümle ile kurulur. cümleler birbirinden virgül veya noktalı virgül ile ayrılır. Cümlelerin her biri yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilir” diye tanımlıyor. KAVAZA’a göre sıralı cümle ikiye ayrılır:

A) Bağımlı sıralı cümle :

Aralarındaki anlam ilişkisi ortak cümle unsurları ile sağlanan, öğelerinden biri ortak olan sıralı cümlelerdir.

B) Bağımsız sıralı cümleler:

Aralarındaki anlam ilişkileri sade anlam yönüyle olan, ortak ögesi olmayan sıralı cümlelerdir.³⁶

Tahsin BANGUOĞLU, “Türkçe’nin Grameri” adlı eserinde sıralı cümleyi: “çeşitli anlam ilişkileri olan iki yargının bir bağlamla birleşerek meydana getirdikleri cümleler” diye tanımlıyor.³⁷

³⁵ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 66.

³⁶ İbrahim Kavaz, **a.g.e.** s. 156.

³⁷ Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2000, s.415.

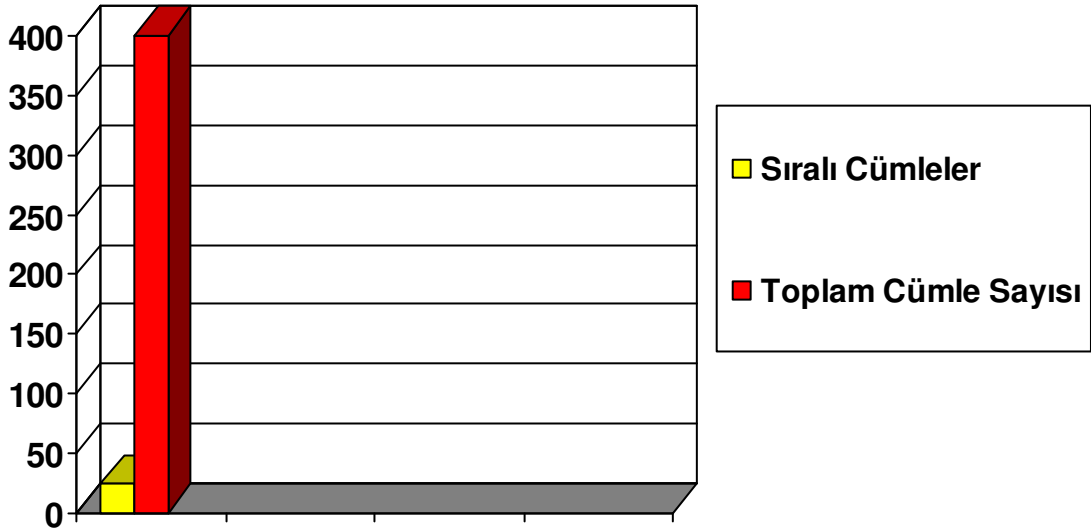
Metnimizdeki sıralı cümlelerin sayısı 24 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %6'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-2), (1b-6), (2b-2), (2a-8), (2b-3), (2b-5), (2b-15), (3a-5), (3a-7), (3a-11), (3a-11), (3a-13), (3b-7), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (33a-3,4), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (41b-11), (41b-14), (42b-16), (57b-4), (59a-3,4,5), (59b-6,7), (60a-8,9,10,11,12).

Tablo (7) Sıralı Cümlelerin Sayısı

ADI	SAYISI	ORANI
Sıralı Cümleler	24	%6
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (7) Sıralı Cümlelerin Sayısı.

1.1.2. Yüklemlerine Göre Cümleler:

Metnimizdeki yüklemlerine göre cümlelerin sayısı 400 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

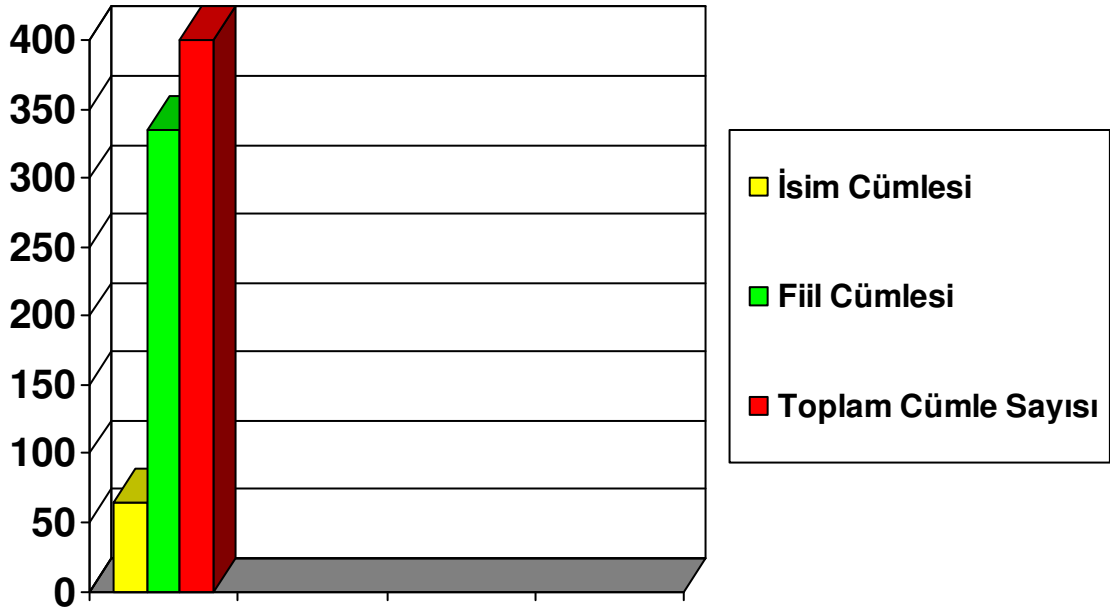
(1b-1), (1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-10), (1b-11), (1b-11), (1b-12), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-7), (2a-8), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-12), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-1), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-14), (2b-15), (2b-15), (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-4), (3a-5), (3a-5), (3a-6), (3a-7), (3a-7), (3a-8), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3a-16,17) (3a-15), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-13), (3b-13), (3b-14), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13), (31a-14), (31a-14), (31a-14,15), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31a-16,17), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (31b-15,16), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9),

(32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17),
 (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-
 10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-
 4,5), (33a-6,7), (33a-7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13),
 (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-
 6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15),
 (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-
 7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-
 1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6),
 (41b-7), (41b-7), (41b-8), (41b-8), (41b-9), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-
 11), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (41b-14), (41b-14), (41b-15), (41b-15),
 (42a-1), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-4), (42a-5),
 (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-
 10), (42a-11), (42a-12), (42a-13), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-15),
 (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-1), (42b-1), (42b-2), (42b-2),
 (42b-3), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8),
 (42b-8), (42b-9,10), (42b-10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15),
 (42b-15,16), (42b-16), (42b-17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-
 10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17),
 (57b-17,1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-
 10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-
 9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4),
 (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-
 3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-
 8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-
 6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-
 16,17,1,2,3).

Tablo (8)Yüklemlerine Göre Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
İsim Cümlesi	65	%16,25
Fiil Cümlesi	335	%83,75
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Gafirk (8)Yüklemlerine Göre Cümlelerin Sayısı.

1.1.2.1. İsim Cümlesi:

Leyla KARAHAN, isim cümlesi konusunda şu bilgileri vermektedir: “Yüklemi ek fiille çekilmiş bir isim veya isim grubu olan cümlelerdir. İsim veya isim grupları “ i-” fiili ile görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman ve şart kipinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar. Geniş zaman çekiminin 3. şahıslarında kullanılan –dır / -dir eki, “durur” fiilinden eklenmiş. İsim cümlelerinde, kip eki taşımayan yüklemelerde geniş zaman ifade ederler. En çok kullanılan isim cümlesi “var”, “yok” isimlerinin yüklem olduğu cümlelerdir. İsim cümleleri genellikle iki unsurdan özne ve yüklemden

meydana gelir.İsim cümleleri 2. derecede zarf ve bulunma ekli yer tamlayıcıları kullanılır. İsim cümlelerinde en az görülen unsur, nesne ile yaklaşma ve uzaklaşma ekli yer tamlayıcısıdır. Yüklem yapma ve yaptırma bildirmeyen bir cümlede yüklem nesneye ihtiyacı yoktur.”

Zeynep KORKMAZ fiil cümlesi konusunda şu bilgileri vermektedir: “yüklemi çekimli bir fiil değil isim veya isim soylu bir kelime olan ve cevher fiili olan ekleri ile hükme bağlanan cümle.”³⁸ Metnimizdeki İsim cümlelerinin sayısı 65 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %16,25’tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bir aḥir-durur intihā yok aña. (1b-2)

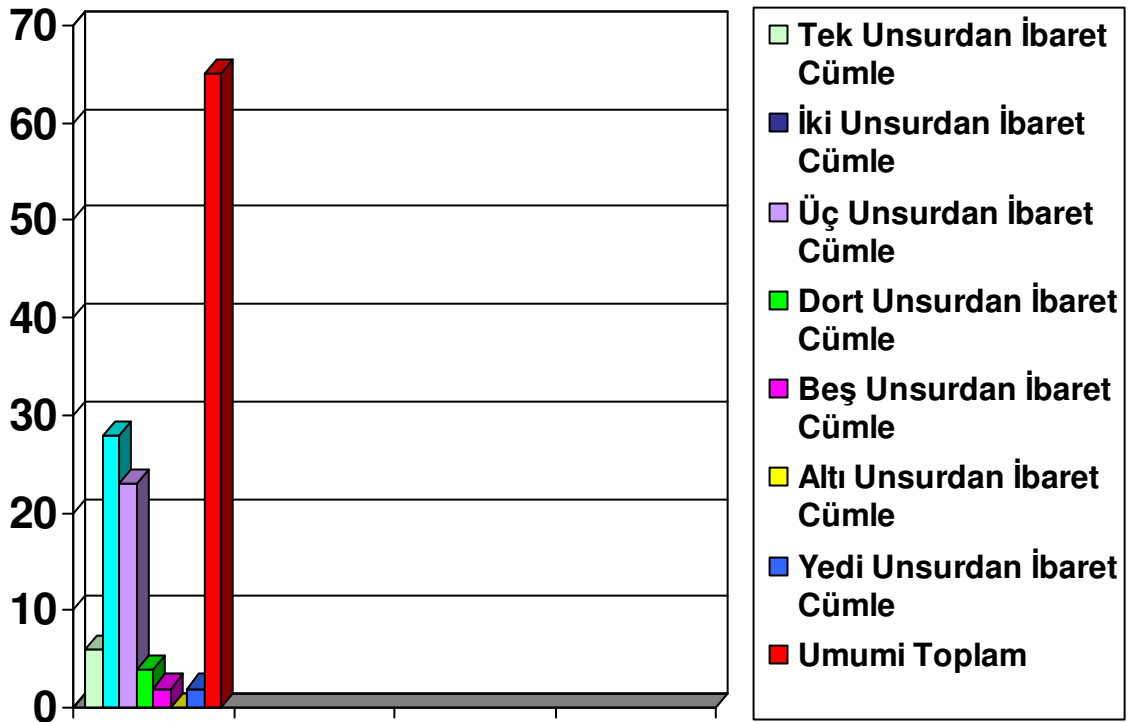
(1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-6), (1b-7), (1b-9), (1b-11), (1b-12), (1b-12), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-8), (2a-14), (2b-1), (2b-6), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-4), (3a-7), (3a-10), (3a-12), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-3), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13), (31a-15), (31a-16,17), (31b-15,16), (32b-10,11,12,13,14), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-4,5), (33a-7), (33a-12,13), (41b-3), (41b-3), (41b-9), (41b-13), (42a-4), (42a-5), (42a-10), (42a-11), (42a-13), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-1), (42b-2), (42b-3), (42b-10), (57a-9,10), (57b-3).

³⁸ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s. 88.

Tablo (9) Unsurların Sayılarına Göre İsim Cümleleri.

Unsur Sayısı	Cümle Sayısı	Toplam Cümlelere Oranı
Tek Unsurdan İbarete Cümle	6	%9,23
İki Unsurdan İbarete Cümle	28	%43,07
Üç Unsurdan İbarete Cümle	23	%35,38
Dört Unsurdan İbarete Cümle	4	%6,15
Beş Unsurdan İbarete Cümle	2	%3,08
Altı Unsurdan İbarete Cümle	-	
Yedi Unsurdan İbarete Cümle	2	%3,08
Umumî Toplam	65	%100

Grafik (9) Unsurların Sayılarına Göre İsim Cümleleri.

a. Metnimizdeki tek unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 6 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %9,23'tür. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (2a-5), (42a-16), (42b-2), (42b-3), (42b-3).

b. Metnimizdeki iki unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 28 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %43,07'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-7), (1b-12), (2a-4), (2a-6), (2a-7), (2b-1), (2b-6), (3a-1), (3a-10), (3a-12), (3b-1), (3b-2), (3b-6), (31a-13), (31a-13,14), (31a-15), (33a-2,3), (33a-4,5), (33a-7), (41b-3), (42a-4), (42a-5), (42a-10), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-10).

c. Metnimizdeki üç unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 23 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %35,38'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-11), (1b-12), (2a-5), (2a-6), (2a-8), (2a-14), (2b-10), (2b-14), (2b-15), (3a-4), (3a-7), (3b-1), (3b-13), (3b-14), (33a-1,2), (33a-12,13), (41b-3), (41b-9), (41b-13), (42a-11), (42a-13), (57a-,10), (57b-3).

ç. Metnimizdeki dört unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 4 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %6,15'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-2), (1b-2), (1b-9), (3b-15).

d. Metnimizdeki beş unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 2 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %3,08'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-6), (31b-15,16).

e. Metnimizdeki yedi unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 2 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %3,08'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(31a-11,12,13), (32b-10,11,12,13,14).

1.1.2.2. Fiil Cümlesi:

Leyla KARAHAN, fiil cümlesi konusunda şu bilgileri vermektedir: “ yüklemi çekimli bir fiil veya fiil grubu olan cümlelerdir. Her türlü hareket, iş, oluş fiil cümleleri ile karşılanır. Bu sebeple fiil cümlelerine göre daha fazla kullanılır.³⁹ Zeynep KORKMAZ, fiil cümlesi konusunda şu bilgileri vermektedir : “yüklemi çekimli fiil olan cümle.⁴⁰ Metnimizdeki fiil cümlelerinin sayısı 335 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %83,75'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ondan za'f-ı kalb gelmişdi. (30b-16)

(1b-1), (1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-10), (1b-10), (1b-11), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-7), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-12), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-5), (3a-6), (3a-7), (3a-8), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3a-15), (3a-16,17) (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11),

³⁹ Leyla Karahan, **a.g.e.** s.68-69.

⁴⁰ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s. 6l.

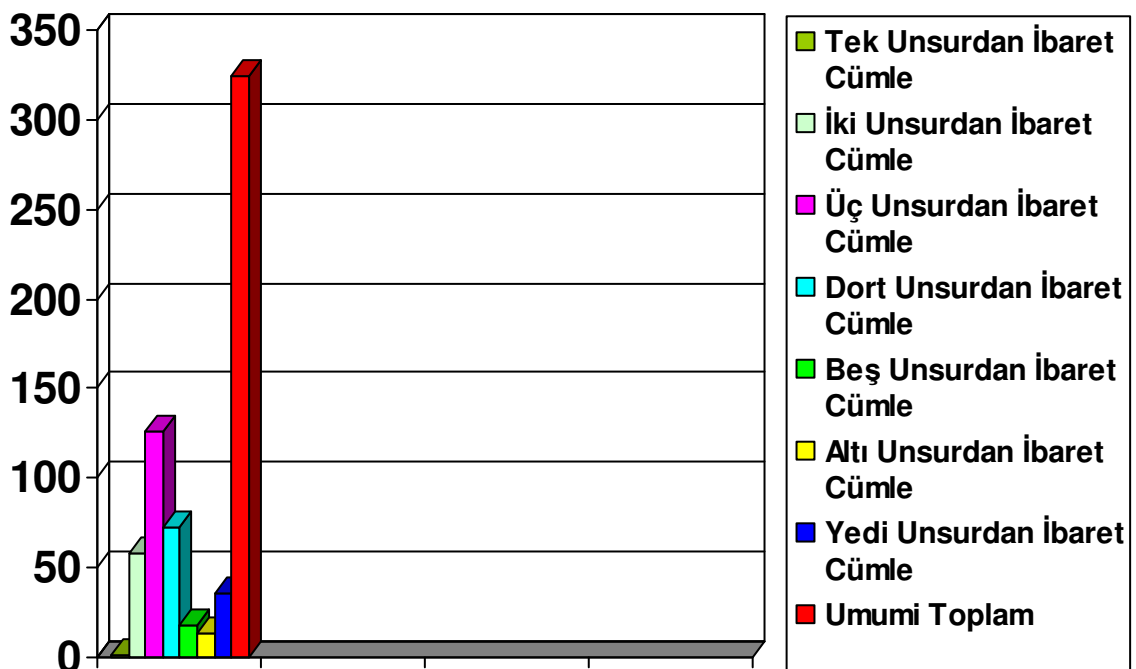
(3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-14), (31a-14), (31a-14,15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-14,15,16,17,1), (33a-3,4), (33a-6,7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6), (41b-7), (41b-7), (41b-8), (41b-8), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-14), (41b-14), (41b-15), (41b-15), (42a-1), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-12), (42a-13), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42b-1), (42b-2), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-9,10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42a-6), (42b-17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15),

(59b-17,1), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (10) Unsurların Sayılarına Göre Fiil Cümleleri.

Unsur Sayısı	Cümle Sayısı	Toplam Cümlelere Oranı
Tek Unsurdan İbarete Cümle	1	%0,30
İki Unsurdan İbarete Cümle	58	%17,90
Üç Unsurdan İbarete Cümle	126	%38,88
Dört Unsurdan İbarete Cümle	72	%22,22
Beş Unsurdan İbarete Cümle	18	%5,55
Altı Unsurdan İbarete Cümle	13	%4,01
Yedi Unsurdan İbarete Cümle	36	%11,11
Umumî Toplam	324	%100

Grafik (10) Unsurların Sayılarına Göre Fiil Cümleleri.

a. Metnimizdeki tek unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 1 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %0,30'dur. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(3a-6).

b. Metnimizdeki iki unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 58 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %17,90'dur. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-8), (1b-13), (2a-2), (2a-13), (2a-14), (2b-1), (2b-4), (2b-5), (2b-7), (2b-10), (2b-11), (2b-13), (2b-13), (3a-2), (3a-7), (3a-8), (3a-9), (3a-15), (3b-9), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (4b-17,1), (5b-11,12), (5b-12), (5b-16,17), (31a-7,8), (31a-14), (31a-15), (31a-15,16), (31b-5), (31b-17), (32a-5), (32a-17), (33b-14,15), (34a-14,15), (41b-4), (41b-6), (41b-9), (41b-10), (41b-15), (41b-15), (42a-1), (42a-4), (42a-8), (42a-13), (42a-15), (42a-15), (42b-4), (57a-2), (57a-14,15), (58a-5), (58a-9,10), (58b-9).

c. Metnimizdeki üç unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 126 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %38,88'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (1b-3), (1b-3), (1b-10), (1b-13), (2a-1), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-9), (2a-10), (2a-12), (2a-13), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-6), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-12), (2b-14), (3a-1), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-12), (3a-13), (3a-14), (3a-15), (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-12), (4a-4,5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-12), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (5a-15), (5a-15,16), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-9), (30b-8), (30b-16), (30b-17), (31a-1), (31a-3,4,5), (31a-10,11), (31a-14), (31a-14), (31a-14,15), (31a-16), (31b-14,15), (32a-17,1), (32a-2), (32a-4,5), (32a-17,1), (33a-13,14), (33a-14), (33b-6), (33b-9), (33b-10,11), (33b-11), (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-

3,4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-7), (41b-7), (41b-8), (41b-12), (41b-14), (42a-1), (42a-2), (42a-3), (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-9), (42a-10), (42a-12), (42a-12), (42a-14), (42b-1), (42b-2), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-16), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-15,16), (57b-4), (58b-4), (58b-16,17), (59b-8,9), (60a-13), (60a-16).

ç. Metnimizdeki dört unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 72 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %22,22'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-4), (1b-7), (2a-7), (2a-8), (2a-10), (2a-11), (2a-15), (2b-2), (2b-5) (2b-7), (2b-11), (2b-12), (2b-15), (3a-2), (3a-3), (3a-5), (3a-11), (3a-11), (3a-13), (3a-14), (4a-1,2,3,4), (4a-15,16,17), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-12,13,14), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-9,10,11), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (30b-17,1), (31a-2,3), (31b-10), (31b-11), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-15,16), (32a-16), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (33a-6,7), (33a-7,8), (33b-14), (34a-2,3), (34a-15,16), (34a-16), (41b-8), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-14), (42a-2), (42a-6), (42a-9), (42a-14), (42b-6), (42b-8), (42b-10,11,12), (42b-15,16), (57a-10,11,12), (57b-16,17), (58a-16,17), (58a-17), (58b-2,3,4), (59b-17,1), (59b-6,7), (60a-6,7), (60a-8).

d. Metnimizdeki beş unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 18 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %5,55'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(2a-15), (2b-9), (5b-17,1,2), (31a-2,3), (32a-8,9), (33a-3,4), (33b-9,10), (42b-9,10), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57b-1,2,3), (57b-3,4), (58a-12,13), (59a-1,2), (59a-2,3), (59b-5,6).

e. Metnimizdeki altı unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 12 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %4,01'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(5a-7,8,9,10,11,12), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-8,9), (31b-13,14), (32b-7,8,9,10), (33a-8,9,10), (33b-6,7,8), (57a-16,17), (58a-1,2), (58b-1,2), (60a-16,17,2,3).

g. Metnimizdeki yedi unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 36 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %11,11'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(4a-10,11), (4a-12,13,14,15), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5b-1,2,3,4,5), (5b-6,7,8), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-13,14,15,16), (31b-1,2), (31b-3,4,5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-14), (32a-2,3), (32a-5,6,7,8), (32a-11,12,13), (32b-14,15,16,17,1), (33a-10,11,12), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (41b-1,2), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (58a-2,3,4,5), (58b-13,14,15,16), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-4,5,6), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.3. Yüklemlerin Yerine Göre Cümleler :

Türkçe cümle kuruluşunda yüklem asıl öge olarak genelde sonda bulunur. Bazen anlatımı daha etkili kılmak için yüklem ortaya ya da başa kaydırılır.⁴¹ Türkçe cümleler, bu yönden “kurallı” ve “devrik” cümleler olarak ikiye ayırmaktadır.⁴² Metnimizdeki yüklemlerin yerine göre cümlelerin sayısı 400 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-4), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-10), (1b-11), (1b-12), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-7), (2a-8), (2a-8),

⁴¹ Kaya Bilgegil, **a.g.e.** s. 51.

⁴² İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 76.

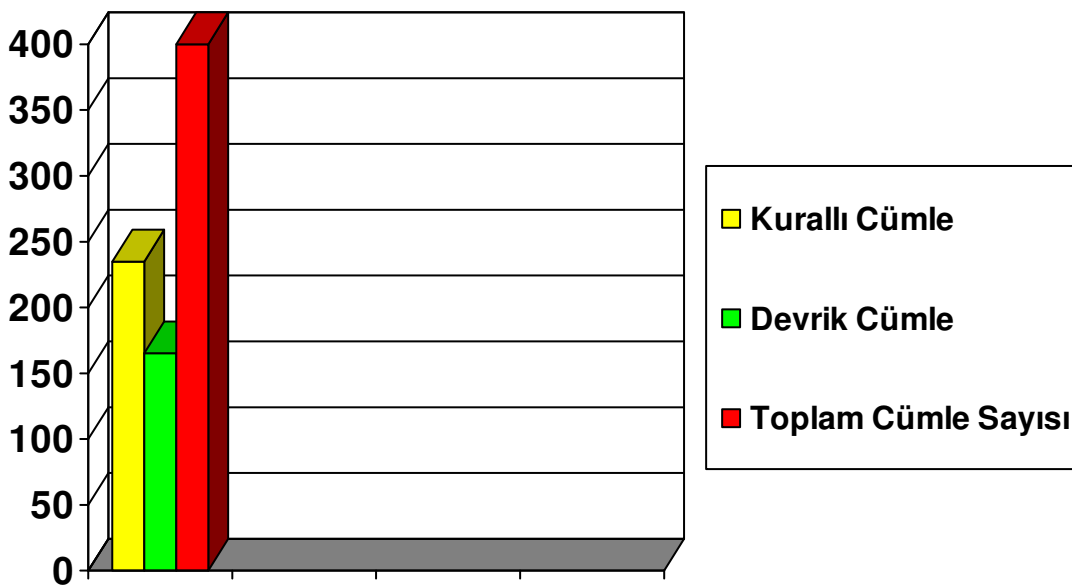
(2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-12), (2a-13), (2a-13), (2a-14),
 (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-1), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4),
 (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (3a-5), (3a-
 5), (3a-7), (3a-7), (3a-9), (3a-9), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-12),
 (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-
 3), (3a-3), (3a-4), (3a-4), (3a-6), (3a-7), (3a-8), (3a-8), (3a-10), (3a-10), (3a-
 11), (3a-11), (3a-12), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3a-
 15), (3a-16,17) (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4),
 (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11),
 (3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-13), (3b-13), (3b-14), (3b-14), (3b-15), (3b-15),
 (4a-1,2,3,4), (4a-5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-
 15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-
 15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14),
 (5a-15), (5a-15,16), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9),
 (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-
 16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-
 13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-
 6,7), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-13),
 (31a-13), (31a-14), (31a-14), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31a-
 16,17), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9),
 (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (31b-15,16), (31b-17),
 (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9),
 (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17),
 (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-
 10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-
 4,5), (33a-6,7), (33a-7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13),
 (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-
 6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15),
 (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-
 7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-
 1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6),
 (41b-7), (41b-7), (41b-8), (41b-8), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-
 11), (41b-12), (41b-13), (41b-14), (41b-14), (41b-15), (41b-15), (42a-1), (42a-
 1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-4), (42a-5), (42a-5), (42a-
 6), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-10),
 (42a-11), (42a-12), (42a-13), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42a-

16), (42a-16), (42a-17), (42b-1), (42b-1), (42b-2), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-9,10), (42b-10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (11)Yüklemlerin Yerine Göre Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Kurallı Cümle	235	%58,75
Devrik Cümle	165	%41,25
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (11)Yüklemlerine Göre Cümlelerin Sayısı.

1.1.3.1. Kurallı Cümleler :

Cümlelerin ana unsuru olan yüklem sonda olduğu cümlelere kurallı cümle denir. Kurallı cümlelerde kelimeler cümle içindeki önemine göre sıralanır. Yardımcı unsurlar ana unsura yani yükleme göre sıralanır. Önemli sayılan ve belirtilmesi istenilen kelime yüklemnin yanında bulunur.⁴³ Metnimizdeki kurallı cümlelerinin sayısı 235 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %58,75'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

İki cānibden cenge müteveccih oldılar. (30b-13)

(1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-5), (1b-5), (1b-7), (1b-12), (1b-12), (2a-6), (2a-6), (2a-8), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-13), (2a-13), (2b-3), (2b-9), (2b-9), (3a-5), (3a-5), (3a-7), (3a-7), (3a-9), (3a-9), (3a-15), (3a-15), (3b-1), (3b-2), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-13), (3b-13), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13), (31a-14), (31a-14), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31a-16,17), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (31b-15,16), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-4,5), (33a-6,7), (33a-7),

⁴³ Kaya Bilgegil, a.g.e. s. 42.

(33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-3), (41b-6), (41b-8), (41b-8), (41b-9), (41b-14), (41b-14), (42a-1), (42a-10), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42b-2), (42b-3), (42b-5), (42b-9,10), (42b-10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.3.2. Devrik Cümleler :

Türkçe'nin normal söz dizimine aykırı olarak yüklemi öteki cümle öğelerinden daha önce gelen cümle⁴⁴. Devrik cümle daha çok şiir dilinde, bazı deyim ve atasözlerde yer alır. Bunun nedeni, ses yapısı'nın ön plânda yer almasından kaynaklanmaktadır. Günlük konuşma dilinde ve konuşma doğallığında verilen bazı yazı türlerinde de devrik cümlelere rastlanmaktadır. Aslında kusurlu cümleler sayılabilen, ancak aşırıya kaçmadığında anlatıma renk ve güç katan bu cümleler bir ölçüde doğallığı da sağlar.⁴⁵ Metnimizdeki devrik cümlelerinin sayısı 165 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı

⁴⁴ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.s.** 42.

⁴⁵ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 70.

%41,25'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

El uzatdı aña şāh-ı zebr dest. (42b-6)

(1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-4), (1b-6), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-10), (1b-11), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-7), (2a-7), (2a-8), (2a-8), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-12), (2a-14), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-1), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-14), (2b-15), (2b-15), (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-4), (3a-6), (3a-7), (3a-8), (3a-8), (3a-10), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-16,17) (3b-1), (3b-2), (3b-3), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-13), (3b-14), (3b-14), (3b-15), (41b-1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6), (41b-7), (41b-7), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (41b-15), (41b-15), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-4), (42a-5), (42a-5), (42a-6), (42a-6), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-10), (42a-11), (42a-12), (42a-13), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42b-1), (42b-1), (42b-2), (42b-3), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8).

1.1.4. Anlamlarına Göre Cümleler :

Türk sentaksı ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar cümleleri bu bakımdan değerlendirilirken çeşitli tasnifler ortaya koymaktadırlar:

Muharrem ERGİN, “Türk Dil Bilgisi”nde “cümle” bahsini muhtasar bir ölçü içinde ele alırken, cümleleri sadece yüklemine ve yapısına göre kısımlara ayırmakta, manalarına göre cümle çeşitlerinden hiç söz etmemektedir.

Vecihe HATİBOĞLU, “Türkçe’nin söz dizimi’nde, cümleleri mana bakımından değerlendirirken onları “ Yargı Bakımından Tümce Türleri” başlığı altında “ Olumlu Tümce, olumsuz Tümce, Sorulu Tümce” şeklinde üç kısma ayırmaktadır.

Hikmet DİZDAROĞLU, “Tümce bilgisi’nde cümleleri” Anlamlarına göre Tümce, Soru Tümcesi, Ünlem Tümcesi, Dilek Tümcesi, Buyruk Tümcesi” olarak altı bölüm halinde ele almaktadır.

Kaya BİLGEGİL, Türkçe Dilbilgisi’nde cümleleri mana bakımından değerlendirirken onları “Anlamlarının Kapsamı Bakımından Cümle Çeşitleri” ve “ İsnat Tarzından Doğan Anlam Özelliklerine Göre Cümle Çeşitleri” diye iki ölçüye göre ele alınmaktadır. Birinci Bölümde Cümleleri “ Olumlu” ve “Olumsuz”, ikinci bölümde de “ Haber Cümleleri” ve “ İnşa Cümleleri” olarak ikiye ayıran yazar, haber cümlelerini “ Doğru ve yanlış olması muhtemel bulunmak şartıyla bir kavramın diğer bir kavramda sabit olduğunu veya olmadığını ifade eden yahut söz söyleyenin bu hususta bir bilgi sahibi bulunduğunu ortaya koyan cümlelere denir” şeklinde tanımlanmaktadır. BİLGEGİL, dilek cümlelerini de “ Dilek (temenni) cümleleri, soru cümleleri, Emir Cümleleri, İstek Bildiren Ünlem Cümleleri ve Çağırma Cümleleri, İstek Bildirmeyen İnşa Cümleleri” alt başlıklarına ayırmaktadır.⁴⁶

Biz, çalışmamızın bu bölümünde, cümleleri anlamlarına göre üçe ayırdık. Metnimizdeki anlamlarına göre cümlelerin sayısı 400 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-1), (1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-11), (1b-12), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (1b-16), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-7), (2a-8), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (3a-10), (2a-11), (2a-12), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-1), (2b-1), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-10),

⁴⁶ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 78

(2b-11), (2b-11), (2b-12), (3b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-14), (2b-15),
 (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-7), (3a-7), (3a-
 8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-12), (3a-13), (3a-
 13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3a-15), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-2), (3b-3),
 (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3a-5), (3b-6), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8),
 (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-13), (3b-14),
 (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-4,5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11),
 (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-
 4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-
 7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3),
 (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-
 12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-
 1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (30b-17),
 (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-8,9),
 (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13,14), (31a-14), (31a-14), (31a-
 14,15), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31a-16,17), (31b-17,1,2),
 (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11),
 (31b-13,14), (31b-14), (31b-14), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3),
 (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-
 11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-
 2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-
 14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-4,5), (33a-6,7), (33a-7),
 (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33a-13,14), (33a-14),
 (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10),
 (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-1,2), (34a-2,3),
 (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15),
 (34a-15,16), (34a-16), (34a-17,1), (41b-1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-
 4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6), (41b-7), (41b-7), (41b-8), (41b-8), (41b-
 9), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (41b-
 14), (41b-14), (41b-15), (41b-15), (42a-1), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3),
 (42a-3), (42a-4), (42a-4), (42a-5), (42a-5), (42a-6), (42a-6), (42a-7), (42a-8),
 (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-10), (42a-11), (42a-12), (42a-12), (42a-13),

(42a-13), (42a-14), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-1), (42b-1), (42b-2), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-10), (42b-9,10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.1. Olumlu Cümle:

Yüklemi olumlu yargı bildiren cümle.⁴⁷ Metnimizdeki cümleleri bu yönden incelediğimizde onların hem olumlu fiil cümleleri hem de olumlu isim cümleleri şeklinde olduğunu görmekteyiz. Metnimizdeki olumlu cümlelerin sayısı 334 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %83,5'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Anuñ huccet vaḥdetidür. (1b-12)

(1b-1), (1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-8), (1b-10), (1b-12), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-3), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-8), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-7), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-

⁴⁷ Zeynep Korkmaz, a.g.e. s. 113.

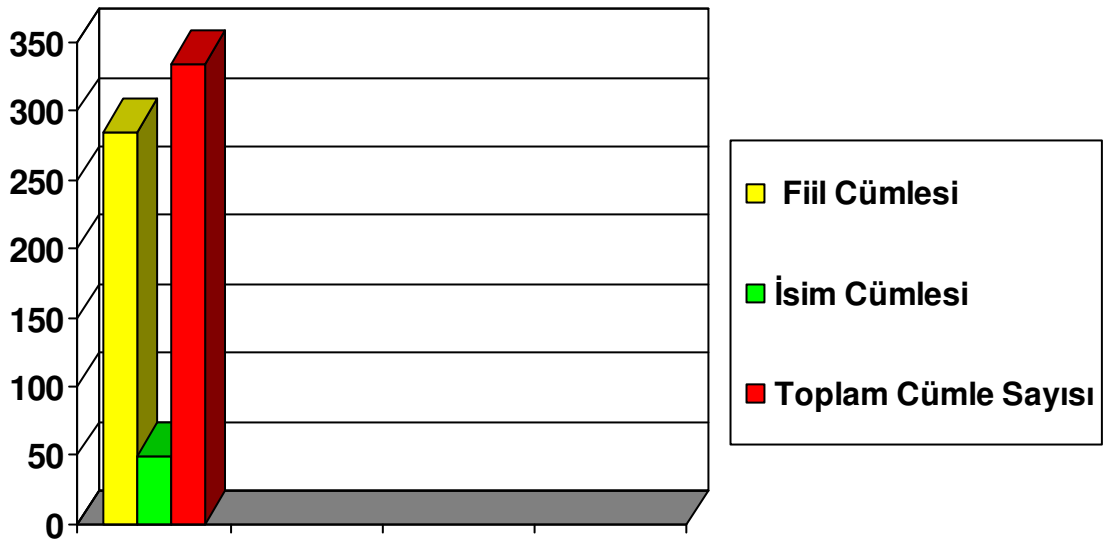
14), (3a-15), (3a-15), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-2), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-13), (3b-14), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-4,5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-17,1), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13,14), (31a-14), (31a-14), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-14,15), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-4,5), (33a-6,7), (33a-7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6), (41b-7), (41b-8), (41b-9), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (41b-15), (41b-15), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-4), (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-10), (42a-12), (42a-13), (42a-14), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-1), (42b-2), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-9,10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-

16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (12) Olumlu Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Olumlu Fiil Cümle	285	%85,32
Olumlu İsim Cümle	49	%14,68
Toplam Olumlu Cümle Sayısı	334	%100

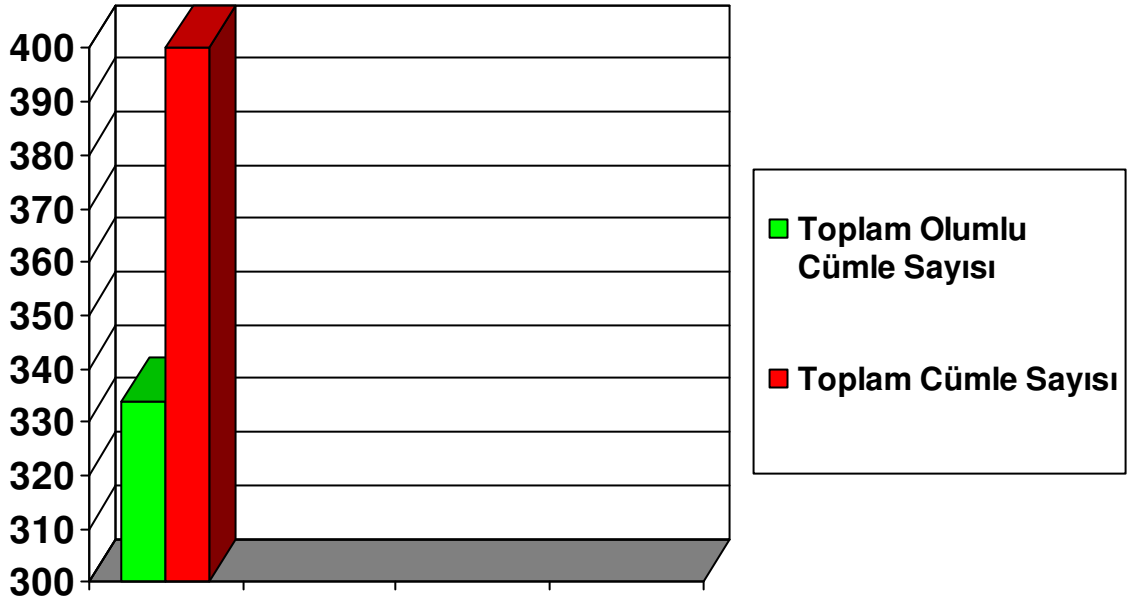
Grafik (12) Olumlu Cümlelerin Sayısı.

Tablo (13) Toplam Cümleler İçinde Olumlu Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Toplam Olumlu Cümle Sayısı	334	83,5
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (13) Olumlu Cümlelerin Sayısı.

1.1.4.1.1. Olumlu Fiil Cümlesi:

Metnimizdeki olumlu fiil cümlelerin sayısı 285 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %85,32'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yirinden hareket itmedi. (31a-14)

(1b-1), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-8), (1b-10), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-3), (2a-8), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-15), (2a-15), (2b-2), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-7), (2b-7), (2b-8), (2b-9), (2b-9), (2b-10), (2b-11), (2b-11), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (2b-15), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-7), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3a-15), (3b-2), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-4,5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-

10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-17,1), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-14), (31a-14), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-14,15), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-14,15,16,17,1), (33a-3,4), (33a-6,7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-6), (41b-7), (41b-8), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-15), (41b-15), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-3), (42a-4), (42a-6), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-12), (42a-13), (42a-14), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42b-1), (42b-2), (42b-4), (42b-5), (42b-5), (42b-6), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-9,10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-14,15), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-16,17,1), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.1.2. Olumlu İsim Cümleleri :

Metnimizdeki olumlu isim cümlelerin sayısı 49 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %14,68'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Cevz-i me'dūd gibi bir miqdār kıl idi. (33a-2,3)

(1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-12), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-8), (2a-14), (2b-6), (2b-14), (3a-1), (3a-10), (3a-12), (3b-1), (3b-1), (3b-2), (3b-6), (3b-14), (3b-15), (31a-11,12,13), (31a-13), (31a-13,14), (31a-15), (31a-15,16), (32b-10,11,12,13,14), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-4,5), (33a-7), (33a-12,13), (41b-3), (41b-3), (41b-9), (41b-13), (42a-4), (42a-5), (42a-10), (42a-16), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (57a-9,10).

1.1.4.2. Olumsuz Cümleler :

Yüklemi olumsuz yargı bildiren cümle. Fiil cümlelerinin olumsuzu, *-Ma-* olumsuzluk ekiyle, isim cümlesinin olumsuzu değil kelimesiyle kurulur.⁴⁸ Bu cümleler metnimizde olumsuz fiil ve olumsuz isim cümleleri şeklindedir. Metnimizdeki olumsuz cümlelerin sayısı 56 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %16,25'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Birisine naşīb olmadı teşhīr. (42b-8)

(1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-9), (1b-11), (2a-1), (2a-2), (2a-3), (2a-4), (2a-7), (2a-12), (2b-1), (2b-1), (2b-6), (3a-8), (3a-10), (3b-12), (3b-13), (4b-3,4), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (31a-1,2), (31a-14,15), (31a-16,17), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11),

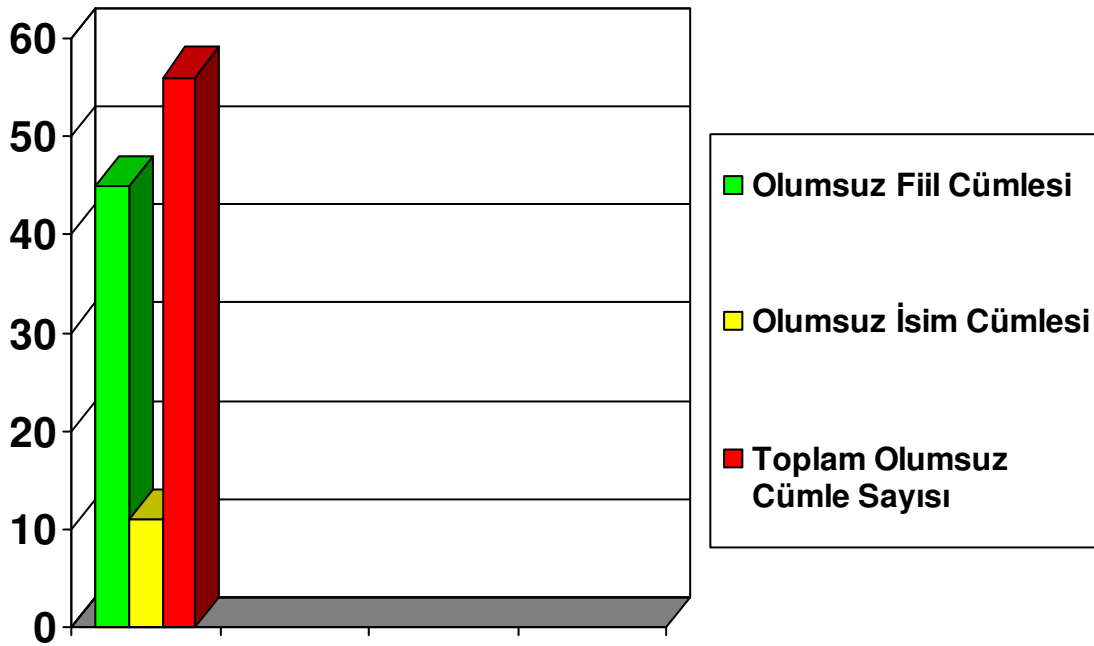
⁴⁸ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s. 113.

(31b-13,14), (31b-14), (31b-13,14), (31b-14) (34a-17,1), (41b-4), (41b-7), (41b-8), (41b-14), (41b-14), (42a-1), (42a-1), (42a-5), (42a-6), (42a-12), (42a-13), (42b-1), (42b-8), (42b-10), (57b-3). (57b-3,4), (59b-17,1), (59b-8,9).

Tablo (14) Olumsuz Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Olumsuz Fiil Cümle	45	%80,35
Olumsuz İsim Cümle	11	%19,65
Toplam Olumsuz Cümle Sayısı	56	%100

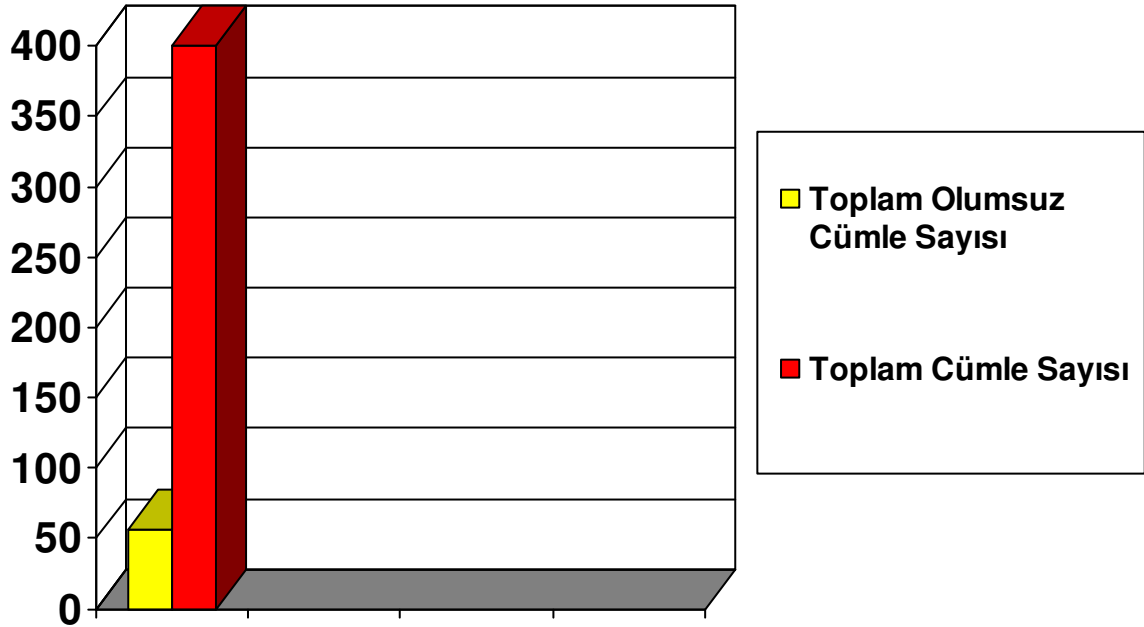
Grafik (14) Olumsuz Cümlelerin Sayısı.

Tablo (15) Toplam Cümleler İçinde Olumsuz Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Toplam Olumsuz Cümle Sayısı	56	%16,25
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (15) Olumsuz Cümlelerin Sayısı.

1.1.4.2.1. Olumsuz Fiil Cümleleri:

Bu çeşit cümleler, günümüz Türkçesinde olduğu gibi iki şekilde kurulmaktadır. Birincisi, fiilin tabanına “-me,-ma” eki getirerek yaptığımız olumsuz fiil cümleleri; ikincisi ise “ ne....ne” bağlama edatıyla teşkil ettiğimiz olumsuz fiil cümlelerdir.⁴⁹ Metnimizdeki olumsuz fiil cümlelerin sayısı 45 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %80,35’tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yirinden hareket itmedi. (31a-14)

(1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-7), (1b-8),(1b-8), (2a-1), (2a-2), (2a-3), (2a-4), (2a-7), (2a-12), (2b-1), (2b-6), (3a-8), (3a-10), (3b-12), (4b-3,4), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (31a-1,2), (31a-14,15), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-13,14), (31b-14) (34a-

⁴⁹ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 81.

17,1), (41b-4), (41b-7), (41b-8), (41b-14), (41b-14), (42a-1), (42a-1), (42a-5), (42a-6), (42a-12), (42b-8), (57b-3,4), (59b-17,1), (59b-8,9).

1.1.4.2.1.1. “-ma,-me” İle Yapılan Cümleler :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Çün anlardan mu‘āvenet ihtimālī kalmadı. (31b-1,2)

(1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-7), (1b-8),(1b-8), (2a-1), (2a-2), (2a-3), (2a-4), (2a-7), (2a-12), (2b-1), (2b-6), (3a-8), (3a-10), (3b-12), (4b-3,4), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (31a-1,2), (31a-14,15), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-13,14), (31b-14) (34a-17,1), (41b-4), (41b-7), (41b-8), (41b-14), (41b-14), (42a-1), (42a-1), (42a-5), (42a-6), (42a-12), (42b-8), (57b-3,4), (59b-17,1), (59b-8,9).

1.1.4.2.1.2. “ne.....ne” İle Yapılan Cümleler :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne ‘aynī vü ne ğayrī oldı şifāt. (1b-8)

1.1.4.2.2. Olumsuz İsim Cümleleri:

İsim Cümlelerinin olumsuz şekilleri “yok“ ve “degül” kelimeleri ile yapılmaktadır. Metnimizdeki olumsuz isim cümlelerin sayısı 11 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %19,65’tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-6), (1b-7), (1b-9), (1b-11), (2b-1), (3b-13), (31a-17), (42a-13), (42a-10), (57b-3), (59b-10).

1.1.4.2.2.1. “yok” İle Yapılan Cümleler :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Paşa dāhı gördi ki bunlardan mu‘āvenet yok. (31a-17)

(1b-6), (1b-7), (1b-9), (1b-11), (2b-1), (31a-17), (42a-13).

1.1.4.2.2. “degül” İle Yapılan Cümleler :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Saḥāvetde Hātem degüldür. (3b-13)

(3b-13), (42a-10), (57b-3), (59b-10).

1.1.4.3. Soru Cümleleri:

Soru cümleleri esas itibariyle haberin veya temenninin, bir durumu sabit olup olmadığının öğrenilmesi maksadını taşır.⁵⁰ Soru cümlesi olumlu veya olumsuz olabilir. Soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları, soru edatları ve soru eki –mı / -mi bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır.⁵¹ Metnimizdeki soru cümlelerin sayısı 9 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %2,25’tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bu iṭlāk ile ḥaṣr ola mı revā. (2a-1)

(1b-3),(1b-3), (1b-6), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-4), (3a-5), (3a-5), (3a-7), (3b-3), (3b-3), (3b-7), (3b-7), (30b-6,7,8), (30b-6), (30b-6,7,8), (42a-11), (42b-13).

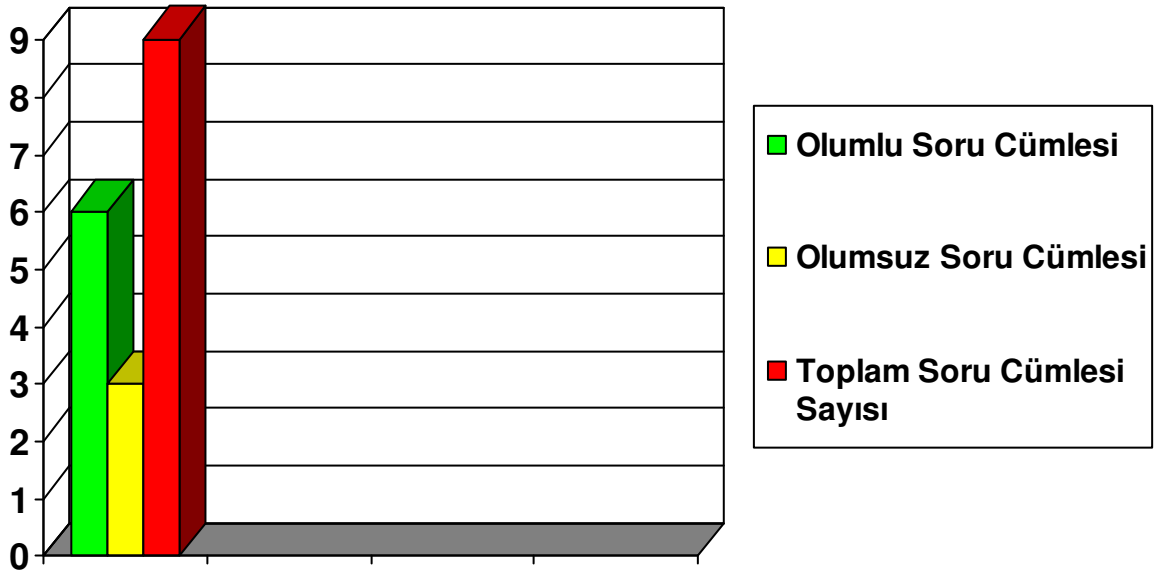
⁵⁰ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 83.

⁵¹ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 107.

Tablo (16) Soru Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Olumlu Soru Cümlesi	6	%66,66
Olumsuz Soru Cümlesi	3	%33,34
Toplam Soru Cümlesi Sayısı	9	%100

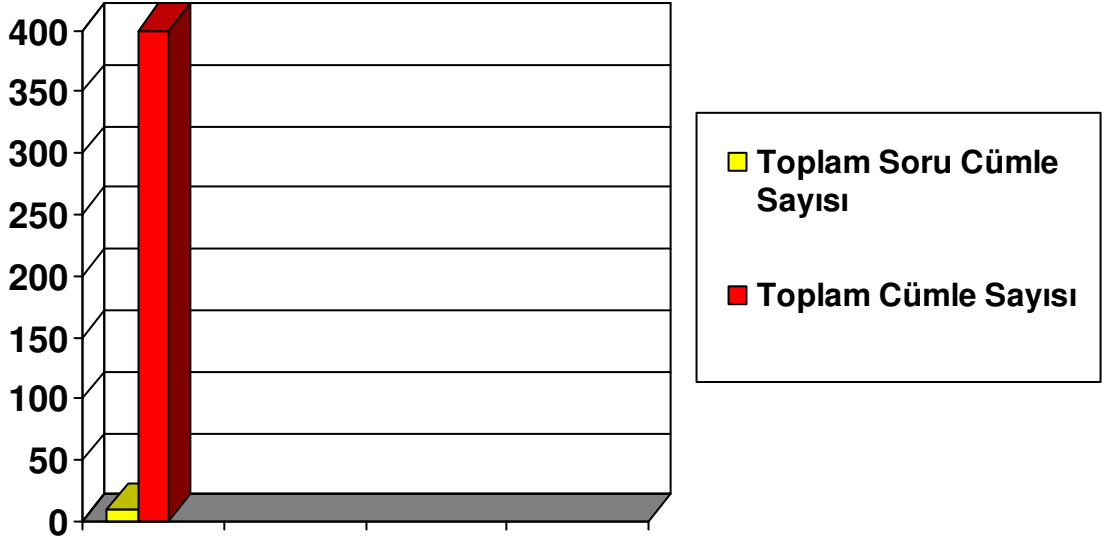
Grafik (16) Soru Cümlelerin Sayısı.

Tablo (17) Toplam Cümleler İçinde Soru Cümlelerin Sayısı.

ADI	SAYISI	ORANI
Toplam Soru Cümle Sayısı	9	%2,25
Toplam Cümle Sayısı	400	%100

Grafik (17) Soru Cümlelerin Sayısı.

1.1.4.3.1. Olumlu Soru cümlesi :

Metnimizdeki olumlu soru cümlelerin sayısı 6 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %66,66'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Neçe canı miḥnet odına atam.(3a-5)

(3a-5), (3a-7), (3b-3), (30b-6,7,8), (42a-11).

1.1.4.3.2. Olumsuz Soru cümlesi :

Metnimizdeki olumsuz soru cümlelerin sayısı 3 adettir. Bu sayının toplam cümleler içinde oranı %33,34'tır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bu iṭlāk ile ḥaṣr ola mı revā. (2a-1)

(2a-1), (2a-2), (2a-4).

1.1.4.4. Kuruluşları Yönünden Soru Cümleleri:

Bu tip cümlelerde soru eki umumiyetle yüklemde bulunmektedir. Ayrıca cümlede vurgulanmak istenen unsurlardan sonra da soru eki getirilerek soru cümlesi yapılmaktadır.⁵²

1.1.4.4.1. Soru Ekiyle Kurulan Cümleler:

Bu tip cümlelerde soru eki genellikle yüklemde bulunmektedir. Ayrıca, cümlede vurgulanmak istenen unsurlardan sonra da soru getirilerek soru cümlesi yapılmaktadır. Metnimizdeki soru ekiyle kurulan cümlelerin sayısı 2 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Muḳayyed olacaḳ mı muṭlaḳ-ı ‘Āzīz. (2a-2)

(2a-1), (2a-2).

1.1.4.4.2. Soru Sıfatlarıyla Kurulan Cümleler:

Metnimizdeki soru cümlesi yapan soru sıfatları “ḳanḳı, neḳe” olarak görölmektedir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(3a-5), (30b-6,7,8), (42b-13).

1.1.4.4.2.1. “ḳanḳı” ile Kurulan Cümleler:

Metnimizdeki “ḳanḳı” ile kurulan cümlelerin sayısı 1 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

⁵² İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s.83.

Şöyle ittifāk itdiler ki düşmen her ẓanķı cānibe gelürse, cānib-i aħir aña mu‘āvenet eyleye. (30b-6,7,8)

1.1.4.4.2.2. “neçe” İle Kurulan Cümleler :

Metnimizdeki “neçe” ile kurulan cümlelerin sayısı 2 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Neçe canı miḥnet odına atam.(3a-5)

(3a-5), (42b-13).

1.1.4.4.3. Soru Zamirleriyle Kurulan Cümleler :

Metnimizdeki soru cümlesi yapan soru zamirleriyle “ne,kim” olarak görülmektedir.

1.1.4.4.3.1. “ne” İle Kurulan Cümleler :

Metnimizdeki “ne” ile kurulan cümlelerin sayısı 2 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne kim istese ẓādir ber kemāl. (1b-6)

(1b-6), (1b-3)

1.1.4.4.3.2. “kim” İle Kurulan Cümleler :

Metnimizdeki “kim” ile kurulan cümlelerin sayısı 2 adettir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Görũñ himmeti, kim bũlend-i āsmān. (3b-7).

(3b-3), (3b-7).

1.1.4.5. Fonksiyonları Yönünden Soru Cümleleri:

Esas maksadın “öğrenme” olduğu soru cümlelerinde, “öğrenme” den başka çok değişik fonksiyonlar da ortaya çıkmaktadır. Bu fonksiyonlar cümle içinde değil, konteks içinde daha iyi anlaşılır duruma gelmektedir.⁵³ Biz, metnimizdeki soru cümlelerinden yola çıkarak onların şu gibi fonksiyonlar gösterdiğini tespit ettik.

Görũñ himmeti, kim bũlend-i āsmān. (3b-7)

1.1.4.5.1. Tasdik Ettirme Fonksiyonu :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Muķadder iriřũr, ne lāzım emek.(3a-7)

1.1.4.5.2. Hayret İfadesi Taşıma Fonksiyonu :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne tanazẓur ile zātı ta‘bīr olur. (1b-3)

1.1.4.5.3. İhtimal Ve Karşılaştırma Fonksiyonu :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

⁵³ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s. 86.

Görũñ himmeti, kim bũlend-i āsmān. (3b-7)

1.1.4.5.4. Bilinmezlik Fonksiyonu :

Bunlar aŗağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Neçe canı miñnet odına atam. (3a-5).

1.1.4.5.5. Suçlama, Tezyîf Etme Fonksiyonu :

Bunlar aŗağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Kime kim ola zerrece ni‘meti. (3b-3)

1.1.4.5.6. İmkansızlık Fonksiyonu :

Bunlar aŗağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne kim istese İ‘ādir ber kemāl. (1b-6)

(2a-1), (1b-6), (2a-2),

1.1.4.6. Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler :

1.1.4.6.1. Yükleme :

1.1.4.6.1.1. Başta :

Metnimizdeki sayısı 78 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %17,14’tır. Bunlar aŗağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Olupdur cihān ḥalkınā muḳtedā. (3b-9)

(1b-2), (1b-2), (1b-4), (1b-7), (1b-8), (1b-10), (1b-10), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-3), (2a-4), (2a-5), (2a-5), (2a-7), (2a-12), (2a-15), (2b-2), (2b-3), (2b-5), (2b-5), (2b-6), (2b-10), (2b-12), (2b-14), (2b-14), (3a-1), (3a-2), (3a-3), (3a-7), (3a-8), (3a-10), (3a-13), (3a-14), (3b-2), (3b-6), (3b-7), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-9), (3b-10), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (31b-11), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-4), (41b-5), (41b-5), (41b-6), (41b-9), (41b-10), (41b-15), (41b-15), (42a-4), (42a-4), (42a-7), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-9), (42a-10), (42a-12), (42a-12), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-15), (42a-16), (42a-16), (42b-1), (42b-2), (42b-3), (42b-3), (42b-6), (42b-7), (42b-12,13), (59b-6,7).

1.1.4.6.1.2. Ortada :

Metnimizdeki sayısı 124 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %27,25'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Çün oldı baḥr u berrün pādişāhı. (42b-4)

(1b-2), (1b-2), (1b-6), (1b-7), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-11), (1b-13), (1b-13), (2a-1), (2a-2), (2a-2), (2a-4), (2a-7), (2a-8), (2a-8), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-14), (2a-15), (2b-1), (2b-4), (2b-5), (2b-8), (2b-9), (2b-11), (2b-12), (2b-13), (2b-13), (2b-15), (2b-15), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-4), (3a-5), (3a-7), (3a-7), (3a-10), (3a-10), (3a-11), (3a-11), (3a-12), (3a-13), (3a-13), (3a-14), (3a-15), (3b-1), (3b-3), (3b-6), (3b-7), (3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-14), (3b-14), (4a-10,11), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (5b-3,4), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-6,7), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-14), (31a-16,17), (31b-3,4,5), (31b-7,8,9), (31b-

10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14,15), (32a-2,3), (32a-5,6,7,8), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-2,3), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-11,12,13,14), (34a-15,16), (41b-1,2), (41b-7), (41b-8), (41b-8), (41b-10), (41b-11), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (41b-14), (42a-1), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-9), (42a-11), (42a-13), (42a-14), (42b-1), (42b-2), (42b-4), (42b-5), (42b-6), (42b-7), (42b-8), (42b-8), (42b-9,10), (42b-15,16), (42b-16), (42b-16,17,1), (57a-16,17), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (58a-2,3,4,5), (58b-13,14,15,16), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-4,5,6), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.1.3. Sonda :

Metnimizdeki sayısı 253 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %55,60'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ṭaşa ṭaḥaṣṣun eyledi. (57a-2)

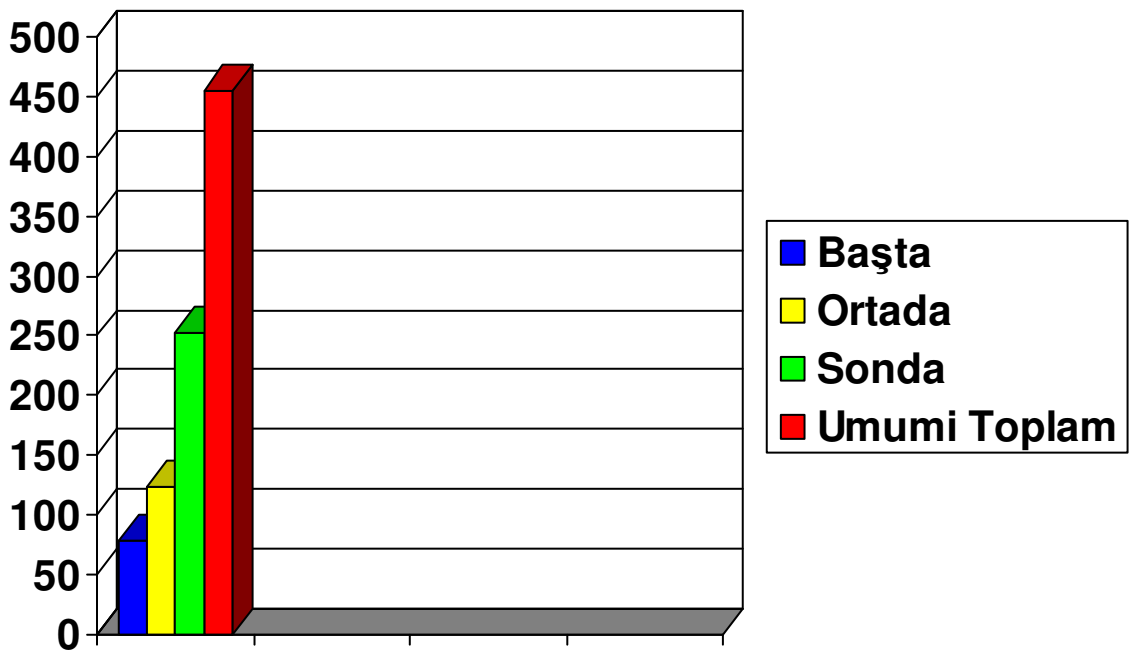
(1b-1), (1b-1), (1b-3), (1b-3), (1b-5), (1b-5), (1b-6), (1b-10), (1b-12), (1b-12), (2a-1), (2a-3), (2a-6), (2a-6), (2a-9), (2a-9), (2a-10), (2a-11), (2a-13), (2a-13), (2a-14), (2a-14), (2b-1), (2b-1), (2b-3), (2b-3), (2b-4), (2b-5), (2b-5), (2b-7), (2b-7), (2b-9), (2b-9), (2b-11), (2b-11), (2b-14), (3a-1), (3a-2), (3a-4), (3a-5), (3a-5), (3a-7), (3a-8), (3a-8), (3a-9), (3a-9), (3a-10), (3a-11), (3a-12), (3a-13), (3a-14), (3a-14), (3a-15), (3b-1), (3b-2), (3b-4), (3b-4), (3b-5), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-10), (3b-10), (3b-12), (3b-13), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-5,6), (4a-6,7,8,9), (4a-10,11), (4a-12), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-17,1), (4b-1,2,3), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-

7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-6,7,8), (5b-9), (5b-9,10,11), (5b-11,12), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (30b-17), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-13), (31a-14), (31a-14), (31a-14,15), (31a-15), (31a-15), (31a-15,16), (31a-16), (31a-16,17), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (31b-15,16), (31b-17), (32a-17,1), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32a-17,1), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-2,3), (33a-3,4), (33a-4,5), (33a-6,7), (33a-7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33a-13,14), (33a-14), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (33b-11), (33b-14), (33b-14,15), (33b-15), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-3), (41b-3), (41b-4), (41b-4), (41b-6), (41b-7), (41b-8), (41b-9), (41b-11), (41b-14), (41b-14), (42a-1), (42a-5), (42a-5), (42a-6), (42a-7), (42a-10), (42a-14), (42a-16), (42a-17), (42a-17), (42b-5), (42b-9,10), (42b-10), (42b-10,11,12), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-15,16), (42b-16), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-2), (57a-9,10), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-5), (58a-9,10), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-9), (58b-13,14,15,16), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

Tablo (18) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

Unsur	Yeri	Başta	Ortada	Sonda	Umumi Toplam
Yüklem	Oranı %	%17,14	%27,25	%55,60	%100
	Sayısı	78	124	253	455

Grafik (18) Unsurların Yerlerine Göre Cümlele.

1.1.4.6.2. Özne :

1.1.4.6.2.1. Başta :

Metnimizdeki sayısı 77 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %30,55'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Kerīm ü raḥīm Pādiṣāh idi. (33a-7)

(1b-1), (1b-5), (1b-6), (1b-12), (1b-12), (1b-13), (1b-13), (2a-6), (2a-6), (2a-7), (2a-9), (2a-14), (2a-14), (2b-4), (2b-4), (2b-9), (2b-15), (3a-4), (3b-1), (3b-5), (4a-10,11), (4a-12), (4a-15,16,17), (4b-15,16,17,1,2), (31a-3,4,5), (31a-6,7), (31a-10,11), (31a-13), (31a-13), (31a-14), (31b-3,4,5), (31b-10), (32a-5), (32a-5,6,7,8), (32a-11), (32a-17,1), (33a-2,3), (33a-4,5), (33a-7), (33a-12,13), (33a-14,15), (33b-9), (33b-10,11), (33b-14,15), (34a-17,1), (34a-16), (41b-8), (41b-9), (41b-10), (41b-11), (41b-12), (41b-13), (42a-6), (42a-10), (42a-10), (42a-11), (42a-17), (42b-5), (42b-9,10), (57a-14,15), (57b-1,2,3), (57b-3), 10,11,12,13,14,15,16), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1,2), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-5,6), (60a-8), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.2.2. Ortada :

Metnimizdeki sayısı 107 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %42,46'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Olur zātdan baḥṣ kılmaḥ günāḥ. (1b-4)

(1b-1), (1b-2), (1b-2), (1b-3), (1b-3), (1b-4), (1b-6), (1b-6), (1b-10), (1b-10), (2a-1), (2a-1), (2a-3), (2a-3), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-6), (2a-8), (2a-9), (2b-3), (2b-3), (2b-6), (2b-9), (2b-11), (2b-14), (3a-3), (3a-8), (3a-13), (3b-13), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4b-17,1), (4b-3,4), (5a-3,4), (5a-12,13,14), (5a-15), (5b-1,2,3), (5b-3,4), (5b-4,5), (5b-5,6), (5b-13,14), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-13,14,15,16), (30b-17,1), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-5,6), (31a-11,12,13), (31a-16,17), (31b-5,6,7), (31b-11), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14), (31b-15,16), (32a-2,3), (32a-5,6,7,8), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32b-14,15,16,17,1), (33a-6,7), (33a-8,9,10), (33a-13,14), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-9,10), (33b-14), (34a-4,5,6,7), (34a-

11,12,13,14), (41b-5), (41b-6), (41b-7), (41b-8), (41b-12), (41b-13), (41b-14), (42a-9), (42a-10), (42a-11), (42b-5), (42b-6), (42b-7), (42b-9,10), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (57a-9), (57a-14), (57a-16,17), (57b-3,4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (58a-12,13), (58b-1), (58b-2,3,4), (58b-13,14,15), (58b-6,7), (59b-8,9), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.2.3. Sonda :

Metnimizdeki sayısı 68 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %26,98'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

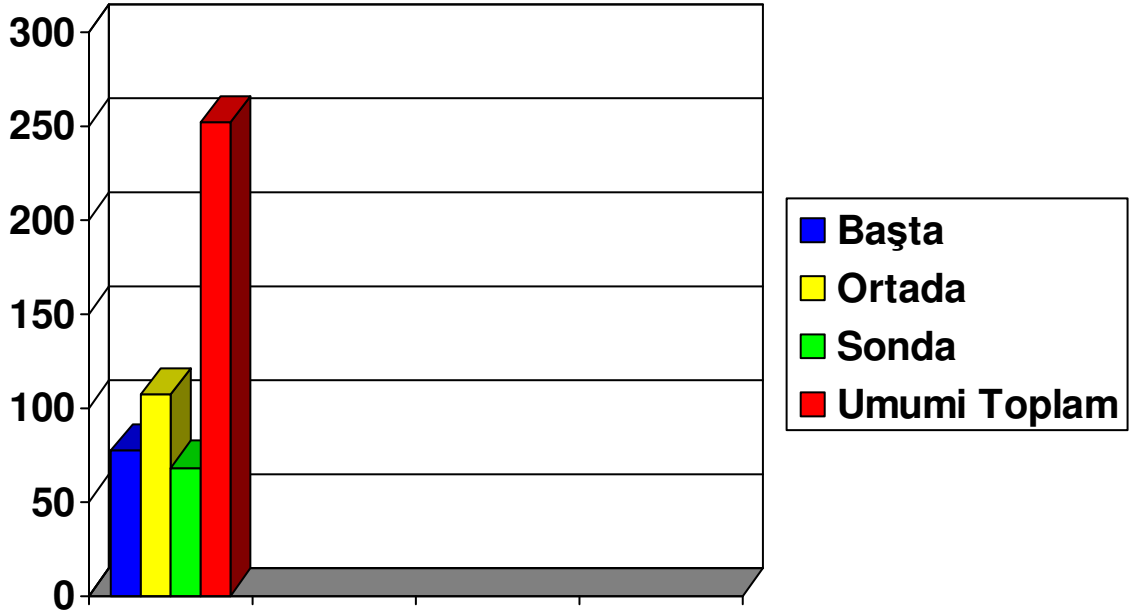
Ulūhiyyetde yōḵ aña naẓīr. (1b-9)

(1b-4), (1b-6), (1b-7), (1b-7), (1b-8), (1b-8), (1b-9), (1b-10), (1b-11), (1b-11), (1b-13), (1b-13), (2a-2), (2a-4), (2a-4), (2a-5), (2a-7), (2a-7), (2a-10), (2a-12), (2a-14), (2a-15), (2b-6), (2b-8), (2b-10), (2b-12), (2b-13), (2b-14), (2b-15), (2b-15), (3a-2), (3a-4), (3a-7), (3a-10), (3a-11), (3a-12), (3b-1), (3b-2), (3b-3), (3b-6), (3b-6), (3b-7), (3b-9), (3b-11), (3b-11), (3b-12), (31a-11,12,13), (41b-3), (41b-4), (41b-7), (41b-9), (41b-10), (41b-11), (41b-12), (41b-15), (42a-4), (42a-4), (42a-5), (42a-9), (42a-9), (42a-13), (42a-13), (42a-14), (42a-15), (42a-17), (42b-1), (42b-1), (42b-6), (42b-8), (42b-8).

Tablo (19) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.

Unsur	Yeri	Başta	Ortada	Sonda	Umumi Toplam
Özne	Oranı % Sayısı	%30,55 77	%42,46 107	%26,98 68	%100 252

Grafik (19) Unsurların Yerlerine Göre Cümleler.

1.1.4.6.3. Nesne :

1.1.4.6.3.1. Başta :

Metnimizdeki sayısı 17 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %15,31'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne sulţānmiş şāhumuz bileler. (3a-15)

(2a-2), (2a-10), (2a-15), (3a-5), (3a-9), (3a-11), (3a-15), (5b-11,12), (31a-15), (31a-15,16), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (41b-11), (41b-14), (42a-1), (58a-9,10), (60a-16,17,1), (60a-4,5,6).

1.1.4.6.3.2. Ortada :

Metnimizdeki sayısı 67 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %60,36'dır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Gözlerine mîl çekdi. (33b-6)

(1b-1), (1b-5), (1b-13), (2a-10), (2a-13), (2a-15), (2b-2), (2b-5), (2b-7), (2b-9), (3a-4), (3a-5), (3a-9), (3a-11), (3a-12), (3b-7), (3b-10), (4a-1,2,3,4), (4a-15,16,17), (4b-1,2,3), (4b-15,16,17,1,2), (5a-12,13,14), (5b-1,2,3), (5b-9), (5b-15,16), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (31a-3,4,5), (31a-14,15), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-7,8,9), (31b-10), (32a-5,6,7,8), (32a-11), (32a-16), (32b-1,2), (32b-6,7), (32b-10,11,12,13,14), (33a-1,2), (33a-3,4), (33a-10,11,12), (33b-6), (34a-2,3), (41b-1,2), (41b-5), (41b-6), (41b-10), (42a-7), (42a-14), (42b-16,17,1), (57a-9,10), (57a-12,13), (57a-16,17), (57b-5,6,7,8,9), (58a-2,3,4,5), (58a-16,17), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-1,2,3,4,5), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.3.3. Sonda :

Metnimizdeki sayısı 27 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %24,32'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

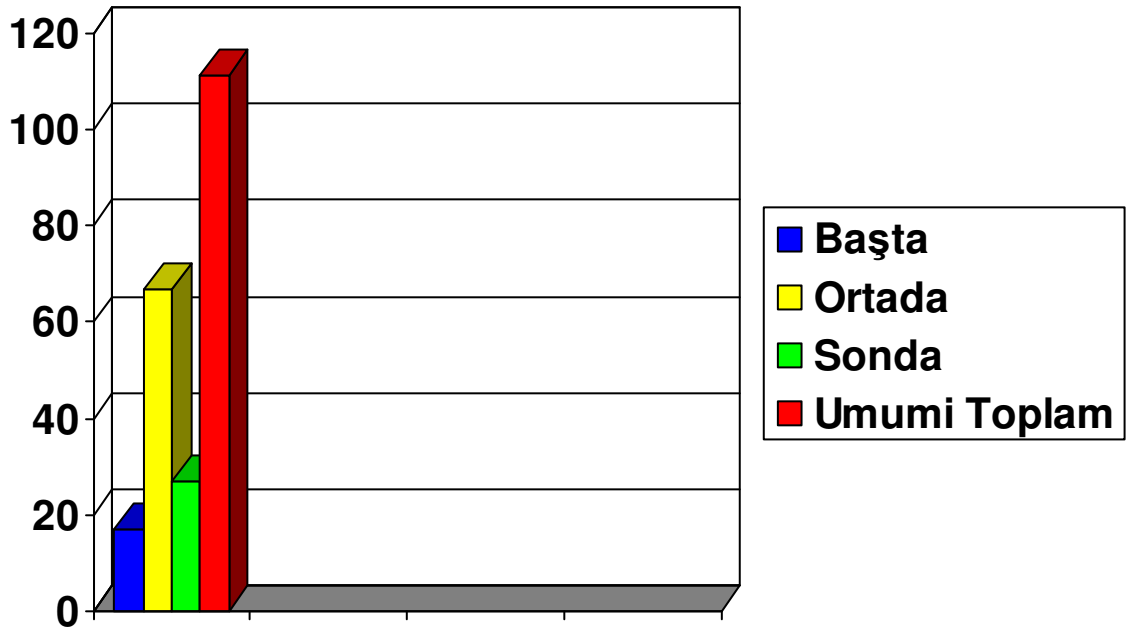
Kimesne bunlara urmadı pence. (42a-6)

(2a-7), (2b-6), (2b-7), (2b-10), (2b-12), (2b-13), (3a-1), (3a-3), (41b-4), (41b-8), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-6), (42a-6), (42a-7), (42a-8), (42a-9), (42a-10), (42a-15), (42b-4), (42b-5), (42b-6), (42b-7), (42b-7), (42b-8), (60a-13).

Tablo (20) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

Unsur	Yeri	Başta	Ortada	Sonda	Umumi Toplam
Nesne	Oranı %	%15,31	%60,36	%24,32	%100
	Sayısı	17	67	27	111

Grafik (20) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

1.1.4.6.4. Yer Tamlayıcı :

1.1.4.6.4.1. Başta :

Metnimizdeki sayısı 42 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %25'tir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Tāş ili'ne cest ü cū itdiler. (57b-4)

(1b-9), (2a-3), (2a-6), (2a-10), (2a-13), (2a-13), (2b-1), (2b-1), (2b-9), (2b-10), (3a-1), (3a-7), (3a-11), (3b-2), (3b-3), (3b-6), (3b-12), (4a-6,7,8,9), (5b-9), (30b-13), (30b-17), (30b-17,1), (31a-14), (31a-14,15), (31a-15), (31b-5), (31b-13,14), (31b-17), (33a-14), (33b-6), (34a-4,5,6,7), (41b-6), (42a-13), (42b-1), (42b-6), (42b-8), (42b-15,16), (57a-2), (57b-4), (58b-1), (58b-9), (59b-8,9).

1.1.4.6.4.2. Ortada :

Metnimizdeki sayısı 120 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %71,42'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

İki cānibden cenge müteveccih oldılar. (30b-13)

(1b-4), (1b-7), (1b-9), (1b-11), (2a-8), (2a-12), (2b-2), (2b-3), (2b-4), (2b-7), (2b-9), (2b-10), (2b-12), (2b-14), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-5), (3a-8), (3a-9), (3a-10), (3a-14), (3a-14), (3b-2), (3b-4), (3b-5), (3b-7), (3b-8), (3b-9), (3b-11), (3b-15), (4a-10,11), (4a-12,13,14,15), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (5a-6,7), (5a-16,17), (5b-6,7,8), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-15,16), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-13), (30b-13,14,15,16), (31a-1,2), (31a-2,3), (31a-8,9), (31a-10,11), (31a-11,12,13), (31a-16,17), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-10), (31b-14), (31b-15,16), (32a-2), (32a-2,3), (32a-5,6,7,8), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11), (32a-17,1), (32b-2,3,4,5,6), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-3,4), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6,7,8), (33b-9,10), (33b-11), (33b-14), (33b-15), (34a-4,5,6,7), (34a-11,12,13,14), (34a-15,16), (34a-16), (41b-1,2), (41b-3), (42a-6), (42a-7), (42b-5), (42b-6), (42b-8), (42b-12,13), (42b-13,14,15), (42b-16), (57a-

10,11,12), (57b-17,1,2,3), (57b-3), (57b-3,4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-12,13), (58a-17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-13,14,15), (59b-5,6), (59b-6,7), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15), (60a-16), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.4.3. Sonda :

Metnimizdeki sayısı 6 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %3,57'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

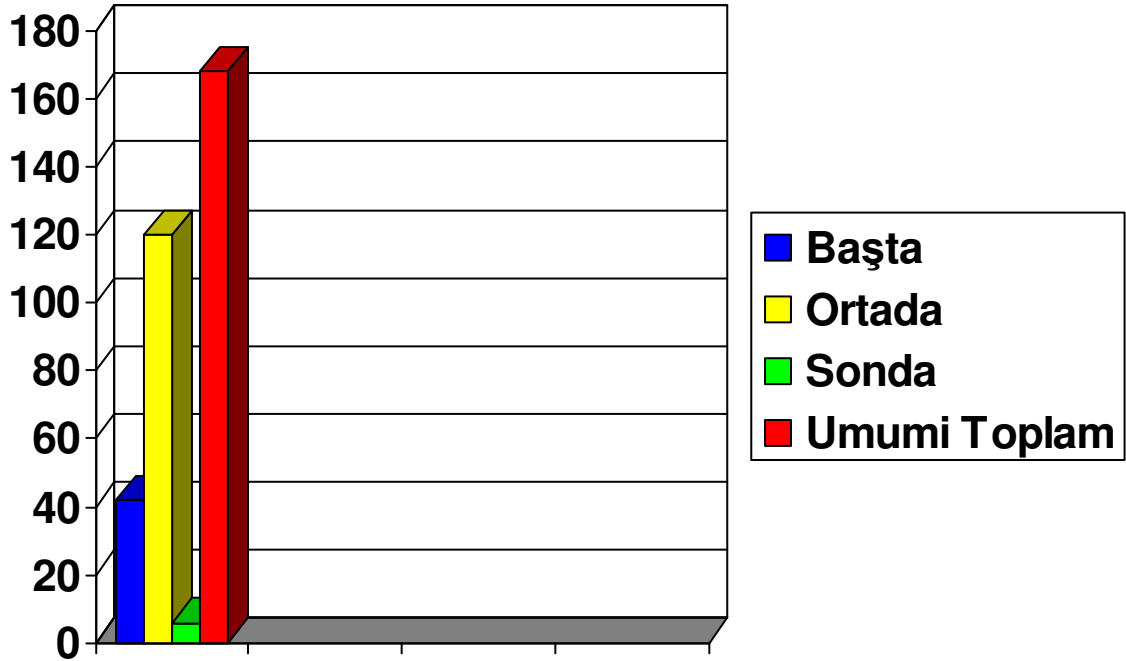
Çü mevrüşdur pādişāhlık aña. (3b-14)

(1b-2), (1b-2), (2a-1), (2a-8), (3b-14), (41b-5).

Tablo (21) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

Unsur	Yeri	Başta	Ortada	Sonda	Umumi Toplam
Y. Tamlayıcısı	Oranı % Sayısı	%25 42	%71,42 120	%3,57 6	%100 168

Grafik (21) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

1.1.4.6.5. Zarf :

1.1.4.6.5.1. Başta :

Metnimizdeki sayısı 126 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %47,01'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Peşîmân olup işi husrân olur. (1b-5)

(1b-5), (1b-7), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-8), (2a-9), (2a-11), (2b-7), (2b-8), (2b-11), (2b-12), (2b-15), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-5), (3a-6), (3a-12), (3a-13), (3a-14), (3a-15), (3b-4), (3b-10), (3b-13), (3b-14), (3b-15), (3b-15), (4a-4,5,6), (4a-12,13,14,15), (4b-1,2,3), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-6,7), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-15), (5a-16,17), (5b-1,2,3), (5b-3,4),

(5b-4,5), (5b-9,10,11), (5b-12), (5b-13,14), (5b-14,15), (5b-16,17), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-13,14,15,16), (31a-5,6), (31a-7,8), (31a-8,9), (31a-11,12,13), (31a-15,16), (31a-16), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-5,6,7), (31b-7,8,9), (31b-14), (31b-14,15), (32a-2), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32a-17), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-14,15,16,17,1), (33a-1,2), (33a-3,4), (33a-6,7), (33a-7,8), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33b-6,7,8), (33b-9,10), (33b-14), (33b-15), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-11,12,13,14), (34a-14,15), (34a-15,16), (41b-1,2), (41b-7), (41b-7), (41b-14), (42a-1), (42a-2), (42a-2), (42a-3), (42a-5), (42a-17), (42b-2), (42b-5), (42b-7), (42b-8), (42b-10,11,12), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-10,11,12), (57a-13,14), (57b-3,4), (57b-5,6,7,8,9), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-12,13), (58b-4), (58b-16,17), (59a-3,4,5), (59b-1,2,3,4,5), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-1,2,3), (60a-6,7), (60a-8,9,10,11,12), (60a-14,15).

1.1.4.6.5.2. Ortada :

Metnimizdeki sayısı 130 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %48,50'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Anāṭōlī 'askeri orduya varınca gerīzān oldu. (31a-7)

(1b-3), (1b-3), (1b-12), (2a-15), (2a-15), (2b-6), (2b-7), (2b-11), (2b-12), (3a-3), (3a-4), (3a-15), (3b-3), (3b-4), (3b-4), (3b-10), (3b-12), (4a-1,2,3,4), (4a-4,5,6), (4a-10,11), (4a-12,13,14,15), (4a-15,16,17), (4b-3,4), (4b-4,5,6,7,8,9,10), (4b-15,16,17,1,2), (5a-3,4), (5a-4,5), (5a-7,8,9,10,11,12), (5a-12,13,14), (5a-15,16), (5a-16,17), (5b-9,10,11), (5b-14,15), (5b-17,1,2), (30b-1,2,3,4,5,6), (30b-6,7,8), (30b-8), (30b-13,14,15,16), (31a-2,3), (31a-7), (31a-5,6), (31a-11,12,13), (31b-17,1,2), (31b-2,3), (31b-3,4,5), (31b-5,6,7), (31b-13,14), (31b-14), (31b-14,15), (32a-17,1), (32a-2,3), (32a-4,5), (32a-5,6,7,8),

(32a-8,9), (32a-9,10,11), (32a-11,12,13), (32a-15,16), (32a-16), (32b-1,2), (32b-2,3,4,5,6), (32b-6,7), (32b-7,8,9,10), (32b-10,11,12,13,14), (32b-14,15,16,17,1), (33a-6,7), (33a-7,8), (33a-8,9,10), (33a-10,11,12), (33a-12,13), (33a-14,15), (33b-15,16,17,1,2,3,4), (33b-6,7,8), (33b-9), (33b-9,10), (33b-10,11), (34a-17,1), (34a-1,2), (34a-2,3), (34a-3,4), (34a-4,5,6,7), (34a-7,8,9,10,11), (34a-11,12,13,14), (34a-16), (41b-1,2), (41b-4), (41b-8), (41b-9), (41b-11), (42a-2), (42a-9), (42a-14), (42b-7), (42b-9,10), (42b-10,11,12), (42b-15,16), (42b-16,17,1), (57a-1,2), (57a-10,11,12), (57a-12,13), (57a-13,14), (57a-15,16), (57a-16,17), (57b-17,1,2,3), (57b-5,6,7,8,9), (57b-10,11,12,13,14,15,16), (57b-16,17), (58a-1,2), (58a-2,3,4,5), (58a-12,13), (58a-16,17), (58a-17), (58b-1), (58b-1,2), (58b-2,3,4), (58b-4), (58b-16,17), (59a-1,2), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-1,2,3,4,5), (59b-5,6), (59b-8,9,10,11,12,13,14), (60a-1,2,3), (60a-4,5,6), (60a-6,7), (60a-8), (60a-8,9,10,11,12), (60a-13), (60a-14,15), (60a-16,17,1,2,3).

1.1.4.6.5.3. Sonda :

Metnimizdeki sayısı 12 adettir ve bu sayının toplam cümlelere oranı %4,47'dir. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

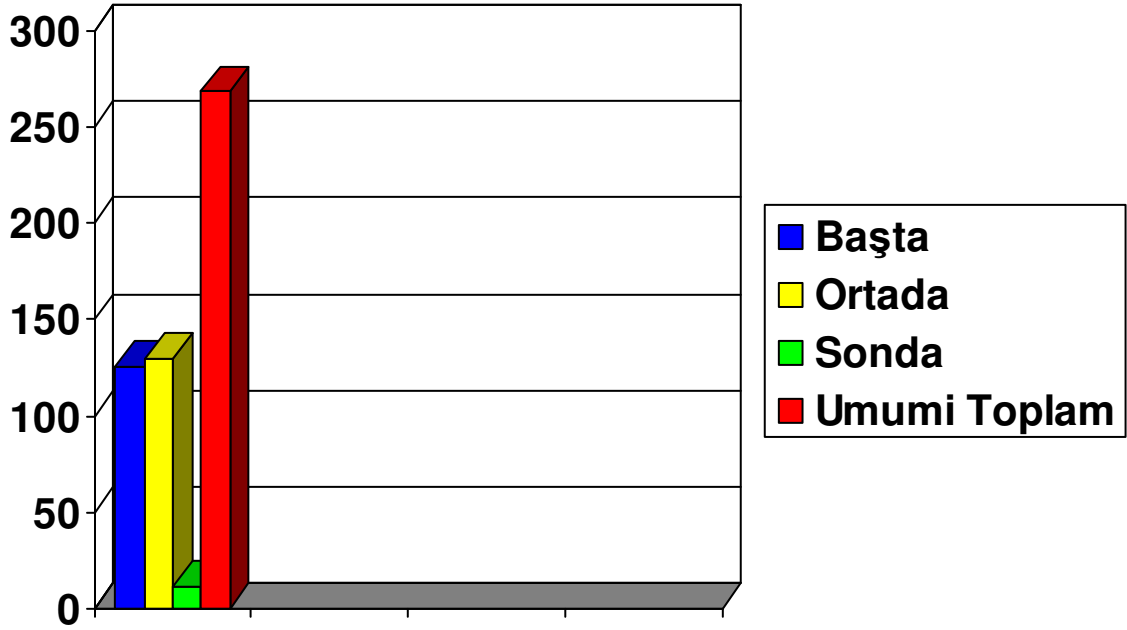
Sikender gibi tutmuşdur cihānı. (42b-2)

(2a-5), (2b-2), (2b-4), (3a-3), (3a-3), (3a-13), (41b-5), (41b-10), (42a-1), (42a-12), (42a-12), (42b-2).

Tablo (22) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

Unsur	Yeri	Başta	Ortada	Sonda	Umumi Toplam
Z. Tümlenci	Oranı % Sayısı	%47,01 126	%48,50 130	%4,47 12	%100 268

Grafik (22) Unsurlarının Yerlerine Göre Cümleler.

1.1.5. Cümlenin Unsurları:

Çalışmamızın bu bölümünde cümle unsurları olan yüklem, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümlecini yapı yönünden cümlede yer alış şekilleriyle birlikte unsurların arasındaki münasebetleri incelemeye çalışacağız.⁵⁴

1.1.5.1. Yüklem:

Cümlenin en esaslı unsuru, ana unsuru, temel unsuru, cümlenin direğidir. Cümlenin bütün yapısı onun üzerine kurulur.⁵⁵ cümlenin hüküm ifadesi taşıyan asıl unsurdur. Daima çekimli bir fiil şeklindedir. Yüklem bildirme veya tasarlama kipinde bir fiil olabileceği gibi, ek-fiilin çekimli hallerinde kullanışa

⁵⁴ İsmet Cemiloğlu, **a.g.e.** s.78.

⁵⁵ Muhrrem Ergin, **a.g.e.** s. 398.

giren isim çeşidi bir kelime de olabilir. Yüklem fiil cümlelerinde birleşik fiil grubu şeklinde, isim cümlelerinde de yüklem isminin etrafında kurulmuş bir isim grubu (isim tam, sıfat tam, isim fiil grubu, sıfat-fiil grubu...) olarak karşımıza çıkabilir. Cümlelerin bütün unsurları yükleme bağlanır. Hepsi yüklem çeşitli bakımlardan tamamlayıcıları durumundadırlar.⁵⁶

1.1.5.1.1. Fiil Cümlelerinde Yüklem :

a. Bu Cümlelerde Yüklem basit veya birleşik zamanlı bir çekimli fiil olabildiği gibi, bir birleşik fiilin yine basit veya birleşik zamanlı çekimi de olabilmektedir. Yapı yönünden birleşik fiil özelliği gösteren yüklem, günümüz Türkçesinde de olduğu gibi, isim + yardımcı fiil, fiil + yardımcı fiil kuruluşunda olmaktadır. Ayrıca, aslında yardımcı fiil olmayan bazı fiiller de deyimleşmiş ifadeler içinde yüklem vazifesi görmektedir.

1.1.5.1.1.1. Basit Kipli Fiillerin Yüklem Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yirinden hareket itmedi. (31a-14)

(2b-4), (2b-5), (2b-9), (2b-9), (2b-10), (2b-11), (2b-15), (2b-15), (3a-1), (3a-1), (3a-2), (3a-2), (3a-3), (3a-4), (3a-11), (3a-12), (3b-3), (3b-4), (3b-6), (3b-8), (31a-1), (31a-6), (31a-8), (31a-13), (31a-13), (31a-14), (31a-14), (31a-15), (31a-16), (31a-16,17), (31b-3), (31b-5), (31b-7), (31b-17), (32a-2), (32a-3), (32a-6), (32a-16), (32b-2), (32b-7), (33b-17), (33b-1,4), (33b-8), (33b-12), (33b-13), (33b-15), (33b-13), (33b-6), (33b-14), (33b-14), (34a-3), (34a-15), (41b-5), (41b-9), (41b-10), (41b-10), (41b-14), (42a-1), (57a-16), (57b-9), (57b-16), (58a-2), (58b-2), (59a-1), (59a-2,3), (59a-3,4,5), (59a-13,14,15), (59b-17,1), (59b-3), (59b-6), (59b-14) , (59b-16).

⁵⁶ Mustafa Özkan vb, **a.g.e.** s. 583.

1.1.5.1.1.2. Birleşik Kipli Fiillerin Yüklem Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Andan za'f-ı kalb gelmişti. (30b-17)

(5b-8), (5b-9), (5b-14), (5b-16), (6a-2), (30b-16), (30b-17), (33a-15), (33b-7), (42a-6), (58a-13), (58a-13), (58b-14), (60a-6), (60a-15).

1.1.5.1.1.3. İsim + yardımcı fiil kuruluşundaki birleşik fiillerin yüklem olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Müşerref itdiler darü'l-selâmi. (42a-15)

(1b-1), (1b-3), (1b-5), (1b-7), (1b-10), (1b-10), (1b-13), (2a-1), (2a-1), (2a-2), (2a-10), (2a-10), (2a-11), (2a-14), (2b-4), (2b-5), (2b-6), (2b-7), (2b-10), (2b-11), (2b-13), (2b-13), (2b-14), (3a-4), (3a-7), (3a-7), (3a-9), (3a-10), (3a-14), (3a-15), (3b-2), (3b-9), (3b-10), (3b-11), (3b-12), (3b-12), (3b-14), (3b-15), (4a-1,2,3,4), (4a-9), (4a-10,11), (30b-6), (30b-7), (30b-8), (30b-16), (30b-16), (30b-17), (31a-7), (31a-8), (31a-17), (31b-3), (31b-5), (31b-9), (31b-10), (31b-11), (31b-13), (31b-14), (31b-14), (32a-1), (32a-5), (32a-5), (32a-9), (32a-11), (32a-13), (32a-16), (32b-6), (32b-10), (32b-13), (33b-4), (33b-7), (33b-9), (33b-11), (33b-15), (34a-4), (34a-10), (34a-11), (34a-12), (34a-14), (34a-16), (34a-14), (41b-16), (41b-4), (41b-5), (41b-7), (41b-7), (41b-10), (41b-11), (41b-12), (42a-1), (42a-4), (42a-7), (42a-9), (42a-9), (42a-12), (42a-7), (42a-13), (42a-15), (42a-15), (42b-2), (42a-5), (42b-7), (42b-8), (42b-10), (42b-15), (42b-16), (57a-2), (57a-12), (57a-13), (57a-14), (57b-3), (58b-5), (58b-10), (58b-17), (59b-5), (60a-2).

1.1.5.1.1.4. Fiil + yardımcı fiil kuruluşundaki birleşik fiillerin yüklem olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Uran dāḥı basa çekdi şikence. (42a-6)

Memleketden çıkdı gitdi. (57b-4)

1.1.5.1.1.5. Birleşik Fiillerin deyimleşmiş ifadelerde yüklem olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ekşerin kılıcdan geçirdi. (32a-8)

Ol yetîmi görmege göz dikmişlerdi. (5b-8)

1.1.5.1.2. İsim Cümlelerinde Yüklem :

Bu cümlelerin yüklemeleri ya tek bir kelime veya bir kelime grubu olmaktadır:

1.1.5.1.2.1. Yükleme Tek Kelime Olan İsim Cümleleri :

Bu tür cümlelerde yüklem olan kelime genellikle bildirme eki almaktadır. Yalnız yükleme “yok, var, gerek” olan cümlelerin bir kısmı bildirme eki almaktadır. Böyle cümlelerin çoğunda yüklem teklik üçüncü şahıstır. Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bir evvel-durur ibtidā yok aña. (1b-2)

Ulūhiyyetde yok aña nazîr. (1b-9)

1.1.5.1.2.2. Yükleme Kelime Grubu Olan İsim Cümleleri :

Eserde yükleme kelime grubu şeklinde olan isim cümlelerinin yüklemeleri genellikle isim tamlaması şeklindedir :

1.1.5.1.2.2.1. İsim Tamlamasının Yükleme Olması :

İsim tamlaması yükleme olurken bu tamlama farsça kurallara göre kurulmuş tamlama da olabilmektedir.

Bi-ḥamdillāh bu Āl-i ʿOsmān !. (42a-5)

Yaʿkūb Paşa Bosna Begi idi (39b-1)

1.1.5.2. Özne :

Zeynep KORKMAZ özneyi şöyle tarif eder: “Fiilin gösterdiği kılış ile doğrudan ilgili olan kişi ya da şeye verilen ad; bir oluş ve kılışın gerçekleşmesini sağlayan kimse veya şey.”⁵⁷ Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi özne, fiili bizzat yapan veya oluş ve kılışın gerçekleşmesini bizzat temin eden kimse şeydir.

Bir de “Sözde Özne”, “Örtülü Özne” ve “Gizli Özne” terimleri vardır ki dilcilerimiz bu konuda benzer görüşler ortaya koymuşlardır.

Nedir sözde özne? “Edilgen çatılı fiil ya da fiilimsilerle kurulan cümlelerde özne gibi görünen, ama gerçekte özne olmayan kelime ya da kelime öbeklerine sözde özne adı verilir.” Bu, Haydar EDİSKUN’un tanımıdır ve diğer dilcilerimiz de aynı tanımda birleşmektedirler. Hatta Zeynep KORKMAZ da, Haydar EDİSKUN’un bu terimine sözde öznenin gerçekte cümlenin nesnesi olduğunu söyleyerek bir açıklık getirmektedir.

⁵⁷ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara TDK Yayınları, 1992, s. 119.

Örtülü özne'yi tanımlarken Nurettin KOÇ'un tanımını alıyoruz: “Edilgen çatılı eylemlerle kurulmuş bazı tümcelerdeyse bu kez gerçek özne, tümleş gibi görünür. Bu tür özneler örtülü özne denir.”⁵⁸

Burada karşımıza bir de “Gizli Özne” çıkmaktadır. Dilcilerimizden Leyla KARAHAN gizli özneyi şöyle tanımlamaktadır: “Özne, bazı cümlelerde, bir kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Cümlelerin öznesi, yüklem taşıdığı şahıs ekinde anlaşılır. Şahıs ekinin gösterdiği zamir, cümlelerin öznesidir. Böyle özneler “Gizli Özne” diye adlandırılır. Tabii bu gizlilik anlamca değil şekilce gizliliklerdir.”⁵⁹

Çekim eklerinden sonra sadece çokluk ve iyelik eki alan bu cümle unsuru. Tek kelime veya kelime grubundan meydana gelmektedir. Metnimizdeki özneler günümüz Türkiye Türkçesi'ne uygunluk göstermektedir.

1.1.5.2.1. Öznesi Tek Kelime Olan Cümleler :

Böyle cümlelerde özne vazifesi gören kelimeler isim veya isim cinsinden bir kelime olmaktadır.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bir evvel-durur ibtidā yok aña. (1b-2)

Yararları kıırıldı. (31a-13)

1.1.5.2.2. Öznesi Kelime Grubu Olan Cümleler :

Öznesi kelime grubu olan cümlelerde, bu özneler isim tamlaması, bağlama grubu, sıfat tamlaması, ünvan grubu, isim fiil grubu ve sıfat-fiil grubu olmaktadır.

⁵⁸ Nurettin Koç, **Özneyle İlgili Sorunlar**, Türk Dili, Ocak 1996, s. 529.

⁵⁹ Leyla Karahan, **a.g.e.** s. 46.

1.1.5.2.2.1. Bağlama Grubunun Özne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Sipās u sitāyiş añadur. (1b-1)

Bir olur şinās ehli vü nā şinās. (1b-13)

1.1.5.2.2.2. Sıfat Tamlamasının Özne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ol memleket cevri miḥnetden ḥalāş oldı. (37b-12)

Ol Mısr elçisi girdi. (24a-9)

1.1.5.2.2.3. Unvan Grubunun Özne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Āyās Paşa Yeñiçeriyile ıapluca ḥavālisine gelecek. (7b-14)

‘Ali Paşa dāḥı manşūr u mesrūr ordu-yı humāyūna mūrāca‘at
eyleyecek. (31b-10)

1.1.5.3. Nesne :

Cümlede öznenin, dolayısıyla fiili geçişli olan yüklemnin etkilediği şahıs veya şey gösteren, yalın veya yüklem hali almış kelime.⁶⁰ Fiillerin bir kısmı geçişli, bir kısmı geçişsizdir. Yani bir kısmı yapma, bir kısmı olma ifade eder. Yapma ifade edenlerin hareketi fiilden başka bir nesneye yönelir. Ona tesir eder. Olma ifade edenlerin hareketi ise faile (özneye) yönelir, onun üzerinde

⁶⁰ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s.111.

kalır. Demek ki geçişli fiiller tesir edecek bir nesne isterler. İşte bu nesneyi karşılayan cümle unsuru nesnedir. Şu halde nesne yalnız fiili geçişli cümlelerde bulunur. Nesne unsuru daima akkuzatif halinde bulunur, fiile akuzatifle bağlanır. Bu akkuzatif ya ekli, ya eksiz olur. Ekli akkuzatif nesnenin belirli olduğunu, belki de bilindiğini; eksiz akkuzatif ise nesnenin belirsiz, umumî olduğu ifade eder. Ekli nesneye belirli nesne, eksiz nesneye belirtisiz nesne denir. Nesne isim cinsinden bir kelime veya bir kelime gurubu olur.⁶¹

Cümlelerde nesne vazifesi gören unsur daima yükleme halinde bulunur. Bu yükleme hali ya ekli veya eksiz olmaktadır. Ekli yükleme hali nesnenin bilindiğini, eksiz yükleme hali de nesnenin genel olduğunu ifade eder.

1.1.5.3.1. Nesnenin Yükleme Hâli Eki Almaması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

‘Afv idüp manşıb virmediler. (32b-7)
İlāhī kemālüm mezīd eylegil. (3a-9)

1.1.5.3.2. Nesnenin Yükleme Hâli Eki Alması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Esirleri āzād eyledi. (11a-6)
Oğlın kızın esīr eyledi. (58a-7)

1.1.5.3.2.1. “-n” Ekiyle Nesne Olan Unsurlar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

⁶¹ Muhrrem Ergin, **a.g.e.** s. 399-400.

Yolların alup ekşerin kılıcdan geçirdi. (32a-8)

Ekşerin kılıcdan geçirdi. (32a-8)

1.1.5.3.2.2. “-ı,-i” / “-nı, ni” Ekiyle Nesne Olan Unsurlar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ḥusūsen tutdı tīg ile cihānı. (42a-2)

Ḥabs ebedīyle ismini resmini yüzdiler. (58b-2)

1.1.5.3.3. Nesne Olan Kelime Grupları :

1.1.5.3.3.1. Bağlama Grubunun Nesne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Tertīb ü tezyīn eylediler. (48a-14)

Sīm ü zer gönderüp..... (41a-17)

1.1.5.3.3.2. Sıfat - Fiil Grubunun Nesne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ammā Baḫrāz canibine gidenleri.... kılıcdan geçirdi. (32a-7)

1.1.5.3.3.3. Unvan Grubunun Nesne Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ḥalīl Paşa-yı kōdı. (30b-2)

1.1.5.4. Yer Tamlayıcısı :

Fiilin mekânını ve istikametini gösteren cümle unsurlardır. Her hareketin zaman ve mekân içinde bir yeri ve bir istikameti vardır. İşte yer tamlayıcısı hareketin cereyan ettiği bu yeri ve istikameti ifade eder. Bu unsur da isim cinsinden bir kelime veya kelime grubu olur. Fiile yer ve istikamet ekleri olan datif, lokatif ve ablatif ekleri ile bağlanır. Datifli yer tamlayıcısı hareketin kendisine yöneldiğini, kendisine doğru yaklaştığını; lokatifli yer tamlayıcısı hareketin kendi içinde cereyan ettiğini, kendi içinde bulunduğunu; ablatif yer tamlayıcısı hareketin kendisinden uzaklaştığını gösterir.⁶²

Yer tamlayıcısı olan cümle unsurları ya tek kelimeden ya da kelime grubundan meydana gelir ve bulunma, ayrılma, yaklaşma eklerinden birini alır.

1.1.5.4.1. Tek Kelimeden Meydana gelen Yer Tamlayıcıları :

1.1.5.4.1.1. Yaklaşma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Rebī'ü'levvelüñ yidinci güninde Amasya'ya irişdi. (4a-15)

Andan Adana'ya geldiler. (14a-4)

1.1.5.4.1.2. Bulunma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Numüne ola ef'ālī cihānda. (41b-5)

Sultān 'Abdullāh Konya'da idi. (12a-6)

⁶² Muhrrem Ergin, **a.g.e.** s. 400.

1.1.5.4.1.3. Ayrılma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yigirmi birinci güninde Edirne'den göçdi. (35b-14)

Sultān-ı Mısır'dan icāzet alup.....(13b-13)

1.1.5.4.2. Kelime Gruplarından Meydana Gelen Yer Tamlayıcıları :

1.1.5.4.2.1. Sıfat Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bir ceng oldı. (40b-9)

Ol dağı kaçan kullara ulağ gönderür... (32a-11)

1.1.5.4.2.2. İsim Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Çomaz kimsenüñ yüreginde yağ. (2a-12)

Memleket içinde oturdı (25a-4)

1.1.5.5. Zarf :

Cümlede yüklemın anlamını zaman, tarz, yer, yön vb. bakımlarından daha belirgin duruma getiren, sınırlayan kelime ve kelime gruplarından oluşan tümleş.⁶³ Fiilin muhtelif şartlarını ve zamanını gösteren cümle unsurudur.

⁶³ Zeynep Korkmaz, **a.g.e.** s.179.

Hareketin nasıl, niçin, ne şekilde, hangi vasıtalarla, hangi sebeple, hülâsa, hangi şartlarla yapıldığını veya olduğunu ve hangi zamanda cereyan ettiğini göstermek için zarf unsuru kullanılır. Zarf da çekimsiz bir cümle unsurudur, fiille olduğu gibi, doğrudan doğruya bağlanır.⁶⁴ Zarf unsuru dört şekilde karşımıza çıkmaktadır.

1.1.5.5.1. Ek Almadan Zarf Olan Unsurlar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Kağan künhini fikr ide ʿakl-ı nās. (1b-13)

Birgün ticâret şuretîyle gelüp iskeleye girdiler. (56a-1)

1.1.5.5.2. Ek Alarak Zarf Olan Unsurlar :

1.1.5.5.2.1. Eşitlik Hâli Eki Alan Zarflar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Cihân durduğunca ola pâdişâh. (3b-15)

Alup küffâr elinden bunca iklîm. (42a-7)

1.1.5.5.2.2. Bulunma Hâli Eki Alan Zarflar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yigirmi ikisinde Gelîbola'ya geldiler. (57b-9)

Yidinci güninde Amasya'ya irişdi. (4a-15)

⁶⁴ Muharrem Ergin, a.g.e.s. 400.

1.1.5.5.2.3. Zarf - Fiil Ekiyle Teşkil Edilen Zarflar :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Leşkeri mücāhidīn haber alınca Teke deresi'nden gelmişti. (58a-13)

Anātolī 'askeri orduya varınca gerīzān oldu. (31a-7)

1.1.5.5.3. Kelime Grubu Şeklinde Zarflar :

1.1.5.5.3.1. Edat Grubunun Zarf Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Sikender gibi tutmuşdur cihānı. (42b-2)

Bir iki gün için nedür bu hāzen. (2b-15)

1.1.5.5.3.2. Zarf-Fiil Grubunun Zarf Olması :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Mirde cesmine tāze cān gelüp ferhān oldu. (5b-9)

Eli üstinde götürüp Saḫile götürdi. (6a-1)

1.1.6. Cümle Unsurları Arasındaki Münâsebet :

Haydar EDİSKUN: “Cümlede özne ile yüklem arasında nicelik ve kişi bakımından uygunluk bulması gerekir.” demektedir.⁶⁵

Cümlelerde özne ile yüklem arasında teklik çokluk bakımından genellikle uygunluk görülmemektedir.

1.1.6.1. Özne-Yüklem Münâsebeti :

Cümlelerde özne ile yüklem arasında teklik çokluk bakımından genellikle uygunluk görülmektedir. Biz çalışmamızda gramatikal olarak öznenin teklik olduğu cümlelerle çokluk olduğu cümleleri değerlendirerek aşağıdaki tespitleri yaptık.

1.1.6.1.1. Öznenin Teklik Olduğu Cümlelerde Yüklemin Durumu :

a. İnsan dışındaki varlıkların adını karşılayan teklik haldeki öznelerin bağlı bulunduğu yüklem daima teklik halde olmaktadır.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Varsağ gelmişdi. (58a-13)

(58a-13), (60a-17-1).

b. Yapı ve anlam bakımından teklik hâlde olan insan isimlerin özne olduğu cümlelerde yüklem daima teklik olmaktadır :

⁶⁵ Haydar Ediskun, **a.g.e.** s.334.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

‘Ali Paşa dāhı manşūr u mesrūr ordu-yı humāyūna mūrāca‘at eyleyecek.
(31b-10)

(58b-3,4), (31b-10).

c. Yapı bakımından teklik, mana yönünden çokluk bildiren topluluk isimleri özne olunca, günümüz yazı dilinde fiil de teklik olduğu halde (ordu geliyor. Tabur yola çıktı) aynı özneler metnimizde çokluk fiille bağlanmaktadır. Bizce bunun sebebi, cümle unsurlarının gramatikal kuruluşuna nazaran semantik hususiyetinin ağır basmasıdır.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Ne ‘aynī vü ne ğayrī oldı şifāt. (1b-8)

ç. Sıfat unsuru birden fazla sayıyı karşılayan sıfat tamlamalarının özne olduğu cümlelerde yüklem tekil hem de çokluk şekilde bir çekimli fiil olabilmektedir.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Yazılmışdur yüz biñde biri. (42-13)

(3a-2), (42-13)

1.1.6.1.2. Öznenin Çokluk Olduğu Cümlelerde Yüklemin Durumu :

Metnimizde çokluk olan öznelerin bağlı blunduğu yüklem daima çokluk şahıslı bir çekimli fiil olmaktadır. Bu durum öznesi insan ismini karşılayan cümleler için de geçerlidir. Ama eserin aktarma olmasının etkisi ile özne çokluk olduğu halde yüklem teklik şahıslı bir çekimli fiil olabildiği de görülmektedir.

1.1.6.1.2.1. Öznenin Çokluk Yüklemin Teklik Olduğu Örnekler:

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Belâlar çekdi her cihāngîr. (41b-11)

(31a-13), (41b-11).

1.1.6.1.2.2. Öznenin ve Yüklemin Çokluk Olduğu Örnekler:

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Gâzîler dâhı Allāh'a tevekkül idüp imdād-ı enbiyāya tevessül eylediler.
(60a-8)

(60a-8), (31b-3).

1.1.6.1.2.3. Özne Yükleme Uyumsuzluğu :

Bazı durumlarda bu uyumsuzluk görülebilmektedir.

Felekler dönüp tûrduğı bu zemîn. (1b-12)

1.1.6.2. Nesne-Yükleme Münâsebeti :

Nesne yükleme münasebeti nesnenin belirli ya da belirsiz oluşuna göre inceledik.

1.1.6.2.1. Belirli Nesne-Yükleme Münâsebeti :

Bu münasebet günümüz Türkçesinde olduğu gibi yükleme hâl ekiyle sağlanmaktadır. Nesne teşkil eden çekim eki -ı,-i nin yanında, bu günden

farklı olarak teklik üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra gelen -n yükleme hali eki de eser mevcuttur.

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Bu sözi dimez olan ehl-i temyîz. (2a-2)

(2a-2), (2a-10), (2a-15), (2b-2), (32a-8), (41b-6), (42a-14), (42b-7), (42b-14), (59b-5), (59b-15), (58b-2).

1.1.6.2.2. Belirsiz Nesne-Yüklem Münâsebeti :

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

Kimesne bunlara urmadı pence. (42a-6)

(2b-13), (3a-5), (3a-9), (3a-15), (5b-9), (3a-15), (5b-9), (3a-14), (32b-7), (41b-11), (42a-3), (42a-6).

1.1.6.3. Yer Tamlayıcısı-Yüklem Münâsebeti :

İsim soyundan kelime veya kelime gruplarının yaklaşma, bulunma, ayrılma hâli eklerini almasıyla yer tamlayıcısı yüklem münasebeti sağlanmaktadır.

1.1.6.3.1. Yaklaşma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcıları :

Muharrem ERGİN, bu hususî, bu çeşitli kullanış fonksiyonları yaklaşma, istikamet, yer, zaman, karşılaştırma sebep verme, bildirme, kuvvetlendirme, gaye, hedef, leh, aleyh, ilgi, kabul, gereklilik, uygunluk, konu, aitlik, vasıf, tarz,

görüŖ, ayrılma, deęiŖme, baŖkalaŖma, yaptırma, tercih vs. gibi ifadelerdir. Bütün bu ve bunlara katılabilecek daha birçok ifadeleri datifin yaklaŖma ve istikamet ana fonksiyonu etrafında toplanan kesin olarak sınırlandırmaları mümkün olmayan gramer bakımından tam bir kaide ve ölçü değeri taşımayan, belirli bulunmayan, yanındaki fiile bağlı çok hususî fonksiyonlardır. “Ŗeklinde açıklama getirmektedir.”⁶⁶

Bām’dan Ŗām’a iriŖdi. (26a-5).

Āyās PaŖa Yeñiçeriyile Kıpıluca havālisine gelecek. (7b-14)

1.1.6.3.2. Bulunma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcıları :

Kelime ve kelime gruplarına gelip hareketin bunlar içersinde gerçekteŖtięini gösteren bulunma hali için Muharrem ERĖİN, “Lokatifin geniŖ manasıyla bulunma ana fonksiyonu beraber kullandığı fiilin manasına uygun olarak tabii çeŖitli hususî ifade içinde görölür.

Bu hususî bu Ŗekil çeŖitli kullanıŖ fonksiyonları Ŗu gibi ifadeler etrafında toplanır. Bulunma, zaman, yer, iŖ, devamlılık, müddet, tarz, Ŗekil, durum, karŖılaŖtırma, kesir, konu, vasıta, gaye, sebep, vasıf, miktar, belitme, kısım, parça, aitlik vs. Ŗeklinde açıklama getirmekte ve bu fonksiyonların gramer bakımından kesin sınırlandırılmıyacağını belirtmektedir.”⁶⁷

Ol eyyāmde MŖır’dan Kıpılu Rūm’e gelmiŖdi. (33a-15)

Ol eŖnāde Sulţān Cem müteveffa oldu. (17a-2)

⁶⁶ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s.333.

⁶⁷ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s.334.

1.1.6.3.3. Ayrılma Ekiyle Kurulan Yer Tamlayıcıları :

Bu ekin geldiği kelime ve kelime gruplarında fiilin gösterdiği hareketin bulunduğu yerden uzaklaştığını söyleyen Muharrem ERGİN, ayrılma hâl eki yer tamlayıcılarının, fonksiyonlarını şu şekilde sıralamaktadır. “Ablatîfin bu geniş manasıyla, uzaklaşma ana fonksiyonu beraber kullanıldığı fiilin manasına uygun olarak tabii çeşitli hususî ifadeler içinde görülür. Bu hususî bu çeşitli kullanım fonksiyonları şu gibi ifadeler etrafında toplanır. Uzaklaşma, çıkma, yer, ayrılma, menşe, cins, tertip, başlama, mahrumiyet, yokluk, vasıta, zaman, sebep, tarz, ölçü, değer, kıymet, bedel, parça, kısım, karşılaştırma, korku, ürküntü, hoşlanma, aitlik, çeşit, vasıf, tercih, görüş vb.⁶⁸

Çalışmamızdaki örneklerde bir fonksiyon ayırımına gidilmemiş, bütün örnekler ayrılma ana fonksiyonu başlığı altında toplamayı uygun gördük.

Andan za‘f-ı ḵalb gelmişdi. (30b-17)

(2a-3), (2a-13), (7b-4), (7b-4), (30b-17), (31a-6), (31a-10,11), (31a-14), (31a-14), (32a-8), (32a-8), (37b-3), (41b-3), (58a-13), (60a-7), (60a-7).

1.1.6.4. Zarf-Yüklem Münâsebeti :

Çekimsiz bir cümle unsuru olan zarflar fiilin çeşitli şartlarını ve zamanını gösterir. “Hangi vasıtalarla hangi sebeplerle hûlasa hangi şartlarla yapıldığını veya olduğunu ve hangi zamanda cereyan ettiğini göstermek için zarf unsuru kullanılır.” Fiile doğrudan doğruya bağlanan zarfların sonuna gelen enstrümental, eşitlik ve yön ekleri bir münasebet için almayıp, zarf eki olarak kullanılır. Bazen zarfın sonunda ablatif eki de görülebilir. Bu ek de bir kısaltma ile ortaya çıkmış ve klişeleşmiş bir durumdadır. Edatlaşmış bazı

⁶⁸ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s.335.

kelimelerde bu durumda kilişe datif ve ablatif de görülebilir. Bunlar zarfların çekimli olduğunu göstermez. Zarflar fiilin manasına göre cümleye şekil, tarz, yön, eşitlik, benzerlik, sebep, miktar, derece, hal, durum, bağlık, hedef, bedel, alet, karşılaştırma, zaman, müddet, sür'at, vs. gibi özellikler kazandırır.⁶⁹

Bunlar aşağıda gösterilen varak ve satır numaralarında yer almaktadır :

(1b-3), (1b-3), (2a-8), (2a-9), (2b-2), (2b-6),(2b-7), (2b-11), (2b-15), (3a-3), (3a-4), (3a-13), (3b-4), (3b-4), (5b-14), (31b-1), (31a-2,4), (32a-17,1), (32a-4), (33b-17), (57b-10), (57b-10), (59a-4),(59b-9), (59b-9).

⁶⁹ Muharrem Ergin, **a.g.e.** s.408.

SONUÇ

Dil, millî varlığın en temel unsurudur ve ancak diline sahip çıkıp onu yücelten milletlerin yaşama ve tarihte yerlerini alabilme şansları olabilir. Türk milleti daha VIII. Yüzyılda bengü taşları üzerine ebedî bir metin bırakabilecek kadar mükkemmel bir dile sahipti. Dilimizin tarihî eski ve köklüdü. Ona sahip çıkmak ancak onu tanımak, geliştirmek ve tam gramerini hazırlamakla mümkün olabilir. Türk dili hem eski hem de çok geniş coğrafyalara yayılmış bir dildir. Türk dilini tasnif ederken dilimizin hem tarihî dönemlerini hem de yaşanan coğrafyayı gözönünde bulundurmaktayız. Türkçenin mükemmel bir tarihî gramerinin yazılabilmesi için tarihî devirlerin sentaks yapılarının ayrı ayrı incelenmesi gereklidir. Türkçenin Grameri özellikle sentaks yönünden fazla incelenmemiştir ve bu büyük eksikliktir. Çünkü sentaks gramerin temel taşıdır.

Bu düşünceden hareket ederek Eski Anadolu sahasında yazılan “Behiştî’nin Tarih-i Sultan Cem ” eseri üzerine bir sentaks incelemesi yaptık.

Metnimiz Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini taşıyordu. Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait eserlerin fonolojik ve morfolojik incelemeleri yapıldığı halde, aynı devir eserlerinin sentaksı üzerine çok az çalışılmıştı.

Metnimizi Eski Anadolu sahasında yazılan diğer eserlerden ayırt eden en önemli özelliklerinden biri Ta’lîk hattı ile yazılmasıdır. Ta’lîk hattı İran menşeli bir yazı çeşidi olarak ortaya çıkmış ve zamanla farklılaşmıştır. Nitekim nesih ve Ta’lîk yazılarının ortak özelliklerini taşıyan nesh-i Ta’lîk, nesih- Ta’lîk veya daha yaygın haliyle mesta’lîk olarak bilinen yeni türü gelişme fırsatı bulmuştur. Fatih Sultan Mehmed devrinden itibaren Osmanlı sahasında kullanılmaya başlanan bu yazı çeşidi kısa Ta’lîk olarak adlandırılmıştır.

Ta’lîk, müftü ve şeyhülislâm fetvaları, kadı i’lâm ve hüccetleri, vakfiyeler gibi belgeler yanında öncelikle, şeriye sicillerinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

Bilindiği gibi cümle, “bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir hâdiseyi tam olarak hüküm halinde ifade eden; iki unsur arasındaki olumlu veya olumsuz

ilgiyi, sözü dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde tam olarak haber ve dilek yoluyla belirten kelimeler dizisidir.”

Cümle Türkiye Türkçesinin üzerinde en çok tartışılan alanlardan biridir. Araştırmacılar henüz bir çok konuda fikir birliği sağlayamamışlardır. Bu nedenle konuları incelerken değişik araştırmacılarımızın söylediklerini göz önünde bulundurmaya çalıştık. Cümle konusunda cümleyi üç yönden incelemeye çalıştık;

I. Cümlelerin Genel Kuruluşu :

Cümlelerin genel kuruluşu incelenirken Cümleleri yapılarına, yüklemlerine, unsurların dizilişine ve anlamlarına göre tasnif ettik. Tasnifte Muharrem Ergin, İsmet Cemiloğlu ve Leyla Karahan’ın görüşleri esas alınarak cümleler basit, birleşik, bağlı ve sıralı cümle olmak üzere dört ana cümle türünü kabul ettik. Bilindiği gibi “ki”, “çün” ve “çünkü” edatlarıyla bağlanan birleşik cümleler Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik özelliklerindendir. Bu edatlarla bağlanan cümleleri Bağlı-Birleşik cümleler başlığı altında ele aldık. Leyla Karahan’ın “Diğer bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümleler” başlığıyla verdiği bağlı cümleler birleşik cümleler içerisinde ayrı ayrı başlık altında inceledik. Sıralı cümle konusu ise halen tartışılmakta olan bir konudur. Bir kısım araştırmacılarımız bu terimi kabul etmemekte ve sıralı cümlelerin “bir noktalama meselesi” olduğunu savunmaktadırlar. Biz genel kabullerden yola çıkarak metnimizde de oldukça sık rastladığımız bu tür cümleleri de tasnifimize dahil ettik. Cümle yapıları ile ilgili elde ettiğimiz istatistikî sonuçları şöyle sıralayabiliriz :

1. Toplam 400 cümle üzerinde yapılan incelemede basit cümlelerin sayısı 197 olup bunun toplam cümlelere oranı %49,25’tir. 197 basit cümleden 150 tanesi basit fiil, 47 tanesi basit isim cümlesidir.

2. Metnimizdeki Birleşik Cümlelerin sayısı 126 olup bunun toplam cümlelere oranı %31,5'tir.
3. Metnimizdeki İç içe Birleşik Cümlelerin sayısı 2 olup bunun toplam birleşik cümlelere oranı %1,58'dir.
4. Metnimizdeki Şartlı Birleşik Cümlelerin sayısı 5 olup bunun toplam birleşik cümlelere oranı %3,96'dır.
5. Metnimizde Şartın İstek Ekiyle Karşılanması Cümlelerin sayısı 1 olup bunun toplam birleşik cümlelere oranı %0,79'dur.
6. Metnimizdeki Bağlı Cümlelerin sayısı 87 olup bunun toplam cümlelere oranı %21,75'tir.
7. Metnimizdeki Kli Bağlı-Birleşik Cümlelerin sayısı 33 olup bunun toplam bağlı-birleşik cümlelere oranı %37,93'tür.
8. Metnimizdeki Diğer Bağlı-Birleşik Cümlelerin sayısı 54 olup bunun toplam bağlı-birleşik cümlelere oranı %62,07'dir.
9. Metnimizdeki Sıralı Cümlelerin sayısı 24 olup bunun toplam cümlelere oranı %6'dır.
10. Metnimizdeki İsim Cümlelerin sayısı 65 olup bunun toplam cümlelere oranı %16,25'tir.
11. Metnimizdeki Fiil Cümlelerin sayısı 335 olup bunun toplam cümlelere oranı %83,75'tir.
12. Metnimizdeki Kurallı Cümlelerin sayısı 235 olup bunun toplam

cümlelere oranı %58,75'tir.

13. Metnimizde Devrik Cümlelerin sayısı 165 olup bunun toplam cümlelere oranı %41,25'tir.

14. Metnimizde unsurların Sayılarına göre İsim Cümlelerinden alınan sonuçlar şöyledir :

- Tek unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 6 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %9,23'tür.

- Üç unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 23 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %35,38'dir.

- Dört unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 4 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %6,15'tir.

- Beş unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 2 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %3,08'dir.

- Yedi unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 2 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %3,08'dir.

15. Metnimizde Unsurlarının Sayılarına göre Fiil Cümlelerinden alınan sonuçlar şöyledir :

- Tek unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 1 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %0,30'dur.

- İki unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 58 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %17,90'dur.

- Üç unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 126 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %38,88'dir.

- Dört unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 72 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %22,22'dir.
- Beş unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 18 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %5,55'tir.
- Altı unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 12 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %4,01'dir.
- Yedi unsurdan ibaret cümlelerin sayısı 36 adettir. Bu sayının toplam cümlelere oranı %11,11'dir.

Anlamlarına göre cümleler “Olumlu”, “Olumsuz” ve “Soru” olmak üzere üç ana başlıkta incelerken cümleyi isnat ettiğimiz maksada göre de değerlendirerek “bir durumu, bir hareketin yapıldığını, yapılacağını haber vermek bildirmek” maksadıyla kurulan cümleleri “Tasarlama Cümleleri” başlığı altında değerlendirdik. Olumsuz fiil cümleleri “ma-,me-” ile yapılanlar ve “-ne....ne” bağlama-reddetme edatlarıyla yapılanlar olmak üzere iki başlıkta incelendi. Olumsuz isim cümleleri “Yok” ile yapılanlar ve “degül” ile yapılanlar olmak üzere iki başlıkta incelendi. Soru cümlelerin soru sorma dışında “tasdik ettirme, hayret, ihtimal ve karşılaştırma, bilinmezlik, suçlama, tezyîf Etme, imkansızlık gibi fonksiyonlarını da tespit ederek inceledik. Cümle anlamları ile ilgili elde ettiğimiz istatistikî sonuçları şöyle sıralayabiliriz :

1. Metnimizdeki Olumlu Cümlelerin sayısı 334 olup bunun toplam cümlelere oranı %83,5'tir.
2. Metnimizdeki Olumlu Fiil Cümlelerin sayısı 285 olup bunun toplam cümlelere oranı %85,32'dir.
3. Metnimizde Olumlu İsim Cümlelerin sayısı 49 olup bunun toplam cümlelere oranı %14,68'dir.

4. Metnimizdeki Olumsuz Cümlelerin sayısı 56 olup bunun toplam cümlelere oranı %16,25'tir.
3. Metnimizde Olumsuz Fiil Cümlelerin sayısı 45 olup bunun toplam cümlelere oranı %80,35'tir.
4. Metnimizde Olumsuz isim Cümlelerin sayısı 11 olup bunun toplam cümlelere oranı %19,65'tir.
5. Metnimizde Soru Cümlelerin sayısı 9 olup bunun toplam cümlelere oranı %2,25'tir.

II. Cümlelerin Unsurları:

Cümlelerin unsurları bölümünde cümle unsurlarının yapısı ve hangi kelime gruplarından meydana geldiğini inceledik.

III. Cümlelerin Unsurları Arasındaki Münasebet :

Bu bölümde her unsurun yüklem ile olan ilişkisini incelenmiş özellikle özne-yüklem arasındaki günümüz Türkçesinden farklı tespit edilmiş öznenin çokluk olduğu durumlarda yüklem teklik olabildiği görülmüştür. Yer Tamlayıcısı-Yüklem ilişkisi incelenirken yaklaşma, bulunma, ayrılma hal ekleri alan yer tamlayıcıların ayrı ayrı fonksiyonları tespit edilmeye çalışıldı. Zarf-Yüklem ilişkisi incelenirken zaman, durum-hâl, sebep bildiren zarfların yükleme olan ilişkilerini değerlendirdik. Ayrıca hâl eklerinin birbirinin yerine kullanılmasıyla ilgil örneklerin varak ve satır numaralarını tespit ettik.

İkinci bölümde “Metinler ve Transkripsiyonu” başlığı altında konuyu ele aldık.

Üçüncü bölümde ise metin için kapsamlı bir sözlük hazırladık.

Bütün bu incemeler, sonucunda eserin cümle yapısının basit ve yer yer birleşik olduğu görülmüştür. Farsçanın etkisiyle dilimize giren ki'li bağlı-birleşik cümleler de metinde önemli bir yer tutmaktadır. Dil olarak genelde sade ve akıcı bir üslup kullanılmamış. Çünkü eserde birçok Arapça ve Farsça kelimeler bulunmaktadır.

Çalışmamızın “Türk Dilinin Tarihî Grameri”nin hazırlanmasına katkı sağlayabileceğini ümit ediyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM
METNİN TRANSKRİPSİYONU

Sulṭān Bāyezīd Hān Ğāzī
Sulṭān Cem ile Mābeynlerinde
Olan Vaḳıʿa-i ʿAzīm
Ve Ğayridür ki zikrolınur.

Marḥūm Kātib Çelebinüñ
Nüşhalarındandır

Tārih-i Sulṭān Cem
Bihāṭ' tūl-tʿalīḳ

Satır

15

1.b

(1) Sipās u sitāyiş añadur sezā
Ki zātı vüçüdın ide iktizā

(2) Bir evvel-durur ibtidā yok añā
Bir ahir-durur intihā yok añā

(3) Ne tanazzur ile zātı ta‘bīr olur
Ne tavşīf ile vaşfı takrīr olur

(4) Bulunmaz añā güft ü güyila rāh
olur zātdan bahş kılmağ günāh

(5) Kābūl iden icāb-ı nādān olur
peşīmān olup işi husrān olur

(6) Ne kim istese kādīr ber kemāl
Meşīyyet anuñ ğayre yok ihtimāl

(7) Muḳarrerdür çünki vaşf-ı kıdem
Muḳaḳḳaḳ añā tārī olmaz ‘adem

(8) Ne ‘aynī vü ne ğayrī oldı şıfāt
Bu deñlūdūr ancaḳ bilündügi zāt

(9) Ulūhiyyetde yok añā nazīr

Delîlüm ‘alâ külli şey’ kadîr

(10) Delîl olmasa daḥı kim var ilāh
Olur ḳalbi meh-i ādinüñ güvāh

(11) Çü yoḥ vaḥdetinde anuñ iştibāh
Ne ḥācet baña hüccet olmak güvāh

(12) Felekler dönüp turduḡı bu zemīn
Anuñ hüccet vaḥdetidür hemīn

(13) Kaçan künhini fikr ide ‘akl-ı nās
Bir olur şinās ehli vü nā şinās.

2.a

(1) Bülendi vü pestī dinilmez aña
Bu itlāk ile ḥaşr ola mı revā

(2) Muḳayyed olacaḳ mı muṭlaḳ-ı ‘Azīz
Bu sözi dimez olan ehl-i temyīz

(3) Müsemmā-durur ‘ayn-i esmā hemān
Bu mebhāşde ‘āḳıllar itmez gümān

(4) Anuñ pertev-i ḥüsnidür āftāb
ki nūrinüñ olmaz hicāb-ı seḥāb

(5) Anuñ-dur imātiyla iḥyā hemān
serāyıt-ı muʿaddāt ey rāzdān

(6) Nihān āşikār u derūn u berūn
Bu eşyāye luṭfı anuñ rehnümün

(7) Cevher-i ḥükmidür ḥikmetī müştēmil
İtāʿat gerek ki olmayasan ḥacīl

(8) Hezār āferīn āferīnende ye
ki feyzi irer mürdeye zindeye

(9) Bu ābiyile āteş bu bādiyile ḥak olur
lūtfiyile anuñ çeşm-i pāk

(10) Kimine sipihri ider pāygāh
kiminüñ ider meskenüñ tīre-çāh

(11) Külāhını eyler kiminüñ külāh
Gedāyken eyler kimin pādişāh

(12) Kiminüñ kılup ḳalbini çün çerāğ
ḳomaz kimsenüñ yüreginde yağ

(13) Şu yüzinde her naḳşını ṭaşvīr ider
ʿadem levhi üstinde taḥrīr ider

(14) Siyeh sengi ol-dur iden laʿl-ı
nāb ḳılan zerre-yi olur āfitāb

(15) Gedā-yı ider gāh olur pādiṣāh
ider pādiṣāhı gehī ḥāk-i rāh.

2.b

(1) Anuñ emr ü nehyine olmaz su'āl
iṭā'atdan ayruğa yoḵdur mecāl

(2) Bayağı söz in'ām-ı 'āmm müdām
irür 'ām u ḥāṣa 'iṭası tamām

(3) Çū lūṭf-i kerīme behāne gerek
Anuñ lāzımıdur behāne gerek

(4) Fakīr olup oldu bī-ḡāyet fakīr
İlāhī Behiṣṭī'ye ol destḡīr

(5) Hudāyā beni yoḵdan itdün çū var
kemāl eyle vir ṭā'atına iḳtidār

(6) Pür olsun dil ü cān ḥubb-i 'amel
ki ḡāyet yavuz rāh zend-i kesel

(7) Cihāndan beni eyleyüp bī-niyāz
gözümü açup eylegil ehl-i rāz

(8) İdüp ḡayb 'alemlerinden ḥabīr
Nice bir olum ekmeh ile baṣīr

(9) Bu dünyā denīdūr anı dūne vir
Bizüm gibiye maʿrifetde yiter

(10) Olur ḥubb-i cāhle çün sebīl-i māl
sebeb gelmege dāyim ḵalbe melāl

(11) Melāletden oldum deleh ü mesrūr
ki ide sūrūr ile cānum ḥuzūr

(12) İrişmez çü dervīşe ḥavf u ḥazen
Nice bir çekem fānīçün miḥen

(13) Çū maḥzā ḥayāl oldı ḥāl-i cihān
Gerek nām-dār ol gerek kāmurān

(14) Olur ādemī ʿāḳibet çün helāk
Serīr ile yir-dür aña ḥāk-i pāk

(15) Geçen geçdi geçse gerekdür gelen
Bir iki gün içün nedür bu ḥazen

3.a

(1) Uludan kiçiden kesb-i ihtiyāc
Virelüm kemālıyla faẓla revāc

(2) Dutup faḵr etegin olalım faḵīr
Olunca kişiye yeter bir ḥaṣīr

(3) Kefen-dür alup gidecegim hemîn
Niçe bir ölem Mesîh için pes hanîn

(4) Ne var görmedigüm cihānda ‘aceb
Ki şimden gerü anı idem tãleb

(5) Neçe canı miñnet odına atam
Şu görmedügüm gördüm tutam

(6) Kanā‘at çün olmaya toymaz beşer
Olurşa dāhı Melik-i baħr ile ber

(7) Hudā virdügine kanā‘at gerek
Muḳadder irişür ne lâzım emek

(8) Çū taḳdîr olinmaya çekme zevāl
Olur hāşılıñ yoksa ancak helāl

(9) İlāhî kemālüm mezîd eylegil
Beni ehl-i hāle ‘abîd eylegil

(10) Kemāliyile deryā ki şol deñlü hāl
Ki ḳalmaya meyl-i cihāne mecāl

(11) Seni bilmedür yolumdur çün murād
Murāduma irgür beni eyle şād

(12) Egerçi ki itdüm ziyāde günāh

Yine ʿafvuñ idilmişümdür penāh

(13) Olup ādem ādı ʔalur çün yaman

Yazalum çizelüm hele bir zamān

(14) Ola zıkr-i ḥayrine şāhuñ sebep

oķunsa vire ehl-i fażla ʔarab

(15) Ne sultānmiş şāhumuz bileler

Añup cān u dilden duʿa ʔılalar.

3.b

(1) Şalāṭīnūñ oldur serdefteri

Şeh ol pādişāhlar anuñ leşkeri

(2) Kemāli kemālinde ʔadrī celīl

Şifālar bulur şefkatinden ʿalīl

(3) Kime kim ola zerrece niʿmeti

Ziyāde olur gün gibi rifʿati

(4) Vay aña ki ʔahrine mazḥar ola

ebed derd ü miḥnet içinde ʔala

(5) Ḥalīfe dimek aña ola sezā

ʔalanı yanında anuñ ketḥudā

(6) Aña ‘ilm ü ħilm ü kemāl u cemāl
Kemālinde virmiş-durur zū’l-celāl

(7) Görüñ himmeti kim bülend-i āsmān
Olur kādrī-yi taķına bir nerdibān

(8) Olanlar cihānda ŧeh-i kāmran
Virürler cilāvdarı olmağa cān

(9) Olupdur cihān ħalkınā muķtedā
Olur ħükmi nāfiz çü ħükm-i ķazā

(10) ŧeh olalıdan işi te’yid-i dīn
Olur muķkem emriyle ser‘-i mubīn

(11) Girdile ŧekl-i dīnāra mihriyle māh
Ki yazıyla üstine elķāb-ı ŧāh

(12) Olur ŧöyle ‘adliyle āfāk-ı pūr
Ondan çıķamaz olur ķise-i pūr

(13) Saķāvetde Ĥātem degüldür muķāl
Aña beñzemek kimse ne iķtimāl.

(14) Çü mevrūsdur pādişāhlık aña
Ne deñlü ki meth etseñ olur sezā

(15) İlāhī olup zıllı ħalka penāh
Cihān durduğınca ola pādişāh.

4.a

(1) Çün sultān-ı selātīn-i cihān ve Hālife-i hulefā'-ı zamān Süleymān devr-i Iskender-i (2) devrān-ı Sultān Murād bin Sultān Muḥammed Hān Şāhib-i kırān (3) ḥazretinüñ mürğ-i ruḥı bu dāmgāh-ı imkāndan tayarān (4) idüp āşiyān-ı kudsī nişānı mekān idindi. Tariḥ-i meşhūr (5) Rebī'ü'l-evvelüñ üçünci günü eyyām-ı Rabī' de (6) irtiḥāl u intikāl eyledi. Yirine pādişāh-ı dīnperver-i muḥavvim-i esās-ı (7) şari'at-ı peygamber-i sultān-ı ḥüsrevān-ı āfāk-ı ḥalife-i bi'l-istiḥkāk-ı bürhān-ı (8) şatı'ı ehl-i imān Ebü'l-feth Sultān Bāyezīd Hān, (9) kāyim-i maḳām u nāyib-i münāb oldı. (10) İttifāk şöyle vāki' oldı ki tāriḥ-i (11) maştūrda sultān-ı mezkūr Dārü'l – mülk Amasya'da mütemekkin idi. (12) Eyālet, ol vilāyet olmışıdı. Nā-gāh-ı pādişā⁷⁰-ı 'ālem-i penāh-ı 'ālī-yi (13) Cenābuñ ḥicāb-ı kāmyābından keklik Muştafā nām, bu cest ü serbāz u tirmed-i rūbāz-i (14) pervāzī-yi ḥalīc-i Ḳosṭantiniye'den geçüp per ü bāl açup uçup, (15) Rebī'ü'l-evvelüñ yidinci güninde Amasya'ya irişdi. Ol, āftāb-ı (16) Cihān-ı tābuñ ve ol ḳamer-i ḥorşīd-i eşerüñ kūsūf u ḥüsūf tamāmen (17) i'lām eyledi. Çün peygām-ı pūr ālām-ı guşşa-yı encām-ı pādişāh-ı cüvānbaḥt

⁷⁰ Metinde “ پادشاه ” yerine “ پادشا ” şeklinde yazılmış.

4.b

(1) Zül-i-iẖtirām işitdi bu muhāceret ebedīden ve bu müfārekat sermedīden (2) cihān-ı çeşm-i ‘ālem beynine pūr-zalām görinüp, bu inķitā‘ u inķişām-ı ğamām-ı var (3) sirişk-i musībeti bārān eyledi. Ammā bu kāre ne çāre ğuşsa virmenle (4) çāre dermān bulunmaz. Çār u nā-çār zeyl-i iştiyāde teşebbūs idüp (5) Cem‘iyyet-i enşār idüp diyüp tevsen-i cihān-ı (6) Gird ü gītī neverde devletle sūvār olup ħuddām-ı sūrāyyā-yı iltiyām (7) u ‘unķūd-ı intizām-ı ‘ālī-yi maķāmuñ ħāş-ı ‘āmı ol tācdār u şehsūvāruñ (8) Rūkābında celevdārı olup dört biñ serdār-ı cānsipār ile ki (9) ‘izzet-i rafīķ-i devlet-i şefīk olup sūr‘at-ı seyfle (10) taht dārāsı dārū’l-mülk İştānbūl’a müteveccih oldı. Erkān-ı devletden (11) ve a‘yān-ı saltānatdan müte‘ākiben te’kid ü ta‘cīl ile vāḥidūn (12) Ba‘de vāḥid, vāridūn ba‘de vārid ve olaķlar gelüp muḥaķķaķ u muşaddaķ düşüp her biri sebķatı (13) mebnī-yi isti‘cāl-ı meş‘ar ammā evtād-ı devlet ü cilbāb-ı sa‘ādet-i paytaḥt-ı (14) saltānat fetret ile ḥarāb olup ri‘āye-i zaḥmet ü meşakķat çeküp (15) silsile-i nizām u intizāma inķişām gelmesün diyü meşveret itdiler. ḥusūsen (16) vezīr-i şāyib-i tedbīr-i sāḥib-i tevķīr İshāķ Paşa İştānbul’da bulunup (17) Vek‘-i Şibl-i ‘Arīn-i şāḥib-i temķīn şehzāde-i kāmķār u ḥalef-i ‘ālī-yi tebār

5.a

(1) Sultān Korkud hāzretlerini dar'ül-hilāfette serīr-i şaltanata (2) çıkarup niyābet-i hilāfete ta'yīn idüp fitne vü fesādı teskīn eyledi. (3) Ol āftāb-ı devlet tulūc idince bu kâmer-i sa'ādet niyābetle memleket ziyā gösterüp (4) Ra'yyet perver oldu. Ğamām-ı hümüm-i müterākım olup ra'yyet yine maşlaḥatlu (5) maşlaḥatına mübāşeret ü mübāderet idüp āşüb u āfet mündefi'c oldu (6) Pes çün ol āftāb-ı cihānmedār cānib-i Maşrıḳdan maṭla'ından mihr-i (7) var semt-i Ğarbe dōrt biñ süvār-ı nāmdār ile müteveccih oldu. Ol (8) serdārı zerre var öz māye alup gird-i tevsen-i cihān-ı nevred-i mişāl-ı (9) pāymālı olup āyīne-i dīde-i būnyāların ğubār-ı bād-ı riftār ile muşaffā ve mücellā (10) İdüp şevḳ-i şegabla pūyān olup yilden sıbḳat şudan müsāre'at (11) İdüp sıḥḥat u selāmet ile toḳuzuncı gün paytaḥt-ı saltanata vü mustakarr-ı (12) serīr-i hilāfete gelüp ḥāşş u 'āmı şādgām ile eylediler. Çün ol hümā-yı hümāyūn (13) sāye ve bāz pervār-ı 'uḳāb şitāb gelüp Üsküdar Ma'berini nişīmen (14) idindi. Zemīn-i zemen mü'temen olup cihān içi pūr āmān u emn oldu. (15) Bu ḥaber-i bişāret semer ü nevīd-i sa'ādet eşer ḥāşş u 'āmuñ sem'ine irişüp (16) ḥazm ider cem'īsi diyüp şükürler idüp sürürlerinden (17) firār idemeyüp ol Süleymān-ı 'ālī-yi miḳdāre mūr var istikbāle iskeleye inerler.

5.b

(1) Feraḥ ba‘de’t-terah ḥalk-ı ‘āleme ḥayāt bahş olup musibet zedelerün (2) çeşm-i remle-i resīdesi vü ḡamḥārlerün dīde-i miḥnet dīdesi tūtiyā-yı (3) gerd ḥaylinden mücellā vü rüşen oldı. Def‘ī-yi leb-i deryā kenar-ı sipihr-i (4) ḥazrā gibi hilāl-ı āsā keştīler ile zīb ü zīnet buldı. Şöyle ki gūş-i (5) māhīden zevraḥ zīyāde idi. Çün ol āftāb-ı evc-i sa‘ādet-i (6) devletle būrc-i ābīyye meyīl ider. Ḳadırgalar māhīlerden sibāḥetde sebḳat (7) idüp kenarda ḥazardār ḥazır olup ḥidmetine tūrup tehniye-i (8) ḳudūma ağız açup ve şadef gibi ol dürr-i yetīmi görmege göz dikmişlerdi. (9) Kenarda intizār çekerlerdi. Devlet ile leb-i deryāya gelüp (10) diyüp ḳadırgaya ḳadem başıcaḳ mirde cesmine (11) tāze cān gelüp ferḥān oldı. Dīde-yi küşāde keştīde merdümek var (12) ḳarār eyledi. Da‘āyim-i du‘ā gibi tīr-i keştī vü ‘alemer ucu evc-i āsmāne irişdi. (13) Def‘ī-yi ol bāl vir nehnegler şināver olup keştī-yi sultān hemān ağızında (14) şeb-i çırāḡ tutar su‘bāne dönmişdi. Velḥāşıl çünki sāḥile ḳarīb (15) geldiler. Şehri vü ḡarīb-i zelīl ü ḥasīb-i hilāl-ı ‘id gibi sultān se‘īdün (16) keştīsini biri birine barmaḡla gösterürlerdi. Müşarū’n-ileyh bi’l-benān (17) oldı. Pes deryā-yı ‘Ummān-ı şān-ı revān ol keştīye cāfī gibi sinesinde

6.a.

(1) Mekân idüp telâtum-ı emvâcdan vehm idüp eli üstinde götürüp
 (2) Saḥile götürdi. Çün ol serîr-i Süleymânı bād-ı vezân ile revân olup
 (3) ân-i vaḥidde kenâre geldi, dīvâr-ı üstüvâr-ı sūr-ı ‘âlî-yı miḳdâr-ı
 felek-i devvârvâr-ı (4) Kevkeb-i pür envâriyla müzeyyen ü rûvşen oldu.
 Her dilistân-ı ḥörşîd-i muntazar-ı (5) her manzara-yı maṭla‘ idinüp mihr-i
 dilber-i meh-i peyker raḥşende aḥter bir bārū-yı (6) burc idinüp ba‘zı
 düpeyker gibi bir pencereden ‘arz-ı cemâl iderlerdi. (7) Tâ-ki zerre var
 ol âftâb-ı ‘âlemtâbuñ eşi‘â-yı envârından bî-ḥicâb-ı (8) İstimdâd idüp
 iktibâs iderler. Çün gemiden çıkup iskeleye ḳadem (9) başdı. Gemi bî-tâb
 u ṭâḳat oldu. Güyâ oḳı atılup yayın başdı. (10) Çün şâh-ı cihānuñ baḥr-ı
 ‘Ummân gibi şadef-i kef-i deryâ-yı nevâlî her cānibe lû'lû' (11) Fişân
 olup çıḳdı. Fülk-i felek-i mişâl hemân bî-cism ü cān gibi (12) ardınca
 aḡzın açup göziküp kaldı. Andan sa‘âdet atına devletle (13) süvâr oldu.
 ‘Abîd ü ümerâ iltiyâmla selâm virdi. Cem‘îsi ihtirâmla (14) du‘â u
 şenâlar eylediler. Vüzerâ-yı ‘izâm u umerâ-yı kirâm ḥavâşş u ‘avâm ile
 tevsen-i (15) Ṭāvūs-ı ḥurāmuñ öñüne düşüp şādkām-ı maḳām-ı
 dilküşāsına vü serâ-yı (16) behcet fezāsına alındılar. Dil-i ḡamdîde-i ‘ayân
 u erkân-ı emn ü emāne şādân (17) Olduḡına rû-yı cihân-ı ḥandân olup
 serâ-yı tebessüm idüp bārûlardan

6.b

(1) ızhār-ı dendān eyledi. Dervāze-i felek endāze ağız açup “Ḥayre maḵdem” (2) diyüp muntazireler göz kulaḵ tutup serīr-i gerdūn-ı nazīr-i sinesinde (3) yir itdi. Ümerā-ı yemīn ü yesār u ‘asākir-i encūm-ı şī‘ār-ı bīy‘at u tabī‘īyyet (4) idüp şıḡar u kibār irādet gösterdiler.

بشکران جانها کشیدند پیش (5)

چو دیدند روی خداوند خویش

(6) sulṭān-ı cūvānbaḥt u kāmkaruñ ve dārī-yi devr-i Cemşīd iktidāruñ (7) şiddet-i ālām-ı muḥāceret-i sermedī vü ḥiddet-i hırḵat-ı müfāreḵat-ı ebedī (8) āyīne-i ḵalbine ki cām-ı cihān-ı nūmā-yı iskenderi-dür inkisār-ı ‘azīm virmişidi. (9) ‘Ādet-i ḵedīm üzerine ḥalḵ-ı ‘ālemlle üç gün matem tutup sevsen (10) gibi sügvār olup Ḥulefā-yı Benī ‘Abbās gibi libāsın çetr-i secer-fām itti. (11) Çün ağāz-ı eyām-ı ‘azā ‘ādet-i kadīm ü nesāḵ-ı ma‘hūd üzerine encāme irişdi. (12) Ümerā u ḥuddām belki ḥavaşş u ‘ām bī-nifāḵ ittifāḵ idüp ‘aḵlen naḵlen (13) mesned-i salṭanat bu saḥib-i sa‘ādete maḵşūr u maḥsūr-dur, diyü serīr-i (14) ḥilāfete müte‘ayyīn itdiler. Dāḥı sūnnet-i seniyye-i Muḥammedī sīyāḵınca Sulṭān Muḥammedüñ (15) meytin defn idüp Rebī‘ü’l-evvelüñ yigirmi yidinci günü bir mübārek demde (16) ve hūmāyūn-ı şa‘atda taḥt-ı salṭanata devlet ü sa‘ādetle cülūs eyledi. (17)

از اوتاج تخت پذیر تازه کیشیت

ولایت ز عهدش پر اوار کشیت

7.a

همان رسمها كز پذر ديده بود (1)

نمود انچه ز ايش پسندیده بود

چنان داد كوشهد كه هر مرز بوم (2)

زدي داستان كه اي خوشا ملك روم

(3) *ṭarīḵince mütāba‘at, muṭāva‘at* itdiler. *Zīrā* (4) *istihkāk-ı müttefekun-‘aleyhi āfāk* idi. *Ahlāk-ı melekāt-ı sultān-ı melik’üş-sıfāt-ı* (5) *hālḵ-ı kāyināt celp idüp envā‘-ı cihān-ı ihsān u ḥasenātla teshīr-i* (6) *havātır idüp cezb-i ḵulūb* itdi ki (7) *çün Sultān Bāyezīd, şāhib-i celāl-ı ‘avn-i izd-i müte‘āl irişüp* (8) *serīr-i şaltānata sa‘ādetle istilā bulup hilāfetde istiklāl buldı, ḵarındāşı* (9) *Şehzāde-i Mükerrerem Sultān Cem işidüp, bu ḥaberlerden ğamgīn olup* (10) *zār u sügvār oldı. Ammā cihet-i nazm-i maşāliḥ-i mülk ü millet ve iltiyām-ı* (11) *umūr-ı dīn ü devlet maşlahātiçün birāder-i büzükter hemān meşābe-i pezer-dür,* (12) *evlāter oldur ki ben-daḥı sāyir-i ḥadem-i ḥaşem gibi* (13) *āyetiyile ‘āmil olup ḵılāde-i muṭāva‘at-ı gerdem-i itā‘at* (14) *geçürüp mütāba‘ata ḵalam ‘ale’l-ḥūşuş mücibāt-ı şer‘īnün ve mürecceḥāt-ı* (15) *‘aqlīnün ḥaddi ḥaşrı vü a‘vān-ı enşārunun ğāyet-i nihāyet-i yokdur* (16) *didi. Ammā ḵaramānīlerle Tōrgūdlu eşrār-ı çār u nā-çār ṭabīat-ı cibillī* (17) *vü fıtrat-ı aşlīsinden çıkarup zāl u muḵil olup izlāl eylediler.*

7.b

زنخړ و شان اکر بکذري (1)

همه چاره نو شود عنبري

وکر بکذري سوي انکشتت کر (2)

نيابي ازه جز سياهي دکر

(3) Żarūrī olup diyüp Tōrgūdlu’dan, Pāybūrdlu’dan (4) ve kırmānīler’den ve Varsāk’dan mümkün olan Kimesneleri da‘vet idüp (5) yanında leşker-i ‘azīm cem‘ oldı. Varsākı Yeñiçeri yerine piyāde idüp (6) piyāde var ol şāh-ı kāmkar-ı leşker-i cerrār ögüne alınsa, ayru sebeb (7) olup hışar-ı üstüvār-ı sedd-i sedīd idene pes bu tertīb ile müddet-i (8) medīd ile Dārü’l-Mülk Burūsā’ya vardılar. Zīrā kadīmden medār-ı (9) hılāfet ü müstaķırr-ı serīr-i salţanat idi. Çün pādişāh-ı kāmkar anuñ (10) ıztırābından, inķilābından haberdār olıcaķ. (11) diyüp lālāsı Āyās Paşaya iki biñ Yeñiçeri қоşup gemiyile (12) Mōdānyā’ya gönderdi. Çendān ki bā-düzān müsā‘adetiyle müserā‘at (13) u müsābaķet ķaşd itdilerse imkān olmadı. İtifāk gibi ma‘en yetiştiler. (14) Āyās Paşa Yeñiçeriyile kapluca havālisine gelecek. Cem Sultānuñ dāhı (15) muķaddeme-i leşkeri ser-leşkeri Nasūh Beyle gelüp şehre irişdiler. (16) Āyās Paşa bunlardan gerçi sebķata ķaşd eyleyüp Yeñiçer ile hışar (17) muhāfazası maşlahatiçün şehre girmek istedi. Ammā a‘yān u erkān şehir-içün

8.a

(1) bildiler ki gelen hemān Āyās Paşa-dur Yeñçeriyle zinet-i serī-i salṭanat-ı hıfz-i memleket (2) içün dārü'l-hilāfet Burūsā'ya gelmedi. Yeñiçeriden vehm u vaḥşet itdiler. Zīrā (3) Eyyām-ı Fetret'de İstanbul'a ğāret idüp ba'zı erkān-ı devletüñ başın (4) kesdüklerinden şehir halkı i'timād u i'tikād itmeyüp cānib-i muḥālife mümidd oldılar. (5) Haşma mu'āvenet, mu'āzıdet itdiler. Sultān-ı gerdün-ı haşmetüñ leşker-i hıyāret-i (6) vāki' oldı. Cemī', böyle bulunan Yeñiçeri cemā'at paşa-yı şāhib-i (7) 'izzetle esīr ü ḥakīr-i zalīl u 'alīl oldılar. Çün bu vāki'a-yı dāmīye (8) ḥazret-i 'ālīyyenüñ sem'ci şerīfine irişdi, ğāyet de sust düşdi. (9) Def'-yi evvel incinmekle 'asākir-i mansūra çeküp Üsküdar ma'berinden 'ubūr (10) idüp Yeñişehir ovasın'da makām-ı muḫābeleye vü mızmar-ı muşara'aya müteveccih (11) oldı. Tā-ki def'-i fesād idüp ḥāl-i 'ibādī-yi muntaẓam-ı mülteyim ide. Ammā (12) Cem Sultān dāḥı Āyās Paşa giriftār olıcaḳ, ḥurrem ü şād (13) Burūsā'ya geldi. On sekiz gün ecdādı taht Burūsa'da (14) ḳarār idüp ḥutbe ve sikke nām-ı nāmisiyile müşerref oldı. Ammā sultān-ı (15) salāṭin-i cihān-ı emin-i zamān-ı zamīn-i amān Bāyezīd Ḥān 'ālīşānuñ (16) kendü ḳaşdine 'ubūrın işidicek ḳalbine fütür gelmedi, bi-ḥüzür oldı. (17) Velekīn çār u nā-çār leşker-i deryā şi'ār ile 'azm u rezm eyledi. Sābiken Pādişāh-ı

8.b

(1) cinnet-i ma‘āl-ı Sultān Murād hemşīresi Selçuk Hātūnı mevlānā Āyās’iyile (2) mūrāseleye gönderdi. Tāki tanşīf-i memleket ü teshīm-i saltanat iderler. (3) Mābeyinlerinde mu‘ādāt olmayup ortalarında muşāfāt ola ammā saltanat (4) u hılāfet nemūdār-ı rubūbīyyet olduğuçün ğayret ü hamīyyet idüp (5) şirkete rızā vermeyüp ta‘yīn-i vefā eyledi. (6) ebyatle cevāb viridi

شرکت ثبات و جهانداري (7)

هست مثلي شريك يا رب

(8) ammā Yeñiçeriler Burūsā’da olan haķārete incinmişler idi. kaşd itdiler ki (9) mūrāseleye muşālahaya gelenlere dest-i derāzlık eyleyeler. Sultān-ı zū’l-ihtirām (10) ellerinden hālāş idüp ‘izzet ü ikrāmıla yine Burūsā’ya gönderdi. (11) ‘Aķabince def‘-i a‘dāya vü kađı-i huşamāya iķdām-ı tām idüp Leşker-i Behrām (12) intikāmıla Ezniķ köprüsinden geçüp Yeñişehir ovasın’a nehzet (13) buyurdılar. Şibl-i ‘arīn-i kūh-i temkīn-i ferzend-i büzrügterin Şāhzāde (14) Sultān Abdullāh hayli sipāh-ı (15) nuşret-i penāhla gelüp Ezniķ’de⁷¹ de Sultān-ı Kāmyāb-ı ‘alī-yi cenābuñ (16) şeref-i dest-i būs ile müşerref ü muğtenim oldu. Çün Şāhzāde-i nū-hāste-i leşker-i ārāsteyile mu‘āvenete, mū‘āzadata geldi. ‘Askerūñ

⁷¹ Metinde “اذنيق” yerine “ازنيك” şeklinde yazılmış.

9.a

(1) kuvvet-i kalb-i ziyāde oldı. Sultān Cem dāhı ‘azm-ı rezm idüp (2) Gidük⁷² Naşūh’ı Muḫaddime-i sipāh idüp mulāḫemeye Ezniḫ’a gönderdi. Sultān-ı (3) kāmran nū-cūvān dāhı merḫūm-i maḡfūr Anāṭölī Beglerbegisi Sinān Paşa-yı (4) Gedük Nasūh’uñ def‘ine def‘ī-yi Anāṭölī leşkeriyle gönderdi. Çün Sinān (5) Paşa Deñlütaş’a vardı. Gedük Nasūh Beg işidüp (6) diyüp tarīkiyle rücū‘ idüp Żarūrī derbendi geçdi. (7) Leşker-i kāmkar-ı şeca‘at-ı şī‘ār ‘aḫabince revān oldı. Yetişüp Kārzān-ı (8) iḫdām eyleyüp mūkāvaha muşāra‘at eylediler. Nuşret-i devlete tābi‘ olduğu (9) ve ecelden feth ü fırsat-ı Sultān-ı şāhib-i sa‘ādet-i ehl-i ḫudret cānibine (10) maḫsūr u maḥsūr oldı. Düşmen⁷³ kām-ı nā-kām-ı ārām idemeyüp şa‘şa‘-ı (11) māhce-i rāyāt-ı mansūre-i Sultānı göricek. Zalām-ı bām-ı şām gibi müterākım (12) olup düşmen kām oldı. Def‘i kaçup Yeñişehir cānibine müteveccih (13) oldılar. Pādişāh-ı dīn-i penāh dāhı devletle derbendi geçüp Yeñişehir ovasında (14) ḫondı. Revān-ı muḫaddime-i leşker-i gītistān Sinān Paşa-yı kāmranı ilerü (15) gönderüp pişrev⁷⁴ ittiler. Sultān Cem dāhı Ozguroḡlı Muḫammed gibi (16) Muḫaddem-i leşker-i cerrār idüp fī ‘l-ḫāl ḫayli yarar nāmdārlar ḫoşup kārzāra (17) irsāl eyledi. Yeñişehir suyu kenarında muḫābele olup muḫātele idecek.

⁷² Metinde “كدوك” yerine “كيدوك” şeklinde yazılmış.

⁷³ Metinde “دوشمان” yerine “دوشمن” şeklinde yazılmış.

⁷⁴ Metinde “پیشرو” yerine “پیشرو” şeklinde yazılmış.

9.b

(1) Tūde-i ḥāṣāk-i tūnd-i bād-i şimāldan perişān olduğı gibi a'ḷām-ı nuşret-i (2) encām görecek, ānī perişān olup girīzān oldılar. Ozğuroğlı (3) Muḥammed Beg ḥayli yarar begler ile esīr ü ḥakīr olup çoğı tu'ḥme-yi ejdehā-yı şimşīr (4) oldılar. Baḳıyye-i şimşīr ü tīr varup ta'cīl ile ḳaḳıyye-i tafşīl eylediler. Sulṭān (5) Cem işidüp bu elemnden pūr ğam oldu. İtifāk ol eṣnāde merḥūm-ı mağfūr (6) Gedük Aḥmed Paşa ki zamanında Esedü'l-Allāh Ġālīb 'Ali Bin Ebī ṭālīb (7) meşābesinde idi. Pōlyā teftīḥi teşḥīrinde iken, bu mu'lim-i mūḥiş (8) muşībeti işidüp der-i devlete müteveccih olmuşıdı. Hīn-i muḳābeledede (9) vū vaḳt-i muḳāteledede irişüp sulṭān-ı civānbaḥt u āsmān-ı taḥtuñ (10) şeref-i pā-yı pūsiyile istis'ād bulup müşerref oldu. Pādişāh-ı (11) devlet-i penāh daḥı 'avātif-i ḥusrevānīyile maḥzūz idüp ḥil'at-ı şāhānīyile (12) ḳudāsın ııkārup iḥsānlar eyledi. Hatta kendü rikābında ḥāzır olan (13) yedeklerinden in'ām idüp ḥayli ta'zīm ü ikrām eyledi. Ol dilāver daḥı (14) de'fi şeşperin eline alup tevsen-i āsmān gird ü cihān-ı nūrden mihr (15) cānibe leşker-i muḳaffer içinde berḳ-ı ḥātīf gibi sur'atle seyrān ittirüp (16) tertīb-i ketāyib-i nuşret menākıb idüp ṭanzīm-i şufūf eyledi. (17) Gerçi sulṭān-ı nū-cüvān-ı cüvān-ı devlet devletinde mū'āzadata, müsa'adete

10.a

(1) isti‘ānete istizhāra ihtiyāc yoğuydı, zīrā cemī‘-i ālemüñ teveccühe Allāh (2) ‘ināyetiyle pādişāh-ı cihān-ı penāh idi. Salṭanata her vechle enseb ü aḳdem olduğıçün (3) ammā anuñ lühūḳ u inzımāmından leşker-i tamām-ı kuvvet-i ḳalble ihtimām geldi. Her kişiyeye (4) yirlü yirin gösterüp rāyāt-ı nuşret-i āyāt-ı maḳāmlu maḳāmında ta‘yīn eyleyüp (5) şaffları tezyīn eyledi. Mevākib-i devlet-i menāḳıb Yeñişehir ovasın’ı āsmān-ı (6) pūr kevākib-i sevāḳıbe dönderdi. Sulṭān Cem, dāḥı leşker-i bī-pāyān-ı deryā-yı şānla (7) iltihāma iḳdām idüp ārām eylemeyüp muḳābeleye Muḳāteleye müteveccih oldular. (8) Ammā ḥūrşīd, tābān-ı ṭālī‘ olıcaḳ. Kevkeb-i raḥşānuñ ğurūb muḳarrerdür. (9) Çün Sulṭān Bāyezīd Ḥānuñ āftāb-ı ‘alem-i nuşret-i fercāsın gördi. (10) ‘Askerünüñ ḥāş u ‘āmı ḥuffāş u şebpere var bī-ḳarār olup (11) genc-i ihtifāde mütevārī olmağa meyīl idüp yārī-yi ḳılmadan ḳaldılar. (12) Evvelā Anāṭōlī leşkeri iḳdām-ı iltihām idüp tiğ-i intikām-ı niyāmından (13) ḳıḳardılar. ḳırmān-ı dilāverlerünüñ dāḥı muḳaddime-i sipāh olanları baş u cān (14) terkin idüp cidāl u ḳitālde serbāzlıḳlar ḳaldılar el-ḥaḳ ḥaḳ bu-dur ki (15) meydān-ı mübārezetde cidd ü cuhūdde ḳuşūr ḳomadılar. Ammā şarşār ile tūde-i (16) kānuñ mu‘ārazaya ne-miḳdārı ola ? def‘i tārümār olup çok peşe gibi (17) perīşān oldılar. Sulṭān Cem dāḥı şa‘be istizhār itmişidi. Çār u nā-çār

10.b

(1) girîzân olanlar pūyân-ı revân ‘alem dibine gelüp ıkalb-i ııışâr-ı üstüvâr
 (2) idindiler. Muḳaddime-i sipāhuñ inkisârın görecek. Sultân Cemüñ Lâlâsı
 (3) İşteḳoğlı Ya‘ḳûb Beg ḳazîyye niye varacağını bilürdi. Savaş (4) ider gibi
 olup dönüp sultân-ı cihāntā‘a itā‘at idüp riḳāb-ı (5) būsle sa‘ādet buldı ve
 cem‘î Cem Sultânı yanında olan Anāṭolî sipāhîleri (6) fırşāt bulup gelüp
 leşker-i muḳaffare mülḥaḳ oldılar. Ol eşnāda (7) Āyās Paşayla esîr olan
 Yeñiçeriler ki yeñişehir sarāyında esîr idiler. Ḥalās olup (8) iltihāme
 yetişüp tiğ-i intikām kîni ele alup cān u dilden ceng itdiler.

بر انکيخت رزمي چو بارنده سينغ (9)

تکر کش زيپکان باران زتينغ

بنجيش در آمد دو دريا خون (10)

شد از تينغ خونين زمين لاله کول

زوپولاد پيکان لشکر شکن (11)

تن کوه لرزنده برخو يشتن

(12) Sultân Cem, dāḥı ğayret ü ḥamîyyet idüp sancāğını yürütdi iki
 sipāh-i (13) kîne hava bir derecede kârzâr itdiler ki zemîn hemîn-i āsmân
 gibi ḥibyân (14) olup saṭḥ-i meydân mütezelsil ü bî-ḳarâr oldu. Ol
 kârzâr içinde (15) شیرخوار نهنگ اژدها شکار و پولونک Hersek Zāde Aḥmed
 paşa-yı (16) kāmḳār-ı serdārlıklar idüp ‘alemdârı bi-nefsihi yıḳup ‘alemin
 sernigün Sultân-ı (17) kāmṛānuñ ḥuḫûr-i şerîfine getürdi. Cem Sultân dāḥı
 hemân bu ḥāl-i görüp

11.a

(1) fī'l-hāl rū-yi idbārı şavb-i firāre müteveccih idüp girīzān (2) olmağdan gayrī-yi cāna dermān yogidügin⁷⁵ bilüp Türkmānlara⁷⁶ i'timād u i'tikād (3) itmeyüp revān oldu. müntesiblerüñ esīr olanların sulţān-ı şāhib-i (4)serīr-i Āsitānesi'nde ħor u ħakīr getürdiler. İbtidā, bu fetḥ ü nuşret-i mūcib-i (5) behcet ü meserret olup, pādişāh-ı 'alī-yi menkıbet dilşād olup (6) ertesi oturağ olup esirleri āzād eyledi. Cem Sulţān (7) Çün vaqt-i zuhrde girīzān oldu. Hengām-ı Şamdan Ermenī derbendin (8) geçüp ārām eyledi. Andan (8) geçüp üçünci gün, mesken-i me'lūfe (9) Konya'ya irdi. Zīrā emvāl-ı eḥmāl u cemī'ci cemā'at eşķāl idindi. (10) 'Aķabince pādişāh-ı islām-ı leşker-i behrām intikāmıla menzil-be-menzil göçeķona (11) Konya cānibine revān oldu. Ermenī derbendinde ba'zı Etrāk bī-bāk (12) nā-bāk Şehzāde-i Sulţān Cem'i helāk eylemek ķaşdine rāh-ı girīzi sedd (13) idüp ḥayli esbābın almışlar idi. Ol cema'atıñ bu şenā'at, (14) ḥazret-i ḥudāvendigār-ı kāmķaruñ sem'ci şerifine vāşıl olıcağ. (15) Bu tehevvr ü cūr'et ra'ıyyete gāyet-de töhmetdür diyü ol bī-'akl, bī-devletleri (16) şalb idüp ḥāk-ı mezzellete şaldılar. Andan devlet ü sa'ādetle geçüp (17) maķşada müteveccih oldu. Cem Sulţānuñ dāḥı taḥaşşuna tevāķķufa mecālı olmadı

⁷⁵ Metinde “یوغیکن” yerine “یوغیدوکن” şeklinde yazılmış.

⁷⁶ Metinde “ترکمن” yerine “ترکمان” şeklinde yazılmış.

11.b

(1) ecelden ārām idemeyüp müte‘allıkātın muḥallefātiyle alup Şām’a vardı. (2) Pādişāh-ı mülk-i intibāh-ı dāḥı bu kıziyyeden āgāh olıcak, kırmān vilāyetinüñ (3) eyāletini nevīn-i mükerrerem ü şehzāde-i mu‘azzam Uluoğlu Abdullāh’a viridi. Tā-ki (4) ol cānibleri Cem Sultāndan ve kırmānoğlun’dan ıfız ide vü Gedük (5) Aḥmed Paşaya dört sancāķ koşup ba‘zı ā‘yān u erkānla Sultān (6) Abdullāh mu‘āvenete, mü‘āzadata naşb eyledi. Çün Cem Sultānuñ Diyār-ı (7) Şām’a varduğı muḥarrer oldı. Sultān-ı mu‘teber Aḥmed Paşaya ḥükm-i vācibü’l-iṭā‘ā irsāl (8) idüp şöyle emr ider ki ol dört sancāķ kırmān’da тұrup, (9) Paşa der-i devlete ḥizmete gele emr-i lāzım’ul-iz‘ane inḳıyād-ı i‘timād idüp bāb-ı (10) sa‘ādet-i māye-i mulāzemete gelüp pā-yı pūs Sultān ile mu‘azzez oldı vü mesned-i (11) vezārete şevket viridi. Ammā (12) mefhūmī muḳtezasınca ba‘zı evḳātde kemer-i maşlahatda mutāba‘at itmezdi. (13) Reyile⁷⁷ ‘amīl olup göz göre ḥaḳḳa ve ḥaḳḳa muḥālefet iderdi. Ol zīver-i (14) saltanat cibillī ğılzaṭından incinüp ve nā-maṭbū‘ avzā‘ından izdire⁷⁸ (15) olup ḥabs eyledi. Ammā yine Ebü’l-vezāret İshāķ Paşa ba‘zı erkān-ı (16) devletle delk idüp yine mesned-i vezārete ve muḳarrar eylediler. Birḳaç zamandan-soñra (17) Ḥudāvendigār-ı kāmķār-ı menhiyyāt-ı aḥbārdan şöyle işitdi ki kırmān

⁷⁷ Metinde “رائيله” yerine “رايله” şeklinde yazılmış.

⁷⁸ Metinde “ازدراء” yerine “ازدره” şeklinde yazılmış.

12.a

(1) oğlu k̄āsım Beg cānib-i şarqdan hayāl-i hāmla k̄ırmān'a müteveccih olup (2) mülk-i mevrūs-ı teshirine ikdām idüp gelüp Taşelin'e girüp (3) şa'be taḥşīn eyledi vü anuñ kudūmiyile cemī'-i memleket k̄ırmān'a ıztırāb u inqılāb (4) gelüp ekserī k̄āsım Bege mūrāca'at eyledi, hayli cem'īyyet itdi. (5) Lārende'ye geldi. Birkaç gün anda olup Sultān 'Abdullāh (6) k̄onya'da idi. k̄onya'ya ilgār eyledi, gāyet de bī-ḥuẓūr oldu. Ammā (7) ol vakit sipehsālār⁷⁹ k̄ırmān merḥūm-ı mağfūr Sa'īd Şehīd 'Ali Paşaydı. (8) 'aleyhi'r-raḥmetüvü'l-ḡufrān cihāngīri idi. Ol, bu zamānuñ (9) ilāhī raḥmet it cānına anuñ def'i yanında olan leşkeriyile (10) şehzāde-i alup k̄onya ḥişārına arķaların virüp oturup gayret (11) ü celādet idüp tehavvūr u şecā'at gösterüp her gün muḥārebe, (12) mucādele iderdi. Ammā düşmen yevmen fe-yavmen mütezāyīd oldu. Bir derecede (13) az'āf-ı muzā'af oldu ki k̄ābīl-i muḳābele, muḳātele olmadı. Müdāfa'a-yı münāza'a (14) müşkil oldu. Hazm u ihtiyāt idüp Āstāne-i sa'ādetden istimdād (15) idüp isti'ānet-i taleb eyledi. Sultān-ı kāmran dāḥı def'i Aḥmed (16) Paşaya leşker-i zafer eser қоşup muḥārebeye, mücadeleye gönderdi. Şāhibūñ (17) k̄araḥişārī kurbuna varıcak. Şufūf-ı kātāyīb-i müretteb-i tertīb idüp

⁷⁹ Metinde “سپاهسالار” yerine “سیهسالار” şeklinde yazılmış.

12.b

(1) a‘lām-ı cidāl u rāyāt-ı ikbāl ‘ayyūka kaldırıp leşker-i ārāste eyledi. (2) Çün kāsım Beg bu kazıyyeden haberdār oldu. Mu‘adet-i muḳavemete iktidārı (3) olmaduğı ecelden konya’dan kalkıp Taşeli’ne taḥaşşun eyledi. Aḥmed Paşaya (4) dāḥı gelüp şehzāde ḥizmetiyle müşerref u mu‘azzez oldu ve merḥūm-ı meḡfūrla (5) ‘Ali Paşa dāḥı kırmān Beglerbegisiyidi, ‘asker-i deryā şanla gelüp Leşker-i Şāmī’ye (6) mulḥak oldu. Andan kāsım Begi def‘ ü istişāl içün Taşili’ne (7) müteveccih oldılar. kāsım Beg, Şehzādenūñ bu saṭvet ü şevketin işidüp (8) teveḳḳufa, taḥammüle, taḥaşşuna, tevārīye kuvvet, kudret kalmayup kaçup ḳāl’e-i (9) Tarsūs’a taḥaşşun itdi. Aḥmet Paşaya dāḥı müte‘ākiben Silifke’ye varup (10) ‘Ali Paşa merhūmı ḳāl’e-i Mevtde ḳodı, fevt-i vaḡla māşlahātiçün tā-ki ‘askere (11) nüzül-ı ihzār eyleye vü hem anda tavaḳḳuf-ı leşker-i ol teng ü tār mażāyıkden (12) āsānlıḡıla geçe vü ol cānibler dest-i teṭāvül-ı ‘adāden maşūn u maḥfūz (13) ola çün kāsım Beg ‘Ali Paşa Mevte’de ḳalduḡın işitdi. Fırşat (14) vaktidür diyü, cemī‘-i ‘asker-i bī-serleşkeriyle gönderdi ki ‘ale’l-ḡafle ‘Ali Paşa-yı (15) başalar ol şafder-i meydān-ı müsem mā şīryedān yanında bulunan bir (16) merdānkār ile tehevvr idüp bir derecede düşmene dest-i berd gösterdi (17) ki tā ḥaşre dek destān ola kırmānīler luṭf u iḥsānın şol-ḳadar görmişler idiler

13.a

(1) ki ḵadīmī velī-yi ni‘metlerine ki ebben ‘an cidd şāhib-i devletleriyidi, mūrāca‘at-ı u itā‘at (2) itmediler. Hattā ol şehīd-i muṭlaḳ-i gāzī-yi muḥaḳḳaḳ-ı enā’-ı muşāḥabetde bu hikāyet (3) rivāyat idüp serdār-ı ‘asker olan nāmdār-ı leşker-i münhezim olduğundan (4) vehm itmemek gerek diyü naşīḥat iderdi. Hattā virdi ki, “ Ol cengde (5) rāyāt-ı nuşret-i āyāt dibinde yanımda ḥudāvendigār-ı kāmkar (6) ḳullarından biş kişiyile benüm hemān üç ḳulum ḳaldı, atum ve ben kesmeyile (7) mecrūḥ olduk. Ammā pādīşāh-ı ‘ālem-i penāh-i devletinde soñra mansūr u muẓaffer (8) oldum, didi. ” Çün a‘dā münhezim-i maḳḥūr oldı. Def‘ī Aḥmed paşa (9) adam gönderüp ḳāsım Begüñ kendüye ḳaşdın ve mācerā-yı ceng-i (10) i‘lām u i‘lān eyledi. Aḥmed Paşa daḥı Aḥmālin eşḳālin ḳoyup (11) ḳāsım Beg cānibine müteveccih oldı. Bir yirde yetişdi ki mābeyīnlerinde (12) vādī-yi cehennem gibi muḥkem-i şu‘ūbatde bir dere var idi geçmekle imkān (13) yok. Ammā ok yetişür iki cānibden Bām’dan Şām’a dek oklaşup (14) iltihāma iḳdām-ı iḳdām itdi. Āḥir-i sipāhı şebtār-ı ḳābız-ı ebşār olıcaḳ. (15) ḳāsım Begüñ Kārzāre-i iḳtidārı ḳalmadı, emritdi ki cemī‘ī ‘askeri ādem başına müte‘addid odlar yaḳdılar yir yüzünü çarḥ-ı berīne dönderdiler. (16) Ol tezeyyīn ile ẓalām-ı şām perdepūş olup ḥaş u ‘am ḥuẓūrda iken

13.b

(1) ğafletle kāsım Beg kaçup Tarsūs'a düşdi. Ahmed Paşa hud'a vü telbīsden (2) haberdār olıcaķ, süvār olup ol münhezim olan 'askerūñ 'aķabince revān (3) olup Şām serħaddına kadem başduğın işidüp dönüp k'al'e-i ilmās'a (4) geldi ki Taşeli'nüñ meşhūr k'al'esidür. Def'i, ol k'al'e-i yakup (5) vīrān idüp azğını leşkere bahşeyledi. 'Ali Paşa daħı gelüp 'askeri (6) ni'mete ğarķeyledi. Andan Lārende'ye gelüp o nādir sipāhīye icāzet virüp (7) a'yan u erkānla ol kış Lārende'de kışladılar, tā-ki Evvel-i Bahārda yine (8) kāsım Begle kārzār eyleyeler. Çün Cem Sultān münhezīm olup cānib-i (9) Mısr'a girizān oldu. Ol diyāruñ cemī' a'yan u erkānı istiķbāl (10) idüp mu'azzez ü mūkerrem Mısr'a iletdiler. Sultān-ı Mısr ta'zīm ü tekrīminde hīķ noķşān (11) ķomadı. İcāzet alup varup Beyt-i 'Atīķi şerrefe'hü-allāh ziyāret (12) eyledi. Mısr'a 'avdet idüp idecek. Yine k'albine sevda-yı saltānat düşüp (13) Sultān-ı Mısr'dan icāzet alup yine memleketine de (14) mūrāca'at itmege ķaşd itdi. Zīrā mütevāliyen kīrmānoğlın'dan gel saltānat (15) senündür, diyü mektupları varurdı vü ūmerā adına tezvīr ü telbīs mektuplar (16) gönderüp de'vat ile götürdi. (17) Çün sultān Cem ğayli ādem ile Haleb'e geldi Angūrī Begi Muħammed Āğānuñ

14.a

(1) ʔab^c-i cibillīsinde ʔıyānet ü seḳāmet meftūr olduğıün ʔuğyān u isyān (2) idüp bir gice ʔalkıyıla leşkerden ʔıkup varup Cem Sultān Haleb'de (3) istiḳbāl eyledi. ʔudümini ‘alāmet-i iḳbāldur diyü kendüye iyü fāl itdi. (4) Andan Adana'ya geldiler. Anda ʔāsım Beg dāḫı ta‘zīm ü tekrīmiyile istiḳbāl (5) idüp müfsidlerle leşkere mülḫāḳ oldu. Çün bu aḫbār-ı müḫiş ü kelimāt-ı (6) müşevveş-i mesāmi‘-i nevāb-ı Sultān-ı refī‘ül-cenābe irişdi, i‘lām eyleyicek. (7) ʔāṭır-ı ʔurremleri pürgām oldu. Def‘ī Aḫmed Paşaya ādem gönderüp hem bir muḫkem (8) yaşaḳlu ḫükm yazıldı, tā-ki ḫükm-i ḫikmet-i āmīz vāşıl olıcāḳ. Tevaḳḳuf ihmāl (9) itmeyüp ʔoşulān askeri tīz bāb-ı sa‘ādet-i māye getüre zīrā Muḫammed (10) Āğā ile mūvāza‘aya iḫtimāl virürlerdi. Mürür-ı ‘askerūñ mürācā‘āt-ı (11) lāzım geldi. Andan sultān-ı kāmran-ı deryā-yı bī-pāyāndan geçüp Burūsā'ya (12) gelüp cemī‘-i ‘askeri da‘vet eyledi. Bir iki günün içinde (13) zīyāde kuşret oldu. Birḳaç Erederūsçimenin'de oturup (14) lāzım olan maşāliḫ-i dīn-i devlete meşğül olup anda Cezrī (15) Māsī ʔāsım Paşa ‘azl idüp yerine merhūm-ı meḡfūr-ı mü'min ü mütedeyyīn (16) Mesīḫ Paşa-yı vezīr idindi vü Aḫmet Paşaya Āsitāne-i sa‘adete mürā‘aata (17) niyyet idecek, ʔayın atası İşḫāḳ paşayla mürāsele idüp maḡfūr

14.b

(1) Muşţafā Paşa-yı Yeñihişār'da maḥbūs iken sicn-i zemīnde muḳayyed itdiler.

چو بد كردي سپساش ايمن زامات (2)
كه لازم شد طبيعت راه مكامات

(3) ol ḥīnde Sulţān Cem Ḳırmān'a ḳonya'nuñ teshīrine Muḥammed Āġā-yı gönderüp (4) ḥayli yarar ādem ḳoşdı. şīr-i vegā merḥūm 'Ali Paşa ḳonya'ya muḥāfazat-ı maşlahat içün (5) naşb olınmışıdı. Delirāne muḥārebeler ve şīrane muḳāteleler idüp muḳāveme-i (6) muḥāşama idüp ḳonya'dan cüz'-yi küllīyesine aldırmadı. On gün miḳdārı (7) ol leşker-i bī-şümār ile muḳādeḥe, muşādeme eyledi. İtifāk ol eşnāde Sulţān-ı (8) ġayūruñ 'ubūrī ḥaberi gelicek. Muḥammed Āġāya Engürü'de olan māl u menālın (9) ehl ü 'īyālın ve eḥmālın u eşḳālın 'avret-i oġlanıyla alup İstanbul'a götürmege (10) Āstāne-i sa'ādetden ādem çıḳduġın işidicek. Ol-dāḥı Cem Sulţandan (11) biñ müselleḥ-i mükemmel ādem alup ilgār ile Engürü' ye revān oldu. Tāki ḳapudan (12) ādem varmadın kendü müsābaḳat ide ḥudāvendigār-ı kāmḳār ḥizmetkārı (13) muḳaddemen varup müte'alliḳātın Engürü'den alup gitmişler idi. Żarūrī (14) anda birkaç gün düstūr-ı sābıḳ siyākınca Şancāġı gibi mālīkāne taḥakküm idüp (15) eṭrāfından vehm itmeyüp pādīşāhane oturdı. Rūm Beglerbegi (16) Süleymān Beg ol zamanda sefer niyetine leşker ihzār idüp Rūm serverleriyle (17) müheyyā bulundu. Bu ḳaẓiyyeden ḥaberdār olıcaḳ, def'ī-yi şūvār olup 'arm-ı kārzār

15.a

(1) eyledi. Muḳābele olup muḳātele itdiler Eṣnā-yı müṣācerede Muḥammed Āgānuñ atı yıkılup (2) bir ḥaḳīr çāvūş serçeşme-yi fitne vü feşād-ur, diyü başın kesüp gavḡā-yı ḳat^c ḳıldı. (3) Sultāna ‘iṣyān idenlerden tutulan hemān tu^cma-ı şīr-i şimşīr-i āteşfışan (4) eylediler. Başın başlar ile Āsitāne-i sa‘ādete baḥşe göndediler. Çün Sultān (5) Cem leşkeri münhezim ü mülzem olduḡın işidüp ḡayret ü ḥamiyyet idüp (6) ḳāsım Begle Engürü’ye ilḡar itdi. Süleymān Paşa ḳaşdına müteveccih oldı. (7) Süleymān Beg ol ḥīnde işin bitürüp ayak götürmişidi. (8) gördiler ki yirinde yil eser, melūl oldılar. İtifāḳ-ı Sultān bilistihḳāḳ (9) dāḥı sipāh-ı nuşret-i penāhla Sivriḥisār’a gelmişidi, bu ḥaber şāhuñ (10) sem^c-i şerīfine irişdi. Erkān-ı devlet ü ‘ayān-ı memleket ile mümuşāveret-i (11) dā‘īye-i müsāra‘at iş‘ār idüp ilḡāre iḳdām-ı tām itdi. Cemī^c-i nevāb-ı (12) bāb-ı sa‘ādet şavāb görüp şevket ü Şalābetle Engürü’ye varıcak, (13) heybetinden Sultān Cem ile ḳırmānoḡlı, ḳāsım Beg gīrīzān olup (14) perişān oldılar. İnhizāmları ḥaberi ḥazret-i pādişāh-ı dīnpenāha ma‘lum (15) olıcak, merḥūm-ı meḡfūr Iskender Paşa ki leyin-i mızmār-ı vaḡayıdı nīzever-i (16) dilāverlerden bir miḳdār piyāde vü süvār ile gönderdi. ‘Aḳablerince Aḳsaray’a vardı. ‘Asker-i manşūruñ ḥavfından ḳaçup ḳonya’ya vardılar.

15.b

(1) İskender Paşa dağı ‘aķablerince Konya’ya müteveccih olup haşmı Bulğārtağı’na (2) varınca kodi, eşerlerince Pādişāh-ı İslām dāhı a‘lām-ı nuşret-i encāmı (3) çeküp Konya’ya geldi. İskender Paşa dāhı anda gelüp leşker-i mansūra (4) mulhāk oldu. Huşamānuñ tārümār olup firārları iħbāren naķl eyledi. (5) Andan devletle ‘adū ‘aķabince Mārā’ya Kāl’e-i ilmās’a müteveccih oldu. A‘dā, pādişāhuñ (6) teveccühüñ işidüp çār u nā-çār müteferriķ olup bu def‘a her biri bir tarafta (7) müteveccih oldu. Sultān Cem deryā kenārından dönüp gitdi. Cem’üñ deryā cānibine (8) teveccühi ma‘lūm olıcaķ, gelsin vezāretde servezāre’de Aķmet Paşa Hersekzāde hizmetlerin Anātolī leşkeriyile eşerince irsāl eyledi. Gerçi ki (9) Esernemīden aķarşudan müsāra‘at itdiler. Ammā müsābaķat idemeyüp (10) Cem Sultān varup Kemī’ye girüp Rōdōs’a müteveccih oldu.

دربحر بلا فكنده زورق (11)

غرقنه شدنش دران محقق

(12) bu kaziyye Āstāne-i sa‘ādetden i‘lām olındı. Kirmānoğlu dāhı işine (13) peşīmān olup günāhkārlığın bilüp isti‘zār u istiġfār eyledi, (14) didi : “ Riħili sancağını istid‘ā eyledi.” Sultān-ı kāmķār-ı ‘ālī-yi miķdār-ı reħamet-i şī‘ār-ı inzicārın, ıztırārın görüp teraħķhum idüp ke’-nās⁸⁰

⁸⁰ Metinde “كناس” yerine “كالناس” şeklinde yazılmış.

16.a

(1) ‘afveyledi ve ol istedügi vilāyetüñ eyāletüñ aña ‘īnāyet eyledi, andan (2) devlet ü sa‘ādetle Dārü’l-ḥilāfet Kōstantīniyye’ye mūrāca‘at, mu‘āvedet (3) eyledi. Lārende’ya gelicek, nevsin-i ‘azām-ı emīr-i mūkerrem ‘Alāü’l-devle Beg devletle (4) Āstāne-i sa‘ādete gelüp yüz sürüp ḥizmet⁸¹ ü ahlākı tamām itdi. (5) Envā‘-ı dürlü zīyāfetler olıñup in‘ām-ı iḥsān-ı sulṭāniyile kāmran olup (6) mū‘āneset-i muṣāḥebet-i devletle mesrūr oldı. Andan destūr alup (7) elin öpüp sa‘ādetle eyāletine velāyetine ‘avdet eyledi.

هر که اوپسر برین ستانه نهاد (8)

پای برتارک زمانه نهاد

(9) andan sulṭān-ı ‘azam u ḥalife-i mūkerrem sa‘ādetle dar’ül-sa‘ade İstanbul’a (10) geldi, bir kaçgün anda mütemekkin olup dar’ül-ḥilāfet Edirne’ye varup (11) maşlahat-ı dīn ü devlete mübāderet itdi ve sene-i mezkūrda Aḥmed Paşa mu‘īnesi (12) vāḳī‘ oldı. ‘Āḳıbet aña olan ‘uḳūbet cemī-i kufrān-i ni‘met olanlara (13) naşīḥat oldı. Qalblerinde kadūret-i ḥiyānet olanlar dāḥı ‘ibret (14) alup itifākī-yi nifāk terk idüp yek dil yek cihet oldılar. (15) Cem Sulṭānuñ serencām u encām-ı kārısıyla vāḳi‘ oldı ki kaçup gemīye (16) girüp Rōdōs adasına düşdi bir niçe müddet anda olup (17) terk-i arzū-yı sulṭān eyleyüp fārāğat eyledi. pādişāh-i ‘ālem-i penāhuñ

⁸¹ Metinde “خدمت” yerine “خدمت” şeklinde yazılmış.

16.b

(1) mütevāliyen in‘am-ı muṭavāşılı olup iḥsānla müdām-ı mütesellī olurdı. Küffār-ı (2) fuccār ḥudāvend-i kāmkar ḳorḳusından leyl ü nehār Cem-i Cemşīd (3) iḳtidāruñ ḥidmetine şarf-ı iḳtidār olurlardı. Āḥir, Rīmpāp (4) İsteyüp yanına götürdi, üstine müstaḥkem müstaḥfızlar ḳodı ki begāne (5) ve isnāden bir ādem buluştırmayalar niçe müddet bu ṭarīkle muḥafazat (6) idüp ebü’l-ḥilāfetle muşādaḳata, munāsebeti anı vesīle ḳıldı. Tā-ki bu (7) bahāneyile memālik-i küffār-ı leşker-i şīr-i şikāruñ çengālinden ḥalās ola (8) çün-ki bir nice zamān geçdi ki Sultān-ı cihān Cem Sultānuñ aḥbārı gelmeyüp (9) münḳatı‘ oldı, bilmediler ki Rīm Rīm’e alup gitmiş. Pes vezīr-i ‘aḳıl u (10) müşīr şāḥib-i rāy u şayib-i tedbīr-i düstūr-ı ‘aḳam-ı şınf-ı mu‘azzam (11) Ḥazret-i Muşafā Paşa yessere’l-allāhü mā-yeşā ḥazretleri ol vāḳt ḳapu bī-başı (12) idi. Devletlū pādīşāhuñ kemāl-ı nihāyetde i‘tīmād u ḡāyet de i‘tiḳād (13) olduḡıçün Rīm’e elçilige irsāl itdi. Tā-ki varup iḥsān-ı (14) sultān işāl idüp Rīmil’e ‘ahd ü peymān ile varup Pāpāla (15) buluşup ‘ahd ü mīşāḳ muḥkem idüp peymān-ı mu‘akked-i mümeḥhed itdiler. (16) tā-şol zamāna dek kem Frenc’e⁸² gemi ḥurūc idüp peymān ṭāleb (17) eyledi. Ol-daḥı⁸³ naḳz-i ‘ahd u pīmān itmege razı olmayup virmedi.

⁸² Metinde “فرنك” yerine “فرنج” şeklinde yazılmış.

⁸³ Metinde “اولدخي” yerine “اولداخي” şeklinde yazılmış.

17.a

(1) ‘Ākibet üstine leşker çeküp varup cebren ẓahren aldı. Tāki diyār-ı islām (2) anuñ sebebiyle ẓa‘āruẓ ile itifāk ol esnāde Sultān Cem müteveffa (3) oldu, meyyītini tabūta koyup ihtirām-ı tām ile Memleket-i Rūm’a gönderdiler. (4) ‘izām-ı kirām ğurretle meyyītini ẓarşulayup tesbīḥ ü tehlīl ü tilāvetle Burūsā’ya (5) alurup ecdād-ı ‘izāmı yanında defn eylediler. Memleket-i ‘ālem-i mülk-i şahādet-i (6) bir ḥalīfe-i şāhib-i sa‘ādete mu‘teber olur ki mu‘āşeret-i muḥālaṭat-ı erbāb-ı devletle (7) vü ẓavāyim-i saltanat ile ẓarīḳ-i murāfeḳat u nehc-i belāğıyla gāh kārẓār (8) gāh şikār ile telīf-i ẓulūb u celb-i ḥavātır idüp tezyīd-i munāsebet (9) ü tecdīd-i mülā‘abet ide vü maṭālīb-i saltanat-ı ḥusn-i nizām-ı maşālīḥ-i memleketle (10) ḥāsıl olup iltiyām-ı intizām-ı pādişāh-ı islām-ı mucib-i maḥabbet-i ḥavāş u ‘avām (11) olur itifāk-ı Sultān-ı bi’l-istiḥḳāḳ-ı ferd-i ferīd-i Salāṭīn, Şeh Bāyezīd (12) Şāhib-i temkīn-i tāriḫde Dārū’l-ḥilāfet ortada (13) kışlādı. Rebīū’l-āḫirūñ āḫirinde çün faş-ı ḥurrem bahārda deşt (14) ü şahrā lālezār olur, ḥazravātla⁸⁴ bişāt ğayr-i imtiyāzuñ olup (15) mīnūya döndi Żarūrī ṭabī‘at-ı ‘işret-i iḳtizā vü dil-i mu‘āşarat-ı (16) intimā-ı gül-i ra‘nā vü server-i dilārā gibi iḳtizā-yı temāşā-yı gülgeşt seyr-i şahn-ı şahrā eylemedi. Ḥazret-i ḥudāvendigār-ı kāmḳār mübāseṭe-i şi‘ār-ı ‘azm-ı seyṛ ü şikār idüp

⁸⁴ Metinde “حضر اوائله” yerine “حضر اوائله” şeklinde yazılmış.

17.b

(1) leşker-i cerrār Anātolī'dan, Rūmili'nden der-i devlete da'vet idüp (2) sa'ādetle Kūlbe'ye varup Rūmili Beglerbegisi Yahyā paşa-yı vü Anātolī (3) Beglerbegisi Sinān paşa-yı leşker-i nuşret-i intimāyıla Mōrvā kenārında olan (4) Ağachīsār'ı yapup istiḥkām virmege irsāl eyledi. Kendüler devletle (5) kapu ḥalkıyıla ḳalup on gün Kūlbe'de oturup Şāmḳū yaylası'na (6) çıḳdı. Birḳaç gün anda ṭurup Çamurlu'ya vü Şārūyān vardı. (7) Andan Şōfyā'ya müteveccih olup bir niçe zamān Şōfyā'da devletle oturdı. (8) Ol ḳal'eler dāḥı Cemāziye'l-evvel ayınuñ evvelinde tamām olup leşker-i nuşret-i (9) encām anda gelüp sultān-ı islāmuñ begler elin öpdiler, icāzet aldı. (10) Şāh-ı zemīn ü hemīn kapu ḥalkıyıla Dārū'l-ḥilāfete mūrāca'at idüp āheste āheste (11) şikār ide ide Kūlbe'ye geldiler. Bir iki gün anda devletle oturup (12) andan Şaṭvetla Uzuncaova'ya varup eṭrāfa tenbīḥ idüp şayda (13) da'vet eylediler. Emri mucibince av bağladılar, elḥāḳ-ı ol (14) maşyūduñ şaydleri bir derecede çok idi, ṣelme ṣelme reme reme (15) olup yürürlerdi, silsile-i dām-ı belā gibi ol fezā-yı dilküşāde-i (16) ḥalk-ı ednā vü ā'lā ḥalka bağlayup mütetālī vü müteselsil oldılar. Ol leşkerde (17) pādişāhuñ sehm-i Şāyibi ḥaṭā ḳılmayup sehmü'l-sa'ādet gibi nişāne-i

18.a

(1) māt̄lūbdan merkez teḥallūf itmezdi. Şol-ḳadar şikār-ı şimşīr-i ābidār̄la tīr-i ḥūnbār-ı (2) nāb u çengāl-ı dām-ı u dūd gibi bī-kār olup sinān u kemān nā-tüvān oldu. (3) velḥāşıl ‘arabalar zebāyiḥ taşımaḳdan nālān olup mīḡ-i Bismilden (4) maṭāyā bī-dermān oldu. envā^c-i şikārdan ğayr ü hemīn ol ḥīnde (5) şıgınla yağmurca boğası biñ var idi. Çün sultān-ı kāmran (6) istīfā-ı ḥāṭ idüp meserret-i şikār ile inşirāḥ-ı şadr ḥāşıl itdi. (7) Āḫir, canavarlara teraḥḥum idüp emritdi ki delāverler yol virürler. (8) Baḳīyye-i siḥām u sinān ol dām-ı belāden biñ belāyile ḥālās olup (9) lerzān-ı pūyān-ı kūhistāne revān oldılar. Sultān zū’l-iḥtirām (10) anda Dāvūd Paşa-yı ḳadīmī ki şecā’atde, şehāmetde ‘adīmü’l-meşel idi. (11) Hızır Begoğlu Muḥammed Paşa-yı ki ḥüddām-ı ḳādīmden idi, vezīr (12) idinüp İskender Paşa-yı Rūmili Beglerbegisi idinüp (13) Hersekzāde Aḫmed Paşa-yı Anātolī Beglerbegisi idindi. Andan devlet (14) ü sa‘ādetle Şa‘bān āḫirinde Dārü’l-ġüzāt Edirne’ye mürāca‘āt (15) idüp mübārek Ramazānı anda tutup Şevvāl ayında Dārü’l-ḫilāfet (16) İstanbul’a mu‘āvedet itdiler. İttifāk, sene-i mezkūrede Sultān-ı Şāhinşāh (17) cānibinden berīd-i nūye gelüp büstān-ı ḫilāfetde bir nevbāve-i devlet

18.b

(1) hāşıl olup gülistān-ı cāh u celālet bir ğunce-i sīrāb-ı iķbāl-ı (2) hāndān oldu. Ceddi se‘īd-i emcedīyle hemnām itdiler, didi : “ Bu ‘aṭıyyeye yine ferhān (3) oldılar, ama çūn bu miḥnet-i hāne-i zamānede hīç dostgāhı yok (4) ki zamānla müteğayyir olup düşmen gāhī olmaya bī-devlet ü bā-devlet-i (5) kūb-ı tūsen-i mevte berāber-dur.” (6) İtifāk ol seme-i mezkūrede Şāhzāde-i ‘ālī-yi cāh (7) Sulṭān ‘Abdullāh merḥūmuñ ṭāba şerāhu fevt-i haber-i geldi, bu haber-i (8) mū’lim-i mūḥiş-i muķassi vū müşevveş gelicek. Pādişāh-ı ‘ālem-i penāhuñ (9) dilāgāhsına canib-i Allāh’dan tāyāķķuz u intibāha sebep oldu (10) ve hem sene-i mezkūrede Kırmānoĝlı (11) Kāsım Begūñ fevt-i haber-i geldi.

درین محنت سراي ابنوسي (12)

كهی ماتم بود كهی عروس

(13) Sulṭān Bāyezīd Hān ‘ālī-yi şān ol kışı ‘ayān u erkānla İstanbul’da (14) kışlayup sikiz yüz seksen sikizi tamām olup toķuzına duḥūl (15) idecek. Rebīū’l-āḥirūñ dördünci ğüni Cuma ğüni namazı kılup ğazāya (16) müteveccih oldu. Husūsen ki rüzgār-ı nesīm-i müşgbār-ı nāfe-i Tatar ile (17) mu‘aṭṭār eyledi. Bu nā-kām idi, eyyām-ı meserret-i fercāmuñ her rüzī ‘id-i

19.a

(1) Nevrüz u her şeb, şeb-i kıadr-i berât-ı pîrüz idi. Edirne'ye gelüp
 (2) Rebîü'l-âhîrûn âhîrinde yigirmi altıncı günü Se-şenbe günü Yeñiserây
 semtinde (3) Tünca kıurbinde ki 'imâratuñ binâsını dest-i şerifîyle vurup
 (4) andan cemî'e-i 'askerini cem' kıılüp yarâğ u yasağla sultân-ı
 cihânistân göli vü (5) Akkırmân fethine 'atf-ı 'inân eyledi. Zîrâ ol iki kıal'e-
 i (6) kilid-i fethü'l-bâb-ı ehl-i şirk ü tuğyân idi. Devlet ü sa'âdetle (7)
 Döbarca'ya varup şatvât u şevketle İshâklu'ya varıcak, anda Eflâk (8)
 vöyvödâsı sultân-ı ehl-i imâne mu'âvenete, mu'âzadete, leşker-i bî-
 pâyân ile (9) gelüp destpūs idüp envâ'-ı dürlü ihsânın aldı, leşker-i
 muẓaffere (10) rehber oldu. Bu maķşūduñ taķşiline merşūduñ tekmîline
 te'cîl gösterdi. (11) Cemâziye'l-âhîruñ 'âşirinde Keling Şahrâ-yı vesî'inde
 kıondılar. Çün serâd-ı mât-ı (12) celâl ile ol cānibler muḥayyem olup
 müşerref oldu, ḥîyām-ı müteşābik (13) ü mülteyim ile zemîn-i çarḥ-i
 berîne übhet-i iclâl gösterdi. Mesāḥet-i zemîn-i (14) semîn-i dil-i
 'uşşāk-ı gemgîn gibi tār olup vuḥūşe cā-yı kıarār kıalmadı. (15)
 Devābb-ı sipāh u gerd-i sîyāhrāh-ı baḥrî-yi ber ü berî-yi baḥr eyledi.
 Kıapu ḥalkıyıla (16) pâdişāh-ı dîn-i penāh kıonup bârgāhın ortaya
 aldılar bir cānibde (17) Rūmili baḥr bî-pâyân gibi cūşān olup bir
 cānibde Anāṭolî

19.b

(1) ‘Ummān var ħurūṣān idi ve bir cānibinde Eflāk-ı vöyödāsi şanādīd-i küffār ile (2) Cū-yı Tūnā gibi Mütelāṭım idi. Leşker-i kıtāl-ı deryā-i mūḥīt-i mişāl-ı ‘ālemi pāymāl idüp (3) iḥāṭa eyledi, bir derecede ħişmet ü ‘azāmat var idi. Eb’ü’l-ḥilāfetüñ ki (4) vāşşafklar⁸⁵ vaşıfde ‘āciz ü kâşır kâlor. Çün leşker-i şîār-ı ol ħişār-i üstüvār (5) ḥīṭa-ı iḥāṭayla muḥāṭ eyledi ve ol nokṭa-i medār-ı dāyire var-dur devreye eyleyüp (6) ḥalka-i hilāl gibi bir ṭarafden ḥavāle oldılar. Vāy ol tell-i⁸⁶ rīge ki deryā-ı (7) revānuñ meylinde ṣābit-i kademlik ḥayāl ide, seyl-i şimşîr-i bürrānla (8) kapuların yabtırup⁸⁷ bārān-ı siḥām-ı ḥūn-ı fişānla evlerinüñ bacaların (9) acdırmaz⁸⁸ oldılar şehre şehîr dilāverler bir derecede dār u gîr idüp (10) şehre müzāyaka verdiler ki zıyyık’ün-nefes olup istinşāk-ı havā (11) şāk oldu. Def’î-yi ‘ālî-yi toplar kordılar ki her biri ejdahā mişāl, belki dāḥı (12) kıtāl idi. Şöyle.....‘ālemî âteşin nefsleriyle yakup yakarlardı (13) vü şā’ika-yı girdār önlerinde dīvār-i pāydār olmazdı vü yir yir tüfegler (14) kodılar, nihān ki her biri kâzā-yı āsmānı gibi ḥaṭā itmez. Nişānı vü yir yir ḥerbūzenler (15) ki mānend-i ācāl irişdügi kimseye amān virmezdi. Her kārî’ü’l-berüzşān-ı⁸⁹ (16) kāl-e-i bünyān-ı metîn-ı kal’e-i āsmān idi. Sedāsından zemîn-i lerzān-ı (17) gerdün-ı gerdān olurdu. Nişāl-ı siḥām-ı şihāb-ı ṣākıb gibi ‘ale’l-devām

⁸⁵ Metinde “وصافلر” yerine “وصافلر” şeklinde yazılmış.

⁸⁶ Metinde “تل” yerine “تل” şeklinde yazılmış.

⁸⁷ Metinde “Yaptırup” yerine “yabtırup” şeklinde yazılmış.

⁸⁸ Metinde “açdırmaz” yerine “acdırmaz” şeklinde yazılmış.

⁸⁹ Metinde “بروزشان” yerine “برزشان” şeklinde yazılmış.

20.a

(1) nüzül idüp ol diyü şānlar melce' ü mekân kıomadı sehl-i zamanda vü az (2) müddetde bünyān-ı haşīn-i metīn yir yir yire berāber idüp kal^c u kam^c kılūp (3) kılıc⁹⁰, kalkan ellerinde kal^ceye kıoyılmağa kıābil olan yıķıķlardan mücāhidīn-i müslimīn (4) hemīn meks-i engebīn gibi pūr hışm ü kīn çıkup müşācereye, muharebeye (5) başladılar. Çün bir hefte miķdārī leşker-i zafer-i şīār-ı kal^ce-i bu tarīķla dögdiler. Dil-i (6) küffār gibi ol haşīn-i hışār-ı rahnedār olup harāb u yebāb olmağa (7) yüz tutdı, cān u dilden ceng idüp sehmāk-ı sengler ile Cevf-i (8) 'alemi burc u bārūnuñ başına tenk itdiler. Zarūrī olup müştahfızları (9) olan zābiķler gördiler ki bu kal^ce, vādī-yi cehennem-i handek-i 'amīk olup (10) bārū-yı çārķ-ı ā'zām-ı muķkem-i hicāblar olmışıdı. Sultān-ı mu'azzam u mükerrem cebren (11) ve ķahren fetķ ider, 'acz u niyāza iltizām idüp pādīşāh-ı islām (12) Kām u nā-kām gulām olup itā'at u inķiyād itdiler. Amān dileyüp hemān kal^cenüñ kıapusın açup bedāyā-yı⁹¹ lāyiķe vü tuķaf-ı fāyıkayıla kal^cenüñ (13) mefātīķin götürüp hışārı teslīm eylediler. Müste'men olup tu'ma'-ı şimşīr-i (14) ejdehā-yı girdār olmadılar. Toķuzuncı gün şunuñ gibi hışār-ı gerdūn-ı miķdārı (15) eşrār-ı küffār elinden alındı, 'ināyet-i perverdigāra şükūr-i güzārlık itdiler. (16) Zīrā nice pādīşāh-ı zū'l iķtidār bu maķlaba sa'y itmişler-dür nāsīb olmamışdur.

⁹⁰ Metinde "kılıķ" yerine "kılıc" şeklinde yazılmış.

⁹¹ Metinde "بدايه" yerine "بدايا" şeklinde yazılmış.

20.b

(1) Hākīmler, müştahfızlar koyup ihkām-ı istiḥkām virüp sultān-ı cihān (2) Cemāziye'l-āhirüñ āhirinde cum'a namāzın anda kılup Akkırmān (3) şuyına 'aṭf-ı 'inān idüp leşker-i bī-pāyān u 'Ummān, şānla revān (4) oldu. Ol eşnāde neḳāve'-i a'zām-ı düdmān-ı Cengīz Hānı vü ekrem-i (5) ürūme'-i ilhānı pādişāh-ı mücāhedet-i şī'ār-ı 'ālī-yi miḳdār ya'nı Mengili (6) Gerīhān bin Hācı Gerīhān ki ḥulāşa-i evlād-ı (7) Çūḥı Hān-dur otuz biñ kadar var, leşker-i cerrār-ı Tātār-ı şarşar-ı reftār-ı (8) ādemīhār ile gelüp salṭanat-ı dişār u kāmkaruñ destbūsīyle (9) nāmdār olup mevākib-i kevākib-i şī'āre sa'ādetele mulḥak olup (10) 'arz-ı kemāl-ı ihlāş u inhā'-ı nihāyet-i ihtişāş idüp meveddet-i (11) maḥabbetler gösterdi. Çün şafā-yı 'aḳidet ü ḥulūş-ı ṭaviyyet ile 'izzet ü ḥürmetle (12) Āstāne-i sa'ādete geldi. Cemī'-i a'yan-ı erkān-ı iḳbāl-ı istiḳbāl ile (13) mu'azzez ü mükerrem olup ta'zīm ü tekrīmiyile sultān-ı mülāṭafet-i eşār-ı mekremit-i (14) dişār-ı ḥizmetine götürdiler. Çün ol Şāh-ı nāmdār ḥargāh-ı tāḳdāre yakın (15) geldi. Halife-i rū-yı zemīn-i tekrīm ü tebcīl içün birkaç kadem hemīn istiḳbāl (16) idüp i'zāmda, ihtirāmda nokşān kılmadı, el öpüp ḥargāh-ı felek (17) şānına varıcaḳ, irsāl nuzūl-ı ni'met idüp envā'-ı derlü izzetler ile ḥizmetler

21.a

(1) eylediler, Andan soñra devlet ü sa‘adetle pādişāh-ı keyvān mertebetle Akkırmān’a (2) vardılar. Çün ol hışār-ı üstüvārı ‘asker-i manşūr-ı muẓaffer yirden maḥsūr (3) idüp teşḥīri tedbīrine meşğul oldılar. Bir bülend ü metīn hışār idi ki (4) felek mu‘addil’ün-nehārda rif‘atde burc-i bārūları berāber idi vü ḥandeḳ-i (5) ‘amīḳi ‘umuḳda şerāden esfelter idi. ‘Aḳlen teftīḥi muḥāl u taşavvūr-ı teşḥīr-i (6) mümteni‘ idi. Bir cānib-i baḥre bir cānib-i berre vāḳi‘ olmuşıdı. Deryāden (7) dāḥı gemiler gelüp iḥāṭ eyledi. Velḥaşıl berden, baḥrden muḥāṭ olup (8) yir yirden ejdehā girdār toplar kīr-i ğarb ağızlarından oḡlar saçup (9) hışār-ı kūh-ı miḳdāruñ burc u bārūların iltikāma iḳdām eyledi. Şīr-i (10) şikār-ı serdārlar dāḥı tīġ-i ateşbārlarıyla ol hışn-ı ḥaşīn yıḳup (11) yaḳdılar. Gerçi hışār ḥalkı eşerr-i eşrār ya‘ni⁹² küffār-ı Engürüs-i füccārdan (12) ve Leh’den Çeh’den istimdād-ı istizhār itmişdi. Birkaç gün (13) leyl ü nehār kārzārda şarf-ı iḳtidār idüp ārām eylemediler, ‘ale’l-ḥuşuş, (14) ici⁹³ eşās-ı ceng ü cidāl u esbāb-ı ḥarb u kıtāl u ricāl-ı ebṭāl ile (15) mālāmāl olmuşıdı vü alınmaḳ ihtimālı yanlarında muḥāl idi. Ammā sultān-ı (16) şāḥib-i celāl bir vechle cidāl itdi ki küffārda muḥārebeye, mecādeleye mecāl (17) ḳalmadı. Bu emr-i şāḳ kāfirleruñ ṭaḳātluñ tāḳ idüp on bişinci

⁹² Metinde “يعنى” yerine “يعنى” şeklinde yazılmış.

⁹³ Metinde “içi ” yerine “ici ” şeklinde yazılmış.

21.b

(1) gün ceng-i sulṭānī olup ḳal‘eye ziyāde müzāyaḳa virdiler, çār u nā-çār (2) a‘yān-ı küffār çıkup ol ḥiṣār-ı üstüvāruñ miftāhın teslīm idüp (3) müste‘men oldılar. Cihet-i intizām-ı mehām-ı kāffe-i enām içün ḥükkām vaż‘ (4) olunup müştahfızlar zābitler ḳodılar. Çün bu iki ḥiṣār-ı üstüvār-ı (5) kārzār ile cebren, ḳahren alındı. Ḳarabuğdan dāḥı nā-çār olup (6) miḳdāren bulup i‘tizār idüp günāhına istiğfār eyledi. Çün (7) izhār-ı tezellül ü iftiḳār eyledi, Sulṭān-ı kāmkār cizyesi cezāsın ziyāde (8) eyledi. Ol fetḥüñ sürürıyla sulṭān-ı manşūr bir ‘azīm sūr idüp (9) ḥān-ı ziyāfet içün esbāb-ı şuḥbet müḥeyyā vü müretteb itdiler, ḥergāhlar (10) ḳurdular ki birinüñ ici Efrenç⁹⁴ çatma ḳadifelerden yanında yir ḥabāb (11) idi. Melekler ol sipehr-i ‘alīnüñ ḥavālīsin mehlīḳālar hāle gibi (12) devreylediler ve ḥergāhlar üstine, dībā çetrler miḳrāzī sayebānlar tutup (13) firdevs yirine dönderdiler. Güyā ki ‘ālem sürürından ol sāyebānlar bī- (14) bāl u perr idinüp uçmağa ṭurmuşıdı, yā melā’ike-i muḳarrabīn şehīdlerin (15) çetrler idüp sayegüster olmuşlar idi ve yir yüzün ibrişim ü zerīn (16) ḥalılar ve nihālīler ile hemīn Puthāne-i Çin eylediler ve yir yir ‘ayān erkān (17) içün zerīn ü sīmīn sandalyeler ḳoyup sulṭān-ı şāḥib serīrūñ

⁹⁴ Metinde “أفرنجي” yerine “أفرنجي” şeklinde yazılmış.

22.a

(1) serîr-i ‘arş-ı nâzîrin ârâste idüp dibâ-yı sengâler ile müzeyyen
itdiler. (2) andan abû’l-ḥilâfet emreyledi, nâzımân-ı menâzım-ı devlet-ı
ağyer-i erkân-ı (3) bâb-ı sa‘âdet varup ḥazret ḥânı da‘vet-i sulṭâna
da‘vet (4) itdiler. Ol dâḥı minnet idüp biñ canla itâ‘at idüp (5) gelüp
serîr-i sa‘âdete yüz sürdi. Sulṭân-ı salatin-i rû-yı (6) zemîn-i hemîn
birkaç kadem-i ta‘zîm ü tekrîm için istikbâl idüp (7) ol ikbâlle ḥâna
ḳadr-i celâl virdi. Andan serîr-i gerdün-ı (8) nażîr-i ḳurbında yir
gösterdi. Du‘âler, şenâler idüp oturdı.

(9) Ḳurulmuş şeh için muraşşa‘-ı serîr
Ki mişlini görmüş degül çerḥ-i pîr

(10) ayakları ‘âc u Tarabzön-ı zer
Felek gibi etrâf-ı cümle güher

(11) Gelür yanına ḥân idüp âferîn
oturdu çıkup şâh mesned-i nişîn

(12) Alur ‘izle Ḥânı yanına şâh
Oturur yirlü yirin bulup sîpâ

(15) Oturdu serîrinde şāhib-i kûlāh
İki cānibinde iki pādişāh
(16) ki biri ḥāzreti Ḥān şāhib-i celāl
Ki ḳorḳar okından anuñ pir-i zāl

(17) Biri Vöyüdā serveri serefrāz
Ki andan ider Rū pür dile iḥtirāz

22.b

(1) İki de şāhib-i serîr ü kûlāh
Sipāsı çok ikisi de ulu şāh

(2) Ḳarīb anlara dāḥı çok şafşiken
gelüp bezm-i şāha olur encümen

(3) Çekildi şeha dürlü dürlü ni‘em
Ki vaşfını se‘î itse yazmaz ḳalem

(4) Olur eşribe bezm içinde sebîl
Nice eşribe herbiri selsebîl

(5) Çün çāşengîrler, peşgîrler getürüp mûcib-i neşât-ı müzeyyen
simâtlar (6) başt eylediler ‘ālem-i bişât-ı rengîn tezyîn eyledi. Ḥāzret-i
Ḥāna sultān-ı (7) cihāna izhār-ı maḥabbet ü iş‘ār-ı meveddet idüp

dest-i şerīfiyle ʿizzet (8) idüp kendülerüñ altun sīnlerine⁹⁵ daʿvet itdiler,
serv gibi (9) ḵāyim olup çınār asā Albaşa urup duʿāler idüp (10) yine
yirinde mūntehā var muķīm olup yakīn varmağa cūrʿet (11) eylemedi.
ʿĀķibet-i sulṭān-ı ʿuṭūfet-i ʿādet-i tekrār-ı ibrām tām idicek. (12) Şofra-ı
sipihr-i nāẓirüñ kenarına gelüp ol mihr ü māh ʿizz ü celāl-ı sīnī-yi
(13) felek-i mişāl-ı ortaya alup yiydiler.

(14) Yemekler yinüp çünkü oldı tamām
Duʿā eylediler şehe ḥāş u ʿām

(15) Şu denlū döker bezme sīmyile zer
Ki gāh içre ḵalmadı zerden eşer

(16) Şu denlū nişār eyledi ḥalka-dur
Tehī oldı deryā vū bezm oldı pūr

(17) Şu denlū ʿatā itdi şāh-ı cīhān
Ki ḥayrān olur göricek anı Ḥān

⁹⁵ Metinde “صينلرنه” yerine “سينلرنه” şeklinde yazılmış.

23.a

(1) Ri‘āyet idüp Hānı ol şehriyār

zamīme ider mülkine çok dīyār

(2) valhāşıl meclis-i sultānīye lāzım olanlar bī-kuşūr-ı huzūre gelüp hāş u ‘ām-ı (3) tamām bermerām oldu. Andan Hān zū’l-ihtirām-ı sultān-ı İslāmdan (4) icāzet alup düstūr elin öpüp ‘izz ü ikrāmla memleketine mürāca‘at (5) itdi. Halife-i Raḥmān Sultān Bāyezīd Hān dāḥı devlet ü sa‘ādetle Receb’üñ (6) yigirmi ikisinde şenbe günü Akkırman’dan göçüp Kelī ḳal‘esinden geçüp (7) Tūnāy’ı Şaruşaltık Babadan manşūr u mesrūr geçüp dārü’l-ḥilāfet (8) Edirne’ye mürāca‘at itdi, sālīm ü ḡānim bu fethüñ beşāret-i ‘āleme ferāḥ-ı baḥş-ı (9) tarābefzā oldu. Çün sultān-ı şāhib-i ḳudret ü ḥāḳān-ı⁹⁶ ‘ālī-yi menkibet (10) ki ḥāmī-yi mülk ü millet edrā‘-yı murā‘ī-yi ra‘īyyet dururlar istidāmet-i devletleri (11) maşlahātiçün Mürāsele-i mükātebe-i sūnnet idinüp dāyīmā tezyīd-i muḥabbet ü mütevāliyyen (12) tecdīd-i mevrūs iderler. Bu ‘ādet ‘alāmet-i sa‘ādet ü mukaddimāt-ı (13) dīn ü devlet ü mu‘iddāt-ı şaṭvat u şevket bilürler ve bu sime-i kerīme-i aḥlāk-ı (14) ‘azīmelerinden olduğıçün bu ‘ādet-ı ḳadīme-i terkitmezler. (15) Pes tāriḥ sene tes‘īn ve şemāne-mi’e şuhūründe eyyām-ı bahārda rüzgār-ı gülzār gibi

⁹⁶ Metinde “خاقان” yerine “حاقان” şeklinde yazılmış.

23. b

Pür nigār olduğu zamanda ħudāvendigār-ı (1) اجمال حکام مصر على الإنفراد بعد الإنتقال
 kām̄kār u sāye-i gerdigār-ı⁹⁷ālī-yi(2) miḳdār u ħilāfet-i
 şī⁹⁷ār-ı leşker-i cerrār-ı nuşret-i şīkār gelüp nüzhet-i ħātır u kesb-i
 mizāc-i şaḥīḥ itmege Çükiyaylasına müteveccih oldu. Zīrā
 ol Yayla hemīn firdevs-i a⁹⁷lā-yı güzīn gibi ab-i havā sılaṭīf
 ü mevzī⁹⁷leri şerīf idi. Varup birkaç gün meşālīḥ-i memlekete
 meşgūl olup nizām-ı intizām-ı erkān-ı sa⁹⁷ādete
 mübāderet eyledi. Andan sulṭān-ı rükn-i zemīn-ı ḳedve-i
 salāṭīn-i ehl-i dīn sulṭān-ı (8) ālīşān-ı celī⁹⁷ül-burhān
 Pādişāh-ı Hindūstān⁹⁷ Muḥammed Ḥān elçisi izzetle (9) culūs-ı serīr-i
 saltānata tehniyet içün gelüp ʿarż-ı meveddet ü iş⁹⁷ār-ı (10) müḥabbet
 idüp ḳadīmi dostluḡı tecdīd eyleyüp muḥālaşat u muşādaḳat (11)
 gösterdi. Hindūn teberrükāt-ı rāyīhesin hedāyā-yı fayīḳayıla
 şḥ gönderüp (12) envā⁹⁷-ı kālā-yı yüklü ile serbeste
 serbeste (13) muraşşa⁹⁷ ḳanlu zerīn ü mücevher-i ḥançer
 getürdi ki hilāl-i ʿīd-i ekber vaż⁹⁷inde āb (14)u özreng idi, ḥinī-yi
 ḥarāc-ı si⁹⁷at-ı kişver-i diger derlerdi ve ecnās-ı (15) te⁹⁷āyīş bī-ḳiyās idi
 ve hem ḥāmī-yi ḥameyn-i muḥteremeyīn Mışruñ elçisi zarā⁹⁷ete (16)
 ol-dāḥı tuḥaf-ı bī-ḥadd u hadāyā-yı bī⁹⁷-add götürdi (17) ve

⁹⁷ Metinde “هندستان” yerine “هندستان” şeklinde yazılmış.

bir sipihr götürdi. Hışımñāk-ı sehmnāk-ı mehābetde mişāl-ı mizber-i eflāk u mihribān

24.a

مسرود توميدون شرقان (1) u çengāl-ı siyūf u sinān-ı manend-i kıtāl u cānsinān
 اوقليمون عديم منقاوش idi ve hem Engurūs (2) kırāl-ı zālūñ dāhı elçisi gelüp
 ميناوش هرميس مينافيوس ol dīyāruñ emti‘ā vü aķmişesinden armağanlar (3)
 فرغوره بلاطس اتریب götürüp Āstāne-i sa‘ādete bahşsa ‘arz-i hūlūş u ihtişāş
 تذروه ذن قليمون قرسون ذن itdi ve Leh (4) Kırālınıñ dāhı elçisi gelüp mübālağa-yı māl
 مردتس صفا ترادث u menāl getürdi ve Hayder-i şānī (5) Murtażā Hān Cengīn
 ماليق حرتبا كلكن Hān elçisi gelüp ol-dāhı şāh-ı şimşād u ‘ar‘ar gibi (6)
 ماليا طوطس خرويا زن mücevher-i dendān mähīler götürdiler ve sīyāh semmūrlar
 زالف زان وليد زيان ki herbiri bir vīlāyete (7) degerdi. El öpmekte tā‘ẓīm ü tekrīm
 دارم معد الوس كاشم idüp Mısr sultānı elçisini taķdīm eylediler. (8) Hind elçisiyle
 اقساس لاطس فرعون ma‘iyyetle gelüp yolda yoldaş olmışlar idi. Ammā bārgāh-ı
 دلوكه دركون بودث (9) pādişāh-ı ‘ālem-i penāhe ol Mısr elçisi girdi ‘aķābince
 لقاس مرتيا استملدس tevālīyyen Hind elçisi girdi. (10) Sağ cānibe Mevlāne
 ملوطس متاكيد بونال Gūranī oturdı, sol cānibe Mısr elçisi oturdı. (11) Yanına Hind elçisi
 oturdı. Çün emr-i murāsele vü peygām-ı k̄ānūn-ı saltānat (12) üslūbunca ‘ale’l-
 tertīb tamām oldu, ‘izzetle serīr-i saltānata yüz sürüp (13) mekānlarına mūrāca‘at
 itdiler ve yine ol günde anlaruñ ‘aķābince Murtażā Hānuñ (14) elçisi gelüp Hāk-i
 pā-yı sa‘ādet bahşsa ki tūtiyā-yı dīde-i ehl-i başīret-dur (15) yüz sürüp mektubın
 virüp du‘ā-yı devlet-i peyvend-i edā idüp (16) şenālerden soñra i‘lām-ı peyām

idüp kelāmın tamām itdi. Daḥı meskenine (17) mu‘āvedet itdi. Yine yārendesi bir ‘ālī-yi dīvān oldı ki ḥalq-ı cīhān

24.b

فرقودة دیکر لقاس وّس (1) çoḡluḡundan yevmü’l-mīzāne döndi evvelā Engūrus
یخت النصر حضرت اسکندر عم سشوس ḵrālunuñ elçisi (2) vāridāt-ı ‘azīmle gelüp el öpüp
قباورقوس سوطیرا قباورقوس سوطیرا قبیلورلطوس mübālağa peşkeşler çekdi. Anuñ ‘aḡabince
اورا حطس اقوس فیلورنطود Leh (3) ḵrālınıñ el öpdi, ol-dāḥı bī-ḥadd u ‘add-ı
سویریطس اسکندروس emti‘ā vü aḡmişe getürdi vü anuñ (4) ‘aḡabince pōlya
فیلوردقوش دسشوس elçisi gelüp nihāyetsüz ḡāyetsüz frengī ḵadīfeler ve işḵarlāt
فیلورنطور قیصرروم (5) çuḡalar⁹⁸ getürdi. Ḥaḡ-ı ‘alīm ü ‘allemdür ki ḥazret-i
اغسطس هردوس ḥilāfet-i manḵıbetüñ ol satvat (6) u şevketüñ görmeyen
مقعمهر منهلیارن ‘ālemde nesne gördi. Zīrā faḡīr ü ḥakīr ol zamanda (7)
سوک / 60 سلطنت سنه 1517 hemān serīr-i gerdün-ı nāzīrūñ sāyesinde maḡām-ı
مزبور مقوقس الندن اهل اسلامه ḥizmetde dururdum. (8) İtifāḡ ol eşnade Ḳarabuḡdān
نصیب اولمشدر که علی الاسامی yine tuḡyān idüp naḡz-i ‘ahd ü peymān (9) idüp
leşker-i bī-pāyānla gelüp Kullīyile Aḡḡırmān ḥevālesinde olan
محمد ضربور الاسلام ثواب عن الصحابة (10) eli günü sürüp İçel’e alındı. Bu ḥaberi sultān-ı
حضرت عمر رضی الله عنه muzafferūñ sem‘-i şerīfine (11) eriştirdiler nāyide-i
gaḡab iş‘āl bulup fi’l-ḥāl sultān-ı şāḥb-i (12) celāl-ı leşker-i
سوک / 2 مکمویت سنه 11 ḵitāl-ı ricāl-ı ebṭāl ile merḥūm-ı meḡfūr Sa‘īd şehīdū’l-

⁹⁸ Metinde “جوقة” yerine “جوخة” yazılmış.

91 muhtāc ile rahmet-i fa'āl (13) limā yurīd 26 مكمويت 91
 'Ali Paşaya koşdı. Zīrā Rūmili begler begiyidi ve ba'zı kapu halkından (14) koşup
 Buğdān'ı yakup yıkup harāb itmege gönderdi. Eflāk-ı 'rż-i (15) vifāk idüp sīpāh u
 nuşret penāha bedek-yı rāh oldu. Ol ehl-i (16) nifākūñ memleketine müteveccih oldu.
 Leşker-i deryā (17) şānla Şa'bān ayınuñ yigirmi bişinci gün Buğdān ilin'e ayak
 başdılar.

25.a

Ol ehl-i diller kalp gibi cem'iyyetle müşerref ü (1) نوار غباسة طلوثياز مع أخشاب
 268 حکومت سنه 80 یارī-yi dil-i 'āşıkzār gibi harāb idüp (2) tārümār eylediler.
 Gāzīler ġanāyīmle bir derecede muğtenim oldılar ki (3) esīrūñ ملوك فاطميين
 205 سلطنت سنه 11 گāyet-i güzelin tuturlardı, bu tarīkle bir ay kadarı
 9 ملوك أيوبيه مرد موزان (4) oturdı, dāhı etrāfa segritdiler āhır
 124 سلطنت andan eşer bulurmıyacak taht-ı sehpā-yı (5) yakup yıkdılar,
 āşlā muḳāvemet idüp muḥāşama etmege Buğdān'ıñ mecālī سوملوك چراکسة
 139 سلطنت سنه 42 سوک مکرر (6) Paşa dāhı mansūr u muzaffer-i
 34 سلطنت سنه 1 گānim-i sālim-i selāmetle Āstāne-i devlete mūrāca'at (7) eyledi.
 34 سوک مکرر Bu ġazā tāriḥī-yi hicretūñ oldu, derler (8) ve yine
 tāriḥ-i mezkūrde Hersekzāde Aḥmed Paşaya emritdiler ki
 58 04 سلطنت و حکومت سنه 25 zād u zevādeyile enbār ura (10) mālāmāl iyliye vü
 58 04 سلطنت و حکومت سنه 25 یارار müstahfızlar koyup bahādır zabıtlar vaz' kıla
 11 مڤرلای مآ-بەینلەندە Hind elçisi içün zīrā Sultān-ı (11) Mışrla

münāza‘at olup muşāfāt olmamıştı. (12) Zīrā sābiķen عليه السلام صكرة تاريخ pādişāh-ı ‘ālem-i Penāh Sulţān Muḥammed ṭāba şerā كتابة كلنجة بش بيك سكر يوز hizmetine Hind elçisi gelürken (13) Mışır’a gelür ol anda درت سنة ملوك وحكام Sulţān Muḥammedüñ fevt-i ḥaberi irişür. Sulţān-ı Mışır (14) ساويردن cemī‘-i tuḥef ü hedāyāsın zulmen ğaşben alup zābt ider. ممالك مصره مالك

Salţanat-ı sulţānımız muḥarrar olıcaķ, (15) tevehhümden اولوب حكم ايندئر اوجيوز ba‘zen durur sulţān-ı müslimīn bu kez ayıtlığa incinüp ğāyet de طقوز نفر حساب اولوب

ķalb-i şerīflerine (16) kesr gelmişidi. A‘yān u erkān elçinüñ temelluķuna kesr gelmişidi. A‘yān u erkān elçinüñ temelluķuna bakmayup izhār-ı ‘adāvāt itdiler. (17) Elçi, bu ḥale ğāyet de perīşān oldu. Ḥāşılı

mevād-ı fesād-ı inşidād bulup

25.b

اسامي ملوك امويه (1) mu‘ādā-ı imtidād buldı. Ammā * derine Ķarabuğdān (2) اسامي ملوك امويه

‘arz-i ‘işyān idüp ve izhār-ı tuğyān eyleyüp جلوس حضرت معاوية 4 سنة 41 عمرس 79

kellīle Aḳkirmān’da olan (3) küffāruñ ba‘zıyıla سلطنت 9 سنة 4 اشهر 30 دخلت 60

ittifāķ idüp bir şeb-i ṭārda nerdībānlar koyup dīvār-ı ḥişāra يزيدي بن معاوية

çıkup uğurlamaķ ḳaşd iderler. Ġāzīler mütenebbih olup جلوس 4 سنة 60

taḥammül itdiler, ḥayli kāfir girdügi (5) gibi Allāh’a tevekkül امارت 2 سنة 8 اشهر

gözüküp vardılar. Ḳalıcı ekşerī kendü-yi ḥişārdan (6) مردش 64 عمرش 29

āşāğı atdı. Āḥir-i kāfir şanup ḥāiben, ḥāsiren ihtiyār-ı firār اشاء يزيدي بن معاوية

çıkup (7) bī-ḥişāb esbābın alup جلوس سلطنت سنة 24 اشهر 14

götürdiler. Bu ḳāziyye pādişāh-ı islām-i penāha i‘lām (8) دخلنش 64 عمرش 21

olıcāķ, mevād-ı ğalayān-ı ḳuvvet-i ğazabīyye vü ‘örf-i مروان بن حكم جلوس سنة 64

40 gayret ü ħamīyyet-i islāmīyye müteħarrik olup (9) def ‘ī ol
 قونش 65 عمرش سنه gazānuñ serveri vü mücāhidinüñ serdefteri seyf-i meslül-ı
 عبدالملك بن مروان meydān (10) Ḥālīd Ḥayder Nişān Mālkoçoğlu Bālī Beg’e
 65 جلوس سنه Selsere Vilāyetünüñ eyāletini virüp (11) Buğdān’a aķın virdi.
 شهر Def ‘ī-yi aķıncı cem‘ kılup Tūnā-yı geķüp Buğdān ilini (12) nehb
 60 عمرش 86 دخلت ü ġāret eyledi. Ḥūr ü ġulmān Şurātlu cevārī vü ġulmān
 وليد بن عبد الملك ele girüp (13) mālīyle çadırları Ḥaridūt şuyına köprü durup ve
 86 جلوس سنه geķüp ol mā‘mūr ele ġüne (14) segirdim ķoparup kendü biñ
 شهر miķdār var kişiyile Dön ara durdı. (15) Būğdān bunı tecessüs
 48 عمرش 95 دخلت idermiş fırsatdur diyü kendü ‘askeriyile vü ba‘zı (16) şanādīd-i
 küffārdan gelen a‘vān-ı anşār ile müteveccih oldı. Ol serdārlaruñ (17) cihāngīri
 vü ol merdānlar meydānunuñ şimşīr-yi küffārı görüp keşretinden

26.a

سليمان بن عبد الملك (1) vehmitmeyüp sancāğını bir miķdār ādemle gezüp yanında
 96 جلوس سنه bulunan ḥalkı alay (2) eyleyüp Allāh’a tevekkül idüp el şimşīre
 شهر urdı. Ol leşker-i bī-girānla cān u dilden (3) Aḥşāma dek ceng idüp
 سنه 45 عمرش 99 دخلت ‘ālemi ‘adūnuñ başına tenk eyledi. Hīç vechle düşmen (4)
 حضرت عمر بن عبدالعزيز zafer bulmadı. aḥir gördi ki düşmen tırdıķça zīyāde oldı
 99 جلوس سنه ve ġüşiş ġüşiş (5) Bām’dan Şām’a irişdi. Aḥşāmın ol sancağıyla
 شهر olan kimesneler gelüp ḥarbe mulḥaķ (6) oldılar, şeb irüp leşker biri
 101 موتش سنه birinden ayrıldı. Ol gice küffār-ı Mālkoç geldi (7) diyü, ‘azm-i firār
 سنه 39 عمرش idüp ‘īnān-ı ġurbet me’menlerine ma‘tūf idüp münhezim oldılar. (8)
 يزيد بن عبد الملك seḥerden mü’mınler māķām-ı iltihāme geliceķ gördiler ki kāfir

101 105 29 105 19

اشهر جلوس سنه 3 امارت 101
 موتش 105
 عمرش 29
 هشام بن عبدالمك 105
 جلوس سنه 105
 امارت 19 اشهر

101 105 29 105 19

اشهر جلوس سنه 3 امارت 101
 موتش 105
 عمرش 29
 هشام بن عبدالمك 105
 جلوس سنه 105
 امارت 19 اشهر

(13) Cihānuñ dürlü dürlü işleri var

سنه موتش سنه 125

Virir gāhi sūrūr ve gāh āzār

عمرش 53

14) o kāt fikreyleyicek ehl-i idrāk

Ne dilşād olmalu bunda ne ğamnā

زيد بن وليد (15) mazmūn-ı veḥī-yi mūnezzel ü mefhūm-ı kelām-ı mu‘avvel-i

جلوس سنه 126 mantūkı oldur ki taḡallüb-i rüzgār u te‘āḡub-ı leyl ü nehār-ı ‘ālemi

موتش 126 سنه امارت 5 اشهر ber ḡarār eylemez elbette ki

امارت 3 اشهر عمرش 40 سنه

وليد بن يزيد موتش 126

جلوس سنه 126 عمرش 90 سنه

26.b

ابراهيم الزيد (1) Şubḡ-ı rüşen ki şeb-i tār olur. (2) Çün Şultān-ı ‘ālīşān

جلوس سنه 126 Adana vü Tārsūs cānibinde olan ḡişārları (3) müstaḡkem

عمار 3 شهر idüp müstaḡfaẓlarını vaz‘ kıldı vü sedd-i sūğūr içün serḡadde

127 موتش Ferhād Āgāyla (4) Mūsā Begi ҡomışıydı. İttifāk ol eṣnāde
 38سنة sultān-ı Mısrıla emher-i ekrem ü mülk-i (5) ‘āzam pādişāh-ı
 ıış سنة şāhib-i ṭabl u ‘ilm ‘Alāü’d-devle Beg arasında muḥālefet
 olup (6) anı ümerā-yı Şām u Haleb memleketden
 ııal‘-ı ıam‘ kıılmağa hep kemāl-ı ıudretlerin (7) şarfitdiler. Ol dāhı
 ııhz سنة Şultān-ı ‘ālī-yi menķabet ḥazretinden mu‘āvenet, ḥimāyet
 ıı telāb (8) eyledi. Aḥbār-ı ehl-i cihāddan istimdād idicek,
 ııış موتش Kırmān Beglerbegisi (9) Yaķūp Paşaya ḥayli ‘asker ıoşup
 ıııhz سنة mu‘āvenete gönderdiler. Ćūn Rūm leşkeri ‘Alāü’d-devle (10)
 ııı muķārin olup mu‘āvin oldı. Şām leşkeriyile buluşup
 ıııhz سنة ııı abtd sfac ولادت سنة (11) ııı Şalīb-i Haleb Beginüñ başın kesdiler ve
 ıııhz سنة ḥayli adam esīr eylediler. Bu ğalebi görüp (12) ‘Alāü’d-devle
 ıııhz سنة āṭmā‘ idüp ol münhezīm olan leşkerüñ ‘aķabince
 ıııhz سنة gitdiler. (13) İttifāk ol eṣnāde Şām Haleb leşkere
 ıııhz سنة mu‘āvenete Mısr’dan dört, biş biñ (14) mükemmel
 ıııhz سنة müsellah ııı gelüp bu münhezim olan leşkere
 ıııhz سنة yolaşurlar, dāhı ğayret ü ḥimāyet (15) idüp dönüp gelen ḥalk
 ıııhz سنة müteferik ü ğāfil iken muķātele eylediler. Derbend idi, müctemi‘
 (16) olamayup Żarrūrī Rūmīler dāhı münhezim oldılar. Bu ğavāyılūñ⁹⁹

سلطنت 10 سنة 1 اشهر	محمد مهدي	سلطنت ııı سنة ııı اشهر
موتش 169	ولادت سنة 122	موتش سنة ııı
عمرش 42سنة	جلوس سنة 158	عمرش سنة 48

⁹⁹ Metinde “عوایلی” yerine “غوایلی” şeklinde yazılmış.

27.a

140 موسى الهادى سنه (1) ġalāvīsi esbāb-ı tecdīd-i viḥṣet ü mucib-i tezyīd-i
 جلوس سنه 169 سلطنت 1 سنه 1 شهر
 170 موتش سنه mu‘ādāt āşikāre olup iḥzār-ı eṣās-ı kār-zār-ı (3) iştigāl
 gösterdiler. Āḥir-i emīr-i Kebīr Uzun Özbek Şām u Haleb ü
 Dimāşķ (4) leşkeriyile Adana ve Tārsūs’uñ kılā‘-ı bikā‘-ı inzā‘-ı
 170 جلوس سنه 145 ولادت سنه nizā‘ine iḥdām-ı tām idüp (5) leşkeriyile gelüp
 193 موتش سنه 23 سلطنت 193 Ol vaķit ol vilāde-i zabt-ı serḥād idenler (6)
 عمرش 45 سنه mezkūr Ferhād Begle Mūsā Begle idi. Yalñız hemān
 165 ولادت محمد الامين سنه nā-gehān bu leşker bī-girān (7) üzerlerine
 193 جلوس سنه gelicek anlar dāḥı yanlarında bulunan adamlarıyla tehevvr
 7 شهر idüp (8) kaçmayup alay-yı bağlayup köpri başına gelürler,
 198 موتش سنه 23 عمرش anda ceng olur. Ferhād (9) Āġā ile Mūsā Begi
 161 مأمون خليفه ولادت سنه katlilerler. Bu şüret-i Kedüret mütezāyīd olup (10)
 198 جلوس سنه 20 سلطنت 5 شهر mücib-i istiḥkām-ı mevād-ı mūḥālefet oldu.
 218 موتش 48 عمرش 11) dāḥı intiķām itmek lāzım
 178 المعتمد بالله ولادت سنه geldi. Ol vāķit Anāṭölī Beglerbegisi Hersek (12) Zāde Aḥmed
 218 جلوس سنه 8 سلطنت 8 سنه 8 شهر Paşa ḥazretler idi. Sultān-ı mucāhidīn cānibinden
 227 موتش سنه 49 عمرش 13) cereyān-ı nāfiz yetişüp maẓmūn-dur
 197 الواثق بالله ولادتش 14) Rabārende, Adana vü Tārsūs ṭarāfına vurmaġa
 227 جلوس سنه 26 عمرش 15) emr-i cihāna ṭā‘a-yı iṭā‘at idüp cem‘ī-i Begler ve Rūm
 16) Rūmīler ile ve Kırmān Beglerbegisi Muḥammed Paşa (16) Rūmīler ile ve Kırmān Beglerbegisi Kāragöz

Paşa Kırmân leşkeriyle paşa (17) hâzretinün hizmetine vardılar. Bu maşlahatda mu'āvenet, mu'āzadet itmege

27.b

206 المتوكل بالله ولادتش سنه (1) ammā hikmet-i ilāhī gör ki hezimate sebeb yine anlar olmışlar-dur. Emr-i vecibü'l-imi'ān-ı 9 اشهر 223 سلطنت 14 سنه 32 موتش سنه 248 عمرش 227 المنتصر بالله ولادت سنه 3) 'atf-ı 'inān eyledi. Adana vü Tārsūs tarafına 6 اشهر 248 سلطنت 6 اشهر 21 سنه 248 عمرش 21 سنه 4) alup iltihāme kaşd idüp zarūrī lāzım geldi 221 ki leşker-i Şām dāhı 5) tiğ-i ikdām ele ala çün 248 mābeyīn-i ferīkeyīn qarīb oldı. Şufūf u kināyet ārāste 6) ü 3 سلطنت 3 سنه 9 شهر müzeyyen oldı. şukāt-ı ruvātden mervidür ki hâzret-i 7) mekremet-i şî'ār-ı 'ālī-yi tebār alayın 254 31 سنه 252 217 206 11 257 39 229 23 257 51 242

Anāṭōlī'ye geçicek, Anāṭōlī Beglerbegisi leşkeriyile gelüp mulḥaḳ olup Şām'a (12) müteveccih oldılar. 'Alāü'd-devle Beg dāḥı devlet-i sa'ādetle gelüp mürāfaḳat, (13) müvāfaḳat idüp Dāvūd Paşayıla muşāḥebet, münāsebet kesb eyledi. Leşker-i (14) Şām bu cür'et ü iḳdām ve bu Şatvat u ihtişām görüp vehşet idüp (15) muḳābeleye cür'et idemeyüp memleketleri içine çekildiler yir-i şa'ba arḳa virüp (16) durdılar. Āḥir 'Alāü'd-devle yeyeni düşmeni bunuñ gibi ağır leşkeriyile ḥuşūsen şa'be (17) çekildiler. Aramağı şalāḥ görmediler hem eyyām-ı Temmüz irişüp cihān hemān

28.b

(1) tennūr-ı zamān olmışıdı. Żarūrī Taşili'nde 'inād u temerrüdiden t̄āyifleri¹⁰⁰ (2) kırmağa vü Turgutoğlu ol vāktde Taşsa'be ilticā idüp haşīn (3) yirlerde taḥaşşun idüp sığınmışıdı. Varup anı mütemekīn ü mütaḥaşşın (4) olduğu yirlerden cebren ḳahren çıkarup ḳovdılar, tağyīr-i şūret idüp ḳaçup Şām'a (5) düşdi vü cemī' Taşili'nün şanādīdi muīṭ' ü münḳādlar olup (6) mevād-ı fesād u münḳaṭı' oldı. Mesrūr manşūr istāne-i se'ādete mūrāca'at (7) eylediler. Gelüp Vize ḳurbünde şeref-i ḥāk-ı būsle müşerref oldılar. Mücāzāt, (8) mükāfāt-ı te'ḥir eylediler. Ol eyyāmda Edirne'deki cāmī'-i cedīd-i encāme irişüp (9) tamām oldı. Ebu'l-ḥilāfet devletle mūrāca'at idüp fuḳarāya in'ām u it'ām idüp (10) idüp ḥāş u 'āmme iḥsān-ı mālākelām kelām eyledi, māyide-yi sımāṭı Şofra-ı zemīn gibi (11) hemīn muḳşıṭ-i erzāḳ-ı āfāk oldı ve medreseye 'ulemā vü fuḳalā eḳrānından Mevlānā (12) Behāü'd-dīn'i müderris idüp cāmī'-i refī'ü'l-fenā-yı menī'ü'l-bināye-i imām-ı hatīb-i (13) vaż'-ı ḳılūb-ı fuḳarāya, Şulaḥāye andan naşīb-i ta'yīn eylediler ve ḥuffāz u ḥuddāmdan (14) malları tamām tertīb idüp Şubyān-ı eytām içün mu'ellim ḥāneler eyleyüp (15) dārü's-şifāya ṭabīb-i ḥāzīḳ koyup lāyik ü münāsib olan lāzımları görüp (16) devletle dārü'l-ḥilāfet İstanbul'a mūrāca'at idüp 'izz ü devletle mu'āvedet (17) eylediler

¹⁰⁰ ¹⁰⁰ Metinde “طایفه لر” yerine “طایفلر” şeklinde yazılmış.

29.a

(1) Āmīn yā muğīṣü'l-müstağīṣīn. (2) Gerçi huşûl-i maṭālib-i 'ālem-i kevn-i fesād-ı ekṣer-i muḳaddimāt-ı şaḥīḥü'l-intāce (3) mu'tad-dur derler. Ammā ba'zı mavāḳi'üñ vaḳāyi'inde müşāhada-dür ki tedbīrāt-ı (4) 'aqlī vü muḳaddimāt-ı naḳlī mufīd olamaz. Zīrā 'ilel ü esbāb u tecrübe vü fikr ü şavāb-ı (5) 'ilet-i tām-ı mihr-i merām degül, ḥāşş u 'ām bilir huşûşen feth ü teshīr-i taḳdīr-i ḳadīre (6) menūṭ u merbūṭ-dur. 'Aql-ı selīme vācīb oldur ki irādetin meşīyete ḥākīm-i 'alīme (7) teslīm eyleyüp ḥükm-i ḳazā vü ḳadere rāzı ola (8) ve kelime-i şerīfe-i murtażāviyye'de ki cami'ü'l-fevāyīd-dur manḳūl-dur. (9) Bu kelām ilhām-ı intizām Ibn-Rāvenddiye (10) dāḥı tamām-ı cevāb çü olur ittifāḳ (11) Ḥālīfe-i Zamān Sultān Bāyezīd Ḥān Dārü'l-ḥilāfet Ḳostāntīniye'de (12) kışlayup Rābī'ü'l-āḥirüñ üçünci günü vezīr-i 'ālī-yi maḳām mudebbir-i maşāliḥ-i (13) islām Ali Paşa ki

(14) Ri'āyet eyler idi ḥāşş u 'āmmı ilāhī rūḥunuñ cennet-i maḳām-ı

(15) ḳāyim-i maḳām u nayib-i munāb idinüp ḳapu ḥalkınuñ ba'zen ve Rūmili (16) Beglerbegisi Ḥalīl Paşa-yı vü Anāṭöllī Beglerbegisi Sinān Paşa-yı murāfaḳata, (17) muvāfaḳata ḳoşup İstanbul iskelesinden 'ubūr idüp mecāzāt u mükāfāt

29.b

(1) Şol-ki iktizā'-ı satvat-ı kahramān-ı saltanat u celāl u irtizā'-ı şifat-ı kudret (2) ü hibret-i ber kemāl-dur ihmāl itmeyüp kemālinde icrā ide gayret-i cibillī vü hamīyyet-i (3) tab'ī-yi muḳtażāsınca leşker-i zafer eşeriyle Kirmān'a varup andan Adana cānibine revān (4) oldu. Varup anda bir kāl'e-i mühkemi bünyād eyledi. İstihkām bir derecede kim (5) meger kazā-yı mübrem aña destres bula vü bundan gayrī ol serḥadde (6) olan kāl'alardan biş alt pāre kāl'alar aldı vü hem Bulgārtağı cāniblerinden (7) evc-i şişār-ı sipehr-i miḳdar dāḥı cebren, kahren aldı. Andan manşūr u muzafter-i (8) leşker-i nuşrat-ı eşeri Cigersūs¹⁰¹ üstine gelüp ol huşn-ı ḥaşīn-i pūr kār (9) u İrkāt¹⁰² kāt devr idüp evvel iyilükle istediler, ammā nāyib-i Şām (10) emīr-i zū'l-ihtirām muḥāfaẓa-yı kāl'e maşlahātiçün şişāra girmiş idi, virmedi. 'Āķibet (11) ceng ü cidāl ile ḥalk şişārı bī-mecāl eyleyüp kām u nā-kām ellerinden alup (12) anları düşmenkām eylediler. Tuṭulup cemī'si esīr oldılar. Hūr u ḥakīr Āstāne-i (13) felek-i nazīre götürdiler. Bunca pāre maḥfūz u mühkem şişārları alup Adana gibi metīn (14) ü müsteḥkem kāl'e-i yād memleketde bünyād idüp Şūruna götürünce leşker-i manşūr-ı (15) Rūm ḥayli bī-ḥuzūr olup devābuñ ḥālī ḥarāb oldu. Huşūsen ceyş-i guzātde (16) ba'zı mühlik-i emrāz-ı āriẓ oldu. Bu miḥnet ü maşakḳat ve bu 'āriẓe vü zaḥmet (17) ḥibetlerünüñ kıletlerine 'illet oldu. İttifāk leşkerüñ za'fın añlayup Leşker-i Şām-ı

¹⁰¹ Metinde “جكرسُر” yerine “جكرسُس” şeklinde yazılmış.

¹⁰² Metinde “ارغات” yerine “ارقات” şeklinde yazılmış.

30.a

(1) ‘asker-i zālām gibi genc inzivāde mutevārī iken (2) diyüp cenge iḳdām idüp muḳābele emrinde ihtimām itdiler. Sene-i mezkūrde, (3) ğurre-i Ramazānda Bekrāzṭāğ’ın geçdiler, geçmege ihtimāl yoğıydı, zīrā vezīr-i bezr-i cemher-i (4) Nāzīr-i Aḥmed Paşa ol vakit ḳapudān idi. Gemiler ile (5) Şāmīlerūñ rehğüzārların sedditmiş idi. Ammā ittifāḳ-ı bād-ı cenūb (6) esüp gemiler kenāre sürmiş bulındı geçüp cevvi cihān sāḫiline (7) cān atup irişdiler. Andan Kızılcaırmaḳ’dan geçüp Ramazānuñ (8) sekizinci gün gelüp leşker-i Rūm ile teḳābül-i Şubḥ u şām gibi muḳābele oldılar. (9) Cemī‘-i sulṭān ḳulları vü Şām u Haleb-i melikū’l-ümerāsı vü Tarablūs ü Şa‘īd (10) ü Remle nāyibleri vü ümerā-yı ‘ālī-yi maḳāmlardan Temrüz Beg ki emīn-i silāḥ-ı sulṭāndur (11) ve Ḳanad ki emīr-i kebīre-dür, ḥamşimāye ki ḳul içinde Şaḫib-i seyf u tedbīrdür (12) ¹⁰³Durgudoğlı vü Ramazānoğlı vü Türk ü Tāt u ḳabāyīl-ı ğarb (13) hep beliydi. Özbek, serdār-ı leşker-i cerrār idi, alaylarını demürden (14) ḫişārlar dönderüp yormadı. Şām leşkerünüñ muḫāşamaya muḳādeḫeyye (15) geldüğün göricek leşker-i mucāhīdin dāḫı hemīn be-nevbet tarşīf-i Şufūf (16) u tertīb-i ketāyīb idüp ol şafdur, mızzmār-ı şecā‘et-i seyf-i meslūl-ı (17) meydān-ı mübārezet ‘Ali Paşa Raḫmetü’l-Allāhi ‘aleyhi ta‘ālā dāḫı mu‘inehüm sāyende Anātolī

¹⁰³ Metinde “طرغوت” yerine “درغوت” şeklinde yazılmış.

30.b

(1) ‘askeriyile Sinān Paşa-yı koyup meyserede Rūmili ‘askeriyile Hālīl
 (2) Paşa-yı kodı vü kendü kapu halkıyıla şadırdı turup ğarbī yeñiçeri
 (3) öñüne dutup top tüfegleri müretteb idüp dökme kalkanları vü
 arabaları (4) leşker-i cerrāre hişār-ı üstüvār eylediler ve Velīnoğlu
 Aḥmed Paşa (5) vü İsfendiyāroğlu Kızıl Aḥmedī vü Tırḥānoğlu Ömer
 Begi vü Ornuzoğlu Aḥmed Begi (6) yanına aldı, şöyle ittifāk itdiler ki
 düşmen her kanķı cānibe gelürse (7) cānib-i aḥir aña mu‘āvenet eyleye
 vü’l-emirü’l-cenāḥ ḥaşmın gözde Özbek (8) gördi. Leşker-i ğuzāt cevvi-yi
 Fırat gibi kāyināt ihāte eylemiş. Bu varıadan (9) necāt müşkil-i
 mütefekkir ü muteḥayyır olup def‘ī sultānuñ (10) ḥāş kullarıyla kalbde
 durup yemīninde Dimaşķ melikü’l-ümerāsın (11) ümerā-yı Etrāk u
 Çerkesleriyile koyup yesārında Haleb melikü’l-ümerāsın (12) ve ol
 cāniblere müte‘allık leşkerleriyile çün şaff-ı cenāḥeyn emri tamām oldı,
 (13) iki cānibden cenge müteveccih oldılar. Telāķi-yi Şufūfa Mısrīler
 cür’et idemeyüp (14) Leşker-i Şām’dan Temrüz Begle nāyib-i Haleb
 dört biñ sultānuñ (15) ḥāş kullarıyla ne kolayup Anāṭölī cānibine at
 saldılar. Zīrā hem şiddet (16) seferi anlar zīyāde çeküp hem Şabiķen
 şikestlük anlara vāķi‘ olmuşdı, (17) andan za‘f-ı kalb gelmişdi, muķābele
 eylemediler. Rūmilin’den mu‘āvenet mercüyıdı.

31.a

(1) Zîrâ müşâverede muṭārahada şart olınmışıdı, çün anlardan mu‘āvenet (2) ihtimālî kalmadı. zarūrî anlar dāhı mümkün olduğça ceng idüp ‘āmî-yi şāmîlere (3) tengitdiler. Āhîr Ornuzoğlu Aḥmed Begin ‘îsâ Beg ü Süleymân Beg (4) nām iki nevcivân-ı pehlivân oğulları ki her biri rûz-i secāde-i şimşîr (5) bürrân idi. Düşüp kırmân Begler gemisi Ya‘kûb Paşa münkesir olup (6) meymeneye münhezim oldu. Zarūrî beglerbegi Sinân Paşa sancāķ dibine geldi, (7) ammâ Anāṭolî ‘askeri orduya varınca gerîzân oldu. Anları kıva gelen (8) ‘asker orduya uğrayup yağma eylediler. Dönüp leşkerine müracā‘at idecek, (9) gördiler ki Rûmîlerüñ kalb-i kûh-i kâf var, ber qarâr zarūrî firâr-ı ihtiyâr (10) eylediler. Ammâ ekserî tu‘me-i şimşîr-i şikâr oldu. Halâş olanı dāhı seyf ü sināndan (11) haste idi. Āhîr ‘Ali Paşa râyât-ı nuşret-i âyât-ı âheste âheste yürüyüp (12) Özbek’e müteveccih oldu vü Halîl Paşa âdem gönderüp Rûmîli Leşkeriyile (13) ol-dāhı yürüsün vaķt-i fırsat-dur, yararları kırıldı. Düşmen sehil-i (14) düşmen-dür aradan götürelim dedi. Mümkün olmadı yerinden hareket (15) itmedi. Havâdis-i rûzgâr görmüş degil hâdis kişiydi müteḥayyir olup (16) turdu belki ‘Ali Paşaya ğaraż-ı olduğıçün itdi, derler. Paşa dāhı gördi ki (17) bunlardan mu‘āvenet yok ğayret idüp tiğ-i ḥamîyyet ele alup hemân

31.b

(1) kapu halkınıñ yanında bulunanlar ile tevaqquf itmeyüp tehevür idüp Özbek'e çatup (2) oklar atup seyf ü sinānla meydānı kana ğarķ itdiler. Āhır, ʿavn-i ilāhī yetişüp (3) Şāmīleri başup meydāndan çıkardılar. Şāmīler gördiler ki necāt-ı celāde¹⁰⁴ vü şıḥḥat (4) Firārda-dur diyüp aḥşam karañulıgunda dönüp (5) suyu geçüp Haleb'e dek kaçdılar. Kıp kırmağa muḳayyed olmadılar. kimini var ola diyü ve hem (6) paşanuñ yanında ol zamānda hemān seksen toḳsan pādīşāh kulu (7) bulundu. Baʿzı kendü kullarıyla vü Ūrūmili¹⁰⁵ beglerinden Yaḥyā Paşa ʿazīmü'ş-şānla (8) hemān Muştansıroĝlı Maḥmūd Beg hem'inān olup muzārebede, muḥārebede paşaya (9) mu'āvenet, mu'āzadet itdiler, sāyīri temāşācı oldu. (10) ʿAli Paşa dāḥı mansūr u mesrūr ordu-yı humāyūna mūrācaʿat eyleyecek, (11) gördi ki ol ülger gibi leşker-i Nenātü'n-naʿiş var tārümār olmış. (12) Ḥaymelerde oturandan, durandan nişān hemān sūtūnla ḥargāhla (13) evtād idi, Bu ḥāle ḳalb¹⁰⁶ ğāyet ḥazīn oldu. Zīrā düşmeni istiḳābe (14) mecāl ḳalmadı. Belki ol gice anda tavaḳḳufa taḥammüle ihtimāl ḳalmadı. İḳtiḥāmın bile (15) olan ʿizām u kirāmla müşāvere, muṭāreḥe eylediler. Şavāb anı gördiler ki (16) şol-ki eşās-ı cidāl u esbāb-ı ḳitāldur ve ḥazīne-i ʿāmireye mūtaʿallıḳ-i māl u menāldur (17) Adana ḳalʿesine ḳoyallar dāḥı ḥıfzına yarar ādemler ḳoyup kendüler yanlarında bulunan

¹⁰⁴ Metinde “جلادة” yerine “جلاده” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁵ Metinde “روم ايلي” yerine “اوروم ايلي” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁶ Metinde “قلبي” yerine “قلب” şeklinde yazılmış.

32.a

(1) ādemler ile mūraca‘at eyleyeler paşa razı olmayup (2) diyüp tarīk-i sūkūn u şübūt tercīh eyledi. Ol gice anda oldı. Ertesi (3) cemī‘-i esbāb-ı Adana’ya koyup gördi ki yanında ādem kalmadı hep gitdi. (4) Zarūrī ol-dāhı yanında kalan ādemler ile Kırāmān’a varup oturup (5) düşmen cānibin tecessūs itdi. Düşmen dāhı münhezim olıcaķ, ba‘zı Bağrāz (6) cānibine kaçdılar, ba‘zı Özbek’le gitdi. Ammā Bağrāz canibine gidenleri hāzret-i (7) Aḥmed Paşa gemiden çıkup halkı piyāde idüp yolların alup (8) ekşerin kılıcdan geçirdi. Şoñra sultān-i cihāndan fermān-ı lāzım (9) ü’l-iz‘ān gelüp Kırāmān’da¹⁰⁷ iken leşkere icāzet viridi. Rūm (10) leşkerünüñ çekilüp İçel’e gitdüklerin berü Arsān Begi varup kaçarken (11) Özbek’e haber virmiş. Ol dahı kaçan kullara ulaķ gönderür vü dönerler. ‘Osmānīlerüñ (12) müteferriķ oldukların bilüp vehimleri gidüp Adana tāze bināydı, dāhı (13) koruyup istiḥkām bulmamışdı vü düşüp üşüp muḥāşare eylediler. (14) İttifāk-ı kudret-i ilāhī-dür ki bir kullada¹⁰⁸ Topotu vü Kömürçe var idi (15) nā-gāh od duşup ol kula ḥarāb olup esbāb-ı ceng (16) nihāyet buldı. zaruratla birkāç gün ceng olup ahır ḥişārı virdiler. (17) Beliyyāt-ı mütetaliyyeden ḥalāş oldılar. Bu ceng-i ‘āzīmüñ keyfiyyet-i ḥāl-i sultān-ı ‘āleme

¹⁰⁷ Metinde “قارمنده” yerine “قرمنده” şeklinde yazılmış.

¹⁰⁸ Metinde “قله ده” yerine “قلاده” şeklinde yazılmış.

32.b

(1) ma‘lûm olıcaķ, firāre bādī olanlara hışm idüp evvel aragöz Pařa-yı (2) diyüller, kısdı Sinān Begi vü ıraloğlı İřhāķ Begi vü oca Paşaoğlı (3) İskender Begi vü ākrī Sinān Begi vü sāyir umerādan ol emrde müşterek (4) olan muħanneřleri götürüp ĥabs idüp āħir-i zeħf-i firārı evvel sen (5) iħtibār itdün bu günāh senden tekrār vāķi‘ oldı, diyü aragöz Pařaya (6) siyāset eylediler. Sāyirlerini müddet-i medīdiyle maħbûs itdüklerinden řoñra ‘afv (7) idüp manşab virmediler, nice zamān ‘aķibet řānlarına göre birer cihet-i (8) iħřān eyledi. Ammā ‘Ali Pařanuñ kemāl-i řehāmetin ve nihāyet-i řecā‘atın (9) işidüp ve beglerün ‘adem-i mu‘āvanetin bilüp yine mesnedinde muķīm idüp (10) velīm-i¹⁰⁹ iħřānlar eyledi. Ammā Ĥālīl Pařanuñ yolda yoldaşlığı oķunmayup aħrāř-ı (11) fāsidesiķün ‘arż-ı pādiřāha götürdüği ĥalel-i mükāfāt ‘azlidüp (12) Oħrī sancāđını virdiler ve Rūmili Begler Begligini Yaħyā Pařaya virdiler (13) ki Pulüng-i veđāydı vü Adana cenginde kemāl-ı řehāmet ü farť-ı řecā‘at ĥāř u ‘āmmе (14) ma‘lûm olmışıdı. Ammā sultān-i Mışr ‘āķibet-i endiş idi, encāmkārı (15) mülāħaza eyleyüp müřālaħaye mesā‘ī olup diyüp bu mařlaħata (16) a‘yān u erkān vesāyiť vesāyil idinüp istiđfār u isti‘zār (17) idüp istiřfā‘a vü tazarru‘a başladı. Zīrā muħālefetün munāza‘atuñ istimrār

¹⁰⁹ Metinde “وليمة” yerine “وليم” şeklinde yazılmış.

33.a

(1) iştidâdi zevâl-ı memlekete vü hal^c-i saltanata sebep olur, eger bir def^a dâhı Leşker-i (2) Rûm hucûm idicek olursa, hâlleri ma^clûm idi, cevz-i me^cdûd gibi bir miqdâr (3) kul idi. Eger bir kere dâhı ceng ü cidâl olsa, mücadeleye mecâlları kalmamıştı, (4) kırılmış idi. Mâlik-i zimâm-ı mehâm-ı enâm ü nâzım-i menâzım-i ihkâm-ı İslâm-ı hâkimî hükâm (5) hazret-i Sultân Bâyezîd Hân alîşân-ı Sultân-ı dindâr-ı u Husrev-i şerîat-ı şîâr idi. 6) Müslümânların çekdikleri ta^cabı görüp fi'l-cümle gâzab geçüp âteş-i hışmı (7) muntafî oldu. Kerîm ü rahîm Pâdişâh idi, terahhüm idüp istedügi (8) yerleri alup günâhlarından geçti. Çün bu mevsîm-i mezkûrde 'Alî (9) Paşa devlet Âsitânesinde istikrâr bulup vezâretde istiklâl (10) buldı. 'Alâü'l-devle Beg kendülere gelmeyüp huku^k-i ni^cmet bilmeyüp (11) muvâfakat muhâleşet olmadığını mecârî-yi 'amâlinden ve bâ'zı akvâlinden, (12) ehvâlinden anlamıştı. Pâdişâh-ı dîn-i penâh-ı işyân u hukûkuna vü nisyân (13) hukûkuna gâyet de incindi huşûsen Sultân-ı Mşır ile mu'âdete illet-i tām ol (14) olmuştu. Aña mu'âheze vü mükâfat lâzım geldi. İttifâk 'Alâü'l-devle (15) karındaşı Bırak Beg ol eyyâmde Mşır'dan kaçup Rûm'e gelmişti. Anı 16) 'Alâü'l-devle yerine naşbitmek lâzım geldi. Zîrâ du rû-yı ehl-i nifâk (17) mülâhaza eylediler.

33.b

(1) diyü maşlaḥatda Bıraḵ Bege mu‘āvenete Ḥazar Begoglı Muḥammed Paşa-yı vü Mincāloğlu (2) Ġāzī İskender Begi ki ġazīlerüñ serbāzıydı vü Qırmān Beglerbegisi Muştanşıroğlu (3) Maḥmūd Bege ḵoşdı. Ammā Maḥmūd Bege şöyle emrolınmışdı ki Qırmān ‘askeriyile (4) ḥāzır ola ihtiyācı olurşa, var ola ḥāzır ol eṣnāde Bıraḵ (5) Beg varup Qırşehrin’e ḵarīb bir ḵırda ‘Alāü’-d-devleoglı Şāh daḥı (6) başup ḵavrayup tutdı. Gözlerine mīl çekdi. Etrāk’un bu cengde (7) Şadāḵat gösterdiklerine i‘timād idüp Maḥmūd Bege ḥaber göndermeyüp Rüm leşkerünüñ (8) tamām gelmesine taḥammül itmeyüp bī-tekellūf ‘Alāü’-d-devletüñ üstine hücum eyledi. (9) Ol-dāḥı ḵarındaşınıñ bu tedbīrinden tedmīrinden ḥaberdār olıcaḵ. Çār u nā-çār (10) leşkerin cem‘ ḵılup ḥalkına keyfiyet-i ḥāl izḥār itdi. Cem‘isi bu ḵāziyye-i işidüp (11) melül u şikāste oldılar. Zamān-ı muḵābele vü vaḳt-i muḵātele-i ḵuvvet-i ḵaribeye gelicek. (12) ‘Alāü’-d-devle Maḥmūd Begi Bıraḵ ağızından bir telbīs mektüb gönderüp (13) falan günde muḥāşama mücādele iderüz i‘timādum, i‘tikādum Qırmān ‘askerine-dür. (14) bilḥamdillāh il ve gün Türkman baña döndü. Eger gelmek ihtiyāc olursa, (15) Ulaḵ varduğı gibi ḵalḵasın dimiş. Bu ḥud‘eyle Maḥmūd Bege ihmāl virmiş. (16) bıraḵ dāḥı bu ḥaberdan ġāfil yanında hemān birḵāç Türkman’la Mincāloğlu yanında (17) ba‘zı Rümliyle İskender Begdar Muḥammed Paşa ile ḥaberi kimesne yoḵ anlaruñ

34.a

(1) dahı halkı müretteb, mükemmel gelmiş degül kemāl-ı ğafletde fırsat-ı ğanimetdür diyü ‘Alāü’-d-devle (2) başgın idüp münhezim itdi. İskender Begi tutup oğlu Mincāl beg, (3) baş kesüp Bırāğı kaçurdi. ‘Arab’a i’timād u i’tizād idüp (4) haddinden tecāviz itmek kaçd idecek, Anāṭölī Beglerbegisi Aḥmet Paşa hizmetlerine (5) emrolındı ki Anāṭölī leşkeriyle üstine var olduğu sulṭān-ı cihāndan (6) bu derecede ğazab añlayacak işine peşīmān olup ‘avān-ı enşārın (7) pür şān idüp kendü Şa‘be taḥaşşun itdi. Çün ğarḳ-ı şecā‘at-ı (8) Ebü’l-ḥilāfet hareket idüp sevret-i ğazab-ı ‘illet olup ğāyret (9) ü ḥamiyyet muḳtāzāsınca nebt itdi ki devletle kendüler darü’l-ḥilāfetden çıkup (10) Anāṭölī cānibine müteveccih olup ḥaşmaya mucāzat mükāfāt ide vü bu buhāneyile (11) yine şāmlu’ya tolaşup tamām-ı intikām ide. Bu ḥışm-ı kīn ile hemīn (12) şikāh-ı Şürādıḳāt u ḥiyām-ı celāl-ı Üsküdar’a geçüp cemī‘-i ‘askere tenbīh olındı (13) ki pādişāh-ı gerdün-i penāh-ı sīpāh-ı devlet ḥavāşla darü’l-ḥilāfet İstanbul’dan (14) geçüp Beşiktaş’a kondı diyü sefere da‘vet itdiler mihr-i mersā-yı sipāhiyile (15) muselleḥ ü müretteb Āsitāne-i sa‘ādete ḥizmete yüz sürüp geldiler. Cem‘iyyet (16) idüp Şāmluyıla ‘Alāü’-d-devle’ye dest urmaya müşavere vü muṭārahede eylediler. Ba‘zı erkān-ı devlet izḥār-ı celādet idüp istīnāf-ı ‘adevete niyet itdiler.

34.b

(1) ammā bazı ehl-i fıtnat-ı şaḥib-i devletler sulṭān-ı marḥamet
 ‘adete naṣiḥat idüp (2) bunca müddetdür ki abben ‘an-cid işiñüz
 kafire cezā u ğaza-dur şimdi şimdi müslümānlar ile (3) mü‘ādāt u
 muḥāşama-ı ‘alāmet-i sa‘ādet degüldür, didiler. ‘Alel-ḥuşuş sulṭān-ı (4)
 ‘ālī-yi menzilet-i cemşid-i mertebet-i şāmīlerüñ günāhlarından ḥarameyn-i
 muḥteremeyn ḥürmetine (5) geçüp ‘uḫūbet itmege ‘ahd ü himmet
 itmişdur. Nakz-ı ‘ahd ü fesh-i mişāk sulṭānlara (6) münāsib degül
 ‘afūv-ı iḥsāna peşmān olmaḵ nā-ḵadr-ı noşḵān-dur, dediler. Cell-i
 (7) himmetüñüz ve kemāl-ı nihmetüñüz ğazāya maşrūf eylek. Zīrā
 netīce-i esfār u ğāyet-i (8) kārzār-l taḵarrüb-i perverdigār u tevsī‘-i
 Ekṭār-l diyār u ḥaşre dek ḥayr ile (9) iştihārdur. Çün bu maḵāşid-ı
 Küllīye vü meṭālib-i aṣlīyye ḥuşūline sebeb-i ma‘ārik ü maġāzīdür, (10)
 yine aña mübāşeret gerek mā-māzā¹¹⁰ Ālī ‘Osmān’a (11) cānib-i
 sübhāndan iḥsān olan hümā ğazā-dur. Bu devlet ol hizmet (12)
 muḵābelesinde iḥsān olmuşdı. Ehl-i ‘adevenüñ ‘işyāne göre ‘uḫūbet (13)
 olınmışdur. Afūv-ı iḥsāna peşīmān olmaḵ, lāyik-i mürüvvet ü münāsib-i
 fütüvvet (14) degül-dür didiler. Muḵtażāsınca (15) ilhāb-ı iştī‘āl-ı
 ğazabını teskīn etdiler. Sulṭān-ı raḥīm-i kerīm pādīşāh idi, (16) diyüp
 olan mācerāları unutdı, diyü (17) ‘özür ḥavaşlığı ḵabül idüp Anāṭölī

¹¹⁰ Metinde “ما مضى” yerine “مامازا” şeklinde yazılmış.

35.a

(1) cānibine geçmeden ferāġāt eyledi. Maḳṣūd olan¹¹¹ eli ġüni Hūd-ı Şāmlu'dan aldılar. (2) nizā^c-ı münḳati^c oldu. ‘Alel-ḥuṣūṣ istiṣfā^a, istiṣlāḥa Tūnus Pādişāhı (3) Sultān ‘Oṣmān ol zamanda mūrasele idüp emti^e-i fāyika vü āḳmişe-i (4) lāyika ile tūḥef ü hedāyesi içinde teberrük bir müteberrik muṣḥaf-ı mecīd ile (5) bir cildde tamām-ı buḥārī gönderdi vü bunları muṣādaḳat-ı müsālemet-i (6) maṣlaḥatına ṣefī^c idindi. Biḥamdillāh muḥaṣṣılū'l-merām maḳṣātları tamām oldu (7) vü bu mācerāler oldu derler ve hem sene-i mezkūrde (8) Temmūz'un yigirmi dördünde Şa‘bān ayınuñ yigirmi ikisinde yekṣenbe ġün yaġmūr yaġup (9) ṣā‘ika inüp at meydānı altında Topotı maḥzenini tūtuṣturup (10) bī-nihāye evler ve ādemler helāk eyledi vü bu tāriḫ-i mezkūrde şehirlerde vebā oldu. (11) Sultān-ı muaffer dāḥı cem^c olan leṣkeriyile Yaylaḳa gider varup Gölmece'ne vü Muzeffere (12) cāniblerini seyr ü ṣikār idüp devletle Edirne'ye gelüp birḳac¹¹² ġün tūrup (13) yeñi ‘imāretde ḥeyrāt u taṣadduḳāt idüp Edirne'nüñ fuḳarāsın ve ġurabāsın (14) in‘ām u iḥsānla aġnīyā eyledi. Andan devlelet ü sa‘ādetle geçüp (15) Dārū'l-salṭanat ve Medārū'l-ḫilāfet İstanbul'a geldiler. (16) ‘Ādet-i cibllī vü ṭabi‘at-ı aṣlī-yi aṣl-ı (17) fiṭratda vü bidā-yı ḫilḳatda mesīret üzerine meftūr olursa ‘āḳibet

¹¹¹ Metinde “اولان” yerine “اولن” şeklinde yazılmış.

¹¹² Metinde “برقاچ” yerine “برقچ” şeklinde yazılmış.

35.b

(1) yine anuñ üzerine mecbūr olur. Meşhūr-dur, çün sultān-ı salātin-i (2) cihān Bāyezīd bn Muḥammed Hān ābā'-ı kerāmı u ecdād-ı 'İzāmı resmince ğazāye niyet (3) idüp Rūmili cānibine 'ātf-i 'Īnān eyledi. İtifāk tārīḫüñ (4) mubeşşir-i fütūḫāt-ı sübhānī vü muḥabbir-i 'ināyet-i mutevālīye-i (5) rebbānī yetişüp bir berīd-i pūr nevīd gelüp Mātyāş kırāluñ nefsi ḥasīsinüñ (6) zavālı ü cesed-i ḥabīşenüñ cehennem-i intikālī āḥbārın götürdi vü silsile-i nesl-i (7) bed aşı-yi munkatı' olup maḳtū'ü'z-zeneb ḥuruh döndi, dindi. (8) Hemān bir Ā'rac (9) oğlu ḳaldı. Hemān ol-dāḫı devr-i fenāden millet-i naşārā'da ḥor-ı muḳarrar-dur (10) ki 'avretinden ğayr-i ola nā-i'tibār idüp pādişāh avınmazlar. Çün bu ḥaber-i (11) meserret-i fezā dāḫı bā'is-i musaferet ü ğazā oldı. Zārūrī pādişāh-ı (12) mehdī-yi sīret ü mühtedā-yı ḥalk-ı 'ālem-i muḳtedā olup Cemāziye'l-āḫirün (13) yidisinde pençşembe günü İstanbul'dan göçüp Edirne'ye vardı vü yigirmi (14) birinci güninde Edirne'den göçdi, Rūmili'ne müteveccih oldı. İtifāk (15) ol eṣnāde Süleymān Paşadan dāḫı ḥaber gelüp Engerūs'uñ fetretin derbānler (16) içinde olan muḥālefetin beyān idüp Beligrāt Bānınuñ cānib-i Āstāne-i sa'ādete (17) teveccühin i'lām eyledi. Zīrā Beligrāt Bān'ı gördi. Kraluñ ḥalef-i nā-ḥalefi

36.a

(1) kral-ı zāl olmāğa münāsib görilmedi. Mābeyīnlerinde muhālefet oldı. İzhār-ı (2) uhuvvet ü şadākat idüp Süleymān Paşayla şöyle ‘ahd ü peymān eyledi ki (3) eger murād idinürse, bu sūr-ı pürserveri vurup taht-ı taşarrufında olan (4) hışārlar ile varup ve urup bedreka-ı sipāh-ı nuşret-i penāh ola vü cemī^c (5) Engerūs ilini alıvere. Zīrā meşhūr-dur ki Beligrāt kilid-i memleket-dür. şanādīd-ı (6) kuffār anuñ istizhāriyla saltanat iderler. Yoksa tamām ol dīyār-ı muṭī^c-i ehkām-ı (7) hükām-i ehl-i İslām olurdı. Bu mu‘āhede-yi muḳarrar eylediklerinden soñra Süleymān (8) Paşa dāhı pāye-i serīr-i ālāye i‘lām eyledi. Andan hāzret-i hudāvendigār-ı (9) kāmkar dāhı Beligrāt niyetine ‘azm-i sefer idüp Kılbe’ye vardı. Birkāc gün (10) turup göçüp Şōfya’ya vardı. Haber-i cedīde tevekkuf itdiler hem (11) ‘asker-i zafer eşerūñ ba‘zı gelmemişidi. Birkāc günden soñra sipāh-ı nuşret-i penāh-ı (12) bā-ser hem dergāh-ı pādişāh-ı ‘ālī-yi cāhe gelüp müctemi^c oldılar. Engerūs dāhı sulṭān-ı (13) şahib-i kırānuñ cem‘īyetin işidüp satvat u şevket-i haberūñ bilüp fi’l-hāl (14) Leh’den kral getürüp ‘aceleyle beklediler ve ol Beligrāt Bānınuñ vaz‘inden (15) ehl-i İslāmla iltiyāmın añlayup ‘azlidüp yerine gayrī Bān gönderdiler (16) ve kimi kral-ı def‘ī-yi Āstāne-i sulṭān cihāne tekīd-i ‘uhūd u tecdīd-i mişāk için (17) mürāsele idüp bir ‘azīm elçi gönderüp izhār-ı muṭāva‘at u müsāmāhet idüp

36.b

(1) sâbık-ı siyâkınca tevâzu‘lar ve zarâ‘etler itdi. Zarūrî Beligrât kažiyyesi fevt olup (2) Şöfyâ’dan geçüp Menâstır’a gelüp andan Arnāvūd’a mütevccih oldılar. (3) Zîrâ Arnāvūd ‘işyânın, tuğyânın eksik itmezdi. Te’dîb için sefer lâzım idi. (4) Def‘î-yi Menâstır’dan Engrükesre’ye varup Pırlep’den geçüp Depedelen mevâzı‘ın (5) mazârib-i hıyâm-ı leşker-i İslâm eylediler. Eyyâm-ı şıyâm tamâm-ı intizâm ile geçürüp (6) ‘abede-i âşnâmı urup yıkup muğtenim oldılar. Kuffârūñ ba‘zı bu ‘azmi kendülere (7) olduğunu cezm geldikten soñra kuhûf-ı evtâd şâmiḥ-i ḥişâr idinüp cemâ‘at-ı (8) cemâ‘at olup maşâib-i taḥaşşun idüp kârzâr-ı kaşd itdiler. Bu ḥaber (9) ma‘lûm olıcaḵ ol beceneler bir becene var idi ki ḵal‘e-i felek-i üstüvâr var (10) ‘âlî-yi miḵdâr idi ol kūh-i gerdün şukūhuñ kuhûfinde ḥalk ebnuh (11) olup ceng ü cidâle muheyyâ vü müretteb ṭurmuşlar idi. Ḥazret-i ḥudâvendigâr-ı (12) kâmkâr dâḥı Vezîr-i Ā‘zam Dāvūd paşayı Rûmili Beglebegisi Yaḥyâ Paşayıla (13) birḵac sancāḵ u silâḥdâr bölügün ḵoşup gönderdi. Varacaḵlaruñ bilüp (14) kāfir ḥile idüp âdemle gönderüp âmân dilediler ḥarâca baca velḥâşıl (15) cemî‘-i tekellûfât-ı ‘avârız-ı divâniyyeye iltizâm gösterdiler vire isteyüp içlerine (16) âdem taleb eylediler. Paşa dâḥı Minetoḡlı ḥâcacıḡını bir miḵdâr yarar âdemle gönderdi (17) ki varup yazup çize beglige münâsib olanını ayruca yazdı nâzik beden

37.a

(1) nāzenīnler var idi ki her birinūñ ḥūrī gibi ḥüsninde kuşūrı yoğıdı vü semīn-i ten-i (2) semen-i simā-yı dilberler var idi ki ḡulmān-ı rızvānda görse ḥayrān olurdı. (3) Koca cuğa tamām itā‘at gösterdiler. Defter-i encāma irecek itdiler ki nehi min-ba‘d-ı secīnihi (4) üstinden bir cānibe müteveccih oluñ tā-ki leşkerden ḥalkıma tevehhüm itmeyüp ḥuzūr ile (5) inüp emrinūñuz ile ‘amel olana ḥocacık gerçi bilmiş, buyurmuş ḡāzīyidi. Ammā (6) anlaruñ ḥīlebāzlığına aldandı. Becne’den Dāvūd Paşa kılğduğı gibi ol (7) şa‘buñ bir cānibi deñiz idi. Kıpudān Sinān Paşa henüz gelüp deryā tarafın (8) ihāta eylememiş idi. Küffār-ı cemī‘ nesi varsa alup gemiye girüp Firengistān (9) revāne oldılar. Ammā sāyir becenelerden cān kurtılmadı. Her serbāzuñ bir serveri (10) varıdı geh maşakḡat-ı sefer geh mu‘īnde nār-ı sefer-dür, Ḥalīl var Dūlfekārlarla¹¹³ ḡulzār oldu. (11) ḥaḡiḡatda her dilber bir dilberūñ esīri olup nefsi emrde her emīr ḡulmānuñ birine (12) ḡulām olmuşıdı. Nuḡūset-i¹¹⁴ ṭālī‘ ü devlet bestligūñ görūn ki ol leşkerde (13) tehī-yi dest hemān ben faḡīr-i ḥaḡīr kıldum. (14) ṭālī‘üm bir ḥadde-dür kim şemisden nūr istesem ya döner şarkā gider yāḡūd bulutda gizlenür (15) mā-māzā cüstücū da ḥayli zaḡmet ü maşakḡat dāḡı çekdüm ammā ḡāre ne irādet-i (16) ḥazret-i rabū’l-‘izzetūñdür baña naşīb olan bu cihānda hemān her zamanda ye’s ü (17) ḥırmāndur ta‘be sa‘īmde noḡşān yok vellāhū’l-müste‘ān ve ‘aleyhī’t-tüklān

¹¹³ Metinde “نوالفقار” yerine “دلفكار” şeklinde yazılmış.

¹¹⁴ Metinde “نحوست” yerine “تحوست” şeklinde yazılmış.

37.b

(1) gerçi ol t̄āgīler bāgīlerūñ ba‘zı mūr-ı mār var gunc-i gārde mütevārī olup (2) cin gibi nihān olup ve gūlbebāyānī gibi sengistānı mekān idinüp me‘men (3) idindiler. Ammā Süleymānuñ zamān pehlivānları cihānı elek elek eleyüp nihān (4) itdiklerūñ ‘ayān eylediler ve ol küffār ki mār var mu‘minlere āzār virirlerdi. (5) Esīr olup serdārlarıyla destgīr oldılar. Biñden zīyāde idi ol (5) cem‘-i ğafīri vü cem‘-i kesīri götürüp ta‘me-i şīr-i hūnrīz-i şemşīr eylediler ve bākıyye-i seyf-i (6) seffāk ki şahāyif-i şafāyiḥde mevtleri şabt olinmamışdı. Umerāya ‘ülemāye, fuḫarāye, Şulaḫāye (7) iḫsān olınup hums-i şar‘īsi çıkmadı. Bāḫi kalanlar cizyelerin virüp (8) hem ḫayli kevā‘ib-i miskīn-i zevāyibler virüp bī-nihāyet gūlmān-ı perişānlar virdiler. (9) Daḫı t̄oḫ-ı ‘ubūdiyyetle muṭāvvāk olup emn bulup müste‘men oldılar. Ol (10) velānuñ ḫāḫ u maḡaḫın hūn-ı nā-ḫaḫden pāk eyleyüp ol şerr ü şūr ehlinūñ (11) dest-i zūlmün ve pā-yı teḫdīsın velāyet-i Şultān-ı Şāḫib-i sa‘ādetden kesb-i günāḫ (12) itdiler. Ol memleket cevri miḫnetden ḫalāş oldu. Vaḫt-i ḫazān dāḫı (13) elvānuñ ‘ayān idecek. Şultān-ı cihān leşkeri bī-pāyān çeküp Menāstir (14) cānibinden keçüp darū’l-ḫilāfet Edirne’ye mūrāca‘at eyledi. Vellāhü a‘lemu bi’ş-şavāb (15) itifāḫen ol eyām-ı bahār müşkbārda hicretūñ (16) Ḳarabuḡdān’dan ḫaber gelüp ne ḫıraluñ kendü cānibine ḫaşden Keliy’e Aḫkırman’a

38.a

(1) ‘azmin i‘lām eyledi. Şultān-ı İslām dāhı eṭrāfda olan hūkkām-ı ‘ālī-yi (2) maḳāma peyk ü peyām gönderüp leşkeri ihzār eyledi. Vaḳ‘ī-yi Rūmili Beglerbegisi (3) ḥazretine emrolındı çıkup Rūmili leşkeriyle Şōfya’da oturdı. (4) tā-ki eger ihtiyac vaḳı‘ olursa, Boğdān’a mu‘īn olurlar. Ammā Rūmili gāzīlerünün (5) serbāzlarından Naşūḥ Begoğlu Maḥmūd Çelebīyle biñe ḳarīb ādem geḳüp (6) Boğdān’a mu‘āvenete gönderdiler. Anlaruñ geldüğinden Boğdān’a bir derecede ḳuvvet-i (7) ḳalb geldi ki güyā hep Ūrūmili ‘askeri yanına geldi. Küffār içinde (8) ehl-i İslāmdan leşker geldi, diyü iştihār buldı ve biñ ḳadar ādemi (9) Boğdān’dan Leh’e günde yidi, sekiz yirden gösterüp vehim virürdi. Küffāre (10) gāyet de za‘f-i ḳalb viridi, gāh ‘arabaların başup gāh serpendini (11) alıḳorlarıdı. Yād memleketde bādīye-i ḥayretde sergerdān olup vādī-yi tereddüde (12) düşüp mütecebbir oldu. ‘Ākibet ‘acz u mütereddid olup (13) kenār gözleyüp firār-ı mulāḥaḳe eylerken telbīs idüp Şultān-ı İslām-ı (14) leşker-i behrām-ı intikāmle Tūna kenār geldi, diyü meşūrāt idüp ṭalī‘e-i sipāh-ı (15) nuşre-i penāh ḥud‘ayile gösterüp ol ināde i‘tikād viridi. Çār u (16) nā-çār Leh ḳralı şāl-ı şavāb-ı idbārı tutup ihtiyār-ı firār eyledi. Bir şa‘ab (17) derbende de ‘aḳabince irişüp müslūmanlar ile Boğdān leşkeri ḳop ḳırup

38.b

(1) ekserin esîr ü hakîr eylediler bakıyye-i şimşîr ü tîr olanları dâhı mecrûh u hasta halâş (2) oldu. Ol leşker-i bî-kıyâs, bu ru'b herâsdan târümâr oldılar. (3) Kırıl-ı zâl-ı miḥnet ü bî-ğâyret ü ḥamiyyet kâfir idi. Fi'l-ḥâl eşḳâln, aḥmâln (4) kapup kaçıcak ğâzîler bu bâzî barîden 'ināyet bulup ol leşker-i keşîrü'l-'adedüñ (5) 'adūyla muḡtenim oldılar. Bîñ kadar âdem, altmış biñ kadar leşkeri şayup şayup (6) kop kırup târümâr eylemek maḥzâ 'avn-i ilāhî vü teyîd-i nâ-mütenāhîdur (7) âyetiyle 'amel olındı. Sulṭân-ı şaḥib-i celâl-ı kral-ı muḡtâluñ bu vaḏ'ine (8) incinüp hemîn ol ḥışm u kîn ile Malkoçoğlu Bālî Bege aḳın virdiler (9) neferâta tenbîh eyledi. Kırk biñ kadar aḳıncı cem' oldu, Karabuğdân (10) içinden geçüp Turluşuyu'na gemilerden köpri yaptılar memlekete geçtiler. (11) Sekiz gün gice gündüz gitdiler. Andan ma'mûra yetdiler kraluñ muḳābeleye kudreti (12) yoğıdı İçe taḥaşşun itdiler. Sekizpāre ḳalesin alup memleketüñ (13) ma'mûr yirlerin maḡmûr eylediler. Ol kırk biñ çerinüñ içinde adam var idi ki (14) başına kırk biş esîri var idi hem ittifāk-ı netîce-i devlet (15) ebü'l-ḥilāfet-dur der ḥamāset-i şî'ār-i semāḥat-ı āşār

39.a

(1) Ya'küb Paşa Bosna Begi idi. Pādişāh-i (2) 'ālem-i penāhden çāre aķın istedi, icāzet virdiler. Def'ī ğuzāte (3) tenbīh eyledi, yanına üç dört biñ ādem cem'oldı. Evvelā nīyet-i ğazā diyüp (4) Yayçe ħiṣārına müteveccih oldı varup ħiṣāruñ ħapusına ħarṣu ħoyup (5) eṭrāfa müteveccih oldılar. Yānī¹¹⁵ daħı Ķıssīsi risālete gönderüp izhār-ı muṣādaķat (6) ve muāḥāzāt¹¹⁶ idüp ānvā'-i teberrükāt gönderüp eyāletini muḥāfaẓa (7) ħaṣd eyledi ammā Ya'küb Paşa elbete çok ħral yanında itdüğün lāf-ı (8) ğüzāf-ı ħani bir muḥanneṣ diyü iṭāle eyledi Bān dāħı mütehevvir ü mütehettik (9) kāfir idi. Sardār-ı benūzlarıyila ertesi leṣkerüñ 'aķabince çıķup gönderdiler. (10) Bu ħamiyyet-i cāhilīyyet ile çıķduğın göricek Ya'küb Paşa ehl-i ğazā yürür, (11) diyü döndi. Ġāzīler daħı el ħılıca urup at şaldılar şadma-ı üle (12) ola taḥammül idemeyüp eķdām-ı ikdāmları mütezelzil oldı. Münhezim olup (13) ħaçdılar. Ħiṣār ħapuşuna varınca mu'minler ħavup ħırdılar. Bu fetḥ ü nuṣret ṭalī'e-i (14) fütūḥāt-ı i'tiķad idüp Allāh'a tevvekkül idüp geķüp Üslūbīyye (15) derler bir nāḥiyyesin urup yıķdılar. Andan geķüp Ħibār iķlīmine ħādem (16) baştılar. Evvelā Çoķār diye nām bir ħiṣārı var idi, göl kenārındaki (17) ehli-i İslāmuñ nām u niṣānuñ işitmişler idi vü degül ki taṣvīrin taṣavvūr iderlerdi.

¹¹⁵ Metinde “باني” yerine “ياني” şeklinde yazılmış.

¹¹⁶ Metinde “مؤخذات” yerine “مواخذات” şeklinde yazılmış.

39.b

(1) Ol memleket dāhı varup tālān u tārāc itdiler ‘acīb-i ğarīb (2) metā‘ler ellerine girdi. Andan geĉüp Derincīl Bān’uñ eyāletine, velāyetine varup (3) vurup yıķup yıkdılar. Ol ģinde Derincīl Bān kral oĝlunuñ (4) ģıřarine dūřmiřdi. Ehl-i İslām ile mu‘āmelesi var diyu kral ģıřm idüp (5) űstine leřker ile gōndermiřidi ki anı kev gōnini elinden ala, ammā Ya‘ķūb Pařa (6) mācerāsı muħakķak olduĝı gibi muħakķak bildi ki műslűmānlar ile mu‘āmelesi var imiř. (7) żarűrī cemī‘-yi askerini yanına alup műřāvere, muţāraĥe idip gelen ‘asker (8) akıncı-dur ĉıplak yorĝun argun sefer miĥnetin mařakķatın ĉekmiřler-dűr. (9) bī-mecāl gelseler gerek. Fi’l-ģāl mecāl virűp leřker-i ķitāl ile yollar alup (10) at ayaĝı altında pāymāl eyleyelűm anlara řehr-i řablġāz-ı āvāz-ı řāhbāzlık ider. (11) Terk-i nāz-ı iĥtīyāc yok Mincāloĝlı Āli Beg gibi leřkerkeř dűřmenkeř serdār (12) bu derbende műnhezīm idüp ve Gedīz İlyās gibi řu‘bān-ı nās řīrdār u kűbrā iken (13) sehil ādemle bař kesdűm řimdi ģűd-ı kraluñ ĉaruñ leřkerleri mu‘āvenete (14) gelmiřler-dűr. Emīndűr ki kral devletinde yine fırřat bizűm ola didi. Bānlar dāhı (15) tebe‘īyyet idüp bu tedīr-i ģāyib-i řāyib-i řanup ķabűl itdiler. Ammā bilmezler ki (16) irādet-i műsebbibű’l-esbābuñ-dur, esbāb-ı ‘ādī hemān muķtezā-yı ‘akl űslűbűnce (17) mu‘ādāt u řerāyīt dergāh olur ki tertīb-i řaĥīĥ-i fāsīd olur muķaddimler

40.a

(1) müntic olmaz. Zīrā ḥadiṣ-i ḳudsī der ki (2) Ḥazret-i Dāvūd'a 'aleyhis'-selām bu vecihle ḥiṭāb (3) olıcaḳ . Derincīl ne kāfīr-dür, pes Derincīl Bān leşkeriyile göçüp ma'ber-i maḳşūde (4) gelüp derbend ağzında ḳondı. Ebvāb-i madāḥil ü maḥārici ḥacb-i ḥāciriye¹¹⁷ (5) mesdūd idüp kendi dāḥı şüphesi olduḡı yirlerüñ muḥāfazasına (6) muḳayyed oldı. Bu ḳazīyyeden Ya'ḳūb Paşa āḡāh olıcaḳ. Allāh'a sığınüp (7) diyü ḡānīm-i muḡtenīm-i ḡarḳ mustaḡraḳ-ı mūrāca'at (8) ḳaşd idüp ol derbend mesdūda gelür. Ḥaḳuñ 'ināyetiyile fath idüp (9) bir ma'mūr nāḥīyyeye çıḳdı. Ol ili urup ḡāret iderken anda bir maḥzende (10) ḥayli sinān cānsinān buldular. Dercinīl Bān kendü cānı-ıçün mühayyā itmiş idi . (11) aldılar ḡāzīler üleştirdiler. Derincīl Bān'a bu ḥaber varıcaḳ, nā-çār ceng-i ihtiyar (12) eyledi. Çün leşker-i mücāhidīn-i yaḳīn geldi. Derincīl-i la'īn-i 'adā-yı dīn pür kīni tertīb ü tezyīn eyleyüp altıbiñ cevşen pūş çār-ı (13) yesāre ḳayup vü leşkeri-i āfrenc-i yemīni ta'yīn eyledi vü Rīm Pāpānuñ (14) iki biñ ādemin Ṣalībiyile müteberrik diyü yanına aldı. Velḥāsıl yayası atlusı kırḳ biñe yaḳın oldı vü biş Bān vardı ki her biri bir vilāyetüñ (15) Bān'ıyidi bişi dāḥı biş alay idüp her birisi yayasın şaff şaff idüp

¹¹⁷ Metinde “حاجزيلة” yerine “حاجزيلة” şeklinde yazılmış.

40.b

(1) tūfegiyile zenbereget ögüne sedd-i sedīd eylediler. Pes paşa-yı kām-kār-ı mücāhedet-i şî‘ārla ad (2) süphānīyye istizhār idüp leşker-i İslām-i iktihāme çeküp seherden hayli küffāre (3) hücūm eyledi. Bu kuvvet-i kalb görüp küffāre ta‘accub idüp mütehayyir oldılar. Çünkü Ya‘kūb (4) Paşa meydān-ı vağāye geldi. Gāzīler gāzāye taḥriş ü taḥriż idüp aşḥāb-ı kılıcın eline alup (5) diyüp muḳāteleye, muḥārebeye mubāşeret eylediler. Anı-dāḥı¹¹⁸ gāzīler görüp tāzīlerin (6) ol bāzide idüp her cānibe revān oldılar. Seyf ü sinān şa‘şa‘āsından (7) cihān hemān tūfān-ı nār şüretin tūtdı. Telāḳī-yi şaffeyn ü telāḥuḳ-i tarāfeyn (8) mucib-i ceng ü fiten olup siḥām u rimāḥ u şafāyih-i¹¹⁹ şıfāḥ şa‘şa‘āsından (9) çeşm-i tīre vü ‘aḳl-i ḥire olurdu. Bir ceng oldu ki şimşīr-i bürrānuñ ağzı şuyı (10) aḥdı. Kimesne pür kablar yılan gibi cānlayup hayli kāfir müslümān helāk oldu. (11) Çok zamān idi ki çeşm-i cihān buncalayın muḥīb-i kārzār görmemişidi. (12) ol veğāden ‘ālem-i pür gavgā olup kıyām-ı kıyāmet şandılar. Tānīne¹²⁰ vü eniñe ile (13) cevḫ-i cihān pür şadā oldu. Gāzilerün birine küffāruñ oḥı¹²¹ üşdiler muḥkem (14) savaşıdılar. Yedi kere küffār-ı serdārları sancāḳ dibine götürüp yine mücāhidīn (15) gayret-i dīn ü ḥamīyyet idüp düşmeni alaylarına iletdiler yıkdılar. Bu muḥārebeye muşādemedede (16) paşa gāzīler ile cān u dilden küşiş idüp Derienīl Bānuñ üstine

¹¹⁸ Metinde “انی داخی” yerine “انیداخی” şeklinde yazılmış.

¹¹⁹ Metinde “صفائح” yerine “صفائح” şeklinde yazılmış.

¹²⁰ Metinde “طنین” yerine “طنينه” şeklinde yazılmış.

¹²¹ Metinde “اوق” yerine “اوخ” şeklinde yazılmış.

41.a

(1) at şaldılar. Ceng iderken şīrdil-i dilāverlerūñ biri sinān ħūnfeşānle
 (2) vurup Derincīl Bān'ı yıkdı. Hemān Bān yıkılacaķ sāyir-i bānlaruñ
 pā-yı şebāt (3) mütezelsil olup ol leşker-i bī-girān münhezīm olup
 gerīzān oldılar. (4) Diyüp ğuzāt (5) cū-yı Fırat gibi ardınca aķup biñde
 biri necāt bulmadı. Meger kim yügrük (6) at mu'āvanet ola Derincīl esīr
 idüp ħōr¹²² u ħaķīr paşa ħuzurına götürdüler. (7) Bilür ādemler var idi
 didiler, ammā kendü münkīr idi. 'Āķibet şāhid-yi zīyāde (8) olıcāķ,
 żarūrī iķrār eyledi. Fi'l-ħāl ol ferzāne bir ata bindürüp (9) ol kārzārda
 düşmen pīyāde vü süvārī gezüp şorup nāmdārlarunuñ (10) başların
 alup Derincīl-yi muĥkem ķayd ü bend ile muĥāfaẓa eylediler. Andan
 mesrūr (11) u manşūr Bōsna'ya gelüp esīrlereñ ħumsin çıkarup ṭabl u
 'alem-i menkūsiyile (12) Derincīl-yi sāyir-i maĥbūsleriyle Āstāne-i cihān-ı
 penāhe gönderdi. Bu ħaber-i ğazā-yı (13) meserret-i fezā olup ol
 veġāde yoldaşlıķ idüp celādet (14) gösterdiler. Pādişāh-ı İslām mubālaġa-yı
 iĥsānlar idüp manşıblaruñ az'af (15) muẓā'af eyleyüp Ya'ķūb Paşaya
 teşrīfāt-ı Ĥusrevāne vü şālāt-ı (16) pādişāhane vü esp-i zerrīn zeyīn ü
 semīn senām u şimşīr-i kemer ü mübālaġa (17) sīm ü zer gönderüp
 Āstāne-i sa'ādete da'vet itdi. Gelicek fāĥir

¹²² Metinde “خور” yerine “حور” şeklinde yazılmış.

41.b

(1) ھilʿatler giyürüp rağbetler eyleyüp Rūmili Beglerbegliğini virdi vü
Bōsna`yı (2) pil mest-i veğā Yahyā Paşaya virdler.

(3) Salāṭīnün ھilāfetden murādı
Budur kim ھayr ile zekr ola adı

(4) unudılmaya ھاşr olunca nāmı
Muʿabbed ola anuñ iھtiramı

(5) nāmüne ola efʿālī cihānda
Ola fetħde gibi her zamānda

(6) ھutup sūnnetlerini pādişāhlar
idene muḳtedā şāھib geleler

(7) iyü ʿādet olur ʿayn-i saʿādet
Şāḳın bidʿatleri eyleme ʿādet

(8) gelenler eylemeye tā-ki düşünām
ki düşünāmla olur kişi pūr nām

(9) olur sulṭānlaruñ her fiʿli mezkūr
iyü yavuz anuñla ھālī meşhūr

(10) olur mǎzīlerüñ efʿālı

gelen ʿādet idinür anı akşer

(11) tevārīḥler ki oldı bunca taḥrīr

belālar çekdi yazdı her cihāngīr

(12) murād ol şehirlerüñ yad ola adı

degerini derd ü miḥnet ne murādı

(13) ne şeh kim olmaya meddāḥı anuñ

ʿavāmı gibidür ḥalk-ı cihānuñ

(14) ne şahs idügin anuñ kimse bilmez

unudulur gider adı anılmaz.

(15) anılmaḵdur ḥayāt-ı cāvidānı

unutulmaḵdurur ölmek nişānı

42.a

(1) Kim idüğini bilmezdük Sikender¹²³

Aristōyıla anılmasa ekşer

(2) Husūsen tutdı tīg ile cihānı

seḥāsiyle boşaldup baḥr-i kânı

¹²³ Metinde “اسکندر” yerine “سکندر” şeklinde yazılmış.

(3) Gerek yazmağa lāyik ide ef'āl
zarūrī munşī sebteyleye fi'l-ḥāl

(4) yazılsa mürşīd olan şahsuñ adı
dökünürdi kıara deñiz medārı

(5) Bi-ḥamdillāh bu Āl-i 'Osmān
zuhūr idüp çekilmeden tiğ-i bürrān

(6) Kimesne bunlara urmadı pence
uran dāḥı basa çekdi şikence

(7) Alup küffār elinden bunca iklīm
iderler mellet-i Maḥmūdı ta'zīm

(8) Ğaẓa yolına koyup her biri ser
gözetdiler rızā-yı ḥaqqı ekser

(10) saçıldı kıanları ve döktiler kıan
bulur anlarıñla şevket-i imān

(11) Kıamu itdikleri olaydı teḥrīr
bileydi her gelen şāh-ı cihāngīr

(12) Bilürdi kim neler gelmiş cihāne
şeref kimler imiş viren zamāna

(13) Yazılmış-dur tafşili ḥeyfā
muḳayyed olmamışdur kimse āşlā

(14) Yazılmışdur yüz biñde biri
degerine bunlaruñ yoǵdur nażiri

(15) İlāhī anlaruñ ııl rŭḥunı şād
mŭsel sel ol olduǵınca ādemī zād

(16) Mŭşerref itdiler darŭ'l-selāmı
şeh olsun bunların kāyim-i māḫāmı

(17) Hılāfet mesnedŭnŭñ ziveridŭr
Şalāṭin-i cihān serdefterdŭr

(18) mŭ'eyyīd-i dīn-i ḫaḫḫı şāḫ-ı dīndār
kemālet-i ilāhīden ḫaberdār

42.b

(1) Kemālinde durur ʿilmī kemāli
nihāyetsŭz-durur mŭlk ũ mālı

(2) Sikender gibi tŭtulmuşdur cihānı
salāṭin-i cihānŭñ kāmrānı

(3) Mŭrŭvvet-i ehl ũ şahib-i seḫāvet
fŭtŭvvet-i ehli vŭ şahib-i şecāʿat

(4) Cihānuñ ḫākimi olup kemālı
çŭn oldu baḫr u berrŭñ pādişāḫı

(5) Kemālinde görüp kendü de ẓudret
dil ü cān ğazeye itdi himmet

(6) Freng'e urmamışdı kimesne dest
el uzatdı aña şāh-ı zeber dest

(7) Varup Mülkine fetḥitdi ḥuṣūnı
alur cebren ẓurūniyle meṣūnı

(8) Geçen şehirlerde aytdı aña tedbīr
birisine naşīb olmadı teşḥīr

(9) Sulṭān-ı mücāhedet-i şīār-ı kām-kār-ı zu'l-iḳtidār gördi ki Mūra
gibi memleket (10) Freng'le şirketle taşarrūf olunur. Lāyīḳ şaltanat u
münāsib-i ẓadar-ı meknet degül pes (11) ğayret idüp bu maşlahatuñ
mavḳūf'ün-‘aleyhīsī olan esbābe himetle müteşaddī (12) olup eşāşine
mubāşeret-i mubāderet itdi. Meşhūr-dur ‘ālemde bu meşel (13) ki “
evvelü'l-fikr ahırü'l-‘amel ” derler. Çün bir neçe müddet ol şahib-i
devlet māh u sāl (14) ‘alel-iṭişāl baḥr u berr ü lāzım olan esbāb-ı
hep müheyyā ü müretteb idicek (15) ğazaya nīyet etdi. Sabıken
Marḥūm-ı maġfūr İskender Paşa'ya ki ol zamānda Bōsna (16) begiydi.
Emroldı Freng'üñ ẓarada olan memleketine aḳın itdi. Tefvīk-i sübhānī
(17) ü ‘ināyet-i Yazdānī yetişüp Akşu'yı geçüp segirdim şalup
Venedik'üñ

43.a

(1) ve çasāruñ mubālağa-yı memleketlerin ħarāb u yebāb itdi. dönicek Engerūsūñ Lefce nām (2) bir ʿālī-yi ħalʿesin fethitdi vü Mālķoçoğlı Bālī Bege dāħı aķın virdiler. (3) Ol daħı varup ġānim ü muğtenim-i mesrūr u menşūr olur. Ammā ħīn-i muʿāveddetde (4) ve vaķt-i murācaʿt de şiddet-i sermāden leşker-i ħayli miħnet ü raħmet¹²⁴ idi. (5) ol maşakķatdan esīrlerūñ çoħı helāk olup mevākibler merākı¹²⁵ ħalmadı. maţāyāları (6) ħırıldı. Pes sene (burası okunmuyor) de mebādī-yi Nevruz da şevvel ayınuñ (7) yigirmisinde bençşenbe¹²⁶ ġüni ħazret-i salţanat-ı menkibet-i devlet ü saʿadetle müstaķar-i serīr-i (8) ħilāfetinden ġoçup ġazāya niyyet idüp saţvet ü şevketle ibtidā İnenctī ħişārı (9) fethini maşūn¹²⁷ ħurūn-ı tesħīrine muķaddime bilüp taķdīm eyleyüp evvelā añā mütevecih oldılar (10) ve civārī cārīyle ħapudan Dāvūd Paşa deryādan Zil-ķaʿde ayınuñ (11) yigirmi dördünci ġüni Gālībölīʿden yelken açup İnenctī ħişārın muħāşara (12) itmege müteveccih oldılar Ĥuşūsen iftiħār-ı mellāħān-ı biħār u yegāne-i rüzġār-ı siyāħat-ı siʿār-ı (13) sibāħet ü şer-i aħvāl-ı ġeşdīde ber kemāl-ı reyīs kemāl berdaķa-yı civārī-yi ġerdūn-ı (14) mişāl oldu. El-ħaķ zamānında biħāre Rüstem zāl ġibi iştihār var idi. Dāħı (15) nice oña muʿādīl-i kāmīl mellāħlar ile nihāyet-i şevket ü kemāl-ı saţvetle cezīre-i Mōrāʿya (16) revān olıcaķ. Reyis kemāl ile Reyis Bıraķuñ barīcāsı cümlesine pişevā oldu. (17) bu iki fülk-i felek pāyenūñ içinde sāyir eħmālından eşķālından ġayrī biñ

¹²⁴ Metinde “رحمت” yerine “رخمت” şeklinde yazılmış.

¹²⁵ Metinde “مراكبي” yerine “مراكی” şeklinde yazılmış.

¹²⁶ Metinde “پنجشنبه” yerine “بنجشنبه” şeklinde yazılmış.

¹²⁷ Metinde “مصون” yerine “مئون” şeklinde yazılmış.

43.b

(1) müsellāḥ u mükemmel başdan ayak ğarḳ-ı āhen tīġin var idi vü sāyir kükreler ve (2) mavnalar ve ḳadırgalar ve ḳalyonla müretteb-i müzeyyen olup her biri bir cidār-ı ḥiṣār-ı āhen (3) oldu. Ḳaṭār-ı şüter var, dizin dizin olup revān oldılar. Güyā ki (4) serkeṣtiyi pehnā-dur bir murġ-i ṣināver-dür ki deryā yüzinde bāl-ı per açar (5) uçar cümlesi ḳapudan kimesnenuñ ‘aḳabince Baṭṭ-i Bece^c gibi mütevālī vü müte‘āḳib oldılar (6) Mavnaları deryā yüzinde görenler baḥr-i muḥīṭ üstinde devrider. Sāye-i eflāk (7) şunurlar ḥurde gemiler ḥūd-ı deryā yüzinde ḥabāb var bī-ḥisāb idi. (8) gögler fīyüle ḳadırgālar ḥīyüle döndi. ‘ālī-yi mikdār (9) ḳālīteler adalar gibi iẓhār-ı rif‘at u iş‘ār-ı vis‘et iderdi ki her biri (10) maşdüḳa vü güyā ki her barice¹²⁸-i kürre-i ārzın rub‘-ı meskūniyidi ki (11) rub‘-ı meskūn ḥalḳı içinde sākin olup (12) mesākinine müzāyaḳa gelmezdi vü her Ḳalyon Timsāḥ var ol baḥr-ı zaḥarda merdüm-i (13) şikār oldu vü ḳayıklar ol deryā-yı ‘Ümmān-i şanuñ içinde Seretān (14) var. Seyrān idüp geh kenarda geh Māb‘üzda¹²⁹ cevālen iderdi vü Perkendeler (15) Ferçek var. Başdan ayaġa ceng olup cenge müheyyā olmuşlar idi. Her gemi (16) keşf var altından üstinden picne bend ile istivār olup yarāġ u yaşaġla (17) demür ḥiṣār’a döndi. Mār-ı mähī-yi mişāl sīnlerin pāy idüp deryā-yı peymāl eylediler.

¹²⁸ Metinde “بارجه” yerine “بارحه” şeklinde yazılmış.

¹²⁹ Metinde “ميعود” yerine “مايعوز” şeklinde yazılmış.

44.b

(1) taḥammül degül hemân yezdâna tevekül gerek vardukça zîyâde olmada vü hava (2) muvâfıkdür muḥâlîf olmadan ḥuşûsen bizüm gemilerimiz ʿaskerün esbâb ü ḥişâruñ (3) eşâşiyile malâmâl-dur direnmege mecâlları yokdur fırsat-ı fevt itmek didi. (4) Ammâ ḳapudan mücâdeleye, muḳateleye icâzet yok maḳşûd-ı esbâb-ı kârzârı (5) ḥişâr altına itmek-dur, diyü cevâb virdi. Zîrâ mevʿûd-ı meʿhûd ol idi. (6) Birkac gün evvel adada dâḥı münâsib havaya müteraḳḳıb olup otururken (7) nâ-gihân-ı bād-ı surḥ derler bir yıl-i vezân oldu ki pir ü cûvân hemân sūfân-ı¹³⁰ (8) rîḥ oldu. Şandılar nücûm-ı ḥamse-i semâvî-yi gibi ol sipehr-i kerdâr-ı deryâ-yı ḥünḥâr u (9) zevraḳ-ı nālân-ı mişâl-ı keştîler bî-miḳdâr olup geh evci geh ḥazîzî-yi mekân (10) idinüp devrân kerdân oldılar. (11) mişdâḳınca bu nekbet görüp ol Şaḥib-i devlet fırsat fevt itdügine (12) gayet-i melâlet çeküp iḳtiḥâme iḳdâm eylemedi. Yigirmi gün ḳadar ol bād-ı şarşar (13) şöyle ḥışımila eser ki gemilerde olanlaruñ ekşeri ḥayâtından ḳaṭʿ-i ricâ iderler (14) ḳahren cānib-i bâḥrde aʿdâ-yı iḥâṭa idüp bād-ı muḥâlîf-i muşallâṭ oldu. (15) Cānib-i berdden memleket ḥaşmâ vâḳiʿ olmuşıdı pür maḥāfet veʿl-ḥâsıl (16) deryâ düşmen sâḥil düşmen idi. Zarūrî olup Dāvūd Paşa (17) Âstāne-i devlete sürʿatla bir âdem gönderüp küffârün küşretin ve ehl-i

¹³⁰ Metinde “طوفان” yerine “صوفان” şeklinde yazılmış.

45.a

(1) İslāmuñ muḥālif yilden ḥayretlerin žacarların ʿarz idüp istiğāse eyledi.
 (2) Ol ḥinde Pādişāh-ı ʿālem-i penāh-i sipāh-ı devlet ḥavāsiyle Çalaca
 adasına meżārib-i (3) ḥiyām-ı leşker-i behrām-ı intikām itmişdi. Fi'l-ḥāl pādişāh-ı
 muʿazzam-ı düstūr-ı mükerrrem (4) Hersek Zāde Aḥmed paşa ki deryā da
 neheng-i vağa vü kıırda ḥaftser ejderhā idi. (5) İstiʿānete gönderdiler. Cidār-ı
 cerrār piyāde vü süvār-ı cenge yarar ādemler koşup (6) gönderdiler. Tā-ki
 gemilere girüp küffāriyla müşācere, muḥāşame eyleyüp cebren, ḳahren (7)
 maḳşada irşdire memūr-ı mecbūr olıcaḳ. Leşker-i menşūr çeküp Mōrā'ya
 varup (8) gemilere ḥazır var meded yitişüp kenāre gelüp (9) diyüp bir küh-i
 veḳār-ı bād-ı riftār Ḳadırgaya ḳadem başdı.

(10) eline girdi keştinüñ çū şeh-bāz
 per ü bāl açdı atdı defʿī per-vāz

(11) Sürüp keştī gitdiler, mīyāne
 görünmez oldu. Vardıḳöça kerāna

(12) hemān ol şāḥib-i saʿādet-i devletle ḳadem başduḡı gibi bād-ı surḥ
 degüp satvāt (13) u şevket müslümānı ān-ı vāḥidde zīyāde olduḡı
 müşāhede olındı onlaruñ (14) gelmesinden küffār ḥayli ḥaybet virüp heybet
 virdi ve defʿī-yi meheb-i ʿināyet (15) rebbü'l-erbābden bād-ı nuşrat vezān
 olup gemiler deryā yüzinde seyl-i (16) serīʿ-ü'l-inḥidār gibi revān-ı leşker-i
 mücāhiden-i behrām-ı intikām-ı ʿināyet-i yezdāne iʿtişām (17) idüp ḥazret-ı
 pādişāh-ı ʿālī-yi maḳām-ı saʿādet-i şahādet-i azʿān-ı ḳabül ile ḳabül

45.b

(1) eyledi. Pes ol şehbâzlar düşmen kaçdınca ‘Ukâblar gibi pervâz idüp (2) diyü tevekül idüp sine-i pür sekînlerin top u tüfeğe siper idüp tîr ü tebre (3) urup didi (4) عشق سر نکیشم ازین بلا کشته شونیم غاتش (5) Çün pâdişâh-ı ‘âlî-yi cenâb-ı kâmyâb gemileri belâ-yı girdâpden halâs eyleyüp (6) ol mazâyıkdan çıkardı eşrâr-ı küffâra dâhı e‘vân u enşâr gelüp (7) mucâhidîn serkeşüñ regûzârların sedditdiler. Ammâ ol iktidâryıla leşker-i cerrâr-ı (8) nuşret-i şî‘âruñ kemâl cür’t ü ikdâm nâmi olduğıçün ol küh-i üstüvârını (9) yarâğ u yasağla ârâste idüp hışâre dönderüp çâr u nâ-çâr (10) kârzâde-i ikdâm-ı ihtimâm idüp paşa dâhı niyet-i gâzâ diyüp pişevâ olup (11) kâzâya rızâ virüp düşmene müvâcehe oldu. Kapudan ve sâyir-i (12) Ümerrâ muḳtedâ olup haḳ ta‘âlâ hâzretine ittikâ eylediler. Kemâl reyis ve Bırâḳ reyis (13) Felek-i fülküñ nazîrleri şehâb-ı serî‘ü’l-seyyâr gibi revân itdiler. Düşmene yakın (14) olıcak, yaraḳtan top u tüfeği gibi mütevâliyen bârân-ı Nisân idüp (15) ceng itdiler. mütezâribeyn, müteḳâribeyn olıcak. Tir u zenbereg âheng itdiler (16) Bir zamân dâhı anuñla kârzâr idüp ahîr-i âteşbârlık-ı (17) tiğ-i âbderiyile rumḥ-ı sine güzâre el urdılar tarafından muḳâtelede şarf-ı iktidâr

46.a

(1) eylediler. Ammā leşker-i küffār içinde celadette meşhūr ü cū'retle mavsūf birķāç reyisler (2) var idi. İki serdār gögler ķulelerin Çarķ-ı devvāruñ burūc-ı müşeyyedesiyile (3) hemser idüp begleri yanında itdükleri 'ahd-i sābık-ı siyākınca kemāle ķaşd iderler. Her birinüñ (4) içinde iki biñ ceng freng-i freng var idi ki her birisi ķule-i kūh-i keştīnūñ peleng-i (5) cānuñ destīydi. Kemāl şanup göz ķarartup Bırāķ gemisine düşüp (6) def'ī-yi iki cānibinden çatdılar. Güyā ki pīlmestler biri birine dest urup (7) su'bān var ħurṭūmları pīçān oldu. Bildiler ki bu ittīşāl ķābil-i infişāl degül. (8) Fi'l-ķāl tarāfeynden tiğ-i berrānlarını 'üryān idüp 'ālemi tūfān ķana ğarķ (9) eylediler. Göklerden ħicāre-i Siccīl gibi seng-i bārān idüp ṭayr-i Ebābīl gibi (10) teberler perrān oldılar ve Mersinūñ ki merkezine āhenk ayaydı. Ehl-i keştīnūñ başına (11) dünyā-yı teng iderdi vū tūfegler zenbūr-ı mişāl-ı cevfi 'ālemī-yi mālāmāl eyledi. (12) Terākum-ı buķār u ğubār-ı biķār duķān var. 'Ālemī munşīler müsveddesinden tīre tīre itmişidi. (13) 'Aceb buķār-dur ol ebr-i sīyāh ki amṭār-ı aķṭārī-yi tīr-i āteşfişān cānistān idi (14) vū ħūnbāreler yir yirden atılıp şihāb-ı asā ol tīrelūkae meş'aleler gibi (15) zīyā virdüler, tīğ ü tīr mağz u ciger ile keştīler pūr eylediler. Ol (16) pehnāver keştīler dār olmuşıdı. Frengler bir derecede āteşbāzlık itdiler ki pūr siphri (17) ṭasbāz görüp ħayrān oldu. Mavnālar vādī-yi cehennem gibi pūr nār olup

46.b

(1) küffāra ‘azāb-ı elīm eyledi. Ahir-i cenge nihāyet-i cidāle gāyet idilmiyecek. (2) Reyis Bırak kâfir gemisine neft urdı, yakdı. Ol iki ‘ālī-yi göge tutuşup (3) ziyānesi āsmāna çıkdı. Bırak barçasın halāş itmege çendān-ki ikdām-ı (4) tām itdiyise, imkân olmadı. Ol kullablar çengāl-ı şīr-i ācāl gibi mühkem-i müstehkem (5) olmışıdı, rūhı dāhı me‘iyyetle yandı. İltihāb-ı işti‘ālı küh-i Zemherīre tāb (6) virdi. Ol tāble āb u āteş āmīhte olup deryā-yı ‘āyn-i hāmīyye oldı. (7) Güyā evc-i sevād-ı ā‘zam şehir-i mu‘āzzām yanup harāb oldı. Ol iki (8) keştīler ve muķāranet, muķārabet barçaya dāhı nekbet virdi. mu‘min ü küffār (9) tūfān-ı nār oldı diyü zindegānīden kaṭ‘-i ricā eyleyüp deryāya dökdiler. (10) Ehl-i İslām gemileri karīb idi. Def‘ī-yi deryāda ala bildiklerin halās eylediler. (11) Azı şehīd oldı. Ammā ol gemi göglerde olan kâfirlerden hıçbiri (12) halāş olmadı. Bir māvna ve bir baça ü iki ālī-yı kalıyonlar dāhı kemāl üstine (13) varmışlar idi. Ol dāhı gelirken Māvna’ya bir top vurdı ki (14) ayruk kâbil-i islāh-ı necāhı olmadı. Deñize kaçup helāk oldı. Barçası (15) dāhı şa‘ıkagerdār ile vurup mühkem zehīmdār eyledi. Ol-dāhı kaçdı. Ammā ol (16) iki kalıyonları sīpāh-ı nusret-i penāh hāh nā-hāh olup kâfirlerin tu‘ma-yı neheng-i māhī (17) itdiler. Küffāruñ sāyir gemileri Ahmed Paşanuñ bu şahāmetin zarā‘etin görüp

47.a

(1) muḳāvemet idemeyüp leşker-i islāmuñ def‘ī-yi müḥāl u mümteni‘ imiş, bildiler münhezīm (2) olup öñlerinden kaçarlardı. Huzūr-i tāmle leşker-i İslām geḳüp ḥiṣār-ı üstüvār (3) Mānyenci‘ye müteveccih oldılar. Çün ḥiṣāra ḳarībe geldiler. Ḳal‘e ḥalkı deryādan (4) medd ü mu‘āvenet ümīz¹³¹ iderdi mümkün olmadı. Berden dāḥı pādişāh-ı (5) ‘ālem-i penāh encüm-i sīpāh ‘asker-i muẓaffer ile yaylaḳda ḳonup ‘Āşif Süleymān vezīr-i cemher-i (6) ‘ālī-yi şān beglerüñ dervīşi ü dervīşlerüñ begi murebbī-yi ‘ulemā vü muḥibb-i şulāḥā-yı (7) nāzim-i mānāzim-i saltānat-ı ḥāmī-yi cevze-i memleket Muştafā Paşa Bisimi‘-l- lāhī mā-yeşā (8) ḥazretlerin ol vāḳt melikü‘l-umerā-yı Rūmili idi. Rūmili çerisiyle (9) göndermişidi. Ḳapusın yapıdırup küffāre ḥayret ve cūr‘et virmişidi. (10) Bir ḥadde muẓāyekası var idi ki teneffüse mecālları ḳalmamışdı. Deryā yüzinde dāḥı (11) çün-ki i‘lām-ı ehl-i İslām görünüp pādişāh-i zü‘l-iḥtirām şevketi bilā kelām ile (12) geldi. Cünūd-ı müslimīn-i cemī‘-i cevānibden ol sūr-ı musevver iḥāṭa eylediler. Küffār (13) bize rüzgār dāḥı çār u nā-çār iẓhār-ı itā‘at idüp yüz biñ (14) istiḥfār u i‘tizārla ‘ahd u mişāḳ-ı muḥkem idüp ḥiṣārı vurdılar (15) def‘ī-yi bāb-ı sa‘adet māye bir berīd-i nevīd-ı mübeşşir olup bişāret idüp (16) sultānuñ iḥsānıyla şād u ḥendān oldu. bu fetḥ ü futūḥ (17) ḥams u tis’a-mi’e senesinde muḥarrem ayınuñ yigirmi birinci güninde vāḳi‘ oldu çün o ḳal‘e

¹³¹ Metinde “اميد” yerine “اميد” şeklinde yazılmış.

47.b

(1) buhānesiyile ol memleket-i tamām-i dāhili maḥrūse dārü'l-islām oldu. İnençt (2) ḥiṣār-ı istivār olmadığıçün i'timād u i'tikād itmeyüp boğazda iki ḥuṣn-i (3) ḥaṣīn emr oldu. Tā-ki küffār 'ubūre çāre bulmaya bu maşlahata zübde-i erkān-ı devlet (4) ve güzīde-i aṣḥāb-ı şavlat-ı vezīr-i muṣīr-i şāhib-i rey ü sāyib-i tedbīr Muṣṭafā Paşa (5) merḥūm-ı mağfūr Sinān Paşa ḥiṣāruñ ḥizmetine koyup Pādişāh-ı İslām 'izzet ü (6) ikrāmla mānşūr u muẓaffer şād-kām dārü'l-islām Edirne'ye murāca'at itdi. Anlar dāhı (7) Nihāknāy mā'berīn iki cānibinde iki metīn ḳal'e yapup birinüñ adın cigerdiñen o birinüñ (8) adını Bağırdiñen ḳodılar. Esbāb-ı ceng ü cidāl ile malāmāl eylediler ve bu feth-i meşūnuñ (9) ḳurūnuñ ḥuṣūlūn ḥuṣūline mu'ādet ü şerāyīt 'aditdikleri ecelden gemileri yine (10) bāht-i hīmānında maḥfūz u maşūn idüp anda ḳışladılar ḳapudan Dāvūd Paşayıla (11) ve hem emīr-i kebīr ajdehā-yı Dārugīr Muṣṭafā Beg dāhı Pervīzde yigirmi mıḳdārı (12) 'ālī-yi Māvnālar iḥzār eyledi ve hem kefāline ḳazıyyāsı tārīh-i mezkūrde (13) vāḳi' oldu. Çün eyyām-ı şitā geçüp behār-ı 'ālem-i ara zamān ḳarīb (14) sultān-ı cihānkūsa yine niyet-i gāzā diyüp meşūnuñ ḳurūnuñ feth ü teşhīrne (15) iḳdām-ı ihtimām itdi. İbtidā ḳapudan Dāvūd Paşaya ḥūkm-i itā'at iḳtizā (16) gönderüp emritdi ki cemī' gemilerüñ esbābın yine müheyyā eyleye dāhı İnençtī (17) boğazından çıkup Mutūn'e, Ḳurūn'a müteveccih ola

48.a

(1) vezîr-i dîndâr Ya'ûb Paşa-yı Kâmkâre emrolındı leşker-i cerrâruñ yararından (2) gerek pîyâde gerek sūvâr gerek olduğı miḳdâr eşâs-ı kârzârla varup gemilere (3) girüp devletle pâdişâh-ı 'âlî-yi miḳdâr Mütün'e, Ḳurûn'a gelecek tâ-ki civâr-ı civârıyla (4) cevârîleri imhâl u ihmâl itmeyüp buyurduḳları gibi işâl ide. (5) (burası okunmuyor) ol-dâḫı fermân-ı lâzımü'l-iz'ân muḳtażâsınca hemân isti'câl ile (6) maşlahat görüp leşker-i deryâ şânla Receb ayınuñ on dördinde Cum'a günü (7) 'azm-i ğazâ itdi. Vezîr-i güzîn-i dūrbîn ü mu'în-i dîn-i müslimîn-i zamîn-i şer'-i (8) metîn-i tâbi'-i ehl-i ḥūdâ ya'ni Muştâfâ Paşa ol zamanda melikü'l-ümerrâ idi. (9) Emrolındı Rûmili 'askeriyile niyet-i ğazâ diyüp Şa'bân ayınuñ yigirmi altısında (10) Mûra cānibine revân oldu. Sulṭân rub'-i meskûn-ı ḳānun-ı kādîmi siyâḳınca (11) şāmin Ramazānda ḥuşûn-ı meşûn-ı ḳarûn-ı fetḥine Mûra cānibine 'atf-i 'inân idüp (12) müteveccih oldu. Ordu-yı humāyûn-ı feżâ-ı vesî' ü seḥrâ-ı fesîḥ-i ovada (13) ḳondı. Andan a'lām-ı nuşret-i ā'lâ-yı ā'lâ 'ālîne çıkārup envâr-ı behâr gibi (14) leşker-i nuşret-ı tertîb ü tezyîn eylediler. Leşker-i müslimîn ile a'dâ-yı hemîn Behîşt (15) heşmetîne döndi. Pîyada vü sūvâr sebzâ vü envâr gibi ol ser ü serdarı (16) ortaya alup ovadan göçüp āheste āheste menzil-be-menzil maḳşâda müteveccih oldılar. Şa'sâ'a-yı manşûra-yı cihāngüşâ bu tāk-ı zeberced-i hazâ ziyâ virüp

48.b

(1) cevî-i ‘âm çün dil-i fânûs pürsenâ kıldı. Tānīn-i tabl pür-sedā vü enīn-i nāy-ı (2) rüyın hōş ide semāh-ı şhra-yı zahrā-i malāmāl oldı. saḥlī-i huyūl-yı nefīr-i fiyūl (3) bir derecede idi ki sūr-i İsrāfīl var ḥākişrā veş ‘azm-ı remīmūñ (4) kulağın tıldırdı. Çün mevākib-i kevākib-i nazīr-i seyr-i sepher ile mesīr-i muḳarrar Mūra’ya bu ayda (5) eriştiler. Leşker-i mucāhidīn pür-kīn varup ḥişār-ı muḥāşara eyleyüp top (6) kurucaḳ yirleri taḥmīn idüp eḫzāb-ı bī-ḥişāb yirlerin ta’yīn eylediler. (7) Toplar tüfekler beḫş-i yaylar ve zenberekler her yirin ḳazā-yı nā-gihān gibi ḳurulup (8) cā-be-cā ceng ü cidāl idenler nişān itdiler az zamanda şöyle ceng itdiler ki (9) ‘ālem-i düşmen gözine çeşm-i sūzen gibi teng oldı. Ḳavār-ı mütetālī vü siḥām mütevālī-yi (10) fi’l-ḫāl ol perişān ḫālları bī-mecāl sekene bāl eyledi. ‘ināyet-i (11) yezdānī vü ‘avn-i sübhānī yetişüp cüz’i iltifātla taş ḥişārın aldılar. Çün (12) Kuffār taşra ḥişārdan ḳaṭ’-i ricā eylediler. Ḳazāya rızā verüp genc-i iḳtifāde (13) büm var münzevī oldılar. Arkdan muḳāra‘aya musāhemeye mübāşir oldılar. (14) Gerçi ‘ālemde ḫuşn-i metīn çok ammā müsün-i ḳurūn gibi maşūn-ı ḫuşūn (15) ve ol biḳā‘uñ zindegānisi ol ḳilā‘uñ mel’ce-i melāz olduğudur. (16) Divār-ı üstüvār-ı sedd-i sedīd-i sikenderün meḫkemete vü muḫiṭī-yi muḫiṭ-i sālī (17) jürf¹³² ü nehīb-i baḫr-i Aḫzar’dan kemāl-ı irtifā‘-ı bir derecede ki nihāyete rif‘atından

¹³² Metinde “جرف” yerine “ژرف” şeklinde yazılmış.

49.a

(1) kullalari cüz' la yetecezze gibi kâbil-i işâret degül ve nihâyet-i ittisâc bir meşâbe ki kemâl-ı (2) si'atinden ribâc-i rubc-ı meskûn bir köşesinde hemân nokta-yı mevhûm gibi nihân olurdu. (3) Raşşâd-ı şabâ vü peyk-i fikr ü nazâr tûl-ı 'urzundan virmezdi haber ve faţânatuñ (4) dîn-i muşibe-i dîdelerin huffâş vār şa'şac-ı envâr-ı a'lâm-ı nuşret-i a'lâm-ı Ahmedî (5) görmiş degül ve ol bî-hüşlaruñ o tûrûş güşleri avâze-i güş-i (6) mühîb-i millet-i Muhammediyile memlû' olmuşıdı. Şu'ubatın görüp salâtin mânî (7) maḥâl u küşâdına dest urmadılar. Zîrâ ḥadek-i 'amîkinüñ 'umkı bir ḥayyîzde idi ki (8) şeyâtîn ü nām u ḥayâl girmek mecâl u çâre bulmazıdı. İçi kalb-i (9) kāsî-yi tâlib-i dünyâ-yı dūn gibi Tolmaṭop taraḫa hemân meger bārûlarına (10) nokşân götürdi. Yoḫşa dīvâr-ı üstüvâr bî-nokşana imkân yoḫıdı (11) vü hunpâre var ḫişâruñ içi pūr eşâs-ı kârzâr idi. Birkaç müddet (12) leyl ü nahâr cānib-i berden leşker-i nuşret şikâr-ı ehl-i ḫişâr ile cengde şarf-i (13) iktidâr eylediler. Ammâ mücāhidîn sefinelerine intizâr çekerleridi ki cānib-i baḫrden (14) ihâta iderler gemiler dāḫı hep müretteb olmuşıdı. Pervezedeki Muştafâ Beg (15) ḥazretleri yapırdıḡı Māvānlarla hemân münāsib bā-düzâne mevkûf (16) idi. Mute'ākiben isti'cāl olınsın diyü ulaḫlar gelicek emîr-i deryâ Ya'ḫûb Paşa (17) ve ḫapudān Dāvūd Paşa gemiye ḫadem başıcak te'yid-i sübhānî vü ināyet-i Yezdānî yitişüp

49.b

(1) muvāfıķ-ı havā bilürdi. (2) Āyetīne muṭābıķ ü muvāfıķ Boğazdan çıktılar. Ol boğazı Frengüñ gemileri alup (3) ehl-i İslām gemilerin geçürmemek ķaşdeylediler. Zīrā cemī-i Frengistān beglerünün (4) yarar yaraķları ve ālī gemileri muāvenete gelmişleridi. (5) Üç yüz pāre gemileri gelmişidi. Her fülk-i felek var rafī-i üstüvār idi (6) ve hişārgirdār-ı şavāik-i āteşbār u ķavāri-i izar-ı merdümhār u tüfekler (7) ve zenbereklerle malāmāl idi ve bizüm cevārīler bizi daķı bu cerī-yi cerisi (8) yeñiçerīyle ol cigerler simā ol simā-yı simā gökleri ki her biri bir alī-yi miķdār-ı hişār idi (9) yürüdüp kāfir keştīlerin münkesir idüp münhezīm itdiler cenge mecāl bulmayup (10) zarūrī deryāya çekildiler. Ammā ehl-i İslām gemileri Mütüne ķārīb gelicek (11) yine bī-ihtiyār olup kārzāra iķdām itdiler. Muķāraayla muşādamaya başladılar.(12) Ol seķāb-ı semāgīrler içinde şimşīrler şimşekler gibi şaşaşalar virüp top (13) u tüfek-i lemaān hemān kiyāmetden nişān virdi. Kāfir ü müslümān bu ceng-i (14) azīme hayrān ķaldılar. Deryā ķorķusından zerre gibi māhīler cūş-ı cūş olup (15) habālar tīr ü tīre ķarşu siper tırarladı. Emvāc-ı deryā-yı seyl-i mest gibi cūşān (16) u hırūşān oldu. Sehl-i zamānda vü az müddetde kesik başlar habāb var (17) deryā yüzün tı olup güneş māhīler gibi tuğlıķlar kenarda bī-şimār idi . Tīr-i bārāndan

50.a

(1) baħr-ı pehnāverũñ yũzi hemān nĩstāneye dũndi leme‘ān-ı űiműĩr-i
 bũrrān (2) ű űihāb-ı tĩr-i perān-ı mũtetālĩ-yi vũ mũtevālĩ olduėı ‘alamet-i
 tũfān-ı ƙan (3) u bārān-ı tĩr-i ateűfiűān oldu vũ ol baħr-ı zaħār u yek
 var ƙop-ı sa‘ĩƙa (4) girdāruñ āteű ibrārından cũűān olup deryāya bir
 germiyyet geldi ki (5) maűduƙa-i oldu. Ʀop u tũfeg duħāninden cihān (6)
 gũrinmezdi. űu‘le-i āteű ra‘ādesine pũrkise-i deryā-yı pũrdāė idũp (7)
 űererlerden ‘ālem-i cevƒ-i ƙıraėla memlũ’ oldu vũ ol baħr-ı aħzar iħinde
 ƙanlı (8) habāb ġunce-i lāle-i sirāb gibi bĩ-ħisāb idi. Kiűĩtlerũñ ekűeri (9)
 ol űadamatda kāse-i ħabāb gibi sernigũn olup deryā yũzinde serkũűte
 (10) oldılar. Cevűendũr dilāverlerũñ kimi neheng gibi ki űināver olup ġāh
 peleng (11) gibi ġũgler ƙullarında ceng iderlerdi. Ğegrelerden cigerler ƙāk
 olup (12) dārdālardan ol pehnāver gemiler tār oldılar. Ĥunpāreler ol
 kũh-i pārelere (13) od urup her keűtĩ āteűbār bir ejdehā-yı ħũnħũvāre
 dũnũp (14) āteűfiűanlıƙlar eylediler ve zincirlũ ƙullaplar ol yil pũrtāblara
 tāziyāne olűa (15) gerekidi ƙaydoldı. Mā-mā-zā esbāb-ı sur‘et u aűāű-ı
 sıbƙāt-dur. (16) Her dũmen-i ħortũm-ı pĩl dũmān gibi űalınup kose sıƙan
 űu‘bāne dũndi. (17) ve ƙadırgalar kenārında kũrekler bāl u per olup
 her biri evren gibi ġāh perrān

50.b

(1) olup neheng gibi kâh şu yüzinde seyrân iderdi. ‘alemler yir yir maş‘aller gibi (2) şu‘leler virüp ol semâ-yı simâ sefîneler üstinde burûc-ı müşeyyede üstindeki (3) nücûm-ı rahşân gibi nûrefşân idi vü mühre-i tüfekler nice nokta-ı merdümki öperdi. (4) vü gühercele¹³³ nokta-yı iltihâb-ı tâb-ı deryâ-yı pür-tâbe tâb virüp hemân (5) döndi. velhâşıl dünya çırağ deryâ yağ u sihâm-ı sefâyin-i ‘adâ-yı dîn (6) fetîle oldu. Cârî cevârîler her cânibe cereyân idüp celed-i cânbâzlar (7) ceng ü cidâlde cür’et ü celâdet gösterdiler. Top taşları o günde âdem leşleri (8) haşhaş dânesi degmedi. Âhin ü âteş ü seng-i ittifâkla hemdest olup (9) nice kûh-i bülendî-yi pest itdiler. Helâk olmuş gemiler kenârda şumârdan haşırdan (10) zîyâde idi. Cevşenür dilâverler deryâda seng-i püşte dönerler. Top u tüfeg (11) muzâhamesinden her kişi keşif var metrebden siperden baş çıkarmazlardı. Her insân (12) cûvşen içinde nihân olmâğa cân atardı. Bu gavğâ u veğâda bir ‘azîm gaza oldu ki (13) deryâ-yı hunhâr merdüm azar acıyup kanlu yaşlar dökdi. Esterdiyâ Medyâ kapuları gibi (14) çarhî de yiri kalkınlar kenâr-ı deryâda bî-şümâr idi vü mâr mâhî gibi tîre-i cânistânlar (15) şu yüzinde devrân u seyrân iderlerdi. Velhâşıl kubâb-ı hubâb gibi deryâ (16) yüzün ve germî-yi siperler dutup tîğ u tîrler deryâ-yı demür ma‘denine dönderdiler. (17) keştîler kebşler gibi tanâtuḥ itdükçe oldlar saçulup ‘âlem-i kure-i ahengen dönderdi.

¹³³ Metinde “كهرجله” yerine “كهرجله” şeklinde yazılmış.

51.a

(1) Māvānlar ejdehālaruñ ğazab u ħiddetin ħadden mütecāviz görüp deryā-yı (2) selāsil ü aġlal ile qaşditdi ki bend ide anuñıçün sathı-i müstevā-yı baħr-i meşcur (3) pürrencir oldı. Çün ol tūfān pür āşüp mümted olup maħāric-i kıyāmet-i (4) uslūb müşteddoldı. Küffār keştīlerinüñ kemānı şınıp oqları (5) avanup sehm-i mūrādları nişane irmeyüp bu muşādemeye mücādeleye taħammül idemeyüp (6) tākātları tāk olup qarār idemeyüp firāra müteveccih oldılar. Gemilerüñ (7) baʿzı helāk olup baʿzı girdāb-ı belāya giriftār olduğın göricek (8) çār u nā-çār kaçtılar. Ādem cesedi üstinde deryā yüzinde yürinse cāiz olmış idi. (9) Kāfirüñ Reyisleri ayrıķ iķdām idemeyüp cānatup deñize kaçdılar. Çata bildüklerin (10) alup Kāfirlerüñ kimini neheng-i şimşīr-i taʿma idinüp kimini baħr-i āfāk-ı gireyidi, (11) muķtażāsınca çün gemiler (12) manşūr u mesrūr ħişār kenārına geldiler. Baħr ü berün ve ħışk u terden (13) ol deryāları iķāta eylediler kalʿe ħalkına fermān gelüp cānlarından (14) kaṭʿ-i ricā eylediler. Küffār-ı deryādan gelicek ʿavān u enşārdan meyūs olup (15) tālīʿ-i manħūslerine incinüp aħr-i encām kārına varacaġını bildiler. Çār u nā-çār (16) olinca ceng ü cidāle şarf-i iķtidār eylediler. Pes ehl-i islām kāfire ārām vormeyüp (17) mulāħemede bir decede iķdām u ihtimām itdiler ki burūc-i müşeyyede ħişardan kuffār barmaķ

51.b

(1) çıkarmağa cānī yoğıdı. Zirā çerīde-i ceri yeñiçerler varıdı ki cüz' lā-yetecezzā nişān (2) itseler bī-gümān haṭā itmezlerdi. Belki şaḥife-i dilden ḥayāl-ı nokṭa-yı mevhūmı kaşd itseler (3) ceng iderlerdi vü şöyle cist ü çalāk şehbāzlar idiler ki şü'ā'-ı aftāb (4) cihāntabla tāḵ āsmāna çıkmak murād idenler naẓar-ı şāyīb ü ḥadiş-i sākīb (5) ki ānī-yi vaḥidde burūc-i müşeyyde gerdün-i gerdān mekān idinürlerdi. Ol (6) ḥuşn-i ḥaşīn ortaya alup yir yir dīvārların yıḵup yirle beraber eylediler. (7) Su'übet bir derecede ki ḥandek-i 'amīkī merkez-i arz-i basitā muṭṭaşıl idi (8) vü ebrāc-ı refī' ile beraber ḥaşıl-ı kelām kâbil-i 'arz (9) u iltiyām degül bilüp ihtimām itdiler. Şedā-yı şadamat mühib-i kavāri'den (10) āvāzesi geldikçe renīn (11) hemīn berk-i ḥizān gibi vü himetden lertzān oldu. Kulel-i cibāl-ı gahvāreler gibi (12) cunbān oldu. Silsile-i intikāme iḳtiḥāme inḵişām virmeyüp şubḥ u şāma (13) ulaşıdurup iḳtiḥāme iḳdāme ihtimāmler gösterdiler. Her emīr-i kāmkar bir miḵdār zil'-i (14) ḥişār-ı istivāruñ dīvārın ḥāḵla yeksān etmege iltizām idüp (15) cenge ārām virmediler. Hatta vāḵi'ede vāḵi' olacak dāhīyye sanüp 'ulūv-i 'ālem-i āyetinüñ (16) mażmunuñ mulāḥaza iderlerdi. Güh-i kerdār-ı ḵāf-ı (17) kerī-yi sengler ile ceng itdiler. Burc u bārūlar küffāra teng itdiler ol ḥişār-ı üstüvārı

52.a

(1) leşker-i cerrār kırk gün kadar muḥāşara eylediler. ḥiṣār-ı üstüvār
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

52.b

(1) ammā iki gemi eceli çekdi götürdi. Top u tüfeg ok u zenberek bārān-ı Nīsān (2) gibi bārān iken vehm itmeyüp ecel-i ‘ācil gibi isti‘cāl ile hışāra mütevecih oldılar. (3) K̄araval¹³⁴ bekleyenler anları ehl-i İslāmuñ a‘vānından anşārından şanup (4) ğaflet etdiler. Ol gün nöbet-i azb Āġāsı Küçük Bular ile Şāmluoġlı (5) Mustafā Begin idi. Çün gemiler hışāra k̄arīb yire gelicek bildiler ki küffāra (6) mü‘āvenete geldi yarāġ yaşaġla kenāra varıcaķ. Def‘ī-yi ‘aceleyle yavaşıladup yālī k̄apusından (7) kefere uşup taşmaġa muķayyed oldılar. Bu k̄azıyye-i görüp sulţān-ı müslimīn-i ğayetde (8) ğamġīn ehl-i İslāma inkisār olup (9) küffār-ı eşrāra istibşār virdi. Ammā āhır-i kār mü‘minlerüñ muvehidlerüñ k̄udrete (10) sürüre vü küffāruñ server-i fütüre mübeddel oldı. (11) Hışāruñ infitāhına vü Küffāruñ inkisārına vü ‘asākir-i nuşret-i şı‘āruñ (12) iġtināmına ihtimāmına yārī ü bāyiş oldı. Vurūd-ı vufūd āfāt vü vuķūd-ı āteş (13) mukāfāt-ı hışār-ı üstüvāruñ ba‘zı dīvārin raġne raġne idüp k̄afese dönerdiler. (14) murġ-ı ruġları mużtarib olup çıkmāġa intizār çekerlerdi. Deryā yüzinden isti‘ānet (15) göricek sürür ibtihācla cem‘īsi sikeleye mütevecih oldılar. Tā-ki ehl-i İslām gemileri (16) hücum idüp yaraķların almıyalar def‘ī-yi içinde olan esbābı çıkarup (17) uşup ‘aceleyle taşmaġa meşġul oldılar gemi-yi oda urdılar. Hışār içinde olan

¹³⁴ Metinde “قراولا” yerine “قراول” şeklinde yazılmış.

53.a

(1) hālk yalıya dögilecek gedikler hālvēt ƙaldı. Anatolı gedüğinden Merhūm-ı mağfūr (2) Sinān Paşa gördi ki ged gedā kāfir ƙalmadı. fırsatdur yoldaşlarıyla çıƙmağa (3) sa‘y eyleyen belki kāfir bu cānibūñ su‘ūbatına i‘timād u i‘tikād idüp hālī ƙoya (4) didi fi’l-hāl aşhāb-ı ƙitālden birisi teninde var nezāketle çıƙup gördi ki gedük (5) ğāyet-i hūlvēt hemān yoldaşlara işāret eyledi. Ğayret ü hamiyyet (6) idūñ nuşret bizimdūr didi. Hemān anī-i vaḥidde serbāz cānbāzlar mār (7) u mūr var mute‘āķib ü müte‘āli-yi havālī-yi ḥişāra havāle olup meks-i engebīn gibi (8) hemīn muzāḥame ile biri birin başup ƙal‘eye ƙırƙ elli ƙişi çıƙdı. Küffāra andan (9) beste olındı. İhmālu iğfāllerine incinüp gedüklü gedükine müteveccih olıcaƙ (10) gördiler selsile-i leşker-i islāmda inƙişām-ı infişāl yok muṭṭāsıl-ı müteselsil oldı. (11) revān-ı ā‘lām-ı nuşret-i encām-ı zafer ā‘lām-ı ehl-i İslām kenār bām ḥişār-ı (12) üstüvār çıƙarup şikka-yı tarāzī-yi ‘alā-yı ‘alā-yı irişdirdiler. Güyā şubḥ-i (13) şadıƙdur ufƙ-i ḥişārda şārīƙ olup ‘āleme ziyā virüp ƙal‘e-i (14) ruşnālıƙdan fānūse döndi. Mücāhidīn hemīn ulī ecniḥeteyn ƙerübīn kerr ü beyīn dergāh-ı (15) zemīnden āsmāna çıƙmağa nerdībāna ihtiyāc göstermediler. Ol ma‘āric-i āsmān-ı medāric (16) çıƙup fercelerden mütelāḥıƙ-ı mütelāşıƙ olup şehre aru gibi işlediler. (17) def‘ī-yi bir derecede keşret oldı ki

53.b

(1) Küffāruñ vārvārı ol gedüke üşdiler. Ammā def‘īne men‘īne 9ādir olmadılar reh̄nelerden (2) kurūr-i seyl-i serī‘ü’l-inh̄idār gibi ābdār menfezlerden gerüp eşirrānuñ eşrārın (3) def‘ kıldılar ve rüzānelerden kurūr-ı şu‘ā‘-ı āftāb-ı cihāntāb gibi yāb-ı bāb (4) girdiler leşker-i islāmı ol şehir pūr zālām Dārü’s-selām oldu. def‘ī-yi āzān (5) okuyup müslümānlar tekbīr ü tehlīl ile cihān-ı cevfin pūr sadā oldu kıldı. Çün harb u zarb u (6) cidāl u kıtāl-ı küffārı bī-mecāl-ı āşūfte-i hāl eyledi. Neye uğradıkların (7) bildiler. Şehrūñ küceleri¹³⁵ güçseleri başla maşla (8) şu başlu olup kan sel gibi soқақlarda revān oldu. Kılıç bıçak (9) pārelerinden hişār-ı demürce dükkānına belki demür kanına döndi. Mürdelerden (10) mūr-ı mār meskenine rehğüzār bolmazdı. O kal‘enūñ bir kulāsı var idi. (11) metīn ü haşīn baqiyye-i şamşām-ı behrām-ı intikām olanlar kaçup ol kulāya çıkup (12) kapusın yapup ol gice ceng itdiler āhīr-i kār nā-çār olup (13) tiğ-i āteşbārların birağup kemāların müslümānlara Şunup hāh nā-hāh (14) imān-ı baş gibi itā‘at u inkiyāz gösterdiler. Ammā ol kuleden hūnbāre (15) itmişler idi müslümānlara ol hūnbāreden şehir tıtuşdı mümkün olup (16) muntafī olmadı. Hāzret-i pādīşah-ı vilāyet-i (17) penāh-ı melek-ı intibāhuñ dū‘āsı müstecāb oldu. zīrā dāyima itmedi o çok

¹³⁵ Metinde “کوچه” yerine “كوجه” şeklinde yazılmış.

54.a

(1) yana virdi, bed du‘ā iderdi. Pes ġāzīler ġanāyim-i bī-ḥiṣāb ile müġtenim oldılar. (2) sīm-i sīmā-yı sāde-i rū perī-yi peykerler tutup mübālaġa-yı māl u munāl ile şāhib-i (3) cemāl-ı melek-i manzar¹³⁶ dilberler ellerine girdi. Her faķīr ü ḥaķīr ġanī vü emīr olup her muflis-i (4) bī-māye ḥayli sermāya idindi. Kāmer-i ṭal‘at-ı Zühre-i şuret-i kıyāmet-i mātemet (5) nāzānīnler dutdılar ki şuret mānī āynī-yi ḥīnde yanında naķş-i dīvār idi. hemīn (6) pūr ferheng-i ferneg gözleri ki gözleri ḥunbārları ġamzala taķbīle ceng iderken (7) lebleri sūbt-i būsiyile sulḥ iderdi. Her dilber bī-naẓīr güyā ki bir taşvīr idi. (8) Ol sūbti peykerlerden çadırlar hemān nigārḥāne-i Çīne döndi ve ol māh-ı (9) şuret pūr āfetlerüñ laṭāfetlerinden dem-be-dem rūḥa rūḥ u rāḥat (10) gelüp muşahabatlerinden, munāsebetlerinden lizet ü ḥalevet aldılar birkaç (11) günden soñra ol esīrlerüñ ġalızü’l-ķalb kafirlerin ṭaleb idüp (12) siyāsete götürdiler. Kātlu inhizām ķahr-i diyüp ķatlitdiler, oġlan kızin (13) esīr itdiler mesākin-i āşnām-ı mesācid-i ehl-i İslām idüp bir metīn (14) būnyān būlend-i erkān-ı kilisā-yı sulṭān-ı cihān-ı mescid-i ṭab‘-i ehl-i Īmān idüp (15) būlbül-i elḥān ḥafızler ķur‘ān okuyup taleb-i ġufrān itdiler. Ol ḥāristān (16) gülistān oldu. Ol cem‘īsiyidi ki sulṭān-ı salāṭīn-i cihān u ḥalife-i ehl-i (17) Īmān-ı mescid-ı cāmī‘-ı kendünüñ levāmī‘-i ṭal‘at-ı mes‘ū’l-maṭla‘iyile münevver idüp

¹³⁶ Metinde “منظر” yerine “منضر” şeklinde yazılmış.

54.b

(1) ma‘ālim-i İslām-ı şaṭḥ-i gerdüne ƣaldırup minber ü miḥrābla ol
kilīsā ǧarāb u maǧmūr iken (2) ma‘mūr-ı muzlim iken pūr nūr eylediler.
Bu futūḥāt-ı ǧaybi (3) muḥarrem ayınuñ on üçünçü güninde vāḳı‘ oldı.
Andan sulṭān-ı İslām (4)muḥẓī’l-merām Mütün feth idüp ƣurūna
müteveccih oldı. Vezīr-i muṣṣır-i zeyūr-i (5) tāc-ı serīr-i pāk-ı ‘akidet-i
ḥālid-i siret merhrūm-ı meǧfūr ‘Ali Paşa-yı sebiken (6) gönderdiler ki
ṭariḳ-i āmāniyile eṣnīye virürillerse müste’men oldılar vālī (7) ƣahren
alınurşa Mütün müstaḥfazlarına olan anlara daḫı ola çün (8) vezīr-i
rüşen zamīr ola ammā Varānyaya vardı ki Mütün’e ƣurūn’a ƣarīn (9)
ü şu‘ūbetden rif‘ātde anlara ‘ādīl idi varıcaḳ ḥavf u inzār ile da‘vet
(10) itdi ol cemā‘at-ı küffār daḫı vehimlerinden nā-çār rāzı oldılar.
Cümlesi (11) celb-i menāfi‘ idup def‘-i mażāra razı oldılar a‘dā-yı dīn
ü millet-i (12) mülāyemet-i müsālemet ile maǧlūb u meslūb itdi. Zirā
heybet-i intikāt-ı (13) pādişāhī vü rehbet-i siyāset-i kemālbiye ƣalb-i
ƣasīlerinde memlū’ idi. (14) zarūrī (14) zarā‘at-ı şefā‘āt istediler, emn
ü āmān buldılar. Pādişāh-ı ḥamīde-i ḥiṣāl (15) mālların ‘īyāllerin virüp
icāzet virdi ki ƣanda isterlerse anda olarlar. (16) Ammā Ātāvāranuñ
ḥalkı Frengistān’a gitdi. Andan varup ƣurūn’a ƣarīn olup (17) anı dāḫı
āmān ṭariḳiyile istedi. Ƙarine ile ƣıracaḳların añladup ƣalb-i

55.a

(1) k̄asilerine k̄asevet k̄orkı d̄üşüp k̄ırılmağdan k̄atı k̄orkdılar. Vezir-i
(2) Vezīr-i Delīr Yağub Paşa-yı vü k̄apudan Davūd Begi ‘Ali Paşaya
k̄oşup (3) K̄urūn fethine gönderdi. Varup evvelā iylükle isteyüp
muḳābele idenlerūñ (4) h̄āllerin tafsīl ü beyān eyleyüp bunlara vehim
virüp müteḥīr ü ḥayrān (5) itmişidi (6) āyet faḥvāsiyle ‘āmil olup erbāb-
ı zālālat hidāyete da‘vet (6) eyledi ve nasihatlar idüp mevāzī söyleyüp
didi ki:

الحقّ ان تستيقظوا فيه تغنموا
أن تغفلوا فالسيف ليس بغافل

(8) ve taḥdīd ü taḥvīf içün bu feṣaḥat-ı k̄arīn-i mav‘ıza-yı āyīn āyti
anlara (9) tefhīm eyledi ki (10) ve hem ziyāde-i tenbih u iḳāz (11) ve
tayakḳuz-i ilḥāṭ içün aytdi ki:

هر کر ایندو موعظة هوس است
مرک همسایه اش بو عظ بس است

(12) Delāyīl-i ‘aḳlini taḳallube mü’eyyid muḳavvī olup marḥūm-ı
mağfūrle paşanuñ (13) ri‘āyet-i imān u ‘uhūdüne vü viḳāyet-i peymān-ı
‘uḳūdüne iṭiḳādı (14) olduğıçün da‘vetine rağbetle razı olup k̄abūl-ı
‘aḳd-i zımmet itdiler. (15) zacret u miḥnet çekmediler virdiler vardılar
‘uḳūd-ı u ‘uhūd müḥkem ü müsteḥkem olup

55.b

(1) feth-i Kırūn dāhı sāyīr-i fütūhe maḵrūn oldı. Biḥamdi'l-lāh ki bunun gibi ḥuṣn-i (2) ḥaṣīn-i mü'teber pādişāhımızuñ eyyām-i devletinde bu ḵulunuñ himetiyle müsahḥar oldı. (3) Şadaḵa resūl Allāh zīrā sulṭān-ı ehl-i imān her ne teşḥīr eylese, mü'āzadet (4) tedbīr-i vezīr-i muṣīr ile musa'adat tīr ü şimşīr ele eyler.

قلعه كفار را آخر علي بر کند رند (5)
سعیها کردندور آغزا هر کس دنگ

(6) şadaḵa Resūl Allāh çūn bu merām-ı tamām oldı. Sulṭān-ı İslām Darü'l-selām (7) İstanbul'a muracā'at idecek, paşa-yı mekremet-i şi'ārī-yi ba'zı cidār-ı cerrārla (8) ḵodı tā-ki feth olunmaduḵ, ḥişārları küffār elinden zarb-ı destle Alamorā'da (9) kāfirūñ ḵal'eleri ḵılmaya itifāḵ sebiken Ānāvārın ḵal'esini alıcaḵ, kāfirlerin (10) yirlü yirinde ḵoyup tebdīl-i mekān itdirmemişleridi ol melā'īn yine nihānī-yi (11) frengle mu'āmele idüp şöyle mu'ahede itmişler hemān-ki deryā yüzinde gemileri (12) görler ḵal'enūñ mustahfızlarını ḵurb-ı ḵal'eye virerler. Bu peymān üzere (13) deryā yüzün gözedüp fırsata mutaraşsıd u nuşrete müterakḵıb olmuşlarıdı.

56.a

(1) Kāfir gemileri dāhı birgün ticāret şuretīyle gelüp iskeleye girdiler. Mutavaṭṭin (2) mel'ūnlar dāhı anlaruñ esbābların çıkarır gibi olup yaraqların yaşaqların (3) nezāketle ḳal'e-ye ḳoyup ḡafletle dizdārı şehīd idüp ḥiṣār erlerin (4) Yeñiçeriden ve 'Azābdan bir bir bulup kimin esīr idüp kimin ḳırup (5) ḳal'e-i teşḥīr itdiler. Bu ḥud'a vü telbīs iṣidüp (6) vezīr-i Ṣayīb-i tedbīr Āstāne-i sa'ādetden otuz pāre gemi isteyüp (7) Yarak yaşaḳ görüp añlanmayup baḥrden Reyis Kemāl'ı gönderdi (8) ki kemāletde reyis ve reyislikde kāmīl-i deryā da neheng-i ṣināver ve cengde ḡāyet-i (9) dilāver idi, güyā ki (10) āyet anuñ ṣanında nāzil olmuṣ-dur ve kendü devletle cānib-i (11) berdden hemān kendü ḥalḳıyıla vü ba'zı sipāhıyla yürüyüp iḥāṭa eyledi. (12) deryā ṭarāfından derdi yoḡıdı. Zīrā gemileri var idi limanında ḥazır (13) ve ḥiṣāruñ su'ubeti kemālinde idi. Kāfir aña nāzır oldu. Paṣa-yı 'ālī-ṣān (14) hemān ki geldi. Üç yirden ehl-i ḥiṣārla kārzāra başladı. Küffāruñ (15) cem'īsi ḳuru cānibe muḳayyeden iken Kemāl dāhı ol otuz ziyāde gemi ile limāna (16) girüp sekiz pāre 'ālī-yi gemilerin aldı. Tevfīḳ-i sübhānī vü teyīd-i yezdānī (17) iriṣüp tiḡ-i intikām niyāmından ḳıḳduḡı gibi ḳuvvetbāzdı

56.b

(1) müslümānı gör ki ol ıal'e-yi cebren ve ıahren alup içinde bulunan savaşııların ırup (2) oğın ızıın esir eylediler, bakisi ıaıup bir mühkem ıulası var idi. Aña girüp (3) ceng itdiler. 'akıbet gördiler ki paşıayı maıdemün miıdāmuñ ikdām-i ihtimām olmaıda-dur (4) zārūrī āmān dileyüp ıışıarı vurup küffār gemiye girüp Frengistān'a (5) gitdiler. Velıāsıl paşıa bu ğazāda iki biñ kāfiri ıılıcdan göıürdi

(6) Anı her kim du'a ile görse
ider luıfinden Allāh aña raımet

(7) Şehid ü ğāzidür zem eylemege
añı vermeye 'aıı u naıı ruıısat

(8) cinān-ı ğülzārına 'azmeyledi ol
dirigā ıaldı dilde derd ü ıasret

(9) ıasāra nū-'ārūs feth u zafere yine şimşir-i mücevherden tecellī eyleyup (10) bu ıal'eden ğayr-i iki ıısar-ı istivār dāıı alup ıazret-i şehrīyār-ı kāmkar (11) mubeşşirler gönderüp sürür baıı ü meserret-i fezā oldu.

(12) دران کشوارانه عمارت بدید
بهر منزلي کو علم بر کشید

(13) bu ẓāziyye de vāḳi^c oldu. Çün ^cinvān-ı sultān-ı (14) salātīn-i cihān u serdefter-i mi^cyārzānı mucāhidan Sultān Bāyezīd Hān (15) Bin Muḥammed Hān bir nice zamān Rūmili'nde cihāde meşğūl u def^c-i fitne vū fesāde (16) mubāşir oldu. Tūl-ı kimselerinden istimā^c-ı akāzib-i abātil-i nūfūs-i ḥabisenūn (17) ^cuḳūl-ı za^cifine şek vurup hemān gümāne sebep oldu. Mevād-ı fitne vū fesād

57.a

(1) hāreket idüp İbrāhīm nām bir mechūlu'n-neseb bī-devlet Kirmānoğludur (2) diyū Kirmānīler götürdiler. Taşa taḥaşşun eyledi.

چو شه تهي کرد داز نره شیر (3)

شغال اندر آید بمیدان دلیر نره

(4) bu aḥbār-ı sār-ı zār çün şāhzāde-i kām-kār ḥalef-i ḥülefā-ı cihāndar (5) ve şemre-i şecer-i saltanat-ı Şāhib ü ^cizz ü devlet e^cazz u emced Sultān (6) Aḥmed ol bī-devletün itdügi şenā^cata cūr'te incinüp ḥavāric-i (7) ḥurūc itdi diyū memlekete ādemler gönderüp taht-ı eyālet u zıll-ı rāyet ḥāmī-yi (8) sünnetin re^cīyyetlere kuvvet-i ḳalb virüp ğayret ü ḥamiyyet idüp leşker-i (9) cem^c-i ḳulūb Rūm dilīrleriyle çıḳdı. Ol dilīrlerün her biri şimşīr gibi āfāḳ (10) ki idi. Devlet ü sa^cādetle rayāt-ı nuşret-i ğāyet çeküp ^casker-i (11) yek-dil ü mücādil ile devām-ı iltiyām-ı intizām-ı nizām içün Kirmān'a ^catf-ı (12) ^cinān eyledi. Çün şehzāde-i ^cālī-yı maḳām bir ceyş-i intikām-ı (13) leşker-i muẓaffer ile Lārenda'yı maḳām idindi. Andan ḥaber alup olduğı (14) şa^cbe müteveccih oldu. şibel'l-allāh şehinşāhoğlı Sultān Muḥammed ḥazretin (15) bedirḳarāh

idindi. Dāhı Allāha sığınup ve düşmānı cüst-i cū itmekde (16) oldılar. Çün ‘adā-ı devlet bu hikāyet işitdiler, bir derecede zacrat (17) u hayret geldi ki unuttı. Keşti-yi vār girdāb-ı miḥnetde devvār olup

57.b

(1) sa‘be aña idüp kühūf-ı kühsūvārda ḥuffāş var mütevārī oldı. Yanında (2) olanlar dāhı tūde-i kāh gibi perişān olup ḳavm-i cān gibi her biri bir ğārda (3) nihān oldı. İnsān degül belki şeytān bulmağa ḳābil degül çendān ki küşe Buluş (4) Tāş ili’ne cest ü cū itdiler eşeri bulunmadı. Memleketden çıkdı gitdi. (5) zarūrī Sulṭān Aḥmed diyüp zimām-ı i‘zām Amasya semtin’e (6) ‘aṭṭıdı vü olan mecāra-yı mufaşşāl-ı muḥaşşal-ı dergāh-ı cihāndar-ı ḥudāvendigār-ı (7) kāmkāra i‘lām u iş‘ār eyledi vü hem gemiler Mütün, ḳurūm fetḥ eyleyüp (8) şafer ayınuñ toḳuzında mesākin-i me’lūflerine mürāca‘at idüp fetḥ u nuşretle (9) ylgirmi ikisinde rüzgār muvāfıḳ olup Gelībola’ya geldiler. (10) irāde-i taḳdīr-i ḳadīr ve meşīyet-i ḥudā-yı bī-naẓīr şöyle iḳtiẓā eyler ki vezīr-i muşīr (11) āşef-i¹³⁷ şāyib-i tedbīr-i şāhib-i ḳalem ü şemşīr ve düstūr-ı a‘zām ḥātime-i vūzerā-yı mūkerrem-i (12) aḳvāl-ı şubḥ Mesīḥ Paşa-yı memleket-i ārā-yı merḥūm-ı maġfūrı ḳapu (13) ḥalkınuñ piyāda ḥalkınuñ piyāde vü süvārından birḳaç biñ nizedārıla vü Anātōlī leşkeriyile (14) gönderdiler de livā-yı ḥamāset ü rāyet-i riyāset (15) ḳaldırup Ramazānda şenbe günü Ḳırmān’a leşker-i bī-pāyānla ‘aṭf-i ‘inān (16) ile Ḳırmān’a varıcaḳ, şehinşāh bege varup buluşup andan göçüp (17) Tāşili’ne revāne oldı. ‘İd-i mübāreki Ḳaraḥişār’da eyleyüp andan Ak

¹³⁷ Metinde “عسف” yerine “اصف” şeklinde yazılmış.

58.a

(1) şehir'e varup askerün kalanı irişsün diyü bir iki gün anda (2) tavaḳḳuf idüp göçüp Bulḡārtağı'na, Oḳdıtağı'na vardılar. Anda serḥad'da muhabbet-i maşlahat-ı zapt-ı (3) memleket için bir ḥişār-ı üstüvār yapup adına oḡdı¹³⁸ ḳodılar, tā-ki (4) müfsidlerün ifsādından ve Ḥavāricilerün ḥurūcundan emīn olup (5) Taşili'ne hemīn kelid-i āminīn oldu. ḳal'e emri tamām olıcaḳ, ol mevzū^c-ı maḳşū^c-ı (6) meḥūlu'n-nesebi götürüp fitneye bā'is olanları hep kılıcdan geçirüp (7) oḡlın ḳızın esīr eyledi vü rusāḳın sāyir-i şanādīd-i dāḥı şükūh-ı şevket-i (8) efrād-ı zafer-i şi'ār u sipāh-ı nuşret-i ḳarīn-i cidārı görüp ḥāh nā-ḥāh (9) Āstāne-i devlet-i penāhe ilticā eylediler. Tecdīd-i 'ubūdīyet-i mevā'īd-i mevāşīḳ-i (10) müteceddid itdiler. Paşa-yı kāmḳār-ı mekremet-i şi'ār-ı merḥemet ü şār dāḥı her birine ḥil'ātlar (11) virüp 'azimler itdi vü ol bed aşlī-yi içlerinden ḳodlar Aḳtaş'a (12) oḡlıyla olurmış ol ḳaçurdı. Leşkeri mücāhidīn pūr kīne ḥaber olunca Teke (13) deresin'den ḥayli Varsaḳ gelmişdi. Derbend alup ādem göçürtmediler. (14) Ammā Yeñiçerī dilāverleri gelüp ol şa'bede Varsaḳ'a oḳı tüfeḡi vurup (15) münhezim idüp şöyle ḳırdılar ki ḥaber birlige birisi ser ḳurtarmadı. (16) bāḳi-yi varsaklar saḳiler i'tizār istiḡfār eyleyüp (17) diyüp cümlesi i'tizārılar eylediler. Ol meḥūlu'n-neseb ba'zı bī-edepilerle

¹³⁸ Metinde “اوقدى” yerine “اوغدى” şeklinde yazılmış.

58.b

(1) kaçup diyār-ı Şām'a düşdi, anda hāli ma'lūm olıcaķ. Haleb melikū'l-umerāsı (2) ol 'āk u 'āşī-yi tutup habs ebedīyle ismini, resmini yüzdiler. Çün hāzret-i (3) Mesīh Paşa muhāfaẓa-yı memleket idüp def'-i şer ü şūr-ı 'adā vü kām'-ı kal'-ı 'ırķ-i huşūmet-i (4) huşamā-yı tamām eyledi. Kırķ gün kadar Taş alınıp Kezüb-ı islāh ider. (5) Andan muharram ayınuñ on ikinci günü çarşembe güninde Dar'ül-selām Kōştantīniye (6) Āstāne-yı sa'ādete müraca'at eyler. Ammā İmān degül de halef-i hükkām (7) mucāhid ü mucāhidīn-i şi'ār u neķāve-i umerā-yı şecā'at āşār-ı e'azz u emced İshāk Beg (8) oğlu Isā Begoğlu Muḥammed Beg El-Buşān Vilāyetinüñ eyāletin taşarrūf iderdi. (9) kal'e-i Darrāc kurbında oturdı. Gerçi ol kal'enüñ kemāl-ı istiḥkām ve nihāyet (10) matanet-i ma'lūm idi. Rif'atde vis'atde hemīn Kōştantīniye'ye müşābih-dür derler (11) Ammā valīleri muhafızları kār dīde vü kerem-i serd-i hasebde kimesneler degülleridi anlaruñ (12) hālleri muşār ileyh Muḥammed Bege ma'lūm oldu. Ğāyret ü ḥamiyyet idüp teftihine, (13) teşhīrine iķdām u ihtimām eyledi. Kenār-ı deryāda olup istimdād bahırdan (14) ğāyr-i münķatı' olduğu ecelden umerā-yı mucāhidīn fethine iltizām itmişlerdi. Ammā (15) itifāk bu tedbīr ü taķdīre muvāfık gelüp (16) bir gün Çīn secinde Muḥammed Beg ḥakını cem' kılıp üç bölük eyler, iki bölügi (17) kemīnde koyup bir bölügiyle ḥişāruñ esbābın sürmege varup gözüdür.

59.a

(1) Küffâr-ı ehl-i İslâm kılilü'l-aded görüp fırsat bizim-dür, deyüp (2) kârzâra başladılar mücâhidler dâhı ceng ider gibi olup şuret-i inhizâm (3) gösterüp kuffârı kemîne uğratdılar. Anda kırup kıvdılar ceng ide ceng ide (4) kal'eye bile girdiler. Bu fetih ü teshîre guzât dil-şâd olup Âstâne-i sa'adet (5) bahse i'âm eylediler. Muhammed Beg 'atîfâr husrevâniyile vü hil'at-ı pâdişâhâniyile (6) mahzûz olup va'de hasaniyile mahzûz oldu vü hem Venedik (7) küffârı ki freng arasında nifâkla meşhûr ve hud'a-yı telbîs ile müte'arîfdur ehl-i (8) islâmdan bu dedecede mecrûh u müteallim olıcağ Frence'ye mulâyemet müsâlemet (9) izhâr idüp mubâlağa-yı rüşvet iş'âr eyledi tâ-ki anuñ mü'âvenet (10) mu'âzadatiyla ol-dağı olan işlere mükâfât u mucâzât ide zîrâ (11) küşret-i 'aded ü kuvet-i 'üded kendüye medede kâdir hemîn Freng'e kâfirânda (12) vehm-i ehl-i zalâl ortasında ol-ğadar māl ü menāl 'asî yekser yoğıyidi. (13) ol -dâğı cevâbın mulâhaza itmeyüp fi'-l-hâl mu'âhede eyleyüp leşkeri cem' itdiler (14) dâğı iki yüz pâreler gibi gemiler vurur ve altmış biñ kadar leşker (15) koşar. Karındaşı oğlını serleşker idüp Venedik'e mu'âvenete gönderir. (16) Ol dâğı cemîc Freng beglerine Frengiyile ittifâkın i'ân idüp ehl-i islâmuñ (17) memleketine ki dâr-üs-selâm-dur kaşd itdügin bildirir. Her biri hâllü hâlince

59.b

(1) mü'avenete iḳdām idüp isti'ānet itdiler. Gelüp küşretle¹³⁹ Midilli adasına (2) düşüp 'adedlerine 'üddelerine i'timād i'tizād idüp ol ḥişār-ı istivāruñ (3) rif'et si'āt iḥkām istiḥkām gözlerine görünmeyüp def'ī gemilerden (4) ḳal'e güşālīḳ esbābın çıkarup metreslerin ḳurup yir yir topların (5) prangaların müheyyā eyledi. Ehl-i ḥişār dāḥı çār u nā-çār ḳal'e-i dīvār (6) idüp burc u bārūlara çıkup kārzāra başladılar. Ada idi cevānibinden (7) düşmen iḥāta eyledi. İraḳ ehl-i İslāmdan isti'ānet, i'ānet (8) iḥtimālī ḳalmadı. Cān u dilden ğazāya niyet idüp ğayret ü ḥamiyyet (9) ḳılup arzu-yı şahādet eyleyüp kafire topı ve tüfegi şöyle urarlar ki (10) ḳābil-i taḥrīr ü taḳrīr degül ve ba'zı gemilerin mavkūf ḳodılar ki ehl-i İslāmdan (11) mu'āvenete gemiler gelürse ceng ü cidāl idüp geçürtmeye. Ammā leyl ü nehār (12) kārzār idüp nevāzil-i mütetāliden, mütevāliden ḥişāruñ için (13) ehl-i diller göñli gibi virān u ḥarāb-ı dīvār-ı ḥişārı ḳafesdār (14) rehnedār eylediler ve yir yir dīvār-ı üstüvārın yire berāber idüp içinde (15) olan müslümānlara müzāyaḳa virüp zebūn idüp ḥāllerin diger gün (16) eylediler. Tüfeg zarbasından çārḥī-yı ḳalkānlar per ü neyzenler olup oḳdan ḳalbūra (17) döndi vü yekterler başın ehl-i bāzāruñ ḳalḳal-ı dizdügi kedülere dönüp

¹³⁹ Metinde “كثرتله” yerine “كثرتله” şeklinde yazılmış.

60.a

(1) delik delik ve zenbereklerden cuştılar zırahlara döndi. Zarūrī olup (2) hışār-ı hālīn sancağı gibi Firūz Beg şehzāde-i hilāfet mertebet ü saltānat (3) menzilet-i Hāzret-i Sultān Korkud dāme devletihi hizmetine iʿlām eyleyicek (4) yidi yüz muselleh-i mükemmel-i ādemle silāhdār başısını gönderdi ki varup (5) cebren, kahren hışāra girüp müʿāvenet ide ol-dāhı defʿī-yi Eyāz māndede (6) olan rencber gemileriyle bunları adaya geçürdi. Kalʿeye müteveccih olduklarından (7) leşker-i kuffār haberdār olup karşılayup kārzāra meşgūl oldılar. (8) Gāzīler dāhı Allāh'a tevekkül idüp imdād-ı enbiyāya tevessül eylediler. Serīʿü'l-inhidārlar (9) var uğrayup ceng ide ol nihāyetsüz ʿaskeri yarup (10) rāyāt-ı nuşret-i āyāt-ı ehl-i İslāmı miḥşār koyup düşmenkām (11) olmadılar baʿzī derece şahādete yetişüp ekseri ḥalāş olup sâbık-ı (12) muştahfizlara lâhik olup küffārla murāfaʿaya, muḥārebeye bünyād eylediler. (13) Ehl-i hışār anları cünüd-i ilāhī vü leşker-i ğaybī gibi muʿāvin muʿāzid göricek (14) şād u hūrrem olup yine ğayret ü ḥamiyyet idüp muḥārebeye muḳāteleye (15) meşgūl oldılar. Zīra kıllet-i ʿadad u intifā-yı ʿadet anları bī-meded itmişdi. (16) Çünkü bu mecāreler der-i devlete-i devlete iʿlām olındı. Pādişāh-ı İslām müslümānlaruñ (17) inkisār u ıztırārlarına bī-ḥużūr olup defʿī-yi emr eyledi ki gemi yarāğı

60.b

(1) görüldi dāhı vezīr-i mükerrerem-i düstūr-ı mu‘āzzām şāhibü’s-seyf ü ve’l-kalem Hersek (2) Zāde Aḥmed Paşa-yı sipehsālar leşker-i cerrār idüp icrār-ı cevārī-yi (3) Kārzāra vü mü‘āvenet-i ḥişāre emreylediler. Ol dāhı piyāde vü süvārdan (4) yoldaşlığı yaran gemilere koyup müteveccih oldu vü Anāṭölī Paşa (5) merhūm-ı maḡfūr Sinān paşaya emr olındı ki ol-dāhı Anāṭölī leşkeriyile (6) karadan vara çün ol Şāhib-i devlet-i ehl-i şevket vezīr (7) bu mahabetle gemiye girdüğün küffāruñ cāsūsları i‘lām eyledi. Ğāyet de (8) içlerine ıztırāb düşüp ḥālleri ḥarāb oldu. itifāk ol (9) gicelerde yağmurlar yağup Bārān mütevālīyile Bürük mütetālī-yi ‘āleme tūfān (10) şuretin gösterdi. Nāgihanī-yi kazā-yı āsmāni irişüp Ğalāṭa’ya (11) yıldırım inüp Topotu hazinesi ve kürekler mahzanını yakdı. Şeb-i (12) muzlimde cemi‘-i ‘ālemi söndürmege iḡdām idicek vezīr-i mu‘āzzām u mükerrerem ve düstūr-ı (13) ekrem u ‘alem-i baḳiyye-i eslāf ü müḳtedā-yı ehlāf-ı muḥibb-i ‘ulemā-yı (14) fuḳarā Mesīh Paşa ‘aleyhi raḥametü’llāhi ta‘āla dāhı bu ḥizmetde ihtimām (15) idüp ol tanrının inṭifāsına iḡdām iderken belānı nāgihānī der-ki (16) bir seng-i saḡt düşüp ol vezīrkār anuñ müberāk ayağına (17) tuḳınup kesr idüp ḥalk-ı ‘ālemüñ ḳulübün münkesir eyledi iki üç güne

61.a

(1) varmadın ol zaḥamden şehbāz-ı rūḥi-yi evc-i ḳurbe pervāz eyledi. Cāmī (2) ü ğāzī idi, şehīd Se‘īd oldu. Erbāb-ı hūner sever ṣaḥib-i naẓar idi. Hāk ta‘āla (3) ğayrīḳ-i raḥmetler eylesün

(4) Helāk olalı ol düstūr-ı ‘ārif
helāk oldu hemān ehl-i ma‘ārif

(5) çūn ol ḳuṭb-ı medār-ı memleket-i
riḥlet¹⁴⁰ itdi salṭanat-ı maşlaḥat

(6) muḥtel oldu mesned-i vezāret ḥālī ḳaldı zīrā Ya‘ḳūb Paşanuñ
(7) cedīd-i tarīḳiyile ‘aḳlına āfet irişmişidi. Maşlaḥat-ı vezāret görmege
(8) yine Aḥmed Paşa-yı der-i devletle da‘vet itdiler. Silyōrī’den murāca‘at (9) idüp istāne-i sa‘ādete ‘avdet eyleyüp maşlaḥatına meşğūl (10) oldu. Ammā küffār paşa-yı kāmḳār deryāya çıḳduğı aḥbārı işidüp (11) teşḥīr-i ḥişāra ğāyet ü ḥamiyyet idüp isti‘cāl gösterdi. Dīvārlaruñ (12) şöyle yıḳdılar ki Māvnālar māvāntısına girse, cāyız idi vü ḳal‘enüñ mūtaḥfızları (13) mu‘āvinlerinüñ ekşeri küşret-i muḥārebeden mecrūḥ u zebūn olmuşlarıdı. (14) ḳal‘e ahlinüñ bu ḥālin bilüp kāfir begi cemī‘-i ‘askerine tenbih idüp (15) yarın yürüşdür diyü ordularında münādīler nidāler itdiler ol gemiler beklemege (16) tūranlar dāḥı ḥişār yağmasına müheyyā vü müretteb oldılar. Dāḥı ḳal‘eye müteveccih (17) oldılar. Ḥişār ḥalkı bildiler ki küffār bugün iḳtidār-ı kārzārında

¹⁴⁰ Metinde “رحلة” yerine “ رحلت ” şeklinde yazılmış.

61.b

(1) şarfider. Anlar dāhı esbāb-ı cidāl esās-ı kıtāl ihsār idüp (2) dīvāruñ münhedim olan gedüklerine gelüp terk-i cān idüp (3) ihtiyār-ı şehādat itdiler, (4) āyetin okuyup tiğ-i berrāne yeksān el urdılar. (5) Çün küffāra leşker-i hücum idüp hişāra karīb geldiler, kaşditdiler ki (6) rehnelerin girerler itifāk-ı sipehsaları asker öğüne düşüp (7) musabakat eyler. Gedükden hazır bulunan āhen çeker gāzīlerden (8) birisi anı fi'l- hāl çengāl-ı kıtāl ile hişār içine çeker. Def'i yıkıldığı (9) gibi başına üşürler ki keseler küffār üstine düşüp başını göstermezler. (10) Ölösün alup gemiye döndiler, artık hişār kapısı kalmaz. Bu iztirāb (11) iztirarla gemilerine yelken idüp ehl-i İslām gemileri gelmedin kaçarlar. (12) Kāfir kaçdukdan soñra deryādan gemilerle kapudan (13) varup karadan Anātolı leşkeriyile Sinan Paşa varup (14) adaya geçüp kal'enüñ harāb olan yirlerin merhamet idüp yine ma'mūr (15) eyleyüp ne kadar ihtimāl-ı zarar maḥalları varise müḥkem ve müsteḥkem itdiler şöyle ki min ba'd-ı āfet-i (16) semāvī bir sengine zarar eylemek ihtimālı kalmadı. (17) ve bu kažiyyeler sene 907 vāқи oldu. Vellāhu ālemü bi'l-şavāb vü'l-kitāb

Receb 'āmında perşembe günü galebe oldu. Perşembe günü ikindiden Sulṭān 'Oşmān'ı boğdılar Cuma günü namazın kıldılar.

REVAN.

18-12-1937
1270

Kisselthaus B-TSC
15-7-72

TKS
No. 1270

سلطان بايزيد خان غاري
سلطان جم الله مابينلوزن
اولان ولفعه عظيم
وغيري در ذكر او انور

Tarih-i Sultan

Pilvaz

در کتابخانه
مجموعه
10

مجموعه کاتبینک
نسخه انور

کتابخانه
مجموعه
10

کف اسرویش اوله سوال
 بیانی شرافت عام مدام
 چو لطف کیم حب بزرگ
 تیر اولوب اوله پناهی غیر
 خدا بی تو قدرن بکره جو وار
 پادشاهان دل جایت نعل
 جهان بنی ایوب بی خان
 دیدوب غیب عالمی زنجیر
 بودنی در آبی رود روز
 اولوب جاسا چو کسب حال
 لالتدن اولدم دلدرد
 ابریشم دور ویشخوف وزن
 چو عضا خیال اولدی کال جهان
 اولور آدمی عاقبت جی انکار
 بچن کیمیک کمر کمر کلان

افاقین ایر ویشخوف
 ایر رعام و غامد عیاق
 رنگ نایی در به ذکر
 الهی شیشه اول اسکیر
 کمالید و رعاشه اقدار
 کفایت بود راه زنده کسل
 کورنی آتوب ایکل اسرار
 بچو بر اولم انکه آید بهیر
 بنوم کیمیه موفقه یتر
 سبب لکله دایم قلد حال
 که اید و سر و دایم جاسا
 بچو سبک فاجون محن
 کمر نمد ارا واک کال کان
 سر ایرایو در کال کال کال
 بیانی کورن اچون ندر ووزن

اولور دن کیمیک کسب لطف
 دوست غور اکس و لالت غیر
 کفن در الو کیمیک عین
 زو اولور و کیمیک عجب
 بچو جانی محنت او دینا هم
 قناعت جوان انا جلور لشر
 خدا بود و کیمیک قناعت ککر
 چو تقدیر اولما بر جلد زوال
 الهی کالم زبیر ایکل
 کالید و بر کیمیک کمال
 سخی بده بولید چو لرد
 اکس کور و قوم یاده کن
 اولوب آدم آدی قو چو لرد
 اولور کیمیک کسب لطف
 دس طاش شامیزیلر

و دلم کالید کسب لطف
 اولور کیمیک کسب لطف
 بچو بر او کیمیک کسب لطف
 کسب لطف کیمیک کسب لطف
 شو کور و کیمیک کسب لطف
 اولور کیمیک کسب لطف
 مقدیر ایدیشور زلازم کک
 اولور کیمیک کسب لطف
 بنی اهل عالم کسب لطف
 کسب لطف کیمیک کسب لطف
 مراد کور و کیمیک کسب لطف
 بچو کیمیک کسب لطف
 بنی اهل عالم کسب لطف
 اولور کیمیک کسب لطف
 اکس کور و کیمیک کسب لطف

4

3

3. b

سدا رنگ اوله سره رفی
 کالی کانه . قد یلی بیل
 ککم اوله اذیه سیته
 دای اگا کفرینک لادلا
 خیفه ویک انا اولکینا
 اکا عا وکمال جمال
 کو کنت بیتم پنه آستان
 اولکینا . شمه کاسران
 اولکینا . فلتیقتدا
 شدا لایله انیشی ثایدین
 کورده شکل دنا برسیه یکه
 اولکینا . عاقم وکله حال
 چور و قد پادشاهی اکا
 لایله اولکینا خاندینا .

شدا پادشاهی اکتی لکدی
 شفا لوروشیقتی علیل
 دنا و اولکینا کین سیته
 ایدر و دخت اینه . قلا
 قلا نیانده . اکت کتدا
 کانه . ویرنده رز و لال
 اولکینا . طایفه پنه رزبان
 ویردر چلا واری الی وین
 اولکینا . فخر حکم قف
 اولکینا . ایدر شرع سیدین
 کورده اولکینا . اکت
 اولکینا . فخر حکم قف
 اولکینا . اکت
 اولکینا . اکت
 اولکینا . اکت

406

4. a

چون سلطان سلطان جهان و خاندانها . زمان سلطان و کورده
 دوران سلطان مراد بن سلطان محمد خان صاحب قران
 حضرت خورشید بر وجه و آگاه . اکت . اکت
 ایدر ایشیان قدیمی نشان فی نشان ایدر نبی تاریخ شهور
 بیج اولکینا . اکت . اکت
 ارخال و زغال ایدی . پنه . دنا . دین . پنه . دین . اکت
 شریعت پیغمبر سلطان خردوان افاق خلیفه . اکت . اکت
 ساطع اعلی امان اولکینا . سلطان . اکت . اکت
 قلم مقام و نایب نایب اولکینا
 اکت . شوی و واقع اولکینا . اکت
 مسطور و سلطان ذکر در الملک اکت . اکت
 اکت اولکینا . اکت . اکت
 حجاب کایا نیدن ملک مسطور اکت . اکت
 پنه و نایب سلطان . اکت . اکت
 بیج اولکینا . اکت . اکت
 جان نایب و اولکینا . اکت . اکت
 اعلام ایدی . چون بیخام برالام قدیم اکت . اکت

۵۹

سلطان نور قور
خزانه داران و مالخانه سرپرست
چهارعب ثوابت خلافت تعیین ابد و بخت قنده و دیار سکین ابدی
اول اقات دولت مملو به ایچ و نور و سعادت نایب مملکت کسک
رحمت پرورد و دلدی تمام موم مسترکم اولوب رحمت نایب مملکت
مطلوبه ماستریت و مبارزت ایدوب تنوب انت شیخ اکبریک
پیرچن اول اقات جهاند ارجانب شرفدن مملکتک
دارست غزیردت بیک سوار ساردار اید متوجه اولوب اول
سرداری دزد و اوار و زاید اولوب کور و کورچین جهاند نور و دمال
پایالی دلوب آید و دنیا لولان عجمار و رفعا رابا و سعفا و عفا
ایدوب شوق شیدایان اولوب یدل و بخت مهر دن مسکنت
ایدوب محبت و سلامت ایوان و نوبی کون بای بخت مسکنت و سفر
سیر خلافت کلوب خاص و عالی شاد و کام اید و بچول اول همای عمارین
سایه و دانه و ارفاق شتاب کلوب اسکود و معبرنی نشین
ایندی رتین زن و نرین ارباب جهاند ایچ برادران و امن و کدک
پنجرب همت سرور و نودسه دت انشفا و ملک سعفا ایزین
حرم اویجه سی
دوبب شکر لایه و بر و ایزین
نار و دسویب اول لایمان عالی قنده و دسوار استیلا ایزین

5۹

۱۱۶

4۰6

ذوالاشرام کشیدی برصا جرت ابدین و برصا قوت سرمدین
جهانم عالم پند و نظام کورب برانقطاع و انتقام غلام و
سنگ عینی باران ابدی آقا بکار و چار و عتق و پند
چار و دسمان بونیز چار و دسمان اعلیا و بخت ایدوب
جیت افسار ایدوب دیوب کورچین جهاند
کورو کورچین نوزده و دسوار اولوب خدام ترابا ایشام
وغت و انتقام عالی ملک خاص عالی نکل نهادر و شمسو اکر
رکابند و ملبور داری اولوب درت بیک سوار چاک و بار ایدوب
غنت رفیق دولت شفیق اولوب عرسیت سفید
نخت و ارای دارالک استنبو استنبو اولوب ارکان دولتون
و اعیان سلطنتن شفا و نایب و نایب و اید و اید و اید و اید و
نیز دار و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و
نیز استنبو استنبو اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و
سلطنت قوت اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و
سلطنت نظام و انتقام انتقام لکس و اید و اید و اید و اید و
نیز معایب و نایب و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و
نیز نخل و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و اید و

ادعای ملک

۱۱۵
۱۱۶

۱۱۸
۱۱۹

او علی قاسم یک جانب شرف در خیال خاندان قریب از تنویر ارباب
ملک سرودت نیز از تمام ایدوب کلوب طاش التکرک
صید یحیی ایدی و آنکند و بدین جهت ملک فرزند سلطان
و انتخاب کلوب اکثری قاسم کرد اجابت ایدی خانی جهت ایدی
اندن لاند یکدی بر تلج کون انداد اولب سلطان بنده ات
توتید و ایدی توتید به العار ایدی غایت به یحیی او ایدی ایا
اول وقت سپه سالار فرمان مرحوم منصور سید علی خانی
علیه الرحمه والذکران جمعی که ایدی ایدی اولی که ملک
الهی رحمت است جایزه آنکند و غنی یا تند و اولان لشکر یک
شور از اولب کو به حصار از ارنگان و ایدوب او تو به غیرت
و محاربت ایدوب تو و تو غایت کسرت هر کون محاربه
عجاول ایدوبی اکوشن یو کما توتید از ایدی ایدی درید
اصناف متاع اولی که قاسم به متاع اولای و ایدی در ایدی
شکل اولی خرم و ایدی ایدوب است از استناد
ایدوب استعانت طلب ایدی سلطان کاران دخی و غنی احمد
پاشا به کنگر از تو شرب عاید عاید کرد و ایدی صاحب
فرصتی توتید و ایدی صنف کنگر توتید و توتید ایدوب

اجلان ارام ایدوب شرف غایت توتید توتید و ایدی
پادشاه ملک ایدی و غنی توتید و ایدی ایدی ایدی ایدی
ایستی توتید کسرت و شرف از ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
اول جانینی جم سلطان و فرمان ایدی ایدی ایدی ایدی
احمد پاشا به دردت سنجاق توتید عید ایدی ایدی سلطان
عید ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
شاه و ایدی ایدی ایدی سلطان ایدی ایدی ایدی ایدی
ارسال ایدوب شرف ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
پاشا و ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
سجاست با ایدی ایدی ایدی سلطان ایدی ایدی ایدی
وزارت شرف و ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
حنوی متعجب به بعضی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
راید عال اولب کسرت و ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
سلطنت جمعی غایت ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
اولب عید ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
و اولب و کسرت ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
خدا و کار کار ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی

17

16

14.6

مطابق باستانی که حصار و درختچه است که زمین و مقصد اند که
چو که روی سکنش بنی از آن که در آن درخت طبعیت که آن
اول چینه و سلطان چو تو نه که شجره عتقه ای که در آن
خبر بر ارم تو نه که شجره عتقه ای که در آن
نصب او نه که شجره عتقه ای که در آن
غاصب از و ب تو نه که شجره عتقه ای که در آن
اول که شجره عتقه ای که در آن
غیر که شجره عتقه ای که در آن
است و در آن ارم تو نه که شجره عتقه ای که در آن
کینست که شجره عتقه ای که در آن
ادم و مار و این که شجره عتقه ای که در آن
خفته و در آن شجره عتقه ای که در آن
از و در آن شجره عتقه ای که در آن
اطلاق و در آن شجره عتقه ای که در آن
سلمان که شجره عتقه ای که در آن
عصب او نه که شجره عتقه ای که در آن

ایک

17

15.9

ایده ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
درختچه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
سلطان عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
ایده ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
چو که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
فاسم که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
سلمان که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
کو در که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
دنی که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
سمع شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
وای که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
بست که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
میتن که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
پیش که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
او که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
دلا که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن
وادی که شجره عتقه ای که در آن شجره عتقه ای که در آن

۱۵.۶

اسکندر پادشاه قیصر قزوین به دستور اولوب غمی لعل طالع
 وادیه قزوینی از شیرین پادشاه اسلام دینی اعلام نفرت انجاست
 که بوی قزوین کله کی کند پادشاه دینی اند که بوی کله کوه مشهور
 لمحتی اولوبی خضراتک ناز و مار اولوب قرار ساری اخلاص را نقل کرد
 از نون و نعلو عذ و عتیجه مارایه و قلعه الاسه مشهور اولوبی عدا ابدا
 توجهن اشید و بچار و نه چار شوق اولوبی دغه هر بری
 مشوق اولوبی سلطان جم در کنگارن دویب کنه کی حکم را با
 نفعی معلوم اولوبی کشتن و زار و سر و زار و اولوبی
 سرکت زاده و خدش از انطولی لشکر را و شیر اسال اولوبی که
 اسریندن اقرصودن مساحت از اسال مساحت به بوی
 جم سلطان و ادوب که بوی و دوسه مشوق اولوبی
 و بخشه با کندی زورق غوغا شوق در ان بخش
 به قضیه اسال سعادته اعلام اولوبی فرمان اولوبی دینی کند
 بنیان اولوبی کنه را لشکر بوی استعداده و کستت اولوبی
 ویدی ایچ ایکی شجاعی سعادته سلطان کمال را عیال به دار
 حوت شفا را از زجاردن انظار ان کور و بوی دیم که کنگار

۱۶۰۹

عشو ایدی و اولوبی سنده و کی و لایک با این کنگار نیت ایدی ن
 دولت مساحت و دارالکلات قضا نیت به مراجعت عاودت
 ایدی لایه ایچیک نوس اعظم امیر که حلا و لایک دولت
 اسال سعادته کور بوز سوز و بوی خدمت و انکار تمام
 انواع در کوشیا فلک اولوبی انعام احسان سلطان کنگار نیت
 موانعت معاجبت دولت و سوز اولوبی اندی دستور اولوب
 ان اولوبی سعادته امانت و لایق شوق و نیت ایدی
 که ادب بر یک سعادته نیت بای سعادته نیت نیت
 اندی سلطان اعظم و خلیفه مکرم سعادته و دارالتعالیه استنبول
 کله بوی کون اندی کنگار اولوبی دارالکلات و نیت و ان
 معلک و بن و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 و ان اولوبی عاقبت کنگار ان عقوبت جمیع کنگار نیت اولوب
 نیت اولوبی قله نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 الوب اتفاقی نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 جم سلاکت سر انعام انعام کنگار و نیت و نیت و نیت و نیت
 کور و دوسل و کور و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت

۱۵

۱۵۶

۱۶۰

متواریه انعام شوم اصلی اوب احسانه مدام شیلی اولور دی کتار
 غار خد او کاکار قورقوب سندن لیسل و نه اوج شید
 اقتدار ک خد متنه صرف اقتدار اولور دی افریم باب
 استیوب پتیکتور دی اکست عجم مستغفل قورقوب کیکانه
 و کشندان برادرم بولوشد میا برنجی مدت بوطر علی خاقل
 ایدوب ابوالخالد معاذت متکسبه ابی و سید خدی کاکر
 میا عاک کتار کتار شیر نکا روک کیکانه خلایق اولور
 چکون برنجی زمان کیکدی که سلطان جتا نه چم سلطانک اخیار
 شقیق اولور دی بد لکه که ریم رید الو ککش پس وزیر عاقل
 و شیر صاحب رای و میا یب شیر کسب و را عظم منفظم
 حضرت معطف با شایسته الله یارنه دغوری اول وقت کاکس
 باقی ایدی و دلو و خد کمال نه ایتیه و اعطاء و وعایدت
 اولور و غنچان رید الکلک ارسال ایتیه کتار و ارب احسان
 سلطان اعیال ایدوب و سید عید و چان الیه و ارب باب
 بولوشوب عید و شایسته عجم ایدوب کیکانه کتار ایتیه
 ناشول نه ایتیه کتار کتار قورقوب ایدوب پیدین طلب
 ایدی اولور قی تقصیر و چان کتار رایی اولور و سید

۱۵۷

۱۶۱

عاقبت اکست کتار کتار و ارب و چان الیه و ارب کتار
 کتار سید قاضی الیه و ارب کتار اولر کتار و سلطان جتا نه
 اولور و سید قاضی الیه و ارب کتار اولر کتار و سلطان جتا نه
 غلام کرام قورقوب قورقوب و سید قاضی الیه و ارب کتار
 ایدوب ایدوب و سید قاضی الیه و ارب کتار اولر کتار و سلطان جتا نه
 سید قاضی الیه و ارب کتار اولر کتار و سلطان جتا نه
 و قورقوب سلطان ایدوب و سید قاضی الیه و ارب کتار
 کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 و قورقوب سلطان ایدوب و سید قاضی الیه و ارب کتار
 حاصل اولور سلطان ایدوب و سید قاضی الیه و ارب کتار
 اولور و سلطان ایدوب و سید قاضی الیه و ارب کتار
 صاحب کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 قتل و کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 سید قاضی الیه و ارب کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار
 حضرت خد کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار کتار

۱۷۰۶

شکوه را در اولین روزم بلندن در دولت و عورت اربوب
 سعادت فلبه به واروب روم املی بکیمچی یا بنای و ناطولی
 بکیمچی بنای بنای شکوه نورت انما لید مورا کنه زنده لولن
 انحصاری بابوب استحکام وید که ارسال دی کی کند و لرون
 قانوق فلبه قلوب اول کون فلبه و او نوروب موقوفه بکیم
 جعدی بر نایج کون انده طوروب چا مور لوبه و صا دیوان واروب
 اندن سو فیه به شوبه اولوب به نیجه زمان صوفیه و دوله اولوب
 اول قلوب دی بنای اول اول اکتب اکتبده تمام اولوب کی کند
 انعام انده کلوب سلطان اسلامک کلار ان او بر لار جازا کنه
 ناشین همین قانوق فلبه دارالاملا نورا جعت اید و لیس کنه
 نکا راد اید فلبه بکل لبر برای کون کون انده و دوله او نوروب
 اندن سلطان در بخا او اید واروب الطرافیه اید و بصد
 دعوت ایلار اری جوب خیر او بنلا در لکون
 اول همد کت سید لری بر وجهه جوق ایدی فلبه رده رده
 اولوب بود و روبروی سلسله دایم لکیمی اول فلبه کی کند
 خلق او را و اطلاع فلبه بقیوب متالی متصل اول و لار لار اول
 یا دنا کت سهم مایه فلبه بقیوب سهم السعادت کیمچی

۱۸۰۵ واصل صلح بر فریب عشق نالان اولوب بیخ بدن
 مایه بیکال دام و کوی بکار اولوب شان و کان نازان او
 مایه در مایه اولوب انواع نگر خیر و همین اولوب
 صفیلو جو به نایج بیک دارایی جوق سلطان کاران
 استغنا اید و بصدت شکر راید انشراح مکتب لری
 اخراج نور لبر و شتم اید و امر ایت کی کند و لور لور لور
 بیتیه هم و کسان اول دام لادن بیک پایاد خلاص
 نوزان بویان کوس نازان اول لبر سلطان ذوالا حرام
 انده و در پاشای قیدی که نجا عده و شهادت عید التل لری
 و هکتب او غلبه پاشای که عده تمام فلبه لری ایدی وزیر
 اید و بکیمچی پاشای روم املی بکیمچی اید و ب
 هر کت زاده اید پاشای ناطولی بکیمچی اید و ب
 و سعادت و شکران اخراج دارالاملا اید و بصد
 اید و بکیمچی رده فلبه طوب شکر ال نید دارالاملا
 استغنا و سعادت لار ایتا قسند کور و مکتب
 جانفان بید و بکیمچی کوس نازان خلافت و بر نازان و لور

21

20

180b

حاصل اولوب گشتان جاده و ملاقات بهیچه بسیار بقال
خندان اولدی و بهیچه مجید هم نام اولدی و دیو عظمه و وغان
اولدی و چون بهیچه خاندان بهیچه و کسکای بی بی
کر زمانه مستغیر اولوب دروشن کای اولیای دولته باو کتو

سکوبه بیسن مود به ایدور

اتفاق اولمده مذکور ده شند ارمه عالی جا

سلطان عبد الله و حوکم طاب خرا و فوت خیری کلدی و بهیچ

مومل و چشمتی و شوش کلک با دنا عالم بانهک

دلکاه و خانب آلهه ان سخط و انشا سب اولدی

و هم سنده مذکور و در زمان اولی

فام کلک فوت خیری کلدی

درین خشت برای بویچی کیمی نام بود کای بی و کوی

سلطان بایزید خان عالی شان اول قتی اعیان و ارکانه کتو

فتالیب کتو یوز کسک ن سکری فام اولوب فوتوز و قول

ایکک ریح الا حرکت و دخی کوی بهیچ کوی فاری قلوب غایه

ستوره اولدی و صومله و کای و شیم کسکای و ران خاندان اولدی

مطرا بیدی بهیچام ایدی ران مودت و فامک هور و دیو

نوروز و شرب شیب قوربات پرو زادی ادرینه کلوب

ریج افروز کتو کتو بی بی کتو بی بی کتو بی بی کتو

نوروز قوربت کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

اند خیر کتو بی بی کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

کلی وانی کتو کتو عطف غمان ایدری زبیا اولدی کتو

کلیغ الداب اسل کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

دور بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و یو و اسی سلطان اعلی یانه سعاده سعاده کتو کتو

کلوب کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

زبیر اولدی و مقصود کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

جادی الا فوک عاتر کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

جالی ایدر اعلی یانه سعاده سعاده کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

و بیج و ارب و کتو کتو کتو کتو کتو کتو کتو

23
226

206b

حاکم مختلفه قیوب احکام و حکام و بیوب سلطان جهان
جاذی الاورک افرنه و جمعه نازن انده قلوب اتی کرمان
صوبه عطف نشان ایدوب کنگرانیان و عثمان شاندروان
اولدی اول اتا وده قنار و افلم و دودمان کجین خانی واکرم
اورده الخانی پادشاه مجاهدت شغریعالی مقداری یعنی نیکی
سرخان بن حاجی کرخیان
قوی خان و سارونیک قدور ارشک جرانان و مرورنار
ادبی خوار ایملکوب سلفت ناز و کار کمارکریست سید
نادر اراولوب کورک کنگر نشان و سارونیک اولوب
عیش کمال ظاهر و انهار بیت اقتصاد ایدو مروت
عجت کستره دی چون صفای عقیدت خاص لوبیت لوبیت و توت
استان و سارونیک و جمیع اعیان ارکان افعال استقبال
موز و کرم اولوب تعلیم و تکیه سلطان ماطفت آنکرت
و نازده سکتور و لوبچان اول ناز و سارونیک و تاجدار بنین
کلیدی خلیفه روی بن کیم و تحصیل ایچون بر قیوم قدم صبر
ایدوب اخلاص و اشتراک متفان خلیفه الی ارب و سارونیک
شانه و اریق ارسال ترو و لوبیت و سارونیک و لوبیت و سارونیک

ایملر

250
215

ایملر و ناز و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
و ادر و چون اول حصار استوار و سارونیک و سارونیک و سارونیک
ایدوب و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
عقبتی عقیده ناز و سارونیک و سارونیک و سارونیک
منتهی ایدی بر جانب مجر و سارونیک و سارونیک و سارونیک
دقی کیک لوبکوب احاطه ایدی و سارونیک و سارونیک و سارونیک
بر بردن ناز و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
حصار و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
نظاره در ادر و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
چندر کیم حصار و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
ایچو انا و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
مالا مال و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
صاحب جلالت و سارونیک و سارونیک و سارونیک و سارونیک
قلادی بو امر نشان کافور کمال حلق ایدوب اول و سارونیک

24.6
توس
چو خاندن بوم امیرانه و دوزی اولادگر کس تو کفالت لیلی
دارات غفلت کلوب ال و پ بانیو کینکله کدی اکنک عینو ل
فرانک ال اودی اولدانی حد وده استودا تشه و توری وادی
سویلا سولایا عینو بانیو کلوب نه قیصر غا تشه و توری قیدر لر و استولاد
چو تو کورنو روی حق علم و علا مد کفرت خلافت فتنک اول تو
و کینکرت که بیان حاله شکور دی زیر القیر و صیر اول نداده
حان سر بر کرد و روی تپور کک سایکسند و مقام خنده و دور و دور
اشفاق اولی انا دور تو رفیقان پنه غلیان اید و پ نفس عهد و پنا
ایوب شکر بی پای کله کلید اکر کسان و ایدسند اولان
الکی کوئی سور و پنج اوله اندی بو فوری سلاسل تلکون شخیز
ارشد و لر نه بدخشی اشتغال بولوب فی الحال سلاسل ان صاحب
جلال کتک تال جلال اید و مودوم منفو سعید شیدانی فتنه
لا برید علی پنا تو فوری زیبا روم الی کله کسیدی و عینو فتنه
توسوب نهانی باق و توب خراب اکنک کورنه و بی افلاق فتن
وفاق اید و پ سباه و نفرت پنه بر وق و راه اودی اولان
تک کتک کلکته منو ج و اولدی کتک وریا
شاو غلیان اکنک کورنی شخیز کون نهان ایدنه ایق بعدلر

25.9
اول سال اوله قیاس کینی جیمنه شریف و باری اوله شرف لاری
خواب ایدوب تار و مار اولدیر غا زیر غا بیلد و و مدته علم لاری
اسهر کک خیرت کورن لوز لوزی بو طریقده برای قیاس کتک بیلد
او تو روی دینی لار افراسک تار افران اولن افران کینک خشت عیالای
یاجب بقدر اصرار و ست ایدوب غا صبر اکنک تار کتک عیالای
پا شایخ منصور و نظیر غا فم سالم سلاسل استادانه اوزون طرا جعت
ایدی بو غرا تارینی کتک اولدی لار
و پنه شخیز کورن و دور و دور کتک زاده ایدنه پنا ایدنه کتک و اید
شام سهر مود و اولان لند و برای قیوب زاده و دور و دور و دور و دور
مال مال اید و بر اکر سفتلر قیوب با و درشا بلکر و فتنه قیوب لاری
معلم با پنه و مسند الی افران منازعات اولوب مساکا آتک
زیرا سا با و نشاه عالم با و سلطان محمد خطاب زاده خنده سندن
مور کور اولی نه اکنک سلطان محمد کورن فوری اید و سلاسل ان
چین شرف و اید کینک غلیان غلیان افران سلاسل افران فتنه لاری
توتند ان سلفین و دور و سلاسل کینک کورن افران فتنه لاری
سکر کتک بی ایدان و اکران اکنک تفتنه توتوب افران و اوارت ایدر
بلی بو حاله خاند و برینان اولدی حاصلی افران و افران و افران
اوله کتک افران افران
لقد خاند و برینان

33.b

دو به مصلحت براف کیده صحت حرکت اذیل قوتیائی و متعالی و قی
 غایب کنند یکی که خازن یک سر باندی و فرمان یک کسب است
 او غنی خود یکی قوتیائی و عمو دیکه خود را و قوتیائی که قوتیائی
 حاضر اول امتیاج او کسب و ارا اول حاضر اول اول اول اول اول اول
 کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 صوب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 سرافست که کلا و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 نام کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 اول و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 مول کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 علامه و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 فلان کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بجه اندامی کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 اول و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 به ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بعضی و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی

34.a

دنیائی ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بعضی و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 حقه و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بود و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بر ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 به ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 کسب و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 مسل و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی
 بعضی و ارا ووب قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی قوتیائی

38.6

کهنه زن اسیر و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند
اولاد او را که در آنجا است و بنشیند و جزایر و بنشیند
نزالها را که در آنجا است و بنشیند و جزایر و بنشیند
قبوب غنیمت غنیمت غنیمت غنیمت غنیمت غنیمت غنیمت
عد و بنشیند و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند
نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت

ایستاد علی و بنشیند سلطان صاحب جهان و بنشیند
اغوب بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند
نزالها را که در آنجا است و بنشیند و جزایر و بنشیند
اغوب بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند
کهنه زن اسیر و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند
نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت

39.4

عالم نام و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند
نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت
نزالها را که در آنجا است و بنشیند و جزایر و بنشیند
اغوب بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند و بنشیند
کهنه زن اسیر و جزایر و بنشیند و جزایر و بنشیند
نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت نوبت

نکند نیکیت ار کند سده ایلدیریس پاشا که کاغذ غایت خا لاد
سجایا استلکهار ایدر لک اسلام افشار کوب محروم و فیکلی کارد
بجسم ایلدی بو قوت کتیک و کتیک غایت به و بخت اوردلر چکینیت
پاشا سیدان و غایه کدی غایر نوزا یختر عیس و غریس ایدر بلی علی انان

دیوب مقایره یی با شرت ایلر ایلدیر افغانی غایر کوروب ایلر
اول با زیه نازان ایدوب هر جا نیر روان اولد کوروب کسان
جهان مان طوفان رسو قن طوبی طالع منن و قافعی طوفین
چرخ کتیکه نقت اولد کسب ام و راج و نضاج مسنق شمشکین
دختر توره و علقه رخ ایلر و دی جتک ایلدی کشتیر بکلی غایر کوروب
اندی کتیکه برتا یلان کی جا لر کوب خیل کانسلمان یلان کوروب
فوق زمان ایدی کچشم جهان بو غایرین صیب کازار کوروب
اول و غادن عالم بر غوغا ایلر نیا قن کتیکه شند لطفیه و ایلر
جوف جهان پرمصد اولدی غایر کوروب کتیکه رک کوروب افغان کوروب
موشه لیدی کوروب کتیکه رسو ایلر کی سنجاق و کتیکه کوروب نیا یلان
غیرت دین و اگیت ایدوب کوروب سنی ایلر و التور بقدر بو عاید
مصاد و مصاد نه عاید ایلر جان و دلان کوشش ایدوب و کتیکه کتیکه

ات سدر کتیکه اکرین شیر دل و لک کوروب کتیکه سنان قن و نضاج
وروب و دخیل باقی بقدری مان بان شمشکین عاید ایلر کتیکه کتیکه
نیززل اولوب اول کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه

دیوب غرات
چوبی نیرات کتیکه ایدر ایلر کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
ات سعادنت اولد دخیل سیر ایدوب کوروب کتیکه کتیکه کتیکه
مهور ایدر و ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر ایدر
ایلیق شورو دی ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر ایلر
اول کوروب کوروب کوروب کوروب کوروب کوروب کوروب کوروب
بشیران اولوب و کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
و نضاج کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
دخیل کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
سیرت کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
مصاد عاید کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
پادشاه و اسب کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه
سیر و کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه کتیکه

ط 440

مخل کل مان یزداد غول کلک و در دج زباده و لا و دوسوا
 موافق غلاف اندن حشوا بد کم کید نیز غسکر اسب بے حد ک
 انانده مال در ویر کنگا ایلا و قدر فرست فوت ایک دی
 به قیودان می در میشتانیه اجازت بین مقصود کسب کاب کار
 صادره انکته دیو جواب و ردی نیز موهو و موهو و الی
 بر تاج کون اول داد می منسوب میایه شرف اول و نه و کون
 کسکات بد سنج در بر پیل و زان اولی که پر و جوان همان موقت
 سراج اولی نازد و غرض سادگی اول سپهر که در دریا می فرو
 زورق مال شاکش پیدای شد اسرار او یک که اوج که حشوی
 به خوب دوران کردان اولدور منسوب به شاکش
 مسدود کونکیت کوروب الی الحاح دولت فرست فزاید
 غایت ملات کجوب انقام اقدام می یکی کون کون در اول
 شیر خورشید کسکه کید و اولدور که کرنی جانتان قطع جاد
 نه با جیجه و د احوال به وب با مخالف سلا اولدی
 جانب پر دین مکتب صانع و نشینی به مخالفت و لاسل
 و بدیه شمس ساحل و دشمن ایی فروزی اولوب در و پیش
 کستاده دود سرعده باد کم که در وب کشف کرک فرقت و اصل

ط 450

ایک لک مخالف لادن جو کونین مجبور کونین عرض ایروب کستفانه ایلا
 اولنینه با سدا عالم پادشاه و اولو اهل چقا و اکسینی نشانی
 خیا کنگه بر ارم از مقام انشیدی فی الحال با نای علم کس تو کون
 سرک زاده احمد پاشا که در یاد و بیگ و فاق و قریه به فرست برادر
 بهشت خانی که در لور و جزار سب و د سوا چنگه برادر اولدور
 کوندر لور کنگه کید و کس که در کیشا جو غنی همه ایلیو سب چتر کس
 متعده دایر شد و ما مو چو را یو کون کس که کس کس کس کس و کس
 سیمار و غرض و ارم و بد شوب کس که کس کس
 دیوب کس که کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 الیه کس که کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 سورد کس که کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 همان اولی حاجت حادث و دند قهقهه کس که کس کس کس کس کس کس
 و کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 رب الی بدین بد شرف و زان اولوب کید و بد شرف کس کس کس
 سراج الی عسکری در ان کس که کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس
 به و به فرست کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس کس

46. b

سقف در خواب ایلمدی افشیده نبات جدو غایت و یک ریش
براق کا فکریه نقطه اوردی بقیدی اولکی عالی کمره طوط
نابینجی ساجه جندی برقی با چاکسن خلوص استخوان کنگه ادرام
نامریت استکان اولادی اول تل بر یک کمال شیر عالی کی کم حکم
اوش بی دینی مستحله یا نسی استنها یه تنهالی کرده زنده یه
وردی ول نماشده ارجی انشرا پنجه اولوب دریا عین حایه اولوب
سویا اوج سواد اعظم ر عظم غریب لایه ای اولی کین
سختی در قنات بت با جانی کیمت وردی نوسن کین
طوفان نارا اولدی دیو زنگنه ان قفیع دجا المیوب دریا یه کولور
سلسل کیمیدی قریب ایلی دینی وردی د اولدی کون خاص اولر
ازنی شیدر اولدی آنا اولکی کمره ورد اولن کافر ورن کینج بی
خلای اولادی سارما و پاره وکی عالی تلینو دینی کمال کینج
و ارسدر ایلی اول دینی کور کین ما و نایه بر طوب وردی ک
ایق قابل اصلاح فاج اولادی دکنه غریب مالک اولدی با جی
دینی مساکره اولوب ووب حکم خنده ارا لیدی اولانی بقیدی ناکول
کلی خلدی سید زهرت پناه خواد نالیک کافر ورن طوط کینج
اگر کفا کرایه کیدی اهد با شکف پوشه شین فرشتی کور ووب

47. d

ملا و مت ایله عیب کتک راسکاتک دینی عالی مسخ ایشین لایق
اوب اولکندن فخرافه زانو کتک اسلام کوب صابر کتوتار
مانیخه متوجه اولدر چمن حصا رفیق کله کله تلوت خاخی اربادان
مد و معاوت ایله ادر کی ککان اولادی بر و ن دانی با و نده
عالم با انجم سار سکن زلف اولدیله قده قریب اسف سیدان
عالی شان کتک کور و دینی وردی کتک کی متنی علای رحمت سلا
شیرم ساقم ملطف جامی چو زده کلت معطف با ناسرته ماریش
فخرانی اول وقت کلت الاسار روم بی ایلی روم لی چو سید
کوز شیدری جام کسن با بر کتک رجهرت مجت و رشتی
برده صفا سنجی وار اوب کی کتکسمه جالری قالا شیدری دیا و زدی
چو کتک علم اصل کلام کور کتب نایا ذوالاضرام کتک اکاکلام
کله کی جنو بدین جج چو انبان اول سوسور اعلای الید کتک
برو زو کتک دینی چار و ناهار اعلای رحمت اوب بر کتک
استغفار و اعتذار کده صفا و شافق حکم ارباب خصاری وردی
دینی باب سعادتنا به بر بدینو ستر اولوب رت اوب
سلاکت حب نیند شاد و خندان اولدی با یخ و نوحه
فخری کتک سرنه محرم کتک کیم برنجی کوننده و نوح اولدی چو نالی

47.6

48.0

نکته برادر فوق کون قد عصاره ایدار عصاره استوار طوب و قد نقیض

سیرت کیشی یکی بر خیز زمان شتران اول و روی

5209

ایتی و صد و دو حال اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی

علا برکت صدای سوزناکانه اول و مکر اول و بر خیز زمان سران

فان به سهرام مکن کمان و کیشان انش فضا و فضا کیشین فضا و کاش

دو تکر و زین خنده اسلام کند و حکم انعام و لو نرم فضا نام ایوب

شماره و فضا ن خود را در نه جاره و کیش عصاره و ارتفاع دیوار

و ملحق خندق و رک و ارتفاع افق و ارتفاع ایوب و فزونی و فزونی و فزونی

غالی ایوبی انشاق جاذب ال و لن شاکر که در که اهل کلام جدال یو

شع او نهاده ای فانی کاشیه با غلو کله و کشتن قویق فضا و ایوبی و رت

پاره و عار و فضا و زلزله و کاشیه غایت و ایوبی و کاشیه غایت

هسل انجاست سردار لری قدر اندر سربازان و فزونی و فزونی و فزونی

شیش ایوبی و سالیف شکر عار و ایوبی و ایوبی و ایوبی و ایوبی و ایوبی

کوه و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی

و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی و کوه و ایوبی

5106

فقد عار و فضا و زلزله و کاشیه غایت و ایوبی و ایوبی و ایوبی و ایوبی

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

5106

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

کشف عصاره و برکت اندر خورشید شش پیدی مکن اولان بر لری بی شب

انکب ماسدنی اولی و ثانی طوب اندر مکر دار

[illegible][illegible]

نخ تو رون دانی مایه و قوت و توان اولی بحد اسه که سکنه کنی چمن
مدین معتبره و خاک ترک ایام دو دند بو قوت کف تیلد منز اولدی

55 ط
سحق رسول الله زیر پهلوان اسل یان نیزه بایده معانیت

تیرم و ز بر شیر یار و مسکوت تیر و شیر الیه

سیما کردند در آن چرخ کبریت
فلک کمار را اندر علی بکشد دند

سحق رسول الله چون بوسرام قام و لری پهلوان کسله دارم
استنبه اسر معیت ابریک باغی کهرت خا سیرای فتح ارجرار
تو دبی که کفر او نه و وق حصار کی کفار اندل ضرب بکشد الامره
که کفر تلوری قله آفاق سابق نه دارن فلک نی یلخی کافران
یله بر نه قوت بیل کمان ایزد شکر دی اول مدین تین تین
نیکلده ملایه و ب شو به حاه ترشد کاکرد یله زنده کیدریه
سکولر فلک کسک تختلاری قرب قلمی و رملر یونان اوزد
دیا یوزن کوزوب فروخته و مرقه و نقره تیرت اولش لاری

کوکلیاری دینی بیکون تجارت موت رینگه کوکلیار که در موطن
اولن معلوم دینی اندر کس کلان چتر کی اوب یر اقدن معانقرن

56 ا
تکند قلعیه قیوب غفلتد دزداری شهید ایدوب حصار ادرن

کچیرین و غزبان بر سر بولوب کسک لیر ایدوب کسک تو ب

قلعی تیر ایدیدار بوهده قلیب لشی بید

وزیر صایب تیر کسک استا نه سعادتن اوتوز باره کی کسک تیر

پایاق یصاق کو رروب کلینوب چردن ترش کسک لایکی کو کسک

سک کما ندن دیش و شیکله کله گل در یاد تنگ شاد و رو کجند یق

دلا و دایه کویا کر

ایست الکوت نشاندن زل و کشتی و کند و د تلد جانب

بردن همان کند و غنیه و لشی پسیلید بویوب احاطا لید

دریا طرندن در دی یوغیدی زیر اکیلدی و اریدی لیا ندن حافر

و حصارک معوی کما ندن ایدی کافر کا اطرادی با سانی عایش

سما کلدی اوج یرون اسل حصار کله رزار و شلی کک کار ک

چشمی تو و جانیه تنه اکین کمال دانی اولد و نوزیا ره کجی ایلان

کروب سکر باره عالی کیلیان الی توفیق کسکله دایدید و

ایزوب تیغ انتست هم نیاندن جید و غی کجی قوت با ز ک

صحبته ای و ب سوختن شهر در دشتان و در ستواری اولیایند
 اولاد و بی نود که یکی پسران اولوب قوم جان یکی بر بری میزند
 نهان اولیای پسران که یکیشان مولف فانی که میگوید که شکر
 کاشن این بست و چون سر اندازی میزند میگذردن قدی ندی
 نیروی سلطان احمد دیوب نام از ارم یکبیت بست
 عفتی و او را ن با جرای منفعت متصل و کجا جفا نه از او
 کاکار در علم و شمس را بیدی و حکم کنیزشون فزون پنج یلبوب
 مغر یکبیت مغر زده مسکن نام و فلک زنده جفت دیوب فو
 یکی یکبیت رو کار موافق دیوب یکبیت که کله
 اراد تقدیر که میگوید بی تکرار نوید افتد اگر که وزیر
 استعلا بیهر صاحب قلم و شمشیر که ستورای علم فایز دارا
 توکلیج با شای کلک را درای مرحوم منصور یایو
 خلعت پیاده و سواران بر قاج یکبیت زده دارا و ناظری
 کز در دل دولای جماعت و رایت رایت
 قدوب رفته به شکر کونی قومانده کبری یا یکبیت علف غان
 ایلای قومانده واریج غنای یکبیت و دیوب علیه اولوب اندک کوچه
 غاش از راه اولیای عید با یکی قومانده رسیده ایوب اندان

57 ط

شخصه و دیوب عسکر غلانی بر شون دیوب یکی که کون را بدست
 ایوب یکبیت که طایفه او دیوب طایفه و اولاد و سرحد و
 حکمت بخون بر حصا کسب و ارباب از او و دیوب قول که
 نفسد و کوف اندان و تو کج و کج و خوجن این او کون
 غاش از شمس که کسب و ارباب و دیوب طایفه او را بدست
 بخون لایستی که ب فتنه باغی و دیوب سب فتنه کج و دیوب
 غاش فزین امیر ایلای و ساکت با بر شاد و دیوب کسب و
 بخون فتنه شاد و سپاه فتنه فزین جباری که دیوب فتنه باغی
 است از دولت پناه ایله ایله عید و دیوب سب فتنه
 فتنه اولاد و دیوب کاکار که کسب و ارباب فتنه باغی
 و دیوب غلانی و اولاد ایلی اولاد فتنه باغی کسب و
 او خیل اولاد کسب و اولاد فزین کسب و ارباب فتنه باغی
 و دیوب کسب و ارباب کسب و ارباب فتنه باغی کسب و
 اما کجی دلا و دیوب کسب و ارباب فتنه باغی کسب و
 فتنه باغی و دیوب فتنه باغی کسب و ارباب فتنه باغی
 باقی و ارباب فتنه باغی کسب و ارباب فتنه باغی
 دیوب جدی فتنه باغی کسب و ارباب فتنه باغی

58 ا

کور دلدی دینی و نیکو کرم رسو و معطر سحاب الکشف و التکمیل
 نراده احمد بن ابی سیبسا لاشکر جوار ادوب اجرا یقینا
 کارزاره و مسافرت همداره اسرار الکر و اوله ابی سیب و سوادول
 یولاندیو یردن کیمکر و قیب شوق اولدی و اناطولی باشتا
 مزو مشغور سنان با شایه امر اولدی که اولد ابی اناطولی کیم
 قودون و ار چون اول صاحب دولت اهل شوکت وزیر
 یونما کیم که در کس که تارک جاسوس لری اعلام الماری غایت
 ابلار و الطراب و شوب حالری خراب اولدی اتفاق اولدی
 که کوردینو رانیتوب باران شو انیلد بر وق تستای جان
 صورتی کسندی که کاهانه قنای اسمانی ایر شوب خلایق
 یوم انوب طوب اونی خزینه سی کو کملر خیزی عیادی شوب
 مظلوم جمیع عالمی سو خذ که اقدام بر یک و زید معظم و کرم و کسند
 اکرم و اعلم بقیه اسلاف و مقتدای اخلاف محبت عالمات
 قنار کسج با شایه عیال و خانی دینی و خنده اسب تمام
 ادوب اول یارینک انطاکیه نه اقدام ایر کن یارینک
 یک کیم یارینک اول و زید کار کیم مبارک یارینک
 طوق کیم سرب و خلق عالم قلوب کسند بعدی اکیمی اوج کون

دار و دین اول خندان شهباز و جی اوج قنبر پروانه ابدی جان
 و غایب و شهباز اولدی ارباب منور سور صاحب نظر ابدی جان
 غریق زلف ابریسون
 ملک اولدی اول دستور خار ملک اولدی حمان اهل خار
 چران اولی قنبر مدار کلت رطبت ابدی سلطنت مصلحت
 قنبر اولوب مسند و دارت خالی قدی کیم قنبر ایش
 حیدر عقیقه عقیقه ایش ایش شهبازی مصلحت و دارت کیم
 زین احمد با شایه درد و دلت و دعوت اهل سلیمو ریدل کیم
 ادوب ایش تانتا شهاب و دعوت ایلیم مصلحت شوب
 اولدی اگاه یارینا کیم کار و دیار چقد دینی اخباری ایش
 شهباز حصار دیر خیرت و حیرت ادوب کیم چاک کیم و دیار
 شوب کیم که کیم و اهل و قنبر کیم که کیم و اهل و قنبر کیم
 معاد و کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم
 قنبر کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم
 یارین کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم
 طرز و جی حصار کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم
 کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم که کیم

سلمان عثمانی بونداد بیست کوئے نمازین قادیلو
عجب عافیت میو شنبه کوئے غلبه اولدی بو شنبه کوئے ایدین

د اړوب قرودن انا طرېي شلېرېدنا

22.

89

دوبو اکھنڊ ۾، دوران کي ڪلوزنگ ڪلوب ۾، ڪرڪ جان ايوب
مصرف ايندڙ وڏي اسباب جلال، انا، قتال، انصار، ايوب

9.19

ایمن اوغبوب تیغ برائے کسان ال اوہود

11/11/11

عزیز و محترم دوست و رفیق گلدار قہدار ادا کرد

خندان کرده و اتفاق سپهسالار علی گدا و گنه و دست

مسابقہ ایئر کیڈٹس کا

سچی ہاشند او شولر کد کفار او بستہ دوستوں ہاشی

اولیٰ بن ابوبکر و وزیر اسی مختار بنی امیہ

کافوقید و قد تکره در یادان کسید راج

۱۔ کہم خاندان انیسویں مرتبہ ایڈیشن

ادب و تجارب در علم و سیاست
امیر محمد علی واریس حکم از دانشمند

سہ ماہی بریکنگ فر ایک اعلیٰ تعلیمی

مکاتیب و بزرگداشت ۹۰۷ و اقامت او در این روز

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A - 'A

Āb : Su.

Abben 'an cid : Miras.

Ābdār : Sağlam vucütlü.

'Abde-i aşnām : Putperstler.

'Abīd : Köleler.

Ādem : İnsanoğlu, adam.

'Adem : Yokluk.

'Adet-i kadīm : Görenek.

'Adevet : Düşmanlık.

'Adimü'l-meşel : Eşsiz.

'Aceb : Gariplik, şaşılacak şey.

Āfāk : Ufuklar.

Āfāk-ı ḥalife : Halifenin çevresi.

Āferīn : Yaratan, yaratıcı.

Āferīnende : Yaratan, yaratıcı.

Āfet : Büyük felâket, belâ.

Āftāb : Güneş.

Āgāh : Bilgili.

Ağyār : Gayrıları, başkaları.

'Ahd : Yemin.

Āhen : Demir.

Āheng : Uygunluk, düzen.

Aḥmāl : Yükler.

Aḥrāz : Niyetler.

Aḥter : Yıldız.

Aḥvāl : Haller.

A‘lām : Bayraklar.

‘Alā külli şey’ : Her şeye.

‘Alāmet : işâret,iz.

‘Alel-ḥuşûş : Husûsiyle,esnek.

‘Alem : Bayrak.

‘Alemtāb : Dünyayı aydınlatan.

‘Alīl : Hasta.

Āl-i ‘Osmān : Osman oğulları.

‘Ākıl : Akıllı kimse.

‘Ākıbet : Nihayet, son.

‘Aḳidet : İman.

‘Aḳlen : Akıl ile,akıldan.

Aḳvāl : Sözler.

Aḳvāl-ı şubḥ : Sabah sözleri.

A‘māl : İşler.

Āmān : Emniyet....le karışık,....yı içine alan.

‘Amel : İş.

Ammā : Ama.

‘Āmm : Umumî.

‘Amīk : Derin.

Anşār : Yardımcılar.

Ān-i vahid : Bir an.

Ārā : Oylar.

Ārām it-: Yerleşmek.

Ārāste : Bezenmiş,süslenmiş.

Āsā : Süs,bezek.

‘Asakir : Erler.

Āsmān : Gök, sema.

Āsūb : Karıştıran.

‘Aşıkzār : Aşıklar bahçesi.

Āşīyān : Mesken.

Āşikār : Açık.

Āşaf : Vezir.

Aşf : Rüzgârın kuvvetle esmesi.

Aşlī : Asla Mensup.

‘Āşī : Karşı gelen.

‘Atāyā : Hediyeler.

Āteşbār : Ateş yağdıran.

‘Atf-ı inān : Yönlendirmek.

‘Atıfāt : İyilik severlik.

A‘vān : Yardımcılar.

‘Avn : Yardım.

‘Avret : Kadın.

‘Aynī : Tıpkısı.

‘Ayn-i esmā : Temiz göz.

Āyīne : Ayna.

Ayru : Ayrı.

Āzār : İncitme.

Aż‘āf-ı mużā‘af : İki Kat.

‘Azm eyle- : Savaşıa niyet etmek.

‘Aẓīmü-üş-şān : Şānı büyük olan kimse.

B

Ba‘de : Sonra.

Baṭ- : Kaz.

Bahş kıl- :Söz etmek.

Baḥr : Deniz.

Başṭ eyle- : Yaymak.

Başīr : Görüp anlayan.

Bakīyye : Geriye kalan.

Bād : Rüzgar.

Bādī : Başlangıç.

Bād-ı vezān : Esen yel.

Bahādır : Yiğit.

Bāl : Kanat.

Bārān : Yağmur.

Bārū : Hisar burcu.

Bāve : Meyva.

Bāz : Doğan, şâhin.

Bāzī : Oyun.

Bece : Mercān gözlü bir nevi ördek.

Becene : Oğuz Türklerinin 24 boyundan biri.

Bīgāne : Yabancı.

Bele : Böyle.

Ben : Köle.

Be-nevbet : Sıra ile.

Berr : Kara.

Berkemāl : Mükemmel.

Beste : Bağlı.

Beşer : İnsan.

Beter: Daha fena.

Beyn : Ara.

Bezm : Eğlenceli meclis.

Bĩ-cism ü cān : Ölü.

B-İ edep : Edepsiz.

Bi'l-enān : Parmakla.

Biḥamdillāh : Tanrıya şükür olsun.

Bĩ-ḥuzūr : Huzursuz.

Bĩ-gāyet : Sonsuzlar.

Biḳāʿ : Yerler.

Biñ : Bin.

Bĩ-nifāk : Münâfıksızlık.

Bĩ-niyāz : Yalvarmazsız.

Bişāret : Müjde.

Bĩ-tāḳat : Güçsüz.

Bĩ-tāb : Bitkin.

Bĩ-tekallūf : Külfetsiz.

Buḥārī : Peygabaer efendimizin hadislerini toplayıp kitap haline getiren kişinin adı.

Būm : Baykuş.

Būnyād eyle- : Temel atmak.

Bürūk : Şimşekler.

Burūsa : Bursa.

Būs : Öpüş.

Bülendi : Yükseklik.

Bürrān : Kesici.

C

Cāfī-: Cefâ eden.

Cāh : Makam.

Cām : Cam.

Cānsītān : Ruh alıcı.

Cānsipār : Canını feda eden.

Cāvidān : Ebedî.

Cebren : Zorla.

Celīl : Büyük, ulu.

Celevdār ol- : Yedek atı yollarında sevk eden sayıs, yedekçi.

Cem^{ci}isi : Hepsi.

Cem^{ci}yyet : Topluluk.

Cemāl : Yüz güzelliği.

Ceng it- : Savaşmak.

Cest : Çabuk hareket eden.

Cevānbaht : Bahtı açık.

Cevārī : Hizmetçi Kızlar.

Cevşen : Örmе zırh, Vaktiyle giyilen savaş elbisesi.

Cevz : Ceviz.

Ceyş : Ordu.

Cezb it- : Kendine çekmek.

Cezrī : Radikal.

Cibillī : Yaratılıştа olan.

Cidd : Bir işi gerçekten çalışıp işleme.

Ciger : Ciğer.

Cihān : Dünya, âlem.

Cihānmedār : Padişah.

Cilbāb : Gömlek.

Cizye : Müslüman olmayan teb’adan alınan vergi.

Cuhūd : Gayret.

Cūrf : Uçurum.

Cūr'et it- : Cesaret etmek.

Ç

Çālāk : Çevik.

Çendān : O kadar.

Çerh : Gök.

Çerāğ : Fitol, mum.

Çeri : Asker.

Çeşm : Pınar.

Çetr : Çadır.

Çünki : Çünkü.

D

Daḥı : Dahi.

Dām : Tuzak.

Dārü'l-mülk : Hilafetin merkezi “Amasya”.

Dāyim : Devamlı, sürekli.

De‘āyim : Yardım.

De‘ā : Çağrıda bulunmak.

Defn it- : Gömmek.

Degül : Değil.

Delīl : Kanıt.

Deleh : şaşkın.

Delk it- : Sürtmek.

Dem : Zaman, vakit.

Denî : Alçak.

Dendân : Diş.

Derk : En aşağı nokta.

Derûn u berûn : İç ve dış.

Dervîş : Allah için alçak gönüllüğü ve fıkralığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse.

Dest : El.

Destgîr : Yardımcı.

Dest-i derâz : El uzatma.

Destres : Kuvvet ve zenginlik.

Devâb : Yük ve binecek hayvan.

Devrân : Zaman.

Dîde : Göz.

Dil : Gönül.

Dilâgâh : Kalbi uyanık.

Dilber : Güzel.

Dildâr : Sevgili.

Dilgüşâ : Gönül açan.

Dînâr : Eski zamanın çeyrek lirası değerinde bulunan bir nevî altın parası.

Dînpenâh : Dîne destek olan.

Dînperver : Dîne hizmet ve yardım eden.

Dîvâr : Duvar.

Diyâr : Ülke, memleket.

Diyü : Diye.

Diz : Kale.

Dög : Yürümek.

Du‘â kıl- : Dua etmek.

Dûn : Soysuz kimse.

Dürü : İki yüzlü.

Düstür : Vezir.

Düşnām : Sövme.

E

Ebṭāl : Yiğitler.

Ebābīl : Dağ kırlangıcı.

Ebed : Sonu olmayan gelecek zaman.

Ebedī : Sonu olmayan.

Ebr-i sīyāh : Karabulut.

Ebü'l-vezāret : Sadrazam.

Ebü'lfeth : Fathin babası, Fatih Sultan Mehmet Hazretleri.

Ecdād : Atalar.

Eflāk : Osmanlı İmparatorluğu zamanında merkezi Bükreş olan

“memleketeyn (İki memleket) den bir kısmı.

Efrenc : Avrupalı.

Ehl-i faẓl : Fazilet sahipleri.

Ehl-i hāl : Tarīkatte, tasvvufta “hal ve cezbe” denilen gesme sırina eren

Allah adamı.

Ehl-i imān : İman sahipleri.

Ehl-i temyīz : İyiyi kötüden ayıran kimseler.

Ejdehā : Büyük.

Ekşer : Daha ziyâda.

Ekmeh : Anadan doğan kör.

Ekrem : Pek cömert.

Elḥaḳ : Hakîkaten.

Elkāb -şāh : şahın lâkapları.

Emīr : Bir kavmin, bir şehrin başı.

Emn : Korkusuzluk.

Emvāl : Mülkler.

Enīne : İnilti.

Enām : Halk.

- Enbār** : Anbarlar.
- Encümen** : Meclis.
- Endāze** : Tahmîn.
- Ensār** : Yardımcılar.
- Envāʿ** : Çeşitler.
- Esās** : Temel.
- Esb** : At.
- Esedü'l-Allāh** : Allah'ın Aslanı (Hz. Ali).
- Esle** : Dinlemek.
- Eşer** : İz.
- Eşernemīden** : İzinden gitmek.
- Eşkāl** : Ağır yüklü.
- Etrāk** : Türkler.
- Evkāt** : Zamanlar.
- Evc** : Doruk.
- Evlāter** : Daha uygun.
- Evtād** : Direkler.
- Evtād-ı devlet** : Devletin ileri gelenleri.
- Evvelā** : Birinci olarak.
- Eyyām-ı rabiʿ** : Bahar günleri.

F

- Fāl it-** : Yorumlamak.
- Fānī** : Geçici.
- Farṭ** : Aşırı.
- Fāsīd** : Kötü.
- Faṣl** : Mevsim.
- Fāyika** : Fevkında bulunan.
- Fehvā** : Anlam, mefhum.

Felek : Gökyüzü.

Ferīḳayn : İki askeri fırka.

Ferḥān : Sevinçli.

Ferah : Sevinç.

Ferāyat eyle- : Bırakmak.

Ferce : Sıkıntıdan kurtulma.

Ferzāne : Hakîm.

Fesh : Bozma.

Feyż : Çokluk, bolluk.

Fıtnat : Zeyreklik.

Fi'l-cümle : Cümlede.

Firār it- : Kaçmak.

Fi-sebīllāh : Allah rızası için.

Fitne vü fesād : Fesat, arabozma.

Fīyūl : Filler.

Fuḳr : Yoksulluk, fakirlik.

Fülk : Dünya.

G

Gāh : Bazen, arasıra.

Ġalebe : Galip gelme.

Ġamḥār : Gam yiyen.

Ġamām : Bulut.

Ġamdīde : Kederli.

Ġamgīn : Kederli.

Ġamz : Göz kırpma.

Ġanī : Zengin .

Ġār : Mağara.

Ġarķ it- : Boğmak.

Ġarb : Batı.

Ġaret it- : Yağmalamak.

Ġayb : Göze görünmeyen şey.

Ġayr : Başka.

Ġayūr : Gayetli.

Gedāy : Dilenci.

Gehī : Bazen.

Germiyyet : Sıcaklık.

Girīzān ol- : Firar etmek.

Gird : Yuvarlak.

Gitī : Dünyâ.

Ġulām : Köle.

Ġurre : Aklık.

Ġurret : Aklık.

Ġurūb : Bir gök cisminin batıda görünmez olması, batması.

Güft ü gü : Dedikodu.

Güher : Cevher.

Gülzār : Gül bahçesi.

Gümān : Şüpheci.

Güşa : fetheden.

Güvāh : Şâhit.

Güzīn : Seçkin.

H

Ĥabāb : Su üzerinde olan hava kabarcıkları.

Ĥabīr : Bilgili, Allah (c.c.) sıfatlarından biri.

Ĥacīl : Çekingen.

Ĥad : Sınır.

Hadiş-i kudsî : Mânâsı vahyedilen, kelimesi peygamberimizden sudûr eden (çıkan) kutsal söz.

Hak : Toprak.

Hal : Kaldırmak.

Halîfe : Hz. Muhammed'in vefatından sonra ümmet idaresinin başına geçen kimse.

Halâs it- : Kurtarmak.

Halel : Bozukluk.

Halife-i hulefâ : Halifelerin halifesi.

Hamsimâye : Beş yüz.

Hançer : Hançer.

Harçeng : Yengeç.

Hargâh : Otak.

Hâş : has, özel.

Hasîs : Alçak.

Hâsir : Ziyâne uğrayan.

Haşhâş : Kapsüllerinden afyon, tohumlarından da yağı çıkarılan bir nebat.

Hatûn : Kadın.

Havâtır : Hâtıralar.

Havf : Korku.

Hayet it- : Şaşma.

Hayl : At.

Hayme : Çadır.

Hâle : Bâzen Ay ve Güneş'in etrâfında görülen parlak daire.

Haleb : Halep.

Hamiyet it- : Çaba göstermek.

Hanin : İhtiyak.

Hâsıl : Husûle gelen.

Haşmet : Haybet.

Ḥaṣīr : Hasır.

Ḥaṣr : Dar bir yerin içine alma.

Hātem : Arap kabileleri arasında tanınmış tayyi kabîlesine mensup ve Cömertliği ile bilinen bir kişi.

Ḥavāle ol- : Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak.

Ḥazen : Keder.

Hazm it- : Sindirme.

Ḥaẓrā : Çok yeşil.

Ḥaẓrardār : Barış.

Ḥaẓret : Saygı saymak üzere büyüklere verilen ünvan.

Ḥerameyn-i muḥteremeyn : İki kutsal bölge Mekke ve Medine.

Helāk : Mahvolma.

Hem'inān ol- : Arkadeş olmak.

Hemīn : Tıbbı bu.

Hemān : Öylece.

Hengām : Vakit.

Hezār : Pek çok.

Ḥeyf : Çile.

Ḥıṣm it- : Öfkelenmek.

Ḥıyāret : Seçenekler.

Ḥıyra Maḵdem : Sebebi ziyaret.

Ḥıbyān ol- : Delirmek.

Hicāb-ı seḥāb : Bulut perdesi.

Ḥiddet : Öfke.

Ḥidmet : Hizmet.

Ḥıl'at : Gidirilen kaftan.

Ḥilkāt : Yaratılış.

Ḥilm : Sabır.

Hīmān : Susuz.

Himmet : Gayret.

Hîn : An,vakit.

Ḥôr : Değersiz.

Ḥubb : Sevgi.

Ḥud'a : Oyun,hile.

Ḥudā : Tanrı.

Ḥuddām : Hizmetçiler.

Ḥunbār : Kan yağdırıcı.

Ḥurde : Ufak değersiz şey.

Ḥurrem : Sevinçli.

Ḥurūc it- : Çıkmak.

Ḥurūṣān : Coşān.

Ḥusūl : Sıkma.

Ḥuşūṣen : Özellikle.

Ḥutbe : Cuma namazlarından evvel, bayram namazlarından sonra hatîbin minberde halka verdiği dînî öğüt.

Ḥuyūl : Atlar.

Ḥuẓūr : Hazır bulunma.

Ḥüccet : Delil.

Ḥūd : Miğfer.

Ḥūr : Cennet kızları.

Ḥūrşîd : Güneş.

Hükkām : Hâkimler.

Hükm-i kaza : Her hususta Allah tarafından evvelce verilmiş olan hüküm.

Hümāyūn : Mübârek.

Hümūm : Kaygılar, kederler.

Ḥüsrān ol- : Zarar etmek.

i

ʿibret al-: Ders almak.

İbrîşim : İpek.

İcāb : Gerek.

İcāzet vir- : İzin vermek.

İhlāş : Gönülden gelen dostluk.

İhtibār it- : Denemek.

İhzār it- : Getirmek.

İhātā eyle- : Kuşatmak.

İhkām : Sağlamaştırma.

İhtimāl : Bir şeyin olabilmesi.

İhtirām : Saygı.

İhtirāz : Sakınma.

İhyā : Diriltme.

İştyād : Avlamak.

İşāl it- : Ulaştırmak.

İzhār : Göstermek.

İzlāl eyle- : Gölge vermek.

İkbāl : Birine doğru dönme.

İkdām it- : Gayret ve sebatla çalışma.

İktizā : Lazım gelme.

İktidār : Güç yetme.

İhtiyāc : Muhtaçlık.

İl- : Yıl.

İʿlam eyle : Bildirmek.

ʿİyāl : Kadın.

İlāh : Tanrı.

İlāhī : Tanrım.

İllet ol- : Belâ olmak.

İlhâb : Aevlendirme.

İltikâm : Lokm lokma etme.

İltiyâm : Yara kapatma.

İmâret : İmaretler.

İmtidâd : Uzama.

İnzâr : Sonunun fenâ olacağını haber vererek korkutma.

İn'âm : nimetler.

İnkışâm : Parçalanma.

İnkıtâ' : Kesilme.

İnâye : Özenme.

İnkisâr : Kırılma.

İntizâm : Tertipli.

İntifa' : Ortadan yok olma.

İnzâ' : Koparmak.

İr- : Ermek.

İrâdet göster- : İstemek.

İrgür : Yetişir, kavuştur.

İrsâl eyle- : Göndermek.

İrtihâl u intikâl eyle- : Ölmek.

İsnâden : Rivayete göre.

İsti'kâb : Takip etmek.

İstişlâh : Silahlandırma.

İstikrâr bul- : Karar bulmak.

İstilâ it- : Ele geçirmek.

İstimdâd it- : Yadım istemek.

İstimrâr : Bir düzeye devâm etmek.

İstinâf : Yeniden başlama.

İstişfâ' : Şefaât isteme.

İşti'āl : Tutuşup yanma.

İştibāh : Şüphelenme.

İştidād : Şiddetlenme.

İштиhar : Şöhretlenme.

İtā'at : Boyun eğmek.

İ'timād it- : Güvenmek.

İ'tizād it- : yardım etmek.

İtā'at : Boyun eğme.

İttifāk : Sözleşme.

İ'zām : gönderme.

İzdirā : Hakir görme.

İzzet : Değer,kıymet.

İzz : Değer,kıymet.

K

Kadrī : Değerle ilgili.

Ḳadem : Ayak.

Ḳadırğa : Akdeniz'de kullanılmış bir savaş gemisi.

Ḳadır : Tükenmez kudret sâhibi olan Allah.

Ḳāf : Masallarda zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ.

Ḳahr : Zorlama.

Ḳahren : Zorla.

Ḳallam : Yazar.

Ḳalyon : Yelkenle ve kürekle yol açan savaş gemilerinin en büyüğü.

Ḳamer : Ay.

Kām : İstek.

Kāmṛān : İsteğine kavuşmuş, mutlu.

Kāmyāb : Talihli, mutlu.

Ḳanḳı : Hangi.

Kār : İş.

Ḳarındaş : Kardaş.

Ḳavra : Elle sıkı tutmak.

Kāyim-i makām : Birinin yerini tutmak.

Kāyinat : Âlem, cihân.

Ḳāziyye : Dâvâ.

Kebş : Koç.

Kedü : Şarab kabı.

Kekik : Maruf ağır kokulu bir ot, kekik otu.

Keling : Şaşı.

Kem : Az.

Kemāhiye : Olduğu gibi.

Kemān : Yay.

Ken-nās : Halk gibi.

Kerīme : Âyet.

Kerān : Kenar, kıyı.

Kesb : Çalışıp kazanma.

Kesel : Tembellik.

Kesr it- : Kırmak.

Keştī : Gemi.

Kevkeb-i raḥşān : Parlayan yıldızlar.

Kevn : Varlık.

Keyfiyet-i ḥāl : Hal hatır sormak.

Keyvān : Zuḥal (satürn).

Kezüb : Çok yalan söyleyen.

Ḳıdem : Eskilik.

Ḳılade : Gerdanlık.

Ḳıllet : Azlık.

Ḳırān : Yakınlık.

Kibār : Büyükler.

Kiçi : Küçük.

Ḳīr : Zift.

Kimāh : Mızraklar.

Kimesne : Kimse.

Kīse : kese.

Kişver : İklim.

Ḳomaz : Koymaz.

Ḳop : Ortaya çıkma, meydana gelme.

Kopar- : Harekete geçmek.

Kūb : Vuran.

Ḳudās : Hz. İsa'nın Havârîleriyle beraber yediği son yemeği anmak üzere
Hristiyanların kilisede bir kab içinde ekmek ve şarabı takdîs
ederek yaptıkları tören.

Ḳudūm : Uzak bir yerden gelme.

Kuds : Kutsallık.

Ḳurb : Yakın.

Kūh : Dağ.

Kūhsār : Dağlık.

Kūhistān : Dağlık arazi.

Kūlāh : Külâh.

Kūnh : Öz.

Küre-i ârz : Yerküre.

Küsūf u ḥüsūf : Güneşin ve ayın tutulması.

L

La^l-ı nāb : Saf dudak, Kıpırmızı dudak.

Lālā : Saray haremağası.

Lālezār : Lâle bahçesi.

Lāzım : Gerek.

Leb : Kenar.

Lefce : Kalın dudak.

Leh : Lehistan.

Leşker : Asker.

Levh : Yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazıla bilen nesne.

Leyl : Gece.

Libās : Elbise.

Livā : Bayrak.

Lūtf : Hoşluk.

Lü'lü'feşān : İnci saçan.

M

Ma'ārik : Savaş meydanları.

Mābeyin : İki şeyin arası.

Madde : Madde.

Ma'dūd : Sayılı.

Ma'en : Beraber.

Māh : Ay.

Māhī : Balık.

Maḥzen : İçinde eşya saklanacak yer.

Maḥzā : Yalnız.

Maḥşūr : Sınırlanmış.

Māl : Para.

Mālāmāl ol- : dopdolu olmak.

Ma'lūm : Bilinen.

Mal'ūn : Bilinen, belli.

Malik-i zimām : İşin başına geçmek.

Mār : Yılan.

Ma'rifet : Herkesin yapamadığı ustalık.

Maḳṣūr : Kısaltılmış.

Maḳāṣid : Maksatlar.

Maṣlahat : İş.

Maşrık : Doğu.

Maṭāyā : Binek hayvanları.

Maṭbūʿ : Basılmış.

Matlaʿ : Tulû' edecek, doğacak yer.

Māye : Asıl ve luzumlu madde.

Mebḥaṣ : Bir şeyin arandığı yer.

Mecāl : Fırsat, imkan.

Mecrūḥ : Yaralanmış.

Medīd : Çekilmiş.

Medāric : Yollar.

Meftūr ol- : Tabî olmak.

Mefhūm : Anlaşılmış.

Mekān it- : Yerleşmek.

Melāl : Utanç.

Melce' : Sığınak yer.

Melik : Pâdişah.

Mellāḥ : Denizci.

Melūl : Bıkmış.

Me'lūfe : Ülfet edilmiş.

Menāl : Sâhip olunan.

Menhiyyet : Dînin yasak ettiği şeyler.

Merāḥil : Mesâfeler.

Mercū : Umulan.

Mersā : Liman.

Meşābe : Derece,rütbe.

Mesâ'î - : Çalışmalar.

Mesîh : Hz. İsa [elini sürdüğü hastaların derhal iyileşmesinden kinâye olarak]

mesrūr : Sürurlu.

Meş'ar : Hacı olmadan evvel durulacak yerlerden her biri.

Meşîyyet : İrâde.

Meşveret : Müşâverede bulunma, danışma.

Metres : Siper, sur.

Mevdümek : Küçük adam, cüce.

Mevrûş : Miras kalmış

Meyl : Eğilme.

Meymene : Ordunun sağ kanadı.

Meysere : Ordunun sol kanadı.

Meyyît : Ölmüş.

Mezîd eyle- : Artmak.

Mızmâr : Koşu meydanı.

Mışdâk : Bir şeyin doğru olduğunu ispât eden şey.

Mısrîler : Mısırlılar.

Mih̄en : Eziyetler, sıkıntılar.

Mişâk : Sözleşme.

Mihr : Güneş.

Millet-i naşâra : Hristiyan topluluğu.

Misl : Benzer.

Miyâne : Ara.

Mîl : Yollardaki masâfeyi tâyin için dikilen nişan.

Mînū : Cennet :

Mu'āraza : Çekişme, kavga.

Mu'ellim : Öğretmen.

Mu'ellimhân : Öğretmen evi.

Mu'āheze : Azarlama.

Muṭāraḥa : Karşılıklı konuşma.

Muṭāva'at it- : Başegmek.

Muḥkem : Sağlam kılınmış.

Muḥāt : İhâta olunmuş.

Muḥakḳak : Doğruluğu belli olmuş; doğru.

Muḥāl : İmkansız.

Muḥanneş : Kalleş, arkadan vuran, namert.

Muḥiṭ : Çevre.

Muḥtāl : Kibirli.

Muḥtel : Bozulmuş.

Muṣādaḳat : Arkadaşlık.

Muṣaddak : Onaylanmış, tasdik edilmiş.

Muṣaffā : Sammimî ve hâlis dostluk.

Muṣālaḥa : Barış.

Muṣarā'a : Güreş.

Muzil : Zelîl kılma.

Muḳadder : Takdir olunmuş.

Muḳarrer : Kararlaştırmış.

Muḳayyed : Bağlı.

Mūcibāt : Sebepler.

Mufīd : Yaralı.

Müfāreḳat : Ayrılma.

Muḥakḳak : Tahkîk eden.

Muhabbet : Mahabbet.

Muhāceret : Göç.

Muhāl : Mümkün olmayan.

Mukavim : Mukavemet eden.

Muktedā : Önde bulunan.

Münādīler : Nidâ edenler.

Muntazır : Bekleyen (erkek).

Muntazıra : Bekleyen (Bayan).

Mūr : Kırınca.

Muraşşâ : Kıymetli taşlarla bezenmiş.

Mürşīd : Kılavuz.

Musībet : Felâket.

Müşâcere : Kavga etme.

Müteveccih : Tevecüh eden.

Mütezelzil : Sarsılan.

Müķāvaha : Üstün gelme {savaşta}

Mübāşeret : Bir işe başlama.

Mücāzāt : Bir suçla karşı cezâ çektirme.

Mücellā it- : Parlatılmış.

Mücevher : Cevher ile süslenmiş.

Müdām : Devam eden.

Müddet : Zaman.

Müderriş : Ders veren.

Müfāreķat : Ayrılma.

Müfsid : Bozan.

Mühtedā : Her kese İslam dînini sevdirep kabul ettiren kimse.

Mükāfāt : Mükafalandırmak.

Mülāķāza eyle- : İyice düşünmek.

Mülāyemet : Uygunluk.

Mümehhed : Düzenlenmiş.

Münāsib : Uygun.

Münkesir : Kırılmış.

Müntic : Netice veren.

Mürāsele : Mektuplaşma.

Mürde : Ölü.

Mürg : Kuş.

Mürüvvet : İnsâniyet.

Müsâlemet : Barışılık.

Müsâra‘at it- : Yarışmak.

Müsemmâ : Adlanmış.

Müstaḥfız : Kuruyan.

Müşābih : Benzer.

Müşārü’n-ileyh : İşaret edilen.

Müşerref ol- : Şerefli olmak.

Müştemil : İçine alan.

Müşterek : Ortak.

Mütāba‘at it- : Arkasından gitme.

Müte‘ārif : Bilinen.

Müteberrik : Mübârek sayılan.

Müteferik : Dağınık.

Mütemekkin : Yerleşen.

Müterākım : Birikmiş.

Mütevārī ol- : Gizlenmek.

Müteveccih ol- : Teveccüh etmek.

Müttfeḫun aleyh : Üzerine itifâk edilmiş.

Müzeyyen : Süslenmiş.

N

Nā-ḥāh : İstemeyerek.

Nā-ḥalef : Hayırsız evlâd.

Naḫlen : Nakil yoluyla.

Nā-ḫār : Çâresiz.

Nādān : Cahil.

Nāfiz : Sözü geçen.

Nāgāh : Vakitsiz.

Nā-kām : Maksadına erişememiş.

Nāle ol- : İnlemek.

Nām : Ad,san.

Nāmdār : Şöhret.

Nā-pāk : Pis.

Nās : İnsanlar.

Nā-şinās : Bilmez.

Nā-tüvān : Zayıf, kuvvetsiz.

Nāzenīn : Çok nazlı.

Nazīr : Benzer.

Nebātü'n-naʿş : Naaş bitkisi.

Necīvān : Delikanlı.

Necāt : Kurtarma.

Neft : Petrol.

Nehzat buyur- : Yola çıkma çağrısında bulunmak.

Nehīb : Çapulcu.

Nehār : Gündüz.

Neheng : Timsah.

Nehy : Yasak etme.

Nekbet : Tâlihsiz.

Nerdbān : Merdivân.

Nesak : Tarz.

Neseb : Soy.

Netbt : Yerden çıkma.

Neyzen : Ney çalan.

Niçe : Nice, nasıl.

Nifāk : Münâfıklık.

Nigār : Sevgili.

Nihān : Gizli,saklı.

Nisyān : Unutma.

Nişīmen : Oturacak yer.

Niyābet : Vekālet.

Nizāʿ : Kavga.

Noḵṣān : Eksiklik.

Nū-ḥaste : Yaralı.

Nūr : Aydınlık.

Nücūm : Yıldızlar.

O

Olaḵ : Berit, posta.

Ö

Ög : Ön.

Öz : Kendi.

P

Pāk : Temiz.

Pāydār : İyice yerleşmiş.

Pāymāl it- :Çeğnenmiş.

Pezer : Baba.

Peleng : Panter.

Penāh : Sığınma.

Per : Kanat.

Perde pūş : Örtü çeken.

Perkende : Küçük gemi.

Pervīz : Üstün.

Pervār : Beslenmiş.

Pes : Ard,arka.

Pest : Aşağı.

Pestī : Alçaklık.

Peşîmân ol- : Pişman olmak.

Peyk : Haber ve mektup getirip götüreren.

Peyker : Yüz.

Peyvend : Ulaşmak.

Pîl : Fil.

Pîrûz : Kutlu.

Pir : Yaşlı.

Pişevâ : Başkan.

Piyâde : yaya.

Püyân : koşan.

Pür : Dolu.

Pürsân : Soran.

R

Ra'îyyet : Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk.

Ra'nâ : Güzel.

Râh : Yol.

Râhgüzâr : Terk olan yol.

Rây : Düşünce, fikir.

Râz : Sır.

Râzdân : Sırbilen {dost}

Rebî'ü'l-evvel : Hicrî aylarının tertibine göre üçüncü ay.

Reftâr : Gidiş.

Rehnümün : Rehber, kılavuz.

Raḥnedâr : Zarara uğramış.

Rencber : Sıkıntı çeken.

Rengîn : Rengli.

Revâ : Uygun.

Revâc : Değer, yaygınlık.

Revān : Giden.

Ricāl : Adamlar.

Rīḥ : Rüzgâr.

Rifʿat : Yükseklik, yücelik.

Rīg : Kum.

Rikāb : Boyun.

Risāle : Mektup.

Riyāset : Başkanlık.

Ruḥ : Can.

Rūbāz : Yüzü açık.

Rücūʿ it- : Dönmek.

S

Saṭḥ : Yüz.

Saḥāvet : Cömertlik

Saḥib-i temkīn : Ağırbaşlı.

Sabıken : Evvelce.

Sāl : Yıl.

Sāye : Sâhip çıkma.

Sāyir : Diğer, başka.

Seʿīd ol- : Mutlu olmak.

Seḥer : Tan ağırmadan biraz önceki vakit.

Sebīl : Yol.

Sebkat : Geçme, ilerleme.

Sedd it- : Kapamak.

Seffāk : Kan dökücü.

Sehl : Kolay.

Sehm : Ok.

Sehmnāk : Korkunç.

- Sekene** : Oturanlar.
- Seksen** : Sekzen.
- Selāmet** : Esenlik.
- Selsebīl** : Tatlı ve hafif su.
- Sem'ine ir--** : Kulağına yetişmek.
- Sīm** : Gümüş.
- Semīn** : Şişmān.
- Senālar eyle-** : Övmek.
- Senām** : Deve horgücü.
- Seng** : Taş.
- Sengistān** : Taşlık.
- Serīr** : Taht, yatacak yer.
- Serāyit-ı mu'addāt** : Hazırlanmış yol.
- Serbāz** : Cesur.
- Serdār** : Asker, er.
- Serefrāz** : Onurlu.
- Seretān** : Yengeç.
- Seri'at-ı peygamber** : Hz. Muhammed'in şer'iatı.
- Sermā** : Soğuk.
- Sermedī** : Dâ'yīm.
- Sernigün** : Baş aşağı olmuş.
- Serv** : Servi.
- Şevk** : Şiddetli arzu.
- Seyf** : Kılıç.
- Seyf-i meslūl** : Keskin kılıç.
- Seyrān it-** : Bakıp seyretmek.
- Sezā** : Uygun.
- Sibāḥat** : Suda yüzme.
- Sikke** : Para üzerine vurulan damga.
- Simāt** : Yemek masası.

Sīn : Tepsi,çin.

Sipāhsālar : Askerlerin en büyüğü.

Sipās : Şükretme.

Sipih : tâlih.

Sirāb : Suyu kanmış.

Sitāyış : Övme.

Siyāk : Sözün gelişi.

Şol deñlü : Şöyle.

Su’āl : Soru

Sukūn : Hareketsiz.

Sultān-ı Selātīn : Sultanların sultanı.

Sūgvār ol- : Matemli olmak.

Sūr : Kāl’e duvarı.

Sūrūr : Sevinç.

Sūvar : Ata binmiş.

Sünnet-i seniyye : Hz. Muhammed’in Tuttuğu yol.

Ş

Şa‘b : Zor.

Şadā : Yankı.

Şadağa Resūl Allāh : Peygamber (s.a.v.) doğru söyledi.

Şadr : Herşeyin önü.

Şāhibü’s-seyf : Kılıç sahibi.

Şāhib : Sâhip.

Şahrā : Çöl.

Şaff : Dizi, sıra.

Şafder-i meydān : Savaşta düşmen cephesini yaran kimse.

Şalīb : Haç.

Şalābet : Sağlamlık.

Şalātīn : Sultanlar.

Şalb it- : Asmak.

Şa'ika : Yıldırım.

Şanādīd : Yiğitler.

ŞarŞar : Şiddetli, gürültülü rüzgârlar.

Şavāb : Doğruluk.

Şelme şelme : Gedik gedik.

Şemāne-mi'e : Sekiz yüz.

Şevret-i ğaẓab : Gerginlik sırası.

Şıḥḥat : Sağlık.

Şigār : Küçükler.

Şu'bān : Büyük yılan, ejderhâ.

Şuġūr : Sınırlar.

Şübūt : Sabit.

Ş

Şād : Sevinçli.

Şādān ol- : Sevinçli olmak.

Şādkām : Çok sevinçli.

Şāmiḥ : Yücelik.

Şāmlu : Şamlı.

Şeb : Gece.

Şecā'at : Yiğitlik.

Şecerfām : Ağaç rengi.

Şefīk ol- : Merhemetli olmak.

Şeġab : Fitne uyandıran.

Şeh : Şah , padişah.

Şehādet : Şehitlik.

Şehamet : Yiğitlik.

- Şehriyâr** : Hükümdar.
- Şehzâde** : Hükümdar oğlu, prens.
- Şek** : Şüphe.
- Şekl-i dînâr** : Dînar şekli.
- Şems** : Güneş.
- Şenbe** : Cumartesi.
- Şer^c-i mubîn** : Açık şeriât.
- Şerer** : Kıvılcımlar.
- Şevket** : Heybet.
- Şibl-i ʿarî** : Aslan yavrusu için tahsis edilen yuva.
- Şifâ** : Hastalıktan kurtulma.
- Şikâr** : Av.
- Şikaste ol-** : Kırılmak.
- Şimâl** : Kuzey.
- Şimden gerü** : şimdiden sonra.
- Şimşîr** : Kılıç.
- Şinâs** : Tanıyan.
- Şinâver** : Yüzgeç.
- Şirîzdân** : Allah'ın aslanı.
- Şirket** : Ortaklık.
- Şitâ'** : Kış.
- Şol-kadar** : Şu kadar.
- Şükûk** : Kuşkular.

T

- Ṭabîb** : Doktor.
- Ta^cbîr** : İfâde, anlatma.
- Tâcdâr** : Padişâh.
- Ta^ccîl** : Çabuklaştırma.

Tafsîl : Uzun uzadıya anlatma.

Tahrîr it- : Yazmak.

Tak : Kubbe.

Takarrüb : Yaklaşma.

Takbîl : Öpme.

Takrîr : Yerleştirme.

Tâleb : İsteme.

Tamâmen : Bûsbütün.

Tanşîf : Yan yana bölme.

Ṭanîne : Tınlama.

Ṭanâtûḥ : Toslama.

Ṭarab : Şenlik.

Târih-i mestûr : Yazılan tarih.

Ṭarîk : Yol.

Taşaddukât it- : Sadakalar.

Ṭaşvîr : Betimleme.

Tasbâz : Komutan.

Tavşîf : Niteleme.

Tāvûs : Tavus kuşu.

Ta‘yîn it- : Bir me’muriyete koymak.

Tazarru‘ : Kendini alçatarak yalvarmak.

Tebâr : Yok olma, bitme.

Tebcîl : Ululama.

Teberrük : Mübârek sayma.

Tebessüm : Gülümseme.

Tecessüs it- : Araştırma.

Tedmîr : Yok etme.

Tehevvür : Öfkelenme.

Tehlîl : İslâm dînin tevhit akidesini hulâsa eden lâilâhe ilallâh sözünü

tekrarlama.

Tehniye : Kutlama.

Tekîd : Kuvetlendirme.

Tekmîl : Tamamlamak .

Tel : Tepe.

Telîf : Bir araya getirmek.

Telâzum : Çarpışma.

Telbîs : Düzmece.

Temkîn : Tedbir.

Teng it- : Sıkıştırmak.

Terah : Dinlenmek.

Terahhum it- : Rahmetmek.

Tercih eyle- : Üstün tutmak.

Terkin et- : Belli bir yerde ve saatte buluşma özleşmesi.

Tes'în : Doksan.

Tesbîh : Sübhanallah diyerek Allah'a şüküretmek.

Teskîn eyle- : Sakin kılma.

Tevakkuf : Duruksama.

Tevkîr : Güzel ağırlama.

Tevsen : Yağız at.

Te'yid -i dîn : Dîni teyit etmek.

Tezillül : Küçülme.

Tiğ : Kılıç.

Tîr : Ok.

Töhmet : Suç.

Tûde : Zaman.

Tüfeng : Tüfek.

Türkmân : Türkmen.

Tu'ma : Yem.

Ṭūl : Uzunluk.

Ṭulūʿ it- : Doğmak, ortaya çıkmak.

Ṭur : Durmak.

U

ʿUbūr it-: Geçmek.

ʿUdvān : Saldırı, düşmanlık.

ʿUdad : Malzemesi.

ʿUkāb : Kara kuş, Kartal.

Uʿkūk : Anaya babaya âsî olma.

ʿUḵubet it- : Cezalandırmak.

Ulūhiyyet : İlâhlık.

ʿUmuḵ : Derinlik.

ʿUnḵud : Sarkım.

ʿUrūż : Bildirmeler.

Ü

Übhet : Büyüklük.

Ülger : Kadife, şeftali üzerinde bulunan ince tüy.

Üş- : Toplamak, yığılmak.

V

Vaḥdet : Birlik.

Vāḥdün baʿde vāḥid : Peş peşe.

Vafīḵ: Uygun.

Varṭa : Tehlike.

Varsaḵ : Güney Anadolu’da yaşayan bir Türk boyudur.

Vāridūn baʿde vārid : Arka arkaya.

Vāy : Yazık.

Vaḥṣet : Korku.

Vehm it- : Kuruntuya kapılmak.

Vaḳīʿ ol- : Ortaya çıkma.

Velekīn : Ama, ancak, fakat.

Vesāyil : Vesîleler.

Vesiʿ : Geniş.

Veş : Gibi mânâsını veren bir benzetme edâtı.

Vilāde : Doğma.

Vöyvödā : Osmanlıların Eflâk ve Buğdan beylerine verdikleri ünvan.

Vücūd : Var olma.

Vüzerā : Vezirler.

Y

Yarāğ : Silah.

Yārān : Dost.

Yaḳīn : Sağlam bilgi.

Yekşenbe : Cumartesi.

Yeñiçer : Orhan gazi tarafından Yeniçeri Ocağı adıyla 1862’de kurulan İkinci Mahmut zamanında nizâmîcedit adındaki asker ocağının kurulmasıyla ortadan kaldırılan 1826’da Osmanlı imparatorluğunun piyade asker sınıfı.

Yesār : Sol.

Yidi : Yedi.

Yigirmi : Yegirmi.

Yil : Yel.

Yügrük : İyi Koşan.

Yüreg : Yürek.

Z

Żābit : Subay.

Żacar : Bezmek.

Zalām : Karanlık.

Zār : Ağlayan.

Żarūret : Sıkıntı.

Żarūrī ol- : İster istemez yapılacak iş.

Zeberced : Zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değerli olmayan
Bir süs taşı.

Zebr : Sağlam.

Zebūn : Düşkün, perişan.

Zenbürek : Hayvan üzerinde taşınan küçük top.

Zenbūr : Eşek arısı.

Zend : Dirsekkimiği.

Zem eyle- : Yermek.

Zerīn : Altın gibi sarı, parlak.

Zerre : Pek ufak parçalar,

Zevāl : Bozulma, yenilme.

Zevālī : Sona erme.

Zevrak : Kayık, sandal.

Zeyl : Ağırma.

Zıl : Gölge.

Zindegān : Diriler.

Zinde : Diri.

Ziyā : Işık.

Żiyāfet : Şölen.

Zīb : Süs, bezek.

Zīver : Süs, bezek.

Zuhr : Öğle.

Zühre : Venüs.

Zü'l-celāl : Celāl, ululuk sâhibi olan Allah.

Zü'l-ihtirām : Saygılı.

KAYNAKÇA

Arapça-Türkçe Okul Sözlüğü,

1997 Dağarcılık Yayınları: 2, İstanbul.

Ak, Mahmut ve F. BAŞAR

2004 **Osmanlı Türkçesi**, Dünya Kitapları, İstanbul.

AKAR, Ali

2005 **Türk Dili Tarihi**, Ötüken Yayınları, İstanbul.

ALTUNER, Hatice

1999 **Türkçe Dilbilgisi**, 2. Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

AYDEMİR, Yaşar

2000 **Behiştî Divanı**, MEB Yayınları, Ankara.

BAHAEDDİN, Mehmed

1997 **Yeni Türkçe Lûgat**, Akçağ yayınları, Ankara.

BANGUOĞLU, Tahsin

2000 **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara.

BAYRAKTAR, Nesrin

2004 **Türkçede Fiilimsiler**, TDK Yayınları, Ankara.

BİLGEGİL, Kaya

1984 **Türkçe Dilbilgisi**, Baskı: III., Dergah Yayınları, İstanbul.

BİLTEKİN, Hasan

1964 **Osmanlıca-Türkçe Okul ve Yazışma Sözlüğü**, Şirketi Matbaası, Ankara.

BOZKURT, Fuat

2005 **Türklerin Dili**, kapı yayınları, İstanbul.

BOZKURT, Fuat

2000 **Türkiye Türkçesi**, 2.Baskı, Hatipoğlu Yayınları, Ankara.

CAGEROĞLU, Ahmet.

1995 **Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler**, TDK Yayınları, Ankara.

CEMİLOĞLU, İsmet

2000 **14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi**, Baskı : II, TDK Yayınları, Ankara.

ÇATIKKAŞ, M. Ata

2001 **Örnekli ve Uygulamalı Türk Dili Kılavuzu**, 3. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.

ÇENGEL, Hülya Kasapoğlu

2005 **Kırgız Türkçesi Garemeri**, Akçağ Yayınları, Ankara.

ÇOBANLI, Cem

2001 **Ulusal ve Uluslararası Kısaltmalar ve Kısa Adlar**, Daharma yayınları, İstanbul.

DELİCE, H. İbrahim

2003 **Türkçe Sözdizimi**, 2. Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

DEMİR, Nurettin ve YILMAZ, Emine

2003 **Türk Dili**, Grafiker Yayınları, Ankara.

DEMİR, Tufan

2004 **Türkçe Dilbilgisi**, Kurmay Yayınları, Ankara.

DEMİRCAN, Ömer

2003 **Türk Dilinde Çatı**, Papatya Yayınları, İstanbul.

DEVELİ, Hayati

1995 **Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, TDK Yayınları, Ankara.

DEVELİOĞLU, Ferit

2002 **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, 19. Baskı, Ankara.

DİLÇİN, Cem

1995 **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, TDK Yayınları, Ankara.

DİLÇİN, Cem

1983 **Yeni Taram Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

DOĞAN, Ahmet.

2005 **Açıklamalı ve Örnekli Aruz Bilgisi**, Akçağ Yayınları, Ankara.

DOĞAN, İsmail

2003 **Makaleler Bibliyografyası**, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

EDİSKUN, Haydar

2003 **Türk Dili Bilgisi**, 8. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ERCİLASUN, Ahmet B.

1997 **Türk Dünyası Üzerine İncelemeler**, Akçağ yayınları, Ankara.

ERGİN, Muharam

- 1962 **Türk Dil Bilgisi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem
- 1997 **Dede Korkut Kitabı II İndeks–Gramer**, TDK Yayınları Ankara.
- ERGİN, Muharrem
- 2002 **Üniversiteler İçin Türk Dili**, Bayrak yayınları, İstanbul.
- GABAİN, A.Von.
- 2003 **Eski Türkçenin Grameri**, Çeviren Mehmet Akalın, 4. baskı, TDK YAYINLAR, Ankara.
- GENCAN, Tahir Nejat
- 2001 **Dil Bilgisi**, Ayraç Yayınları, Ankara.
- GOVSA,İbrahim Alâettin
- 1949 **Yeni Talebe Lûgati**, Kanaat Kitabevi, Ankara.
- GÜFTER,Cencinei ve F. ZİYA
- 1996 **Farsça-Türkçe Lûgat** ,1. cilt, MEB Yayınları, İstanbul.
- GÜFTER,Cencinei ve
- 1996 **Farsça-Türkçe Lûgat** ,2 cilt, MEB Yayınları, İstanbul.
- GÜFTER,Cencinei ve F. ZİYA
- 1996 **Farsça-Türkçe Lûgat** , 3 cilt, MEB Yayınları, İstanbul.
- GÜLSEVİN,Gürer ve E. BOZ
- 2004 **Eski Anadolu Türkçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin
- 2000 **Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil husuiyetleri**, TDK Yayınları, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin
- 1992 **Türk Dilinde Edatlar**, MEB Yayınları, İstanbul.
- HENGİRMEN, Muhammet
- 1998 **Türk Dilbilgisi**, engin yayınları, Ankara.
- HEPÇİLİGİRLER, Feyza
- 2004 **Öğretenler ve Öğrenenlere Türkçe Dilbilgisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- İmlâ Kılavuzu**,
- 2000 TDK Yayınları, Ankara.
- İZBIRAK, Reşat
- 1992 **Coğrafya Terimleri Sözlüğü**, MEB Yayınları, İstanbul.

KABAHASANOĞLU, Vahap ve S. DEMİR

1998 **Üniversitelerde Türk Dili**, Der Yayınları, İstanbul.

KANAR, Mehmet

2003 **Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Derin Yayınları, İstanbul.

KARAAĞAÇ, Güney

1997 **Lutî Divanı**, Akçağ Yayınları, Ankara.

KARAHAN Leyla

1999 “ Türkçede Birleşik Cümle Problemi” **Türk Dili**, TDK yayınları, Sayı: 505, s. 19.

KARAHAN, Leyla

2005 **Türkçede Söz Dizimi**, 8 Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

KAVAZ, İbrahim

2005 **Geçmişten Günümüze Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**, Üniversite Kitabevi, Ankara.

KAVAZ, İbrahim

2005 **Geçmişten Günümüze Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri'nde**, 1. Baskı, Üniversite Kitabevi, İstanbul.

KESKİN, Raşit

2004 **Türkçe Dil Bilgisi ve Kopozisyon Bilgileri**, 2. Baskı, Çizgi Yayınları, Konya.

KOÇ, Nurettin

1992 **Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

KORKMAZ, Zeynep

1992 **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep

2000 **Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, TDK Yayınları, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep

2003 **Türkiye Türkçesi Grameri (şekil bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara.

KÖKLÜGLER, Ahmet

2004 **Çözümlemeli Cümle Bilgisi**, 8. Baskı, Özyürek Yayınları, İstanbul .
Küçük Osmanlıca-Türkçe Sözlük,

1995 5.Baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

NACİ, Mualim

1995 **Lûgat-i Nâci**, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Osmanlıca-Türkçe Sözlük,

2003 Cihan Yayınları, İstanbul.

Osmanlıca-Türkçe Sözlük,

1997 Erdem Yayınları, İstanbul.

ÖRS, Derya , H. KIRLANGIÇ ve A. Eryüksel

2003 **Osmanlıca-Türkçe Sözlük**, Gün Yayıncılık, Ankara.

ÖZKAN, Mustafa

1999 **Tarih İçinde Türk Dili**, Filiz Kitabevi, İstanbul.

ÖZKAN, Mustafa, O. ESİN ve H. TÖREN

2001 **Yüksek Öğretimde Türk Dili**, Filiz Kitabevi, İstanbul.

ÖZKAN, Mustafa, O. ESİN ve H. TÖREN

2001 **Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Filiz kitabevi, İstanbul.

ÖZTÜRK, Mürsel

2001 **Farsça Dilbilgisi**, Murat Kitabevi Yayınları, Ankara.

SAMİ, Ş.

2002 **Kâmûs-ı Türkî**, 12. Baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul.

ŞAHİN,Hatice

2003 **Eski Anadolu Türkçesi**, Akçağ yayınları, Ankara.

ŞAHİNOĞLU, Nazif

1997 **Farsça Grameri Sarf ve Nahiv**, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

TEKİN, Talat

1975 **Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler**, Hacitepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.

TEKİN, Talat

2003 **Makaleler 1 Altayistik**, Grafiker Yayınları, Ankara.

TEKİN, Kâmil

2004 **Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller**,TDK Yayınları, Ankara.

TİMURTAŞ, Faruk K.

2003 **II Osmanlı Türkçesi Giriş**, 22 Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.

TİMURTAŞ, Faruk K.

2004 **I Osmanlı Türkçesi Metinleri**, 9 Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri

1994 **Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl, Gramer-Metin-sözlük**, Ender Kitabevi, İstanbul.

TOPALOĞLU, Bekir ve H. KARAMAN

2004 **Yeni Kâmus**, 20. Baskı, Ensar Neşriyat, İstanbul.

TULUN, Mertol

2000 **Tarihî Metin Şalışmalarında Usul**, Deniz Kitabevi, İstanbul.

Türkçe Sözlük,

1998 9. baskı, TDK Yayınları, cilt:1.

Türkçe Sözlük,

1998 9. baskı, TDK Yayınları, cilt:2.

ÜSTÜNER, Kaplan

2003 **Refî CÂN U CÂNÂN (inceleme–metin)**, MEB Yayınları, İstanbul.

YALÇIN, Cevdet

2002 **Eş anlamlı Karşıt Anamlı Eş sesli Sözcükler Sözlüğü**, 2. Baskı, Tutibay Yayınları, Ankara.

3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996,

1999 TDK Yayınları, Ankara.

Özet

Türkçenin tarihî gramerinin yazılabilmesi için Türk dilinin belirli dönemlerinin sentaks çalışmalarının yapılması gereklidir. Bugüne kadar genellikle fonolojik ve morfolojik incelenmesi esasına dayalı çalışmalar yapılmış sentaks konusunda ise pek değinilmemiştir. Biz de bu düşünceden yola çıkarak “Behiştî’nin Tarih-i Sultan Cem” eserinin sentaks çalışmasını yaptık.

Metnin önce Latin harfleriyle transkripsiyonu yaptık. Bu sırada cümle dışı olan Arapça ve Farsça bazı ibareler ve manzum kısımlar metne aynen aldık. Metnin 400 cümlesi tek tek fişlendikten sonra birleştirildi. Böylece cümle tahlilleri indeks haline getirilmiş oldu. Çalışmamızın sonuna bir de “ Sözlük ” İlâve ettik.

Çalışmamızın Türk Dili Tarihi Gramerinin oluşumuna küçük de olsa bir katkı sağlayabileceğini düşünüyoruz.

ABSTRACT

It is necessary to make the study of syntax of definite periods of Turkish language for making possible to write the historical grammar of it. Until today, generally phonologic and morphologic studies are done more than syntax studies, from this idea we decided to make the syntaxes study an interoperation of Behisht of history of the Sultan Cem.

First the text was translated into Latin alphabet. While doing this same passages and poetic parts in Arabic and Persian were included in the text. The 400 sentences of the text were first written on the stripes and than put together. So sentence analysis was transformed into indices, and then added a dictionary.

Our opinion is that our work can be a step in the formation of “Historical Grammar of Turkish Language.”